ISSN 2315-2400

CVRIA

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Sprawozdanie roczne 2014

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

SPRAWOZDANIE ROCZNE
2014

Przegląd działalności Trybunału Sprawiedliwości,
Sądu oraz Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej

Luksemburg 2015

www.curia.europa.eu

Trybunał Sprawiedliwości
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd do spraw Służby Publicznej
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Trybunał w Internecie: http://www.curia.europa.eu

Ukończono 1 stycznia 2015 r.

Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem że zostanie podane ich źródło. Fotografie mogą być powielane wyłącznie w kontekście niniejszej publikacji. Każde inne wykorzystanie wymaga uzyskania zgody Urzędu Publikacji Unii Europejskiej.

Informacje o Unii Europejskiej można znaleźć w portalu Europa (http://europa.eu).

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2015

Print	ISBN 978-92-829-1989-7	ISSN 1831-8533	doi:10.2862/36769	QD-AG-15-001-PL-C
PDF	ISBN 978-92-829-1966-8	ISSN 2315-2400	doi:10.2862/34405	QD-AG-15-001-PL-N

© Unia Europejska, 2015

Printed in Belgium

Wydrukowano na papierze bielonym bez chloru pierwiastkowego (ECF)

Spis treści

Strona

Wstęp
Prezes Trybunału Sprawiedliwości Vassilios Skouris 5

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości

A – Rozwój i działalność Trybunału Sprawiedliwości w 2014 r. 9

B – Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w 2014 r. 11

C – Skład Trybunału Sprawiedliwości 67

1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości 69
2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2014 r. 87
3. Porządek pierwszeństwa 89
4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości 91

D – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości 95

Rozdział II

Sąd

A – Działalność Sądu w 2014 r. 127

B – Skład Sądu 165

1. Członkowie Sądu 167
2. Zmiany w składzie Sądu w 2014 r. 177
3. Porządek pierwszeństwa 179
4. Dawni członkowie Sądu 181

C – Statystyki Sądu 183

Rozdział III

Sąd do spraw Służby Publicznej

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2014 r. 205

B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej 215

1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej 217
2. Zmiany w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej w 2014 r. 221
3. Porządek pierwszeństwa 223
4. Dawni członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej 225

C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej 227

Wstęp

Celem niniejszego sprawozdania jest dostarczenie czytelnikom zwięzłej, acz wiarygodnej prezentacji działalności instytucji w roku 2014. Zgodnie z przyjętą praktyką zasadnicza jego część została poświęcona omówieniu działalności sądowniczej sensu stricto Trybunału, Sądu i Sądu do Spraw Służby Publicznej oraz przedstawieniu kierunków rozwoju orzecznictwa.

Dane ujęte w statystykach wskazują ponadto, w odniesieniu do każdego z sądów, rodzaj i liczbę skarg do nich wniesionych. W 2014 r. osiągnięty został nowy rekord – 1691 spraw ogółem wniesionych do wszystkich trzech sądów, co oznacza liczbę najwyższą od chwili utworzenia systemu sądowniczego Unii. Równocześnie, liczba zakończonych spraw – 1685 – dowodzi również najwyższej w historii Instytucji produktywności. Owa zwiększona wydajność znajduje także odzwierciedlenie w czasie trwania postępowań, który uległ skróceniu.

Ten dobry wynik nie zabezpiecza jednak przed ryzykiem zatoru w przyszłości. O ile bowiem stałe obciążenie sądów pracą, a zwłaszcza wzrost liczby skarg do Sądu dowodzą niewątpliwie sukcesu obecnego systemu, mogą one także podważyć jego skuteczność.

Ponadto, począwszy od dnia 1 grudnia 2014 r. – z upływem okresu przejściowego wprowadzonego przez traktat z Lizbony w odniesieniu do kontroli sądowej aktów Unii w dziedzinie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych – Trybunał Sprawiedliwości ma pełną właściwość na mocy art. 258 TFUE do rozpoznawania spraw w przedmiocie uchybienia zobowiązaniom przeciwko każdemu państwu członkowskiemu – z jednym wyjątkiem – naruszającemu przepisy prawa Unii w tej dziedzinie.

Z powyższych względów stale i konsekwentnie poszukuje się, zarówno na poziomie prawodawczym, jaki i metodologii pracy, środków pozwalających podnieść skuteczność systemu sądowniczego Unii.

Istotny krok w tym kierunku został poczyniony w 2014 r. wraz z projektem nowego regulaminu postępowania przed Sądem, który został pozytywnie przyjęty przez Radę. Nowy regulamin postępowania przewiduje rozwiązania służące podniesieniu skuteczności pracy Sądu i pozwala zagwarantować ochronę, w toku ich przetwarzania przez Sąd, informacji lub materiałów mających wpływ na bezpieczeństwo Unii, jej państw członkowskich lub też na utrzymywanie przez nie stosunków międzynarodowych.

Krok jeszcze bardziej istotny pozostaje do zrobienia w przyszłości. Wezwany w tej kwestii przez prezydencję włoską w Radzie w drugiej połowie 2014 r., Trybunał przedłożył bowiem Radzie wniosek o podwojenie liczby sędziów Sądu w trzech kolejnych etapach rozłożonych do 2019 r. Jako że wniosek ten uzyskał zgodę Rady co do zasad, powinien zostać szczegółowo opracowany w pierwszych miesiącach 2015 r.

W dniach 20 i 21 listopada 2014 r. Instytucja obchodziła 25. rocznicę powołania Sądu. Obchody zorganizowane z tej okazji dały sposobność do dokonania bilansu tego wzbogacającego dla systemu sądowniczego Unii okresu oraz rozważenia rysujących się perspektyw.

W roku 2014 przypadła również dziesiąta rocznica rozszerzenia, w dniu 1 maja 2014 r., Unii Europejskiej o dziesięć nowych państw członkowskich, którą to rocznicę uhonorowano przeprowadzeniem w dniu 5 czerwca 2014 r. konferencji zatytułowanej „Trybunał Sprawiedliwości od 2004 r. do 2014 r.: retrospektywa".

Niniejsza przedmowa do sprawozdania rocznego jest ostatnią, jaką mam zaszczyt podpisać jako prezes Instytucji. Pragnę zatem skorzystać z tej okazji, aby podziękować Kolegom z Trybunału za wielokrotnie okazane mi zaufanie, a Członkom Sądu i Sądu do spraw Służby Publicznej za ich wkład w wykonywanie zadań powierzonych naszej Instytucji. Podziękowania kieruję także do tych, którzy w cieniu, lecz w sposób kluczowy, w gabinetach lub służbach Instytucji, umożliwiają Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonywanie jego funkcji orzeczniczej.

V. Skouris
Prezes Trybunału Sprawiedliwości

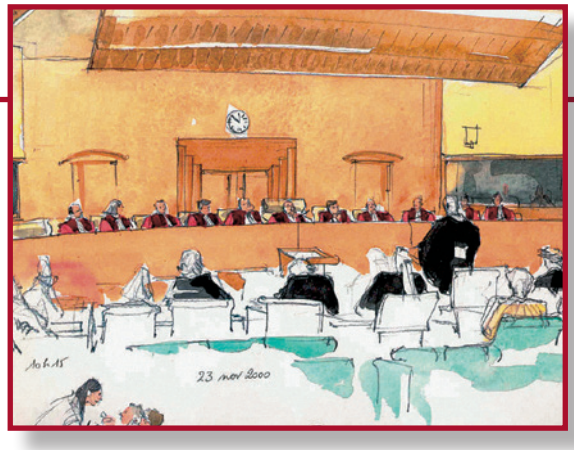

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości

A – Rozwój i działalność Trybunału Sprawiedliwości w 2014 r.

Prezes Vassilios Skouris

Ten pierwszy dział zawiera przegląd działalności Trybunału Sprawiedliwości w roku 2014. W niniejszej części przedstawiony został rozwój Trybunału w trakcie ubiegłego roku oraz analiza statystyk ilustrująca ewolucję obciążenia Trybunału Sprawiedliwości pracą i średni czas trwania postępowań. Następnie czytelnik zapozna się z częścią drugą (B), która – jak co roku – przedstawia główne kierunki rozwoju orzecznictwa uporządkowanego wedle dziedzin, częścią trzecią (C), która wyszczególnia skład Trybunału w omawianym okresie, i wreszcie częścią czwartą (D), prezentującą statystyki odnoszące się do roku sądowego 2014.

1. Z punktu widzenia ogólnego rozwoju wydarzeniem, które wymaga wyróżnienia, jest rezygnacja cypryjskiego sędziego Georgego Arestisa i jego zastąpienie przez Constantinosa Lycourgosa, który objął obowiązki w dniu 8 października 2014 r.

Co się tyczy przepisów proceduralnych, należy jedynie przypomnieć, że w związku z wejściem w życie w 2012 r. nowego regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości, nowy regulamin dodatkowy, aktualizujący przepisy dotyczące pomocy sądowej, pomocy prawnej i doniesień o złamaniu przysięgi przez świadków i biegłych (Dz.U. 2014 L 32, s. 37), oraz praktyczne instrukcje dla stron odnoszące się do spraw wniesionych do Trybunału (Dz.U. 2014 L 31, s. 1), weszły w życie w dniu 1 lutego 2014 r.

2. Statystyki sądowe Trybunału za rok 2014 odznaczają się w ogólnym ujęciu bezprecedensowymi liczbami. Ubiegły rok był najbardziej produktywnym rokiem w historii Trybunału.

I tak, w 2014 r. Trybunał zakończył 719 spraw (brutto, to jest bez brania pod uwagę połączenia spraw, 632 sprawy netto), co stanowi wzrost względem roku poprzedniego (701 zakończonych spraw w 2013 r.). 416 z wymienionych spraw zostało zakończonych w drodze wyroków, a w 214 sprawach wydano postanowienie.

Do Trybunału wpłynęły 622 nowe sprawy (niezależnie od połączenia spraw ze względu na istniejące między nimi powiązanie), względem 699 spraw w 2013 r., co stanowi spadek o 11%. Ten relatywny spadek ogólnej liczby wniesionych spraw dotyczy głównie odwołań i odesłań prejudycjalnych. Jeśli chodzi o te ostatnie, ich liczba w 2014 r. wyniosła 428.

Co się tyczy czasu trwania postępowań, dane statystyczne są bardzo pozytywne. W odniesieniu do odesłań prejudycjalnych ów czas wynosi 15,0 miesięcy. Skrócenie względem roku 2013 (16,3 miesięcy) potwierdza jednoznaczną tendencję od 2005 r. Co do skarg bezpośrednich i odwołań, średni czas ich rozpatrywania wynosił odpowiednio 20,0 miesięcy i 14,5 miesięcy, i również wykazuje spadek w stosunku do 2013 r.

Przytoczone dane są wynikiem stałego monitorowania przez Trybunał jego obciążenia pracą. Poza reformami metod pracy przeprowadzonymi w ostatnich latach, poprawę wydajności Trybunału w rozpoznawaniu spraw należy również przypisać wzmożonemu korzystaniu z narzędzi proceduralnych, jakimi ta instytucja dysponuje w celu przyspieszenia rozpoznawania niektórych spraw (pilny tryb prejudycjalny, priorytetowe rozpoznanie, tryb przyspieszony, tryb uproszczony i możliwość wydania rozstrzygnięcia bez opinii rzecznika generalnego).

O zastosowanie pilnego trybu prejudycjalnego wniesiono w 6 sprawach, a wyznaczona izba uznała, że przesłanki wymagane przez art. 107 i nast. regulaminu postępowania zostały spełnione w 4 z nich. Sprawy te zostały rozstrzygnięte w średnim czasie 2,2 miesiąca, podobnie jak w 2013 r.

O tryb przyspieszony wnioskowano 12 razy, lecz przesłanki nałożone przez regulamin postępowania dla jego zastosowania zostały spełnione jedynie w dwóch sprawach. Zgodnie z praktyką ustanowioną w 2004 r. wnioski o zastosowanie trybu przyspieszonego są uwzględniane lub oddalane w drodze postanowienia z uzasadnieniem prezesa Trybunału. Tryb priorytetowy zastosowano ponadto w trzech sprawach.

Trybunał uczynił także użytek z trybu uproszczonego przewidzianego w art. 99 regulaminu postępowania w celu udzielenia odpowiedzi na pewne pytania zadane w trybie prejudycjalnym. Ogółem 31 spraw zostało zakończonych na mocy postanowienia opartego na tym przepisie.

Wreszcie, Trybunał dość często odwoływał się do otwartej w art. 20 statutu możliwości wydania rozstrzygnięcia bez opinii rzecznika generalnego, jeżeli w sprawie nie zostało podniesione żadne nowe zagadnienie prawne. I tak, w 2014 r. 208 wyroków (w 228 sprawach, jeżeli by wziąć pod uwagę połączenie) zostało ogłoszonych bez opinii.

Jeśli chodzi o rozdział spraw pomiędzy poszczególne składy orzekające Trybunału, należy zaznaczyć, że na ogół spraw zakończonych w 2014 r. wyrokiem lub postanowieniem zawierającym rozstrzygnięcie sprawy wielka izba wydała ich około 8,7%, izby złożone z pięciu sędziów 55%, a izby złożone z trzech sędziów około 37%. W porównaniu z rokiem poprzednim proporcja spraw rozpoznanych przez wielką izbę jest stabilna (8,4% w 2013 r.), natomiast proporcja spraw rozpoznanych przez izby złożone z pięciu sędziów wykazuje niewielki spadek (59% w 2013 r.).

Inne bardziej szczegółowe informacje na temat danych statystycznych za ubiegły rok sądowy można znaleźć w części D rozdziału I, która w niniejszym sprawozdaniu została im konkretnie poświęcona.

B – Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w 2014 r.

I. Prawa podstawowe

1. Przystąpienie Unii Europejskiej do europejskiej konwencji praw człowieka

W dniu 5 kwietnia 2013 r. negocjacje dotyczące przystąpienia Unii Europejskiej do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC")[1] doprowadziły do osiągnięcia porozumienia w przedmiocie projektów dokumentów akcesyjnych. W dniu 18 grudnia 2014 r. Trybunał, do którego skierowany został wniosek w trybie art. 218 ust. 11 TFUE, wydał w pełnym składzie opinię *2/13* (EU:C:2014:2454) w przedmiocie zgodności zamierzonego porozumienia z traktatami.

Jeśli chodzi o dopuszczalność wniosku o wydanie opinii[2], Trybunał wyjaśnił w pierwszej kolejności, że aby mógł on się wypowiedzieć w przedmiocie zgodności postanowień zamierzonego porozumienia z normami traktatu, musi dysponować wystarczającymi informacjami na temat treści takiego porozumienia. W tym wypadku całość projektów dokumentów akcesyjnych przekazanych przez Komisję stanowi wystarczająco kompletne i dokładne ramy warunków, na jakich ma nastąpić przewidywane przystąpienie. Następnie, co się tyczy przepisów wewnętrznych prawa Unii, których przyjęcie jest niezbędne dla zapewnienia skuteczności porozumienia w sprawie przystąpienia i których również dotyczy wniosek o wydanie opinii, Trybunał orzekł, iż ich charakter wyklucza, by mogły one być przedmiotem postępowania w przedmiocie wydania opinii, jako że postępowanie takie może dotyczyć jedynie umów międzynarodowych, których zawarcie rozważa Unia. Trybunał – nie chcąc wkraczać w kompetencje innych instytucji odpowiedzialnych za ustanowienie takich przepisów – musi bowiem ograniczyć się do zbadania zgodności tego porozumienia z traktatami.

W odniesieniu do istoty wniosku o wydanie opinii Trybunał, przywoławszy tytułem wstępu fundamentalne elementy ram konstytucyjnych Unii, zbadał kwestię poszanowania szczególnych cech i autonomii prawa Unii, również w dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (zwanej dalej „WPZiB") oraz poszanowania zasady autonomii systemu prawnego Unii, wyrażonej w art. 344 TFUE. Trybunał dokonał również analizy zachowania szczególnych cech Unii w świetle mechanizmu współpozwania oraz procedury wcześniejszego zaangażowania Trybunału. Analiza ta doprowadziła Trybunał do wniosku, że projekt porozumienia nie jest zgodny ani z art. 6 ust. 2 TUE, ani z dotyczącym tego postanowienia protokołem nr 8 załączonym do traktatu UE[3].

Trybunał podniósł, po pierwsze, że w następstwie przystąpienia do EKPC Unia, tak jak każda inna układająca się strona, podlegałaby kontroli zewnętrznej mającej na celu zapewnienie przestrzegania praw i wolności przewidzianych w EKPC. W ramach tej zewnętrznej kontroli z jednej strony wykładnia EKPC dokonana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (zwany dalej „ETPC") wiązałaby Unię i wszystkie jej instytucje, w tym Trybunał Sprawiedliwości, a z drugiej strony dokonana

[1] Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności podpisana w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r.

[2] W przedmiocie kwestii dopuszczalności wniosku o wydanie opinii zob. również opinię *1/13* (EU:C:2014:2303) w rozdziale IX zatytułowanym „Współpraca sądowa w sprawach cywilnych".

[3] Protokół (nr 8) dotyczący artykułu 6 ustęp 2 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie przystąpienia Unii do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

przez Trybunał Sprawiedliwości wykładnia prawa uznanego w EKPC nie byłaby wiążąca dla ETPC. Trybunał uściślił jednak, że taka sytuacja nie może mieć miejsca w kontekście wykładni, jakiej Trybunał sam udziela w odniesieniu do prawa Unii, a zwłaszcza Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych"). W tym względzie, w zakresie, w jakim art. 53 EKPC przyznaje układającym się stronom uprawnienie do ustalenia wyższych standardów ochrony praw podstawowych niż te zagwarantowane we wspomnianej konwencji, należy zapewnić koordynację między tym postanowieniem i art. 53 karty praw podstawowych, aby uprawnienie to pozostało ograniczone – w odniesieniu do praw uznanych w zarówno karcie praw podstawowych, jak i w EKPC – do tego, co konieczne, by uniknąć sytuacji, w której poziom ochrony przewidziany w karcie praw podstawowych, jak również pierwszeństwo, jedność i skuteczność prawa Unii zostałyby podważone. Projekt porozumienia nie zawiera jednakże żadnego postanowienia, które zapewniałoby taką koordynację. Po drugie, w zakresie w jakim EKPC wymagałaby, by państwo członkowskie sprawdzało, czy inne państwo członkowskie przestrzega praw podstawowych, pomimo że prawo Unii przewiduje zwłaszcza w określonych dziedzinach wzajemne zaufanie między państwami członkowskimi, przystąpienie mogłoby zachwiać równowagę, na jakiej opiera się Unia, jak również podważyć autonomię prawa Unii. Po trzecie, nie określając w żaden sposób stosunku między ustanowionym w protokole nr 16 do EKPC mechanizmem, który upoważnia sądy najwyższe państw członkowskich do zwracania się do ETPC z wnioskami o wydanie opinii doradczej, a przewidzianą w art. 267 TFUE procedurą odesłania prejudycjalnego, która stanowi kluczowy element systemu sądowniczego ustanowionego w traktatach, zamierzone porozumienie może naruszyć autonomię i skuteczność tej procedury.

Co się tyczy zgodności zamierzonego porozumienia z art. 344 TFUE, Trybunał stwierdził, że projekt porozumienia pozostawia możliwość, by Unia lub państwa członkowskie zwracały się do ETPC z wnioskiem mającym za przedmiot podnoszone naruszenie EKPC popełnione przez państwo członkowskie lub przez Unię w związku z prawem Unii. Tymczasem art. 344 TFUE ma właśnie na celu zachowanie wyłącznego charakteru procedur rozstrzygania sporów dotyczących wykładni lub stosowania traktatów, a w szczególności jurysdykcji Trybunału w tym względzie, i tym samym stoi na przeszkodzie wszelkiej uprzedniej lub późniejszej kontroli zewnętrznej. W takich okolicznościach projekt porozumienia mógłby być zgodny z TFUE jedynie wtedy, gdyby właściwość ETPC została wyraźnie wyłączona w odniesieniu do sporów między państwami członkowskimi lub między nimi a Unią w przedmiocie stosowania EKPC w ramach prawa Unii.

Podobnie, Trybunał zauważył, że zamierzone porozumienie nie przewiduje zasad funkcjonowania mechanizmu współpozwania i procedury wcześniejszego zaangażowania Trybunału, które to zasady pozwalałyby zachować szczególne cechy Unii i jej prawa. Jeśli chodzi, ściślej rzecz biorąc, o mechanizm współpozwania, Trybunał podkreślił, że zgodnie z zamierzonym porozumieniem ETPC mógłby, w ramach badania przesłanek przystąpienia Unii lub państwa członkowskiego do sprawy w charakterze współpozwanego, dokonywać oceny przepisów prawa Unii regulujących rozdział kompetencji między Unię a jej państwa członkowskie oraz kryteriów przypisywania ich aktów lub zaniechań. Taka kontrola mogłaby kolidować z rozdziałem kompetencji między Unię a jej państwa członkowskie.

W odniesieniu do procedury wcześniejszego zaangażowania Trybunału przewidzianej w projekcie porozumienia Trybunał wskazał, po pierwsze, że dla zachowania szczególnych cech Unii konieczne jest, by kwestia tego, czy Trybunał wypowiedział się już na temat tego samego zagadnienia, była rozstrzygana przez właściwą instytucję Unii, której decyzja powinna wiązać ETPC, co jednakże nie zostało przewidziane w projekcie porozumienia. Umożliwienie ETPC orzekania w przedmiocie takiej kwestii oznaczałoby bowiem przyznanie mu kompetencji do interpretowania orzecznictwa Trybunału. Po drugie, Trybunał zauważył, iż ograniczenie zakresu procedury wcześniejszego zaangażowania Trybunału w odniesieniu do prawa wtórnego wyłącznie do kwestii ważności,

z wyłączeniem kwestii wykładni, naruszałoby kompetencje Unii i uprawnienia Trybunału, gdyż nie pozwalałoby mu dokonywać ostatecznej wykładni prawa wtórnego w świetle praw zagwarantowanych w EKPC.

Wreszcie, Trybunał stwierdził, że przewidywane porozumienie nie uwzględnia szczególnych cech prawa Unii w odniesieniu do kontroli sądowej aktów, działań lub zaniechań Unii w zakresie WPZiB. O ile bowiem w obecnym stanie prawa Unii niektóre z tych aktów, działań lub zaniechań nie są objęte kontrolą sądową Trybunału, ETPC byłby jednakże uprawniony – zgodnie z projektem porozumienia – do wypowiadania się w przedmiocie ich zgodności z EKPC. Tymczasem takiej właściwości do dokonywania kontroli sądowej, w tym w świetle praw podstawowych, nie można powierzyć wyłącznie międzynarodowemu organowi sądowemu, który nie jest osadzony w instytucjonalnych i sądowniczych ramach Unii.

2. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej

W roku 2014 Trybunał stanął wobec konieczności dokonania wykładni i zastosowania karty praw podstawowych w szeregu orzeczeń, z których najbardziej doniosłe zostały przedstawione w poszczególnych rozdziałach niniejszego sprawozdania[4]. W ramach rozdziału 2 omówione zostały dwa orzeczenia: pierwsze z nich dotyczy możliwości powołania się na kartę w sporze między jednostkami, a drugie – jej zakresu stosowania.

W wyroku *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2), ogłoszonym w dniu 15 stycznia 2014 r., Trybunał w składzie wielkiej izby zajął stanowisko w przedmiocie możliwości powołania się na *art. 27 karty praw podstawowych oraz na dyrektywę 2002/14 dotyczącą informowania pracowników oraz przeprowadzania z nimi konsultacji w ramach sporu między jednostkami*[5]. Przedmiotem omawianej sprawy był spór przed Cour de cassation (francuskim trybunałem kasacyjnym) między pracodawcą – Association de médiation sociale (stowarzyszeniem na rzecz mediacji społecznej, zwanym dalej „AMS") – a Union locale des syndicats CGT (lokalnym zrzeszeniem związków zawodowych ogólnokrajowej organizacji związkowej CGT) oraz osobą wyznaczoną na przedstawiciela organizacji związkowej utworzonej w ramach AMS. Stowarzyszenie to postanowiło nie dokonywać wyboru przedstawiciela pracowników, uznawszy, że zgodnie z francuskim kodeksem pracy pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o przyuczenie do zawodu (zwani dalej „pracownikami zatrudnionymi na podstawie umów subwencjonowanych") powinni zostać wyłączeni z obliczania stanu liczebnego personelu do celów określenia progów ustawowych warunkujących dopuszczalność utworzenia organu przedstawicielskiego pracowników, i że w związku z tym progi te nie zostały osiągnięte.

[4] Należy zasygnalizować wyrok z dnia 17 września 2014 r., *Liivimaa Lihaveis* (C-562/12, EU:C:2014:2229), omówiony w rozdziale IV.3. „Skarga o stwierdzenie nieważności", wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Pfleger i in.* (C-390/12, EU:C:2014:281), omówiony w rozdziale VI.2. „Swoboda przedsiębiorczości i swoboda świadczenia usług", wyrok z dnia 30 stycznia 2014 r., *Diakite* (C-285/12, EU:C:2014:39), omówiony w rozdziale VII.2. „Polityka azylowa", opinię z dnia 14 października 2014 r. (1/13, EU:C:2014:2303), omówioną w rozdziale IX „Współpraca sądowa w sprawach cywilnych", wyrok z dnia 18 marca 2014 r., *International Jet Management* (C-628/11, EU:C:2014:171), omówiony w rozdziale X „Transport", wyrok z dnia 8 kwietnia 2014 r., *Digital Rights Ireland i in.* (C-293/12 i C-594/12, EU:C:2014:238) i wyrok z dnia 13 maja 2014 r., *Google Spain i Google* (C-131/12, EU:C:2014:317), omówione w rozdziale XIII.2 „Ochrona danych osobowych".

[5] Dyrektywa 2002/14/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 2002 r. ustanawiająca ogólne ramowe warunki informowania i przeprowadzania konsultacji z pracownikami we Wspólnocie Europejskiej (Dz.U. L 80, s. 29).

Trybunał orzekł, że iż art. 3 ust. 1 dyrektywy 2002/14 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie krajowemu przepisowi, który przy określaniu owych progów wyłącza pracowników zatrudnionych na podstawie umów subwencjonowanych. Trybunał zaznaczył jednak, że przepis ten, mimo że spełnia wymagane przesłanki bezpośredniej skuteczności, nie może być stosowany w ramach sporu zawisłego wyłącznie między jednostkami.

Następnie Trybunał wskazał, że art. 27 karty, sam bądź w związku z przepisami dyrektywy 2002/14/WE, nie może być powoływany w sporze pomiędzy jednostkami w celu spowodowania odstąpienia od stosowania niezgodnego z prawem Unii przepisu prawa krajowego, jeżeli przepis prawa krajowego dokonujący transpozycji tej dyrektywy okazuje się niezgodny z prawem Unii. Trybunał uznał bowiem, że aby art. 27 karty wywierał w pełni zamierzone skutki prawne, musi zostać doprecyzowany przez przepisy prawa Unii lub prawa krajowego. Tymczasem przewidziany w dyrektywie 2002/14 zakaz wyłączenia z obliczenia stanu liczebnego personelu przedsiębiorstwa określonych kategorii pracowników nie może zostać wywiedziony, jako bezpośrednio stosowana zasada prawa, ani z brzmienia art. 27 karty, ani też z objaśnień dotyczących tego artykułu. Trybunał podkreślił jednakże, iż strona poszkodowana w wyniku niezgodności prawa krajowego z prawem Unii mogłaby powoływać się na orzecznictwo zapoczątkowane wyrokiem *Francovich i in.*[6] w celu ewentualnego uzyskania naprawienia poniesionej szkody.

W dniu 10 lipca 2014 r. w wyroku *Julian Hernández i in.* (C-198/13, EU:C:2014:2055) Trybunał miał okazję udzielić wyjaśnień w odniesieniu do *zakresu stosowania karty praw podstawowych*[7] *w ramach odesłania prejudycjalnego dotyczącego jej art. 20 oraz dyrektywy 2008/94 w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy*[8]. Odesłanie prejudycjalne odnosiło się do krajowych przepisów, zgodnie z którymi pracownik może, w drodze subrogacji ustawowej, dochodzić bezpośrednio od państwa członkowskiego, pod pewnymi warunkami, wypłaty wynagrodzenia za czas trwania postępowania kwestionującego rozwiązanie umowy o pracę, w sytuacji gdy pracodawca nie wypłacił tego wynagrodzenia i został postawiony w stan tymczasowej niewypłacalności. Trybunał zbadał, czy krajowe przepisy mieszczą się w zakresie stosowania dyrektywy 2008/94 i czy w konsekwencji mogą być oceniane w świetle praw podstawowych zagwarantowanych w karcie praw podstawowych.

W tym względzie Trybunał podkreślił, że aby krajowe przepisy mogły zostać uznane za stosujące prawo Unii w rozumieniu art. 51 karty praw podstawowych, musi istnieć związek między aktem prawa Unii a rozpatrywanym środkiem krajowym, który wykracza poza bliskość danych dziedzin lub pośredni wpływ jednej dziedziny na drugą. Sama okoliczność, że środek krajowy należy do dziedziny objętej kompetencją Unii, nie oznacza jeszcze, iż jest on objęty zakresem stosowania prawa Unii, a więc również i karty praw podstawowych. Tak więc aby ustalić, czy dany środek krajowy mieści się w granicach stosowania prawa Unii, należy między innymi zbadać, czy przedmiotowe przepisy krajowe mają na celu wykonanie przepisu prawa Unii, jaki jest charakter tych przepisów oraz czy służą one realizacji celów innych niż te objęte prawem Unii, nawet jeżeli mogą one w sposób pośredni wpływać na to ostatnie, a także czy istnieją przepisy prawa Unii regulujące specyficznie daną dziedzinę lub mogące mieć dla niej znaczenie.

[6] Wyrok Trybunału z dnia 19 listopada 1991 r., *Francovich i Bonifaci/Włochy* (C-6/90 i C-9/90, EU:C:1991:428).

[7] Jeśli chodzi o zakres stosowania karty, należy zasygnalizować wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Pfleger i in.* (C-390/12, EU:C:2014:281), omówiony w rozdziale VI.2 „Swoboda przedsiębiorczości i swoboda świadczenia usług".

[8] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. L 283, s. 36).

W odniesieniu do spornych przepisów krajowych Trybunał orzekł, że realizowany przez nie cel jest inny niż zapewnienie minimalnej ochrony pracownikom na wypadek niewypłacalności pracodawcy, o którym mowa w dyrektywie 2008/94 oraz że przyznanie odszkodowania przewidzianego przez krajowe przepisy nie wpływa na zakres minimalnej ochrony ustanowionej w dyrektywie ani jej nie ogranicza. Ponadto Trybunał przyjął, że art. 11 dyrektywy – który stanowi, iż nie narusza ona prawa państw członkowskich do wprowadzenia przepisów korzystniejszych dla pracowników – nie przyznaje państwom członkowskim takiego uprawnienia, lecz jedynie je uznaje. Co za tym idzie, nie można uznać, że przedmiotowe przepisy krajowe są objęte zakresem stosowania dyrektywy.

3. Zasady ogólne prawa Unii

W wydanym w dniu 3 lipca 2014 r. wyroku *Kamino International Logistics i in.* (C-129/13, EU:C:2014:2041) Trybunał dokonał analizy *zasady poszanowania przez organ administracji prawa do obrony oraz prawa do bycia wysłuchanym w ramach stosowania kodeksu celnego*[9]. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został złożony w ramach sporu dotyczącego dwóch agentów celnych, do których zostały skierowane, w wyniku kontroli przeprowadzonej przez organy celne, dwa wezwania do zapłaty pozostających do pokrycia należności celnych bez umożliwienia im uprzedniego przedstawienia ich stanowiska.

Trybunał zauważył w tym względzie, że jednostki mogą powoływać się bezpośrednio przed sądami krajowymi na zasadę poszanowania przez administrację prawa do obrony oraz wynikające z niej prawo każdej osoby do bycia wysłuchanym przed wydaniem wszelkich decyzji o niekorzystnych dla interesów tej osoby skutkach, mające zastosowanie w ramach kodeksu celnego. Obowiązek poszanowania tej zasady ciąży bowiem na organach administracyjnych państw członkowskich wówczas, gdy podejmują one decyzję należącą do zakresu stosowania prawa Unii, nawet gdy znajdujące zastosowanie przepisy nie przewidują wyraźnie takiej formalności. Ponadto, jeżeli adresat decyzji takiej jak wezwanie do zapłaty nie został wysłuchany przez organ administracji, to jego prawo do obrony zostaje naruszone nawet, jeżeli może on skorzystać z możliwości przedstawienia swojego stanowiska na etapie późniejszego postępowania administracyjnego w przedmiocie zażalenia, jeżeli krajowe przepisy nie pozwalają adresatom takich wezwań uzyskać zawieszenia ich wykonania do czasu ich ewentualnej zmiany. W każdym razie sąd krajowy, zobowiązany do zagwarantowania prawu Unii pełnej skuteczności, może uwzględnić okoliczność, że naruszenie takie pociąga za sobą stwierdzenie nieważności decyzji tylko wówczas, gdy w braku tej wady postępowanie to mogłoby doprowadzić do odmiennego rezultatu.

II. Obywatelstwo Unii

W dziedzinie obywatelstwa Unii na szczególną uwagę zasługuje sześć wyroków. Pierwszy z nich dotyczy prawa do wjazdu do państwa członkowskiego, cztery następne odnoszą się do prawa pobytu będących obywatelami państw trzecich członków rodziny obywateli Unii, a szósty wyrok traktuje o przyznawaniu świadczeń socjalnych obywatelom Unii, którzy są nieaktywni zawodowo i nie poszukują zatrudnienia.

[9] Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy kodeks celny (Dz.U. L 302, s. 1), zmienione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2700/2000 z dnia 16 listopada 2000 r. (Dz.U. L 311, s. 17).

W wydanym w dniu 18 grudnia 2014 r. wyroku *McCarthy i in.* (C-202/13, EU:C:2014:2450) Trybunał w składzie wielkiej izby orzekł, iż zarówno art. *35 dyrektywy 2004/38*[10]*, jak i art. 1 załączonego do TUE protokołu nr 20*[11] nie pozwalają państwu członkowskiemu – w ramach realizowania celu prewencji ogólnej – na nałożenie na obywateli państw trzecich posiadających wydaną przez władze innego państwa członkowskiego „Kartę pobytową członka rodziny obywatela Unii" obowiązku uzyskania zezwolenia na wjazd do celów wjazdu na jego terytorium.

Helena Patricia McCarthy Rodriguez, obywatelka Kolumbii, zamieszkuje w Hiszpanii z mężem, Seanem McCarthym, posiadającym obywatelstwo brytyjskie i irlandzkie. Aby móc wjechać do Zjednoczonego Królestwa, H.P. McCarthy Rodriguez musiała złożyć, zgodnie z mającym zastosowanie prawem krajowym, uprzedni wniosek o wydanie jej zezwolenia rodzinnego na wjazd, która to przesłanka jest przedmiotem wątpliwości sądu odsyłającego w zakresie jej zgodności z prawem Unii.

W wydanym wyroku Trybunał – potwierdziwszy, że małżonkowie są „beneficjentami" dyrektywy 2004/38 – przypomniał w pierwszej kolejności, iż osoba będąca członkiem rodziny obywatela Unii, która znajduje się w sytuacji takiej jak sytuacja H.P. McCarthy Rodriguez, nie podlega obowiązkowi otrzymania wizy ani równoważnemu obowiązkowi, aby móc wjechać na terytorium państwa członkowskiego, z którego pochodzi ten obywatel Unii.

Ponadto, w odniesieniu do art. 35 dyrektywy 2004/38, który stanowi, że państwa członkowskie mogą przyjąć niezbędne środki w celu odmowy, unieważnienia lub cofnięcia jakiegokolwiek prawa przyznanego tą dyrektywą w przypadku nadużycia praw lub oszustw[12], Trybunał uznał, iż środki przyjęte na podstawie tego przepisu podlegają gwarancjom proceduralnym określonym w dyrektywie i muszą być oparte na indywidualnej analizie każdego przypadku. W tym względzie dowód istnienia praktyki stanowiącej nadużycie wymaga ogółu obiektywnych okoliczności oraz wystąpienia subiektywnego elementu. Tak więc okoliczność, że państwo członkowskie ma do czynienia z sytuacją istotnej liczby wypadków nadużycia prawa lub oszustwa, nie może uzasadniać przyjęcia środka opierającego się na względach prewencji ogólnej, z wyłączeniem wszelkiej szczegółowej oceny indywidualnego zachowania danej osoby. Takie środki, ze względu na ich automatyczny charakter, pozwoliłyby bowiem państwom członkowskim na niestosowanie przepisów dyrektywy 2004/38 oraz byłyby niezgodne z samą istotą indywidualnego prawa podstawowego obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i pobytu, a także z prawami pochodnymi, z których korzystają członkowie rodziny tych obywateli niemający obywatelstwa państwa członkowskiego.

Wreszcie, mimo że art. 1 protokołu nr 20 upoważnia Zjednoczone Królestwo do sprawdzenia, czy osoba zamierzająca wjechać na jego terytorium rzeczywiście spełnia wymagane warunki, postanowienie to nie pozwala temu państwu członkowskiemu na określenie warunków wjazdu osób

[10] Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. L 158, s. 77 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 5, s. 46).

[11] Protokół (nr 20) w sprawie stosowania niektórych aspektów artykułu 26 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do Zjednoczonego Królestwa i Irlandii.

[12] Kwestię nadużycia prawa poruszają dwa wyroki uwzględnione w niniejszym sprawozdaniu: wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., *Torresi* (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088), omówiony w rozdziale VI.2 „Swoboda przedsiębiorczości i swoboda świadczenia usług", i wyrok z dnia 13 marca 2014 r., *SICES i in.* (C-155/13 EU:C:2014:145), omówiony w rozdziale V „Rolnictwo".

posiadających prawo wjazdu na mocy prawa Unii ani w szczególności na ustanawianie dla nich dodatkowych warunków wjazdu lub warunków innych niż warunki określone w prawie Unii.

W dwóch wyrokach Trybunał w składzie wielkiej izby miał okazję dokonać wykładni art. *21 TFUE i art. 45 TFUE oraz dyrektywy 2004/38 w odniesieniu do prawa pobytu obywatela państwa trzeciego będącego członkiem rodziny obywatela Unii*. W dniu 12 marca 2014 r. w wyroku *O.* (C-456/12, EU:C:2014:135) Trybunał przypomniał tytułem wstępu, że dyrektywa 2004/38 nie ma na celu przyznania pochodnego prawa pobytu obywatelowi państwa trzeciego będącego członkiem rodziny obywatela Unii, który przebywa w państwie członkowskim swojej przynależności państwowej. Niemniej w sytuacji, w której obywatel Unii rozwinął lub umocnił życie rodzinne z obywatelem państwa trzeciego przy okazji efektywnego pobytu w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie jego przynależności państwowej, a następnie powraca wraz z tym członkiem swej rodziny do państwa członkowskiego swojego pochodzenia zgodnie z art. 21 ust. 1 TFUE, przepisy tej dyrektywy znajdują zastosowanie przez analogię. W rezultacie warunki przyznania pochodnego prawa pobytu nie powinny być bardziej rygorystyczne niż te przewidziane przez wspomnianą dyrektywę, w sytuacji gdy obywatel Unii osiedla się w państwie członkowskim innym niż państwo, którego obywatelstwo posiada[13]. Trybunał podkreślił przy tym, że krótkotrwałe pobyty, takie jak weekendy lub wakacje spędzane w państwie członkowskim innym niż państwo przynależności państwowej obywatela Unii, nawet rozpatrywane łącznie, nie spełniają wskazanych powyżej warunków.

Trybunał zauważył również, iż obywatel państwa trzeciego, który nawet przez część swojego pobytu w przyjmującym państwie członkowskim nie posiadał statusu członka rodziny i nie mógł skorzystać w tym państwie członkowskim z pochodnego prawa pobytu na mocy przywołanych powyżej przepisów dyrektywy 2004/38, nie może także powoływać się na art. 21 ust. 1 TFUE w celu uzyskania pochodnego prawa pobytu po powrocie danego obywatela Unii do państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada.

W ogłoszonym w dniu 12 marca 2014 r. wyroku *S. i G.* (C-457/12, EU:C:2014:136) Trybunał orzekł, iż przepisy dyrektywy 2004/38 nie stoją na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie odmówiło przyznania prawa pobytu obywatelowi państwa trzeciego będącemu członkiem rodziny obywatela Unii, w przypadku gdy wspomniany obywatel Unii posiada przynależność państwową tego państwa członkowskiego i ma w nim miejsce zamieszkania, jednak regularnie przemieszcza się do innego państwa członkowskiego w ramach wykonywania swojej działalności zawodowej. Przepisy tej dyrektywy przyznają bowiem podmiotowe prawo pobytu na rzecz obywatela Unii i pochodne prawo pobytu na rzecz członków jego rodziny tylko wówczas, gdy wspomniany obywatel Unii korzysta z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się, osiedlając się w państwie innym niż państwo jego przynależności państwowej.

Wzorując się natomiast na wykładni art. 56 TFUE, jakiej dokonał w wyroku *Carpenter*[14], Trybunał przyjął, że art. 45 TFUE przyznaje członkowi rodziny obywatela Unii będącemu obywatelem państwa trzeciego prawo pobytu, jeżeli ów obywatel Unii ma przynależność państwową danego państwa członkowskiego i miejsce zamieszkania w nim, jednak regularnie przemieszcza się do innego państwa członkowskiego jako pracownik, ponieważ odmowa przyznania takiego prawa pobytu na rzecz obywatela państwa trzeciego ma zniechęcający wpływ na faktyczne korzystanie z praw wywodzonych przez pracownika z art. 45 TFUE. Trybunał podkreślił w tym względzie, że okoliczność, iż obywatel państwa trzeciego opiekuje się dzieckiem obywatela Unii, może stanowić istotny

[13] Zobacz w szczególności art. 7 ust. 1 i 2 oraz art. 16 dyrektywy 2004/38.

[14] Wyrok Trybunału z dnia 11 lipca 2002 r., *Carpenter* (C-60/00, EU:C:2002:434).

element, który musi być brany pod uwagę przez sąd krajowy. Jednakże sama okoliczność, że może wydawać się pożądane, by dzieckiem zajmował się obywatel państwa trzeciego, w tym wypadku matka małżonka obywatela Unii, nie wystarcza jako taka do ustalenia takiego zniechęcającego wpływu.

Trybunał miał również okazję wyjaśnić, w wydanym w dniu 16 stycznia 2014 r. wyroku *Reyes* (C-423/12, EU:C:2014:16), *pojęcie członka rodziny pozostającego na utrzymaniu obywatela Unii*. Spór zawisły w postępowaniu głównym toczył się między obywatelką Filipin w wieku ponad 21 lat a szwedzkim urzędem ds. migracji w przedmiocie oddalenia wniosku zainteresowanej mającego na celu uzyskanie dokumentu pobytowego w Szwecji w charakterze członka rodziny jej matki, obywatelki Niemiec, i partnera matki, obywatela Norwegii.

W tym kontekście Trybunał przypomniał, że aby można było uznać, iż mający co najmniej 21 lat bezpośredni zstępny obywatela Unii pozostaje „na utrzymaniu" tego obywatela, należy stwierdzić istnienie rzeczywistej sytuacji zależności w państwie pochodzenia zainteresowanego członka rodziny. Nie jest natomiast konieczne ustalenie przyczyn tej zależności. Tym samym w okolicznościach, w których obywatel Unii dokonuje regularnie przez długi okres przelewów kwot pieniężnych na rzecz zstępnego w linii prostej, który ma co najmniej 21 lat, niezbędnych owemu zstępnemu dla zaspokojenia jego podstawowych potrzeb życiowych w państwie pochodzenia, art. 2 pkt 2 lit. c) dyrektywy 2004/38 nie zezwala państwu członkowskiemu na wymaganie, by ów zstępny wykazał, że bezskutecznie podejmował starania w celu znalezienia pracy lub uzyskania ze strony organów państwa pochodzenia pomocy na pokrycie kosztów utrzymania czy też próbował w inny sposób zapewnić sobie utrzymanie. Wymóg takiego dodatkowego wykazania, które nie może być w praktyce łatwo przeprowadzone, może bowiem uczynić nadmiernie utrudnioną możliwość korzystania przez tegoż zstępnego z prawa pobytu w przyjmującym państwie członkowskim.

Trybunał uściślił również, iż okoliczność, że uznaje się, iż członek rodziny ma ze względu na uwarunkowania osobiste, takie jak wiek, wykształcenie czy stan zdrowia, realne szanse na znalezienie zatrudnienia i że ponadto zamierza on podjąć pracę w przyjmującym państwie członkowskim, nie ma wpływu na wykładnię warunku dotyczącego pozostawania na utrzymaniu, o którym mowa w tym przepisie dyrektywy 2004/38.

W dniu 10 lipca 2014 r., nadal w dziedzinie dyrektywy 2004/38, w wyroku *Ogieriakhi* (C-244/13, EU:C:2014:2068) Trybunał dokonał wykładni zawartego w art. 16 ust. 2 tej dyrektywy *pojęcia „legalnego zamieszkiwania wraz z obywatelem Unii przez nieprzerwany okres"*. U podstaw pytań prejudycjalnych leżała skarga o odszkodowanie wniesiona przez obywatela państwa trzeciego przeciwko Irlandii. Skarżący w postępowaniu głównym podnosił szkodę poniesioną ze względu na odmowę przyznania prawa pobytu w następstwie rozstania z żoną, będącą obywatelką Unii. Odmowa została wydana na mocy uregulowań krajowych, które w przekonaniu skarżącego w postępowaniu głównym nie stanowiły prawidłowej transpozycji dyrektywy 2004/38.

W sprawie tej Trybunał orzekł, że obywatela państwa trzeciego, który nieprzerwanie przez okres pięciu lat przed dniem transpozycji tej dyrektywy przebywał w jednym z państw członkowskich w charakterze małżonka obywatela Unii będącego pracownikiem w tym państwie członkowskim, należy uważać za osobę, która nabyła prawo stałego pobytu przewidzianego w dyrektywie 2004/38, nawet jeżeli w trakcie tego okresu małżonkowie zdecydowali się rozstać i zamieszkać z innymi partnerami, a lokal zajmowany przez rzeczonego obywatela państwa trzeciego nie był mu od tej pory zapewniony lub udostępniony przez jego małżonka będącego obywatelem Unii. Wykładnia art. 16 ust. 2 dyrektywy 2004/38, zgodnie z którą dla celów nabycia prawa stałego pobytu obowiązek zamieszkiwania z obywatelem Unii mógłby zostać uznany za spełniony wyłącznie w dokładnie zakreślonym przypadku, gdy małżonek zamieszkujący z obywatelem Unii w przyjmującym

państwie członkowskim nie zerwał wspólnoty pożycia małżeńskiego z tym obywatelem, okazuje się niespójna ze wspomnianym celem tej dyrektywy, jakim jest zapewnienie ochrony prawnej członkom rodziny obywateli Unii, w szczególności w odniesieniu do praw byłych małżonków w dziedzinie prawa pobytu, przyznanych im pod pewnymi warunkami w razie rozwodu.

Ponadto, jako że w omawianej sprawie pięcioletni okres brany pod uwagę do celów nabycia prawa stałego pobytu upłynął przed dniem transpozycji dyrektywy 2004/38, zgodność pobytu z przepisami należy oceniać w świetle wymogów przewidzianych w art. 10 ust. 3 rozporządzenia nr 1612/68[15]. Trybunał wskazał w tym względzie, że ustanowiona w tym przepisie przesłanka dysponowania lokalem nie wymaga tego, by dany członek rodziny mieszkał w nim stale, ale jedynie tego, by lokal, którym dysponuje pracownik, odpowiadał standardowi właściwemu dla przyjęcia jego rodziny. Oceny przestrzegania tego przepisu można dokonywać wyłącznie na dzień, w którym obywatel państwa trzeciego rozpoczął wspólne pożycie z małżonkiem będącym obywatelem Unii w przyjmującym państwie członkowskim.

Wreszcie, Trybunał zauważył, że jeśli chodzi o prawo do odszkodowania z tytułu naruszenia prawa Unii przez państwo członkowskie, okoliczności, iż sąd krajowy uznał za konieczne wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym prawa Unii rozpatrywanego w sporze, nie należy uważać za czynnik decydujący dla ustalenia istnienia oczywistego naruszenia tego prawa przez państwo członkowskie.

W sprawie *Dano* (C-333/13, EU:C:2014:2358), w której wyrok został ogłoszony w dniu 11 listopada 2014 r., Trybunał w składzie wielkiej izby rozpoznał kwestię tego, *czy państwo członkowskie ma prawo wyłączyć z możliwości korzystania z nieskładkowych, zabezpieczających utrzymanie świadczeń obywateli Unii mających przynależność innych państw członkowskich, którzy są nieaktywni zawodowo, jeśli świadczenia te zostałyby przyznane obywatelom tego państwa znajdującym się w tej samej sytuacji.* Przedmiotem sporu w postępowaniu głównym była sytuacja obywatelki Rumunii, która wjechała do Niemiec nie w celu poszukiwania zatrudnienia, lecz która wystąpiła w tym państwie o przyznanie jej świadczeń z zakresu podstawowego zabezpieczenia dla osób poszukujących pracy.

W odpowiedzi na pytanie prejudycjalne Trybunał w składzie wielkiej izby stwierdził, że „specjalne nieskładkowe świadczenia pieniężne" w rozumieniu rozporządzenia nr 883/2004[16] są objęte pojęciem „pomocy społecznej" w rozumieniu art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38. Trybunał orzekł, iż przepisy tej dyrektywy oraz rozporządzenia nr 883/2004[17] nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, na mocy którego obywatele innych państw członkowskich są wyłączeni z korzystania z niektórych świadczeń socjalnych, podczas gdy świadczenia te są zagwarantowane własnym obywatelom znajdującym się w tej samej sytuacji, w zakresie, w jakim tym obywatelom innych państw członkowskich nie przysługuje prawo pobytu na mocy dyrektywy 2004/38 w przyjmującym państwie członkowskim. Wedle Trybunału obywatel Unii, w zakresie dotyczącym dostępu do wspomnianych świadczeń socjalnych, może domagać się równego traktowania z obywatelami przyjmującego państwa członkowskiego, tylko jeśli jego pobyt na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego spełnia przesłanki dyrektywy 2004/38. Wśród przesłanek znajdujących

[15] Rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz.U. L 257, s. 2 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 1, s. 15).

[16] Zobacz art. 70 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 166, s. 1), zmienionego rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1244/2010 z dnia 9 grudnia 2010 r. (Dz.U. L 338, s. 35).

[17] Artykuł 24 ust. 1 dyrektywy 2004/38 w związku z jej art. 7 ust. 1 lit. b) i art. 4 rozporządzenia nr 883/2004.

zastosowanie do nieaktywnych zawodowo obywateli Unii, których okres pobytu w przyjmującym państwie członkowskim jest dłuższy niż trzy miesiące, lecz krótszy niż pięć lat, należy wymienić obowiązek posiadania wystarczających zasobów dla niego i członków jego rodziny[18]. Co za tym idzie, państwo członkowskie ma możliwość odmówienia przyznania świadczeń socjalnych nieaktywnym zawodowo obywatelom Unii, którzy korzystają ze swobody przemieszczania się jedynie w celu uzyskania pomocy społecznej z innego państwa członkowskiego, w sytuacji gdy nie posiadają wystarczających zasobów, aby ubiegać się o prawo pobytu. W tym celu należy przeprowadzić konkretne badanie sytuacji ekonomicznej każdego zainteresowanego, bez uwzględnienia żądanych świadczeń socjalnych.

III. Postanowienia instytucjonalne

1. Podstawa prawna aktów Unii

W roku 2014 Trybunał ogłosił szereg wyroków odnoszących się do podstawy prawnej aktów Unii. Spośród wyroków tych należy wyróżnić jeden wyrok w dziedzinie polityki transportowej i pięć wyroków dotyczących aktów Rady odnoszących się do umów międzynarodowych.

W dniu 6 maja 2014 r. w wyroku *Komisja/Parlament i Rada* (C-43/12, EU:C:2014:298) Trybunał w składzie wielkiej izby przychylił się do wniesionej przez Komisję skargi o stwierdzenie nieważności *dyrektywy 2011/82 w sprawie ułatwień w zakresie transgranicznej wymiany informacji dotyczących przestępstw lub wykroczeń związanych z bezpieczeństwem ruchu drogowego*[19], ponieważ stwierdził, że art. 87 ust. 2 TFUE stanowi błędną podstawę prawną.

Trybunał przypomniał w pierwszej kolejności swoje utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym wybór podstawy prawnej aktu Unii musi opierać się na obiektywnych czynnikach, które mogą zostać poddane kontroli sądowej; do czynników tych należą cel i treść tego aktu. Trybunał przypomniał także, iż jeżeli analiza danego środka wykaże, że wyznaczono mu dwa cele lub ma on dwa elementy składowe i jeden z tych celów lub elementów składowych można zidentyfikować jako główny lub przeważający, podczas gdy drugi jest jedynie pomocniczy, wówczas ten akt prawny należy wydać na jednej podstawie prawnej, to jest podstawie właściwej z racji głównego lub przeważającego celu lub elementu składowego.

Następnie Trybunał wskazał, że głównym lub przeważającym celem dyrektywy 2011/82 jest poprawa bezpieczeństwa drogowego. Zbadawszy bowiem treść dyrektywy i przebieg procedury wymiany informacji między państwami członkowskimi, Trybunał orzekł już[20], iż przedmiotowe środki należą głównie do polityki transportowej, jako że pozwalają zwiększyć bezpieczeństwo transportu i że dyrektywa ta nie wiąże się bezpośrednio z celami współpracy policyjnej. Z powyższego Trybunał wywiódł, że dyrektywa ta powinna była zostać przyjęta na podstawie art. 91 ust. 1 lit. c) TFUE i że nie mogła zostać ważnie przyjęta na podstawie art. 87 ust. 2 TFUE, który traktuje między innymi o wymianie istotnych informacji do celów tej współpracy.

[18] Zobacz w szczególności art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38.

[19] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/82/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie ułatwień w zakresie transgranicznej wymiany informacji dotyczących przestępstw lub wykroczeń związanych z bezpieczeństwem ruchu drogowego (Dz.U. L 288, s. 1).

[20] Wyrok Trybunału z dnia 9 września 2004 r., *Hiszpania i Finlandia/Parlament i Rada* (C-184/02 i C-223/02, EU:C:2004:497).

Jeśli chodzi o akty dotyczące umów międzynarodowych, w ogłoszonym w dniu 11 czerwca 2014 r. wyroku *Komisja/Rada* (C-377/12, EU:C:2014:1903) Trybunał w składzie wielkiej izby stwierdził nieważność *decyzji Rady 2012/272/UE w sprawie podpisania Umowy ramowej o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Filipin, z drugiej strony*[21]. Ponieważ umowa ramowa będąca przedmiotem wspomnianej decyzji przewiduje współpracę i partnerstwo zamierzone w szczególności w celu uwzględnienia potrzeb Filipin jako państwa rozwijającego się, Komisja przyjęła, do celów podpisania owej umowy ramowej, propozycję decyzji, której podstawę prawną stanowiły art. 207 TFUE i 209 TFUE, dotyczące, odpowiednio, wspólnej polityki handlowej i współpracy na rzecz rozwoju. Rada natomiast, uznawszy, że przewidziane przez ową umowę ramową współpraca i partnerstwo mają charakter ogólny i nie ograniczają się jedynie do jednego aspektu „współpracy na rzecz rozwoju", przyjęła jako podstawę prawną poza wspomnianymi artykułami również art. 79 ust. 3 TFUE, art. 91 TFUE, art. 100 TFUE i art. 191 ust. 4 TFUE dotyczące odpowiednio readmisji obywateli państw trzecich, transportu oraz środowiska. Dodanie tych postanowień jako podstawy prawnej skutkowało zastosowaniem protokołów nr 21 i 22 do TFUE dotyczących, po pierwsze, stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz, po drugie, stanowiska Danii, zgodnie z którymi te państwa członkowskie nie uczestniczą w podpisywaniu i zawieraniu przez Radę umów międzynarodowych Unii na mocy tytułu V części trzeciej TFUE, chyba że notyfikują wolę uczestniczenia.

W tym kontekście Trybunał, który po raz pierwszy miał okazję wypowiedzieć się w przedmiocie zakresu art. 209 TFUE, potwierdził swoje orzecznictwo poprzedzające traktat z Lizbony[22] i wyjaśnił, że na mocy art. 208 TFUE polityka Unii w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju nie ogranicza się do środków służących bezpośrednio likwidacji ubóstwa, lecz – dla osiągnięcia tego podstawowego celu – realizuje również cele, o których mowa w art. 21 ust. 2 TUE, takie jak polegające na wspomaganiu trwałego rozwoju państw rozwijających się na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i środowiska. Trybunał zaznaczył w tym względzie, że ponieważ na eliminację ubóstwa składają się liczne aspekty, realizacja tych celów wymaga, zgodnie ze wspólnym oświadczeniem Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich w sprawie unijnej polityki rozwoju z 2006 r.[23], wdrożenia całej gamy działań na rzecz rozwoju, obejmujących między innymi reformy gospodarcze i społeczne, sprawiedliwość społeczną, równy dostęp do służb publicznych, zapobieganie konfliktom, środowisko naturalne oraz zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, migrację i rozwój.

W dniu 24 czerwca 2014 r. w wyroku *Parlament/Rada* (C-658/11, EU:C:2014:2025) Trybunał w składzie wielkiej izby przychylił się do wniesionej przez Parlament skargi o stwierdzenie nieważności *decyzji Rady 2011/640/WPZiB w sprawie podpisania i zawarcia umowy między Unią Europejską a Republiką Mauritiusu*[24] *(zwanej dalej „umową UE–Mauritius").*

[21] Decyzja Rady 2012/272/UE z dnia 14 maja 2012 r. w sprawie podpisania, w imieniu Unii, Umowy ramowej o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Filipin, z drugiej strony (Dz.U. L 134, s. 3).

[22] Wyrok z dnia 3 grudnia 1996 r., *Portugalia/Rada* (C-268/94, EU:C:1996:461).

[23] Zobacz w szczególności pkt 12 wspólnego oświadczenia Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w ramach Rady, Parlamentu Europejskiego i Komisji w sprawie polityki rozwojowej Unii Europejskiej, zatytułowanego „Konsensus Europejski" (Dz.U. 2006, C 46, s. 1).

[24] Decyzja Rady 2011/640/WPZiB z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie podpisania i zawarcia umowy między Unią Europejską a Republiką Mauritiusu w sprawie warunków przekazywania przez siły morskie dowodzone przez Unię Europejską do Republiki Mauritiusu osób podejrzanych o piractwo i zajętego w związku z tym mienia oraz w sprawie warunków zapewnianych osobom podejrzanym o piractwo po ich przekazaniu (Dz.U. L 254, s. 1).

W pierwszej kolejności Trybunał uznał za bezzasadny zarzut, zgodnie z którym Parlament podniósł, że okoliczność, iż umowa UE–Mauritius zmierza – choćby w sposób akcesoryjny – do celów innych niż te objęte WPZiB, jest wystarczająca, aby wykluczyć, że rzeczona decyzja jest objęta wyłącznie ową polityką w rozumieniu art. 218 ust. 6 TFUE, a co za tym idzie, przyjęcie decyzji wymaga udziału Parlamentu. Trybunał wskazał w tym zakresie, że art. 218 ust. 6 TFUE ustanawia symetrię między procedurą przyjęcia środków Unii na płaszczyźnie wewnętrznej a procedurą przyjęcia umów międzynarodowych w celu zagwarantowania, że – w odniesieniu do danej dziedziny – Parlament i Rada dysponują takimi samymi uprawnieniami, przy poszanowaniu równowagi instytucjonalnej określonej przez traktaty. W tych okolicznościach to właśnie w celu zapewnienia, by owa symetria była faktycznie przestrzegana, zasada sformułowana w orzecznictwie Trybunału, zgodnie z którą to materialna podstawa prawna aktu przesądza o procedurach, które znajdują zastosowanie w celu jego przyjęcia, obowiązuje nie tylko w odniesieniu do procedur określonych dla przyjęcia aktu wewnętrznego, lecz także w odniesieniu do procedur stosowanych do zawarcia umów międzynarodowych. W konsekwencji w ramach procedury zawarcia umowy międzynarodowej zgodnie z art. 218 TFUE to materialna podstawa prawna decyzji w sprawie zawarcia owej umowy określa rodzaj procedury stosowanej na mocy ust. 6 tego artykułu. W omawianym przypadku, jako że decyzja Rady została ważnie oparta wyłącznie na postanowieniu objętym WPZiB, mogła ona zostać przyjęta na mocy tego postanowienia bez zgody Parlamentu i bez konsultacji z nim.

Trybunał uwzględnił natomiast inny zarzut, oparty na naruszeniu art. 218 ust. 10 TFUE, który ustanawia obowiązek informowania Parlamentu na wszystkich etapach procedury negocjacji i zawierania umów międzynarodowych. W omawianym przypadku Parlament nie został natychmiast poinformowany, a zatem Rada naruszyła to postanowienie. Tymczasem, jako że ta zasada proceduralna stanowi istotny wymóg proceduralny, jej naruszenie powoduje nieważność aktu nim dotkniętego, gdyż udział Parlamentu w procesie decyzyjnym odzwierciedla na poziomie Unii fundamentalną zasadę demokratyczną, zgodnie z którą lud uczestniczy w sprawowaniu władzy za pośrednictwem zgromadzenia przedstawicielskiego.

Jednakże, mając na uwadze fakt, że stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji mogłoby stanowić przeszkodę dla przebiegu operacji prowadzonych na podstawie umowy UE–Mauritius, Trybunał utrzymał w mocy skutki decyzji, której nieważność stwierdził.

W sprawie *Komisja/Rada* (C-114/12, EU:C:2014:2151), w której wyrok został wydany w dniu 4 września 2014 r., Trybunał w składzie wielkiej izby stwierdził nieważność *decyzji Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich w sprawie [wspólnego] uczestnictwa Unii Europejskiej i jej państw członkowskich w negocjacjach dotyczących Konwencji Rady Europy o ochronie praw organizacji nadawczych*. W przekonaniu Komisji Unia posiada, na mocy art. 3 ust. 2 TFUE, wyłączną kompetencję zewnętrzną w dziedzinie zamierzonej konwencji, co wyłącza taki wspólny udział.

Trybunał zgodził się z tym stanowiskiem na tej podstawie, że przedmiotowa umowa międzynarodowa należy do wskazanych w tym ostatnim artykule umów, które mogą wpływać na wspólne zasady przyjęte dla realizacji celów traktatu. W omawianej sprawie zakres negocjacji dotyczących konwencji Rady Europy w sprawie wzmocnienia ochrony praw pokrewnych organizacji nadawczych należy do dziedziny w znacznym stopniu objętej wspólnymi zasadami Unii. Z dyrektyw

93/83[25], 2001/29[26], 2004/48[27], 2006/115[28] i 2006/116[29] wynika bowiem, że rzeczone prawa są w prawie Unii objęte zharmonizowanymi ramami prawnymi, które mają na celu między innymi zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego i które wprowadziły system oferujący organizacjom nadawczym jednolitą ochronę na wysokim poziomie.

Tymczasem, jako że istnienie wyłącznej kompetencji zewnętrznej Unii powinno znaleźć uzasadnienie we wnioskach płynących z konkretnej analizy relacji istniejących między przewidywaną umową międzynarodową a obowiązującym prawem Unii, okoliczność, że rzeczone ramy prawne prawa Unii zostały wdrożone w drodze różnych instrumentów prawnych, regulujących również inne prawa własności intelektualnej, nie może podważyć zasadności takiego stanowiska. Ocena istnienia ryzyka naruszenia przez zobowiązania międzynarodowe wspólnych zasad Unii lub zmiany ich zakresu nie może zależeć od sztucznego rozróżnienia przeprowadzonego na podstawie obecności lub braku takich zasad w jednym tylko instrumencie prawa Unii.

W dniu 7 października 2014 r., w wyroku *Niemcy/Rada* (C-399/12, EU:C:2014:2258), Trybunał w składzie wielkiej izby oddalił wniesioną przez Niemcy skargę o stwierdzenie nieważności *decyzji Rady z dnia 18 czerwca 2012 r. w sprawie ustalenia stanowiska, jakie należy przyjąć w imieniu Unii Europejskiej w odniesieniu do określonych rezolucji, które mają być podjęte w ramach Międzynarodowej Organizacji ds. Winorośli i Wina* (zwanej dalej „OIV").

W swoim jedynym zarzucie opartym na naruszeniu stanowiącego podstawę prawną zaskarżonej decyzji art. 218 ust. 9 TFUE Niemcy, popierane przez szereg państw członkowskich, podniosły, po pierwsze, że postanowienie to nie znajduje zastosowania w odniesieniu do umowy międzynarodowej takiej jak umowa w sprawie OIV, która została zawarta przez państwa członkowskie, a nie przez Unię, i po drugie, że wyłącznie akty prawa międzynarodowego wiążące względem Unii stanowią „akty mające skutki prawne" w rozumieniu art. 218 ust. 9 TFUE.

Trybunał zauważył w pierwszej kolejności, że brzmienie art. 218 ust. 9 TFUE nie stanowi przeszkody, ażeby Unia wydała decyzję ustalającą stanowisko, które ma być zajęte w jej imieniu w ramach organu utworzonego przez umowę międzynarodową, której nie jest ona stroną. W tym względzie Trybunał podkreślił w szczególności, że decyzja ustalająca stanowisko państw członkowskich, będących również członkami OIV, wchodzi w zakres dziedziny wspólnej polityki rolnej, a ściślej rzecz ujmując, wspólnej organizacji rynku wina, dziedziny uregulowanej w bardzo szerokim zakresie przez prawodawcę Unii na podstawie kompetencji opartej na art. 43 TFUE. W konsekwencji, w przypadku gdy dana dziedzina należy do tego typu kompetencji Unii, brak udziału Unii w danej umowie międzynarodowej nie stanowi przeszkody w wykonywaniu przez nią tej kompetencji poprzez ustanowienie, w ramach swoich instytucji, stanowiska, jakie ma być zajęte w jej imieniu

[25] Dyrektywa Rady 93/83/EWG z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową (Dz.U. L 248, s. 15).

[26] Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10).

[27] Dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. L 157, s. 45 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 17, t. 2, s. 32).

[28] Dyrektywa 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (wersja ujednolicona) (Dz.U. L 376, s. 28).

[29] Dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (wersja ujednolicona) (Dz.U. L 372, s. 12).

w ramach organu utworzonego w drodze tej umowy, zwłaszcza za pośrednictwem państw członkowskich będących stronami tej umowy i działających solidarnie w interesie Unii.

Trybunał następnie zbadał, czy zalecenia podlegające przyjęciu przez OIV, które w omawianej sprawie dotyczą nowych praktyk enologicznych, metod analizy pozwalającej ustalić skład produktów sektora wina lub wymogów dotyczących czystości i określenia substancji stosowanych w takich praktykach, stanowią „akty mające skutki prawne" w rozumieniu art. 218 ust. 9 TFUE. W tym względzie Trybunał wskazał, że wspomniane zalecenia służą przyczynieniu się do realizacji celów tej organizacji oraz, z uwagi na ich włączenie do prawa Unii na podstawie art. 120f lit. a), art. 120g i art. 158a ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1234/2007[30], a także art. 9 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 606/2009[31], wywierają skutki prawne w rozumieniu art. 218 ust. 9 TFUE. Tym samym Unia, choć nie jest stroną umowy w sprawie OIV, jest uprawniona do ustalania stanowiska, które ma być zajęte w jej imieniu względem tych zaleceń, zważywszy na ich bezpośredni wpływ na dorobek prawny Unii w tej dziedzinie.

W sprawach *Parlament i Komisja/Rada* (C-103/12 i C-165/12, EU:C:2014:2400), w których wyrok został wydany w dniu 26 listopada 2014 r., Trybunał w składzie wielkiej izby stwierdził nieważność *decyzji Rady 2012/19 w sprawie zatwierdzenia w imieniu Unii Europejskiej deklaracji w sprawie przyznania uprawnień do połowów na wodach Unii Europejskiej w wyłącznej strefie ekonomicznej u wybrzeży Gujany Francuskiej statkom rybackim pływającym pod banderą Boliwariańskiej Republiki Wenezueli*[32]. Skarżący podnoszą, że decyzja ta nie powinna była zostać przyjęta na podstawie art. 43 ust. 3 TFUE w związku z art. 218 ust. 6 lit. b) TFUE, lecz na podstawie art. 43 ust. 2 TFUE w związku z art. 218 ust. 6 lit. a) ppkt (v) TFUE.

Trybunał uznał argumentację skarżących, podkreślając, że przyjęcie przepisów służących realizacji wspólnej polityki rolnej, o których mowa w art. 43 ust. 2 TFUE, wiąże się z podjęciem decyzji o charakterze politycznym, która musi być zastrzeżona dla unijnego prawodawcy. Natomiast przyjęcie środków dotyczących ustalania i przydziału uprawnień do połowów zgodnie z art. 43 ust. 3 TFUE nie wymaga przeprowadzenia takiej oceny, gdyż środki takie mają charakter głównie techniczny i powinny być przyjmowane celem wykonania przepisów przyjętych na podstawie ust. 2 tego samego artykułu.

Ponadto w odniesieniu do konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (zwanej dalej „konwencją z Montego Bay")[33] i ustalonych warunków pozwalających państwu nadbrzeżnemu upoważnić inne państwa do wykorzystania żywych zasobów w swojej wyłącznej strefie ekonomicznej Trybunał orzekł, że przyjęcie przez zainteresowane państwo oferty państwa nadbrzeżnego stanowi umowę w rozumieniu tej konwencji. Co za tym idzie, sporna deklaracja w sprawie przyznania

[30] Rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiające wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych („rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku") (Dz.U. L 299, s. 1).

[31] Rozporządzenie Komisji (WE) nr 606/2009 z dnia 10 lipca 2009 r. ustanawiające niektóre szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 479/2008 w odniesieniu do kategorii produktów winiarskich, praktyk enologicznych i obowiązujących ograniczeń (Dz.U. L 193, s. 1).

[32] Decyzja Rady 2012/19/UE z dnia 16 grudnia 2011 r. w sprawie zatwierdzenia w imieniu Unii Europejskiej deklaracji w sprawie przyznania uprawnień do połowów na wodach UE w wyłącznej strefie ekonomicznej u wybrzeży Gujany Francuskiej statkom rybackim pływającym pod banderą Boliwariańskiej Republiki Wenezueli (Dz.U. L 6, s. 8).

[33] Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, podpisana w dniu 10 grudnia 1982 r. w Montego Bay, zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 98/392/WE z dnia 23 marca 1998 r. (Dz.U. L 179, s. 1).

uprawnień do połowów zaoferowanego przez Unię, działającą w miejsce danego państwa nadbrzeżnego, Boliwariańskiej Republice Wenezueli, która ofertę przyjęła, stanowi umowę.

Co się tyczy kwestii, czy owa deklaracja jest objęta kompetencją zastrzeżoną dla prawodawcy Unii, Trybunał stwierdził, że jej celem jest ustanowienie ogólnych ram prawnych upoważniania pływających pod banderą wenezuelską statków rybackich do prowadzenia połowów w wyłącznej strefie ekonomicznej państwa nadbrzeżnego. W konsekwencji oferta nie jest środkiem technicznym lub wykonawczym, lecz środkiem, którego przyjęcie zakłada podjęcie autonomicznej decyzji uwzględniającej interesy polityczne realizowane przez Unię w szczególności w dziedzinie polityki rybołówstwa. Taka deklaracja mieści się w dziedzinie kompetencji należących do prerogatyw prawodawcy unijnego i wchodzi tym samym w zakres stosowania art. 43 ust. 2 TFUE, nie zaś art. 43 ust. 3 TFUE. Ponadto, jako że deklaracja ta stanowi także element konstytutywny umowy międzynarodowej, podlega ona art. 218 ust. 6 lit. a) ppkt v) TFUE.

Mimo że Trybunał uwzględnił skargę, to zważywszy na istnienie istotnych względów pewności prawa, zdecydował o utrzymaniu w mocy skutków decyzji do chwili wejścia w życia nowej decyzji opartej na prawidłowej podstawie prawnej.

2. Instytucje i jednostki organizacyjne Unii

W dziedzinie kompetencji instytucji i jednostek organizacyjnych Unii należy wyróżnić dwa wyroki: jeden dotyczy uprawnień Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (zwanego dalej „EUNGiPW"), drugi natomiast – kompetencji wykonawczych Komisji.

Przedmiotem ogłoszonego w dniu 22 stycznia 2014 r. wyroku *Zjednoczone Królestwo/Parlament i Rada* (C-270/12, EU:C:2014:18) była *zgodność z prawem Unii uprawnienia EUNGiPW do podejmowania w nadzwyczajnych sytuacjach środków interwencyjnych na rynkach finansowych państw członkowskich w celu ograniczenia lub zakazania krótkiej sprzedaży*. Orzekając w przedmiocie wniesionej przez Zjednoczone Królestwo skargi o stwierdzenie nieważności art. 28 rozporządzenia nr 236/2012[34] przyznającego takie uprawnienie na rzecz EUNGiPW, Trybunał w składzie wielkiej izby orzekł, że przepis ten nie jest sprzeczny z prawem Unii.

W pierwszej kolejności Trybunał oddalił zarzut, zgodnie z którym uprawnienia powierzone EUNGiPW wykraczają poza zakres uprawnień, jakie mogą zostać delegowane przez instytucje Unii innym podmiotom[35]. Po pierwsze bowiem, EUNGiPW jest uprawniony do przyjęcia środków tylko wówczas, gdy wspomniane środki stanowią ochronę przed zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania i integralności rynków finansowych lub stabilności systemu finansowego Unii, przy czym zagrożenie to ma wymiar transgraniczny. Poza tym interwencja EUNGiPW jest poddana warunkowi, że żaden właściwy organ krajowy nie podjął takich środków lub podjął środki, które nie stanowią adekwatnej ochrony przed wspomnianym zagrożeniem. Po drugie, podejmując środki, o których mowa powyżej, EUNGiPW musi zweryfikować, czy zapewniają one znaczącą ochronę przed takim zagrożeniem lub zwiększają zdolność właściwych organów krajowych do monitorowania tego zagrożenia. Wreszcie, przysługujący EUNGiPW zakres uznania jest ograniczony zarówno przez obowiązek konsultowania Rady ds. Ryzyka Systemowego, jak i przez czasowy charakter dopuszczalnych środków.

[34] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 236/2012 z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie krótkiej sprzedaży i wybranych aspektów dotyczących swapów ryzyka kredytowego (Dz.U. L 86, s. 1).

[35] Wyrok Trybunału z dnia 13 czerwca 1958 r., *Meroni/Wysoka Władza* (C-9/56, EU:C:1958:7).

W drugiej kolejności Trybunał odrzucił argument Zjednoczonego Królestwa, zgodnie z którym na mocy wyroku Romano[36] niedopuszczalne jest powierzenie jednostce organizacyjnej takiej jak EUNGiPW uprawnienia do przyjmowania aktów o charakterze normatywnym. W tym względzie Trybunał przypomniał, że ramy instytucjonalne ustanowione przez traktat FUE, a zwłaszcza art. 263 akapit pierwszy TFUE i art. 277 TFUE, wyraźnie pozwalają organom i jednostkom organizacyjnym Unii na wydawanie aktów o charakterze generalnym.

W trzeciej kolejności, zgodnie ze stanowiskiem Trybunału art. 28 rozporządzenia nr 236/2012 nie stoi w sprzeczności z reżimem delegowania uprawnień przewidzianym w art. 290 TFUE i 291 TFUE. Przepisu tego nie można bowiem rozpatrywać odrębnie, lecz należy rozumieć go jako stanowiący część całości przepisów, których celem jest nadanie właściwym organom krajowym oraz EUNGiPW uprawnień interwencyjnych w celu ochrony przed niekorzystnymi zmianami zagrażającymi stabilności finansowej w ramach Unii oraz zaufaniu rynków.

Wreszcie, Trybunał stwierdził, że art. 114 TFUE stanowi odpowiednią podstawę prawną dla przyjęcia art. 28 rozporządzenia nr 236/2012. Podkreślił w tej kwestii, że brzmienie art. 114 TFUE nie pozwala na wniosek, iż przepisy przyjęte przez prawodawcę Unii na podstawie tego artykułu powinny zostać ograniczone wyłącznie do państw członkowskich. Ponadto postanowienie to jest stosowane wyłącznie wtedy, gdy akt przyjmowany na jego podstawie ma za cel usprawnienie warunków ustanowienia i funkcjonowania rynku wewnętrznego, w tym w dziedzinie finansów. Artykuł 28 rozporządzenia nr 236/2012 spełnia te przesłanki, ponieważ za pomocą tego przepisu prawodawca Unii dąży do harmonizacji środków zwalczania zagrożeń wynikających z krótkiej sprzedaży i ze swapów ryzyka kredytowego oraz do zwiększenia koordynacji i spójności działań pomiędzy państwami członkowskimi w przypadku konieczności podjęcia środków ze względu na wystąpienie wyjątkowych okoliczności.

W wyroku z dnia 15 października 2014 r. *Parlament/Komisja* (C-65/13, EU:C:2014:2289). Trybunał oddalił wniesioną przez Parlament skargę o stwierdzenie nieważności, dotyczącą poszanowania przez Komisję *granic jej uprawnień wykonawczych przy przyjmowaniu decyzji 2012/733 w sprawie ustanowienia europejskiej sieci służb zatrudnienia (EURES) wydanej w celu wykonania rozporządzenia nr 492/2011*[37] *w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii*[38].

Trybunał przypomniał najpierw, że uprawnienia wykonawcze powierzone Komisji muszą być ograniczone zarówno przez art. 291 ust. 2 TFUE, jak i przez wspomniane rozporządzenie. Akt wykonawczy uściśla bowiem akt ustawodawczy, jeżeli przepisy pierwszego z nich są zgodne z zasadniczymi celami drugiego oraz są niezbędne lub przydatne dla jego jednolitego wykonania, lecz nie uzupełniają go ani nie zmieniają. W omawianej sprawie Trybunał stwierdził, że zaskarżona decyzja ma na celu, podobnie jak rozporządzenie nr 492/2011, ułatwienie transgranicznej mobilności geograficznej pracowników poprzez wspieranie w ramach wspólnego działania, a mianowicie EURES, przejrzystości i wymiany informacji na europejskich rynkach pracy. Następnie Trybunał wskazał, że przepisy tej decyzji są zgodne z owym celem. Ponadto zdaniem Trybunału koordynacja polityk zatrudnienia państw członkowskich, którą cechuje wymiana informacji o problemach i danych

[36] Wyrok Trybunału z dnia 14 maja 1981 r., *Romano* (C-98/80, EU:C:1981:104).

[37] Decyzja wykonawcza Komisji 2012/733/UE z dnia 26 listopada 2012 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 492/2011 odnośnie do kojarzenia ofert zatrudnienia i wniosków o zatrudnienie oraz ich równoważenia oraz ponownego ustanowienia EURES (Dz.U. L 328, s. 21).

[38] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 492/2011 z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii (Dz.U. L 141, s. 1).

związanych ze swobodnym przepływem i zatrudnieniem pracowników, stanowi jeden ze środków niezbędnych do wykonania rozporządzenia nr 492/2011.

W szczególności art. 11 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia nr 492/2011 przyznaje Komisji uprawnienie do opracowania zasad funkcjonowania wspólnego działania Komisji i państw członkowskich, takiego jak EURES, w zakresie równoważenia ofert zatrudnienia i wniosków o zatrudnienie w Unii oraz zatrudniania pracowników. Powołanie zarządu EURES i powierzenie mu roli konsultacyjnej również mieści się w tych ramach, lecz ich nie uzupełnia ani nie zmienia, jako że ma na celu wyłącznie zapewnienie skutecznego funkcjonowania wspólnego działania. Mając na względzie powyższe rozważania, Trybunał przyjął, że Komisja nie przekroczyła przysługujących jej uprawnień wykonawczych.

3. Dostęp do dokumentów

W dziedzinie publicznego dostępu do dokumentów należy zasygnalizować ogłoszony w dniu 3 lipca 2014 r. wyrok *Rada/in 't Veld* (C-350/12 P, EU:C:2014:2039), w którym Trybunał utrzymał w mocy, w postępowaniu odwoławczym, wyrok Sądu[39] uwzględniający częściowo skargę o stwierdzenie nieważności wniesioną przez członka Parlamentu Europejskiego przeciwko decyzji Rady odmawiającej mu pełnego dostępu do opinii służby prawnej Rady na temat rozpoczęcia negocjacji pomiędzy Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki celem zawarcia umowy międzynarodowej o udostępnieniu danych z komunikatów finansowych w ramach zapobiegania terroryzmowi (umowa „SWIFT").

W tym względzie Trybunał przypomniał w pierwszym rzędzie, że jeśli instytucja zastosuje jedno z odstępstw przewidzianych w art. 4 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1049/2001[40], to jej zadaniem jest wyważenie konkretnego interesu, który powinien być chroniony poprzez brak ujawnienia danego dokumentu, i w szczególności ogólnego interesu, by dokument ten został udostępniony, biorąc pod uwagę korzyści płynące ze wzmożonej przejrzystości, czyli większego uczestnictwa obywateli w procesie podejmowania decyzji, a także większej legitymizacji, skuteczności i odpowiedzialności administracji względem obywateli w systemie demokratycznym. O ile rozważania te zyskują szczególnie istotny charakter wówczas gdy instytucja działa w charakterze prawodawcy, to działalność instytucji niemająca charakteru prawodawczego nie wymyka się zakresowi stosowania rozporządzenia nr 1049/2001.

Jeśli chodzi o wyjątek odnoszący się do porad prawnych przewidziany w art. 4 ust. 2 tiret drugie rozporządzenia nr 1049/2001, analiza, której powinna dokonać instytucja, gdy otrzyma wniosek o ujawnienie dokumentu, musi przebiegać trzyetapowo, odpowiednio do trzech kryteriów, o których mowa w tym przepisie. I tak, w pierwszej kolejności instytucja powinna upewnić się, że dokument, którego ujawnienia dochodzi się od niej, dotyczy rzeczywiście porady prawnej. W drugiej kolejności instytucja powinna zbadać, czy ujawnienie tych części danego dokumentu, co do których stwierdzono, że dotyczą porad prawnych, naruszyłoby w sposób racjonalnie przewidywalny i nie czysto hipotetyczny ochronę, którą winny być objęte owe porady. Wreszcie w trzeciej i ostatniej kolejności, jeśli instytucja uzna, że ujawnienie dokumentu naruszy ochronę należną poradom prawnym, powinna ona zbadać, czy nie istnieje przeważający interes publiczny, który uzasadniałby ujawnienie danego dokumentu.

[39] Wyrok Sądu z dnia 4 maja 2014 r., *In 't Veld/Conseil* (T-529/09, EU:T:2012:215).

[40] Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

4. Przepisy finansowe

W sprawie *Nencini/Parlament* (C-447/13 P, EU:C:2014:2372), w której wyrok został wydany w dniu 13 listopada 2014 r., Trybunał rozpoznał odwołanie byłego członka Parlamentu Europejskiego od wyroku Sądu oddalającego jego skargę o stwierdzenie między innymi nieważności *decyzji Parlamentu w sprawie odzyskania określonych kwot pobranych przez wnoszącego odwołanie z tytułu zwrotu nienależnie wypłaconych kosztów podróży i kosztów zatrudnienia asystentów parlamentarnych oraz nieważności noty debetowej odnoszącej się do tych kwot*[41]. Wnoszący odwołanie podniósł na jego poparcie w szczególności argument, że sąd naruszył mające zastosowanie zasady dotyczące przedawnienia.

Trybunał stwierdził, że ani rozporządzenie nr 1605/2002 (rozporządzenie finansowe)[42], ani rozporządzenie nr 2342/2002 (rozporządzenie wykonawcze)[43] nie precyzują terminu, w którym należy podać do wiadomości notę debetową, licząc od dnia zdarzenia powodującego powstanie danej wierzytelności. Trybunał wskazał jednakże, iż zasada pewności prawa wymaga, aby w braku odpowiednich przepisów w tym względzie dana instytucja dokonała powiadomienia w rozsądnym terminie. W tym względzie, w świetle pięcioletniego terminu przedawnienia ustanowionego w art. 73a rozporządzenia finansowego, konieczne jest przyjęcie domniemania, że termin podania do wiadomości noty debetowej nie jest rozsądny, jeżeli następuje ono po upływie tego pięcioletniego okresu licząc od momentu, kiedy instytucja zwyczajnie mogła dochodzić swej wierzytelności. Domniemanie takie może być obalone jedynie w wypadku, gdy dana instytucja wykaże, że pomimo podjętych przez nią starań opóźnienie w działaniu należy przypisywać dłużnikowi, a zwłaszcza jego działaniom opóźniającym i jego złej wierze. W braku takiego dowodu należy uznać, że instytucja uchybiła zobowiązaniom spoczywającym na niej na mocy zasady rozsądnego terminu.

IV. Postanowienia regulujące postępowanie przez Trybunałem

W roku 2014 Trybunał miał okazję wypowiedzieć się w przedmiocie szeregu aspektów reżimu postępowania przed nim, zarówno w zakresie odesłań prejudycjalnych, jak i poszczególnych skarg bezpośrednich.

1. Odesłanie prejudycjalne

W ogłoszonym w dniu 11 września 2014 r. wyroku *A* (C-112/13, EU:C:2014:2195), dotyczącym dziedziny współpracy sądowej w sprawach cywilnych[44], Trybunał rozpoznał zagadnienie dotyczące tego, czy art. 267 TFUE stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym sądy powszechne orzekające w drugiej lub w ostatniej instancji muszą – w wypadku gdy uważają, że ustawa krajo-

[41] Wyrok Sądu z dnia 4 czerwca 2013 r., *Nencini/Parlament* (T-431/10 i T-560/10, EU:T:2013:290).

[42] Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 248, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 1, t. 4, s. 74), zmienione rozporządzeniem Rady (WE, Euratom) nr 1995/2006 z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. L 390, s. 1).

[43] Rozporządzenie Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002 z dnia 23 grudnia 2002 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia nr 1605/2002 (Dz.U. L 357, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 1, t. 4, s. 145), zmienione rozporządzeniem Komisji (WE, Euratom) nr 478/2007 z dnia 23 kwietnia 2007 r. (Dz.U. L 111, s. 13).

[44] W odniesieniu do aspektów wyroku dotyczących współpracy sądowej w sprawach cywilnych zob. rozdział IX poświęcony temu zagadnieniu.

wa jest niezgodna z kartą – wnieść w ramach toczącego się przed nimi postępowania wniosek do trybunału konstytucyjnego o uchylenie ustawy ze skutkiem erga omnes w miejsce ograniczenia się do odstąpienia od jej stosowania w danej sprawie.

Przypomniawszy zasady ustanowione w sprawie *Melki i Abdeli*[45], Trybunał orzekł, iż prawo Unii, a w szczególności art. 267 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi ono na przeszkodzie takiemu uregulowaniu krajowemu, jeśli priorytetowy charakter tego postępowania w sprawie kontroli zgodności z konstytucją stanowi przeszkodę dla wykonania przez te sądy powszechne ich uprawnienia do zwrócenia się do Trybunału z pytaniami prejudycjalnymi lub dla spełnienia ich obowiązku w tym zakresie, zarówno przed wniesieniem takiego wniosku do sądu krajowego sprawującego kontrolę zgodności z konstytucją ustaw, jak i, w danym wypadku, po wydaniu orzeczenia dotyczącego wspomnianego wniosku przez ten sąd.

Trybunał wskazał w tym względzie, że kiedy postępowanie wpadkowe w sprawie kontroli zgodności z konstytucją dotyczy krajowej ustawy, której treść ogranicza się do transpozycji bezwzględnie wiążących przepisów dyrektywy Unii, postępowanie to nie może naruszać kompetencji Trybunału, który jako jedyny jest właściwy do stwierdzenia nieważności aktu Unii. Zanim wpadkowa kontrola zgodności z konstytucją takiej ustawy będzie mogła zostać przeprowadzona w świetle tych samych zarzutów kwestionujących ważność tej dyrektywy, sądy krajowe, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, są co do zasady zobowiązane na podstawie art. 267 akapit trzeci TFUE do wystąpienia do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem o ważność wspomnianej dyrektywy, a następnie do wyciągnięcia konsekwencji wynikających z wyroku Trybunału wydanego w trybie prejudycjalnym, chyba że sąd, który wszczyna postępowanie wpadkowe w sprawie kontroli zgodności z konstytucją, sam wystąpi z tym pytaniem do Trybunału Sprawiedliwości na podstawie akapitu drugiego tego artykułu. Co się bowiem tyczy krajowej ustawy transponującej dyrektywę, kwestia ważności dyrektywy – w świetle obowiązku jej transpozycji – nabiera charakteru wstępnego.

2. Skarga o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

W trzech orzeczeniach wydanych w składzie wielkiej izby Trybunał udzielił wyjaśnień w odniesieniu do przewidzianej w art. 260 ust. 2 TFUE procedury znajdującej zastosowanie w razie niewykonania wyroków stwierdzających uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego.

W pierwszej kolejności, wyrok z dnia 15 stycznia 2014 r. *Komisja/Portugalia* (C-292/11 P, EU:C:2014:3) dał Trybunałowi okazję do zajęcia stanowiska w przedmiocie *kompetencji Komisji w ramach kontroli wykonania wyroku wydanego w trybie art. 260 ust. 2 TFUE*. W wyroku z 2008 r.[46] Trybunał orzekł, że Portugalia nie zastosowała się do wyroku z 2004 r. stwierdzającego uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego[47] i w konsekwencji nałożył na to państwo okresową karę pieniężną. W ramach postępowania w przedmiocie egzekucji owej okresowej kary pieniężnej Komisja wydała decyzję stwierdzającą, że środki podjęte przez Portugalię nie zapewniały właściwego wykonania wyroku z 2004 r. Portugalia zaskarżyła ową decyzję do Sądu, który uwzględnił skargę, wskazując, że dokonana przez Komisję ocena leży w zakresie właściwości Trybunału[48]. Komisja wniosła odwołanie od wyroku Sądu.

[45] Wyrok Trybunału z dnia 22 czerwca 2010 r., *Melki i Abdeli* (C-188/10 i C-189/10, EU:C:2010:363).

[46] Wyrok Trybunału z dnia 10 stycznia 2008 r., *Komisja/Portugalia* (C-70/06, EU:C:2008:3).

[47] Wyrok Trybunału z dnia 14 października 2004 r., *Komisja/Portugalia* (C-275/03, EU:C:2004:632).

[48] Wyrok Sądu z dnia 29 marca 2011 r., *Portugalia/Komisja* (T-33/09, EU:T:2011:127).

W wyroku wydanym w przedmiocie tego odwołania Trybunał przypomniał, że odmiennie niż ma to miejsce w wypadku postępowania ustanowionego w art. 258 TFUE, którego celem jest stwierdzenie i spowodowanie zaprzestania zachowania państwa członkowskiego naruszającego prawo Unii, cel postępowania ustanowionego w art. 260 TFUE jest znacznie bardziej ograniczony, ponieważ polega on tylko na nakłonieniu państwa członkowskiego, które tego nie uczyniło, do wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie. Co za tym idzie, drugie postępowanie należy uznać za szczególne postępowanie sądowe mające na celu doprowadzenie do wykonania wyroków Trybunału, czyli, innymi słowy, za postępowanie egzekucyjne. Tym samym weryfikacja przez Komisję środków podjętych przez to państwo w celu zastosowania się do takiego wyroku i egzekwowanie należnych kwot powinny być dokonywane z uwzględnieniem zakresu uchybienia określonego w wyroku Trybunału. Z powyższego wynika, że jeżeli w ramach wykonywania wyroku wydanego w trybie art. 260 TFUE istnieje spór pomiędzy Komisją i danym państwem członkowskim dotyczący adekwatności praktyki lub uregulowania do zapewnienia wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie, Komisja nie może samodzielnie rozstrzygnąć tego sporu i wyciągnąć z niego konsekwencji w zakresie ustalenia wysokości okresowej kary pieniężnej.

Podobnie, zdaniem Trybunału Sąd, mając orzec w przedmiocie legalności takiej decyzji, również nie może orzekać w przedmiocie dokonanej przez Komisję oceny adekwatności danej praktyki lub uregulowania krajowego, które nie zostały wcześniej zbadane przez Trybunał, do wykonania wyroku stwierdzającego uchybienie. Nieuchronnie zmusiłoby to bowiem Sąd do orzekania w przedmiocie zgodności takiej praktyki lub uregulowania z prawem Unii i naruszenia w ten sposób wyłącznej kompetencji Trybunału w tym względzie.

W drugiej kolejności, w dwóch wyrokach wydanych w dniu 2 grudnia 2014 r., a mianowicie *Komisja/Włochy* (C-196/13, EU:C:2014:2407) i *Komisja/Grecja* (C-378/13, EU:C:2014:2405), Trybunał w składzie wielkiej izby wypowiedział się, na podstawie dwóch wniesionych przez Komisję w trybie art. 260 ust. 2 TFUE skarg dotyczących niewykonania przez Włochy i Grecję wyroków stwierdzających uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego w dziedzinie gospodarowania odpadami, w przedmiocie kryteriów ustalania kar pieniężnych w razie niewykonania wyroku stwierdzającego uchybienie[49].

W tym względzie Trybunał wyjaśnił, że skoro, jak w omawianych sprawach, zasądzenie od państwa członkowskiego okresowej kary pieniężnej stanowi odpowiedni środek finansowy do skłonienia go do podjęcia środków koniecznych w celu położenia kresu stwierdzonemu uchybieniu, to taka kara musi odzwierciedlać stopień dolegliwości niezbędny, by doprowadzić państwo członkowskie, które nie wykonało wyroku stwierdzającego uchybienie zobowiązaniom, do zmiany zachowania celem położenia kresu zarzucanemu naruszeniu. Zatem podstawowymi kryteriami, które w ramach oceny Trybunału należy uwzględnić, by zapewnić, że okresowa kara pieniężna wywrze odpowiedni nacisk w celu zapewnienia jednolitego i skutecznego stosowania prawa Unii, są co do zasady czas trwania naruszenia, jego waga oraz możliwości finansowe danego państwa członkowskiego. Stosując te kryteria Trybunał powinien wziąć pod uwagę w szczególności skutki niewykonania wyroku dla interesów prywatnych i publicznych oraz stopień pilności skłonienia danego państwa członkowskiego do zastosowania się do ciążących na nim zobowiązań. Dla zagwarantowania pełnego wykonania wyroku Trybunału należy wymagać zapłaty okresowej kary pieniężnej w całości aż do chwili podjęcia przez państwo członkowskie wszystkich środków niezbędnych do zakończenia stwierdzonego uchybienia. W niektórych konkretnych przypadkach można jednakże rozważyć

[49] Wyroki Trybunału: z dnia 26 kwietnia 2007 r., *Komisja/Włochy* (C-135/05, EU:C:2007:250) i z dnia 6 października 2005 r., *Komisja/Grecja* (C-502/03, EU:C:2005:592).

karę degresywną, która uwzględnia ewentualne postępy osiągnięte przez państwo członkowskie w wykonaniu jego zobowiązań.

Ponadto, podkreśliwszy, że jest on uprawniony – w ramach swobodnej oceny przyznanej mu w rozpatrywanej dziedzinie – do nałożenia okresowej kary pieniężnej i kary ryczałtowej w sposób łączny, Trybunał wskazał następnie, że zasada zasądzania ryczałtu opiera się przede wszystkim na ocenie skutków niewykonania zobowiązań danego państwa członkowskiego dla interesów prywatnych i publicznych, w szczególności wówczas, gdy uchybienie trwało przez długi czas po ogłoszeniu pierwotnego wyroku je stwierdzającego. Wspomniane zasądzanie powinno być każdorazowo wypadkową całokształtu istotnych elementów związanych zarówno z naturą stwierdzonego uchybienia, jak i z samą postawą państwa członkowskiego, które nie wykonało takiego wyroku.

3. Skarga o stwierdzenie nieważności

W pierwszej kolejności, w dniu 9 grudnia 2014 r. w wyroku *Schönberger/Parlament* (C-261/13 P, EU:C:2014:2423) Trybunał w składzie wielkiej izby utrzymał w mocy wyrok Sądu[50] i wypowiedział się w przedmiocie przesłanek, których spełnienie warunkuje uznanie za akt zaskarżalny decyzji Komisji ds. Petycji Parlamentu kończącej badanie petycji.

Trybunał przypomniał najpierw, że zgodnie z jego orzecznictwem aktami, które mogą być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności na mocy art. 263 akapit pierwszy TFUE są środki wywołujące wiążące skutki prawne mogące wpłynąć na interesy skarżącego poprzez istotną zmianę jego sytuacji prawnej.

Następnie Trybunał podkreślił, że prawo petycji należy do praw podstawowych, że jest wykonywane na warunkach przewidzianych w art. 227 TFUE i że stanowi instrument udziału obywateli w życiu demokratycznym Unii. W tym względzie Trybunał wyjaśnił, że decyzja, na mocy której Parlament rozpatrujący petycję stwierdzi, że nie spełnia ona warunków wskazanych w art. 227 TFUE, musi otwierać uprawnienie do przeprowadzenia jej kontroli sądowej z uwagi na okoliczność, że może ona naruszać prawo petycji zainteresowanego. To samo dotyczy decyzji, na mocy której Parlament, uchybiając samej istocie prawa do petycji, odmówiłby lub zaniechał zaznajomienia się ze skierowaną do niego petycją i w konsekwencji zweryfikowania, czy spełnia ona wspomniane warunki.

Co więcej, negatywna decyzja Parlamentu w zakresie dotyczącym kwestii, czy spełnione zostały warunki ustanowione w art. 227 TFUE powinna być uzasadniona w sposób umożliwiający składającemu petycję powzięcie wiadomości, który z owych warunków nie został w jego przypadku spełniony. Zwięzłe streszczenie spełnia ten wymóg.

Trybunał orzekł natomiast, że w odniesieniu do petycji, która – tak jak w omawianej sprawie – została przez Parlament uznana za spełniającą wymogi ustanowione w art. 227 TFUE, Parlament dysponuje swobodnym uznaniem o charakterze politycznym w kwestii biegu, jaki może nadać tej petycji. Z powyższego wynika, że decyzja podjęta w tym zakresie wymyka się spod kontroli sądowej, niezależnie od tego, czy w ramach tej decyzji Parlament sam podejmie wskazane środki, czy też uzna, że nie jest w stanie tego uczynić i przekaże petycję właściwej instytucji lub służbie celem podjęcia owych środków. Co za tym idzie, decyzja taka nie podlega zaskarżeniu do sądu Unii.

[50] Wyrok Sądu z dnia 7 marca 2013 r. *Schönberger/Parlament* (T-186/11, EU:T:2013:111).

W drugiej kolejności, w wydanym w dniu 17 września 2014 r. wyroku *Liivimaa Lihaveis* (C-562/12, EU:C:2014:2229) Trybunał doprecyzował, po pierwsze, pojęcie *aktu zaskarżalnego przed sądem Unii*, a po drugie, *zagadnienie spoczywającego na państwach członkowskich obowiązku zagwarantowania poszanowania wyrażonego w art. 47 karty praw podstawowych prawa do skutecznego środka prawnego w braku drogi prawnej przed sądem Unii.* Przedmiotem omawianej sprawy była decyzja powołanego przez państwo członkowskie komitetu monitorującego odpowiedzialnego za realizację programu operacyjnego w dziedzinie polityki spójności gospodarczej i społecznej, odrzucająca złożony przez przedsiębiorstwo wniosek o dofinansowanie.

Trybunał przypomniał, że mechanizm kontroli sądowej przewidziany w art. 263 TFUE ma zastosowanie do utworzonych przez prawodawcę Unii organów i jednostek organizacyjnych, które zostały wyposażone w uprawnienia w zakresie przyjmowania aktów prawnie wiążących wobec osób fizycznych lub prawnych w określonych dziedzinach. Natomiast komitet monitorujący powołany przez państwo członkowskie w ramach mającego promować europejską współpracę terytorialną programu operacyjnego, takiego jak ustanowiony na mocy rozporządzenia nr 1083/2006[51], nie stanowi instytucji, organu lub jednostki organizacyjnej Unii. Co za tym idzie, sąd Unii nie ma właściwości do orzekania w przedmiocie legalności wydanego przez taki komitet aktu tego typu co decyzja odrzucająca wniosek o dofinansowanie. Brak mu również właściwości do dokonania oceny ważności przewodników programowych przyjętych przez tego rodzaju komitet.

Niemniej Trybunał orzekł, iż rozporządzenie nr 1083/2006 w związku z art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, iż stoi ono na przeszkodzie przepisowi przewodnika programowego przyjętego przez komitet monitorujący w zakresie, w jakim przepis ten nie przewiduje, że decyzja tego komitetu monitorującego odrzucająca wniosek o dofinansowanie podlega zaskarżeniu przed sądem państwa członkowskiego. Dla zagwarantowania poszanowania w Unii prawa do skutecznego środka prawnego wyrażonego w art. 47 karty praw podstawowych art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE wymaga bowiem od państw członkowskich ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii.

4. Skarga o odszkodowanie

W dniu 10 lipca 2014 r. w wyroku *Nikolaou/Trybunał Obrachunkowy* (C-220/13 P, EU:C:2014:2057), utrzymującym w mocy wyrok Sądu oddalający skierowaną przeciwko Unii skargę o odszkodowanie[52], Trybunał stanął wobec zagadnienia, czy *w świetle zasady lojalnej współpracy sąd Unii ma obowiązek uwzględnić kwalifikację prawną okoliczności faktycznych dokonaną przez sąd krajowy w toku krajowego postępowania karnego dotyczącego tych samych okoliczności, co rozpoznawane w ramach postępowania ze skargi o odszkodowanie*. W omawianej sprawie członek Trybunału Obrachunkowego wniósł skargę o odszkodowanie mającą na celu uzyskanie naprawienia szkody, jaką miał ponieść wskutek nieprawidłowości i naruszenia prawa Unii, których miał się dopuścić Trybunał Obrachunkowy w związku z prowadzonym przez niego dochodzeniem wewnętrznym. Wnoszący odwołanie podniósł między innymi, że zasadę domniemania niewinności należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie orzeczeniu Sądu Unii podającemu w wątpliwość jego niewinność w sytuacji, gdy został on wcześniej uwolniony od zarzutów w drodze prawomocnego orzeczenia krajowego sądu karnego.

[51] Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz.U. L 210, s. 25).

[52] Wyrok Sądu z dnia 20 lutego 2013 r., *Nikolaou/Trybunał Obrachunkowy* (T-241/09, EU:T:2013:79).

Trybunał wskazał w tym względzie, iż skarga o odszkodowanie związana z odpowiedzialnością pozaumowną Unii z tytułu działań lub zaniechań jej instytucji zgodnie z art. 235 WE i art. 288 WE[53] została wprowadzona jako autonomiczny środek prawny względem innych rodzajów skarg sądowych, odgrywający szczególną rolę w systemie środków zaskarżenia i podlegający wymogom ustanowionym ze względu na jego szczególny cel.

W związku z tym, jakkolwiek poczynione w toku postępowania karnego ustalenia dotyczące identycznych okoliczności faktycznych jak te badane w postępowaniu na podstawie art. 235 WE mogą być wzięte pod uwagę przez rozpoznający sprawę sąd Unii, to sąd ten nie jest związany kwalifikacją prawną tych okoliczności faktycznych dokonaną przez sąd karny, lecz jego zadaniem jest zbadanie ich w niezależny sposób, w pełnym zakresie przysługującej mu swobody oceny, aby sprawdzić, czy przesłanki warunkujące powstanie odpowiedzialności pozaumownej Unii są spełnione. Co za tym idzie, nie można czynić sądowi Unii zarzutu naruszenia zasady lojalnej współpracy wyrażonej w art. 10 WE[54] poprzez dokonanie oceny niektórych okoliczności faktycznych w sposób odmienny od ustaleń dokonanych przez sąd krajowy.

V. Rolnictwo

W dziedzinie rolnictwa ogłoszony w dniu 13 marca 2014 r. wyrok *SICES i in.* (C-155/13 EU:C:2014:145) dał Trybunałowi okazję do wypowiedzenia się w przedmiocie *pojęcia nadużycia prawa przy interpretacji systemu pozwoleń na przywóz czosnku ustanowionego na mocy rozporządzenia nr 341/2007*[55]. W omawianej sprawie przedmiotem analizy Trybunału było zagadnienie, czy art. 6 ust. 4 tego rozporządzenia stoi na przeszkodzie transakcjom, poprzez które importer będący właścicielem pozwoleń na przywóz według obniżonej stawki celnej nabywa towar przed jego przywozem do Unii od podmiotu gospodarczego, który sam jest tradycyjnym importerem w rozumieniu rozporządzenia, lecz wykorzystał swe własne pozwolenia na przywóz według obniżonej stawki celnej, a następnie odsprzedaje mu tenże towar po dokonaniu przywozu do Unii. Sąd odsyłający zwrócił się z pytaniem, czy ów artykuł, który nie dotyczy tych transakcji, stoi im na przeszkodzie i czy stanowią one nadużycie prawa[56].

Sprawa ta dała Trybunałowi możliwość przypomnienia, że podmioty prawa nie mogą w sposób oszukańczy lub stanowiący nadużycie powoływać się na przepisy prawa Unii i że kwalifikacja danej praktyki jako nadużycia wymaga wystąpienia czynnika obiektywnego i czynnika subiektywnego. Jeśli chodzi o czynnik obiektywny, Trybunał podkreślił, że nie został osiągnięty cel rozporządzenia polegający – przy zarządzaniu kontyngentami taryfowymi – na ochronie konkurencji pomiędzy faktycznymi importerami po to, aby uniemożliwić przejęcie kontroli nad rynkiem przez pojedynczego importera. Transakcje takie mogą bowiem umożliwić nabywcy, który wykorzystał swe własne pozwolenia i w wyniku tego nie jest już w stanie przywozić czosnku według preferencyjnej stawki celnej, pozyskanie czosnku przywożonego według preferencyjnej stawki celnej i rozszerzyć

[53] Obecnie odpowiednio art. 268 TFUE i art. 340 TFUE.

[54] Obecnie art. 4 ust. 3 TUE.

[55] Rozporządzenie Komisji (WE) nr 341/2007 z dnia 29 marca 2007 r. otwierające i ustanawiające zarządzanie kontyngentami taryfowymi i wprowadzające system pozwoleń na przywóz i świadectw pochodzenia czosnku i niektórych innych produktów rolniczych przywożonych z krajów trzecich (Dz.U. L 90, s. 12).

[56] Dwa wyroki ujęte w niniejszym sprawozdaniu odnoszą się do zagadnienia nadużycia prawa: wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., *Torresi* (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088), omówiony w rozdziale VI.2 „Swoboda przedsiębiorczości i swoboda świadczenia usług", i wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r. *McCarthy i in.* (C-202/13, EU:C:2014:2450), omówiony w rozdziale II „Obywatelstwo Unii".

jego wpływ rynkowy poza przyznaną mu część kontyngentu taryfowego. Co się tyczy czynnika subiektywnego Trybunał zauważył, iż w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym, aby można było uznać, że głównym celem rozpatrywanych transakcji jest przyznanie nabywcy z Unii nienależnej korzyści, konieczne jest wystąpienie u importerów zamiaru przyznania takiej korzyści rzeczonemu nabywcy oraz brak jakiegokolwiek gospodarczego i handlowego uzasadnienia takich transakcji dla tychże importerów, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego.

Wobec powyższego Trybunał orzekł, że o ile omawiany przepis nie stoi co do zasady na przeszkodzie spornym transakcjom kupna, przywozu i odsprzedaży, to transakcje takie stanowią nadużycie prawa, jeżeli zostały sztucznie pomyślane głównie w celu skorzystania z preferencyjnej stawki celnej.

VI. Swobody przepływu

1. Swobodny przepływ pracowników i zabezpieczenie społeczne

W dwóch znaczących wyrokach Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie pojęć „pracownik" i „zatrudnienie w administracji publicznej" w rozumieniu art. 45 TFUE.

W dniu 19 czerwca 2014 r. w wyroku *Saint Prix* (C-507/12, EU:C:2014:2007) Trybunał dokonał *wykładni pojęcia pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE i art. 7 dyrektywy 2004/38*[57]. Spór w postępowaniu głównym dotyczył obywatelki francuskiej, która wystąpiła z wnioskiem o zasiłek socjalny w związku z zaprzestaniem działalności zawodowej w Zjednoczonym Królestwie ze względu na ciążę. Brytyjskie organy odmówiły przyznania tego świadczenia z tej przyczyny, że na mocy właściwego prawa krajowego powódka utraciła status pracownika, a w konsekwencji prawo do zasiłku.

Trybunał podkreślił, że pojęcie „pracownika" w rozumieniu art. 45 TFUE powinno być interpretowane rozszerzająco i że dyrektywa 2004/38 nie może ograniczać zakresu tego pojęcia. Dokonując wykładni tej dyrektywy, Trybunał przyjął, iż sytuacja powódki nie może zostać utożsamiona z sytuacją osoby okresowo niezdolnej do pracy w wyniku choroby lub wypadku zgodnie z jej art. 7 ust. 3 lit. a), ponieważ ciąża nie jest w żaden sposób związana ze stanem chorobowym.

Trybunał orzekł ponadto, iż z art. 7 rzeczonej dyrektywy ani z pozostałych jej przepisów nie wynika, że kobieta, która zaprzestaje pracy lub poszukiwania pracy z uwagi na fizyczne ograniczenia wynikające z zaawansowanej ciąży i okresu poporodowego, jest z tego względu systematycznie pozbawiana statusu „pracownika" w rozumieniu art. 45 TFUE. Kobieta taka zachowuje status „pracownika" w rozumieniu tego artykułu, pod warunkiem że powróci do pracy lub znajdzie inną pracę w rozsądnym okresie po urodzeniu dziecka. Uznanie za pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE, jak również prawa wynikające z takiego statusu nie muszą bowiem zależeć od istnienia lub faktycznego trwania stosunku pracy. Tak więc okoliczność, że taka osoba nie była faktycznie obecna na rynku pracy przez kilka miesięcy, nie oznacza, iż przestała ona należeć do tego rynku w tym okresie, pod warunkiem że powróci ona do pracy lub znajdzie inną pracę w rozsądnym terminie po porodzie. Co się tyczy rozsądnego charakteru wspomnianego okresu Trybunał przyjął, iż należy

[57] Wyżej wymienionej w przypisie 10.

uwzględnić wszystkie szczególne okoliczności sprawy i właściwe przepisy krajowe regulujące okres urlopu macierzyńskiego zgodnie z dyrektywą 92/85[58].

W wydanym w dniu 10 września 2014 r. wyroku *Haralambidis* (C-270/13, EU:C:2014:2185) Trybunał dokonał wykładni art. *45 ust. 4 TFUE, który wyłącza z zakresu zastosowania swobody przepływu pracowników zatrudnienie w administracji publicznej*. W sprawie tej powołanie obywatela greckiego na stanowisko prezesa organu zarządzającego portem w Brindisi zostało zakwestionowane przez jego konkurenta na tej podstawie, że do obsadzenia tego stanowiska prawo włoskie wymaga bezwzględnie posiadania obywatelstwa włoskiego.

Trybunał ustalił wpierw, że prezes organu zarządzającego portem musi zostać uznany za pracownika w rozumieniu art. 45 ust. 1 TFUE. Następnie stwierdził, że uprawnienia przyznane prezesowi, a mianowicie wydawanie wiążących decyzji w razie bezpośredniej konieczności i w wypadkach nagłych, mogą co do zasady zostać objęte odstępstwem od swobodnego przepływu pracowników przewidzianym w art. 45 ust. 4 TFUE.

Niemniej wykonywanie takich uprawnień stanowi marginalną część działalności prezesa organu zarządzającego portem mającej zasadniczo charakter techniczny i charakter zarządzania gospodarczego, a owe uprawnienia w zamierzeniu mają być wykonywane wyłącznie w sposób okazjonalny lub w wyjątkowych okolicznościach. Wobec powyższego Trybunał uznał, iż ogólne wyłączenie dostępu obywateli innych państw członkowskich do sprawowania funkcji prezesa włoskiego organu zarządzającego portem stanowi dyskryminację ze względu na przynależność państwową zakazaną przez art. 45 TFUE i że sporny wymóg posiadania obywatelstwa nie jest uzasadniony w świetle ust. 4 tego artykułu.

2. Swoboda przedsiębiorczości i swoboda świadczenia usług

W pierwszej kolejności, w odniesieniu do swobody przepływu osób fizycznych, Trybunał w składzie wielkiej izby w wydanym w dniu 17 lipca 2014 r. wyroku *Torresi* (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:2088) udzielił, w celu ustalenia przesłanek istnienia nadużycia prawa, *wykładni dyrektywy 95/8 w sprawie zawodu prawnika w państwie członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych*[59]. W omawianej sprawie dwaj obywatele włoscy wkrótce po uzyskaniu prawa do używania tytułu zawodowego „abogado" w Hiszpanii złożyli we właściwej radzie adwokackiej we Włoszech wnioski o wpis umożliwiający wykonywanie zawodu adwokata we Włoszech. Wnioski te zostały przez właściwą radę adwokacką oddalone.

Trybunał zauważył, że celem dyrektywy 98/5 jest ułatwienie stałego wykonywania zawodu adwokata w państwie członkowskim innym niż to, w którym zostały zdobyte kwalifikacje zawodowe. Przysługujące obywatelom państw członkowskich prawo wyboru, po pierwsze, państwa członkowskiego, w którym chcą oni uzyskać kwalifikacje zawodowe, a po drugie, państwa członkowskiego, w którym mają zamiar wykonywać swój zawód, jest nieodłącznym elementem wykonywania w ramach jednolitego rynku podstawowych swobód gwarantowanych w traktatach. W związku

[58] Dyrektywa Rady 92/85/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią (dziesiąta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.U. L 348, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 2, s. 110). Pozostałe orzeczenia Trybunału dotyczące tej dyrektywy zostały omówione w rozdziale XIV „Polityka społeczna".

[59] Dyrektywa 98/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. mająca na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w państwie członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. L 77, s. 36).

z powyższym Trybunał sformułował wniosek, iż okoliczność, że obywatel państwa członkowskiego, który po uzyskaniu dyplomu ukończenia studiów w tym państwie udał się do innego państwa członkowskiego w celu zdobycia tam kwalifikacji zawodowych adwokata, a następnie powrócił do państwa członkowskiego, którego jest obywatelem, celem wykonywania tam zawodu adwokata, posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w państwie członkowskim, w którym zdobył kwalifikacje zawodowe, ani okoliczność, że ów obywatel postanowił zdobyć kwalifikacje zawodowe w innym państwie członkowskim niż państwo, w którym zamieszkuje, w celu skorzystania z bardziej korzystnych przepisów, nie są wystarczające, aby wyprowadzać z nich istnienie nadużycia prawa[60].

Ponadto Trybunał uznał, że reżim ustanowiony przez dyrektywę 98/5 nie jest zdolny wpływać na podstawowe struktury polityczne i konstytucyjne ani istotne funkcje przyjmującego państwa członkowskiego w rozumieniu art. 4 ust. 2 TUE, jako że nie reglamentuje on dostępu do zawodu adwokata ani wykonywania tego zawodu pod tytułem zawodowym wydanym w przyjmującym państwie członkowskim.

Następnie, w odniesieniu do osób prawnych, w dziedzinie swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług na wyróżnienie zasługują cztery wyroki. Dwa z nich dotyczą krajowych reżimów podatkowych. W dniu 1 kwietnia 2014 r. w wyroku *Felixstowe Dock and Railway Company i in.* (C-80/12, EU:C:2014:200) Trybunał w składzie wielkiej izby zajął stanowisko w przedmiocie przepisów Zjednoczonego Królestwa pozwalających uzyskać korzyści podatkowe w drodze przeniesienia strat między spółkami powiązanymi jedynie wówczas, gdy spółka przenosząca straty i spółka, która je zalicza na poczet swoich zysków, są rezydentami tego samego państwa lub mają w nim stały zakład.

Trybunał przyjął w tym zakresie, iż warunek siedziby przewidziany dla spółki łącznika wprowadza odmienne traktowanie pomiędzy spółkami będącymi rezydentami powiązanymi, w rozumieniu krajowych przepisów podatkowych, poprzez spółkę łącznik będącą rezydentem, którym przysługuje ulga podatkowa, a spółkami będącymi rezydentami powiązanymi poprzez spółkę łącznik mającą siedzibę w innym państwie członkowskim, którym ona nie przysługuje. To odmienne traktowanie pod względem podatkowym czyni tymczasem mniej atrakcyjnym założenie spółki łącznika w innym państwie członkowskim. Takie odmienne traktowanie byłoby zgodne z postanowieniami traktatu FUE dotyczącymi swobody przedsiębiorczości jedynie wówczas, gdyby zainteresowane spółki nie znajdowały się w sytuacjach obiektywnie porównywalnych, jeśli chodzi o możliwość przenoszenia między nimi, za pośrednictwem ulgi grupowej w ramach konsorcjum, poniesionych strat.

Trybunał podkreślił ponadto, że taki reżim podatkowy mógłby co do zasady być uzasadniony nadrzędnymi względami interesu ogólnego opartymi na celu zachowania zrównoważonego podziału kompetencji podatkowych między państwami członkowskimi w zwalczaniu czysto sztucznych struktur, których celem jest uniknięcie stosowania przepisów danego państwa członkowskiego, lub w zwalczaniu rajów podatkowych. Niemniej Trybunał uznał, że nie jest tak w przypadku przepisów krajowych, których konkretnym celem w żaden sposób nie jest zwalczanie czysto sztucznych struktur, lecz dążą one do przyznania korzyści podatkowej spółkom będącym rezydentami, należącymi do grup w sposób ogólny, a w ramach konsorcjum w sposób szczególny. Co za tym idzie, Trybunał musiał stwierdzić niezgodność takich przepisów krajowych z prawem Unii.

[60] Dwa inne wyroki ujęte w niniejszym sprawozdaniu dotyczą kwestii nadużycia prawa: wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r., *McCarthy* i in. (C-202/13, EU:C:2014:2450), omówiony w rozdziale II „Obywatelstwo Unii", i wyrok z dnia 13 marca 2014 r. w sprawie *SICES i in.* (C-155/13 EU:C:2014:145), omówiony w rozdziale V „Rolnictwo".

Nadal w dziedzinie swobody przedsiębiorczości, ogłoszony w dniu 17 lipca 2014 r. wyrok *Nordea Bank Danmark* (C-48/13, EU:C:2014:2087) odnosi się do zagadnienia *opodatkowania transgranicznych transakcji dokonywanych przez grupy spółek*. Przedstawiana sprawa dotyczyła duńskich przepisów nakazujących ponowne doliczenie do podlegających opodatkowaniu dochodów spółki będącej rezydentem strat uprzednio przez nią odliczonych z tytułu stałych zakładów położonych w innych państwach członkowskich lub państwie będącym stroną Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (zwanego dalej „porozumieniem EOG")[61], które to zakłady zostały zbyte na rzecz spółki niebędącej rezydentem, należącej do tej samej grupy.

W tym kontekście Trybunał w składzie wielkiej izby orzekł, że prawo Unii stoi na przeszkodzie takim przepisom, o ile państwo członkowskie opodatkowuje zarówno dochody osiągnięte przez ten zakład przed jego zbyciem, jak i dochody wynikające z zysków kapitałowych zrealizowanych przy tym zbyciu. Trybunał uznał bowiem, iż analizowane przepisy wykraczają poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celu w postaci zrównoważonego rozdziału kompetencji podatkowych zmierzającego do zachowania symetrii między prawem do opodatkowania dochodów a możliwością odliczenia strat.

Trybunał orzekł również, iż trudności administracji podatkowej, na które powołuje się Dania, w przeprowadzeniu – w przypadku zbycia wewnątrzgrupowego – weryfikacji rynkowej wartości firmy zbytej w innym państwie członkowskim, nie są charakterystyczne wyłącznie dla sytuacji transgranicznych, jako że takie same weryfikacje są przeprowadzane gdy sprzedaż firmy ma miejsce w ramach wewnątrzgrupowego zbycia krajowego stałego zakładu. Poza tym administracja jest uprawniona do żądania od spółki zbywającej dokumentów niezbędnych do celów takiej weryfikacji.

Wydany w dniu 30 kwietnia 2014 r. wyrok *Pfleger i in.* (C-390/12, EU:C:2014:281) zajmuje się kwestią tego, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie *krajowym przepisom, które zakazują eksploatacji automatów do gry w braku uprzedniego zezwolenia wydanego przez organy administracyjne*.

W wyroku tym Trybunał tytułem wstępu wskazał, odnosząc się do orzecznictwa *ERT*[62], że jeżeli państwo członkowskie powołuje się na nadrzędne względy interesu ogólnego w celu uzasadnienia przepisów, które mogą ograniczać korzystanie ze swobody świadczenia usług, takie uzasadnienie, przewidziane w prawie Unii, powinno być interpretowane w świetle ogólnych zasad prawa Unii, a w szczególności praw podstawowych zagwarantowanych w karcie. Odnośne przepisy krajowe mogą zatem być objęte przewidzianymi wyjątkami wyłącznie, jeżeli są zgodne z prawami podstawowymi, nad których przestrzeganiem czuwa Trybunał. Ten obowiązek zapewnienia zgodności z prawami podstawowymi objęty jest w sposób oczywisty zakresem stosowania prawa Unii i w rezultacie zakresem stosowania karty[63].

W analizowanej sprawie Trybunał doszedł najpierw do wniosku, że przepisy takie jak sporne w postępowaniu głównym stanowią ograniczenie w rozumieniu art. 56 TFUE. Przypomniał przy tym, do celów zbadania, czy ograniczenie takie może zostać uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego, czy też nadrzędnymi względami interesu ogólnego, że cele w postaci ochrony graczy w drodze ograniczania oferty gier losowych i zwalczania przestępczości związanej z tymi grami są zaliczane do względów mogących uzasadniać

[61] Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Dz.U. 1994, L 1, s. 3).

[62] Wyrok Trybunału z dnia 18 czerwca 1991 r., *ERT/DEP* (C-260/89, EU:C:1991:254).

[63] W odniesieniu do zakresu stosowania karty praw podstawowych zob. także wyrok *Julian Hernández i in.* (C-198/13, EU:C:2014:2055), omówiony w rozdziale I.2 „Karta praw podstawowych Unii Europejskiej".

ograniczenia podstawowych swobód w sektorze gier losowych. Przepisy powinny być zatem zdatne do zapewnienia realizacji tych celów. Tymczasem, skoro sąd odsyłający jest zdania, że rzeczywistym celem omawianego restrykcyjnego reżimu jest maksymalizacja dochodów państwa, reżim ten należy uznać za niezgodny z prawem Unii.

Następnie, jeśli chodzi o ograniczenie wolności wyboru zawodu, wolności prowadzenia działalności gospodarczej i prawa własności ustanowionych w art. 15–17 karty praw podstawowych, Trybunał przypomniał, że zgodnie z art. 52 ust. 1 karty aby takie ograniczenia były dopuszczalne, muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę wskazanych praw i wolności oraz że poszanowanie zasady proporcjonalności wymaga, by ograniczenia te mogły być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię. Co za tym idzie, nieuzasadnione lub nieproporcjonalne ograniczenia swobody świadczenia usług w świetle art. 56 TFUE nie są również dopuszczalne na mocy wskazanego art. 52 ust. 1 w odniesieniu do praw i wolności wyrażonych w art. 15–17 karty praw podstawowych.

Wreszcie, w dniu 11 grudnia 2014 r. w wyroku *Azienda sanitaria locale n.5 „Spezzino" i in.* (C-113/13, EU:C:2014:2440) Trybunał orzekł, iż art. 49 TFUE i 56 TFUE nie stoją na przeszkodzie *uregulowaniom krajowym, które przewidują, iż świadczenie usług transportu sanitarnego i ratownictwa medycznego musi być powierzane w pierwszej kolejności i w drodze bezpośredniego udzielenia zamówienia, bez jakiegokolwiek ogłoszenia o zamówieniu, organizacjom wolontariackim objętym umowami*.

W pierwszym rzędzie Trybunał zbadał owo uregulowanie pod kątem dyrektywy 2004/18 w sprawie zamówień publicznych[64]. Wskazał w tej kwestii, iż w wypadku gdyby wartość świadczenia przewyższała prawnie istotny próg określony w art. 7 tej dyrektywy, a wartość usług transportowych przewyższała wartość usług zdrowotnych, dyrektywa 2004/18 miałaby zastosowanie, a więc bezpośrednie przyznanie zamówienia byłoby z nią sprzeczne.

Natomiast w wypadku gdyby wspomniany próg nie został osiągnięty lub wartość usług zdrowotnych przewyższała wartość usług transportowych, zastosowane mogłyby zostać jedynie ogólne zasady przejrzystości i równego traktowania wynikające z art. 49 TFUE i 56 TFUE, które – w tym drugim wypadku – stosują się w związku z art. 23 i art. 35 ust. 4 dyrektywy 2004/18. Wspomniane postanowienia traktatu nie stoją jednakże na przeszkodzie takiemu uregulowaniu, o ile ramy prawne i umowne, w których prowadzona jest działalność tychże organizacji, faktycznie przyczyniają się do celu społecznego i do realizacji celów solidarności oraz efektywności budżetowej, na których opierają się te uregulowania.

Pomimo że wykluczenie podmiotów, które nie mają celów wolontariackich, z zasadniczej części danego zamówienia stanowi przeszkodę dla swobody świadczenia usług, może ona zostać uzasadniona przez nadrzędny wzgląd interesu ogólnego taki jak cel utrzymania, ze względów zdrowia publicznego, zrównoważonej i dostępnej dla wszystkich służby medycznej i szpitalnej. Dotyczy to środków, które, po pierwsze, odpowiadają ogólnemu celowi zapewnienia na terytorium danego państwa wystarczającego i stałego dostępu do zrównoważonej gamy usług szpitalnych dobrej jakości i, po drugie, przyczyniają się do kontroli kosztów i unikania, w największym możliwym zakresie, jakiegokolwiek marnotrawstwa zasobów finansowych, technicznych i ludzkich.

[64] Dyrektywa 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz.U. L 134, s. 114 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 6, t. 7, s. 132; sprostowanie Dz.U. L 351, s. 44).

3. Swobodny przepływ kapitału

W wydanym w dniu 5 czerwca 2014 r. wyroku *X i TBG* (C-24/12 i C-27/12, EU:C:2014:1385) Trybunał orzekł, iż prawo Unii *nie sprzeciwia się środkowi podatkowemu państwa członkowskiego, który realizując w sposób skuteczny i proporcjonalny cel zwalczania uchylania się od opodatkowania, ogranicza przepływ kapitału pomiędzy owym państwem członkowskim a należącymi do niego krajami lub terytoriami zamorskimi (KTZ).*

Trybunał, zapytany o zgodność z prawem Unii w dziedzinie swobodnego przepływu kapitału reżimu podatkowego dotyczącego przepływu kapitału między Niderlandami a Antylami Niderlandzkimi, wyjaśnił, że ze względu na istnienie szczególnych zasad stowarzyszenia między Unią a KTZ postanowienia ogólne traktatu WE, które nie zostały zawarte w czwartej części owego traktatu, nie znajdują zastosowania w stosunku do tych KTZ bez wyraźnego odesłania. Co za tym idzie, Trybunał dokonał analizy spornego środka podatkowego w świetle przepisów decyzji 2001/822 w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich ze Wspólnotą Europejską (zwanej dalej „decyzją w sprawie KTZ")[65].

Trybunał przypomniał w tym względzie, iż mimo że decyzja w sprawie KTZ zabrania, pośród innych ograniczeń, również ograniczenia wypłat dywidend pomiędzy Unią a KTZ, podobnie jak ma to miejsce w przypadku zakazu tego rodzaju środków ustanowionego w art. 56 WE[66] w zakresie dotyczącym w szczególności relacji pomiędzy państwami członkowskimi a państwami trzecimi, decyzja ta zawiera klauzulę wyłączenia, ustanawiającą w sposób wyraźny ochronę przed uchylaniem się od opodatkowania.

I tak, Trybunał ustalił, konkretnie rzecz ujmując, iż środek podatkowy służący zapobieganiu nadmiernemu przepływowi kapitału do Antyli Niderlandzkich i zwalczaniu w ten sposób atrakcyjności owego KTZ jako raju podatkowego, jest objęty przywołaną klauzulą wyłączenia podatkowego i pozostaje w konsekwencji poza zakresem zastosowania decyzji w sprawie KTZ, pod warunkiem że służy realizacji tego celu w sposób skuteczny i proporcjonalny.

VII. Kontrola granic, azyl i imigracja

1. Przekraczanie granic

Jeśli chodzi o wspólne zasady dotyczące norm i procedur kontroli na zewnętrznych granicach, na wyróżnienie zasługuje ogłoszony w dniu 2 października 2014 r. wyrok *U* (C-101/13, EU:C:2014:2249). Przedmiotem owej sprawy były wątpliwości sądu niemieckiego w kwestii *dopuszczalności, w świetle rozporządzenia nr 2252/2004 w sprawie paszportów i dokumentów podróży*[67]*, krajowych przepisów wymagających umieszczenia na stronie paszportu zawierającej dane osobowe „nazwiska i nazwiska rodowego"*. Wątpliwość ta zrodziła się w ramach sporu w przedmiocie udzielonej przez krajowy organ odmowy zmiany sposobu przedstawienia nazwiska rodowego skarżącego w postępowaniu

[65] Decyzja Rady 2001/822/WE z dnia 27 listopada 2001 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich ze Wspólnotą Europejską (decyzja o stowarzyszeniu zamorskim) (Dz.U. L 314, s. 1).

[66] Obecnie art. 63 TFUE.

[67] Rozporządzenie Rady (WE) nr 2252/2004 z dnia 13 grudnia 2004 r. w sprawie norm dotyczących zabezpieczeń i danych biometrycznych w paszportach i dokumentach podróży wydawanych przez państwa członkowskie (Dz.U. L 385, s. 1), zmienione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 444/2009 z dnia 6 maja 2009 r. (Dz.U. L 142, s. 1; sprostowanie Dz.U. L 188, s. 127).

głównym widniejącego obok jego nazwiska, mimo że nazwisko rodowe nie jest z punktu widzenia prawa elementem składowym nazwiska osoby.

W pierwszej kolejności Trybunał zwrócił uwagę, że załącznik do rozporządzenia nr 2252/2004 wymaga, aby strona paszportu z danymi osobowymi nadająca się do odczytu maszynowego spełniała wszystkie wiążące wytyczne przewidziane przez Międzynarodową Organizację Lotnictwa Cywilnego (zwaną dalej „CIAO")[68]. Następnie Trybunał zauważył, iż ów załącznik nie sprzeciwia się temu, by w sytuacji gdy prawo państwa członkowskiego stanowi, iż (pełne) nazwisko osoby składa się z jej imion i nazwiska, państwo to mogło jednak wpisać nazwisko rodowe tej osoby bądź jako pierwszorzędny element identyfikacyjny w polu 06 zawierającej dane osobowe i nadającej się do odczytu maszynowego strony paszportu, bądź jako drugorzędny element identyfikacyjny w polu 07 tej strony, bądź w jednym polu powstałym z połączenia pól 06 i 07. Pojęcie „zidentyfikowanego przez państwo wystawiające paszport pełnego nazwiska", o którym mowa w dokumencie CIAO, pozostawia państwom margines uznania w wyborze elementów składających się na „pełne nazwisko". Natomiast, w przekonaniu Trybunału, w sytuacji gdy prawo państwa członkowskiego stanowi, że (pełne) nazwisko osoby składa się z jej imion i nazwiska, załącznik do rozporządzenia nr 2252/2004 sprzeciwia się temu, aby to państwo mogło wpisać nazwisko rodowe w polu 13 nadającej się do odczytu maszynowego strony paszportu, zawierającym tylko fakultatywne dane osobowe.

Wreszcie, Trybunał orzekł, iż załącznik do rozporządzenia nr 2252/2004 należy w świetle art. 7 karty praw podstawowych dotyczącego poszanowania życia prywatnego interpretować w taki sposób, że w sytuacji gdy prawo państwa członkowskiego stanowi, iż (pełne) nazwisko osoby składa się z jej imion i nazwiska, a państwo to umieszcza jednak w polach 06 lub 07 zawierającej dane osobowe i nadającej się do odczytu maszynowego strony paszportu nazwisko rodowe posiadacza tego paszportu, państwo to winno w tytule tych pól jednoznacznie wskazać, że ma w nich zostać wpisane nazwisko rodowe. O ile bowiem państwo jest uprawnione do dodania do (pełnego) nazwiska posiadacza paszportu innych elementów, jak na przykład nazwiska rodowego, to jednak w ramach szczegółowych warunków wykonywania tego uprawnienia należy przestrzegać prawa do ochrony życia prywatnego danej osoby, a poszanowanie nazwiska jest jednym z podstawowych elementów tego prawa, któremu poświęcony został art. 7 karty.

2. Polityka azylowa

Poniżej zostały omówione trzy wyroki z zakresu prawa azylowego, dotyczące w szczególności dyrektywy 2004/83 w sprawie statusu uchodźcy (dyrektywa w sprawie kwalifikacji)[69].

W pierwszym, wydanym w dniu 30 stycznia 2014 r. wyroku *Diakite (C-285/12, EU:C:2014:39*), Trybunał udzielił odpowiedzi na pytanie, *czy przewidziane w dyrektywie 2004/83 pojęcie „wewnętrznego konfliktu zbrojnego" należy interpretować w sposób autonomiczny względem znaczenia mu nadanego w międzynarodowym prawie humanitarnym, a w razie odpowiedzi twierdzącej – wedle jakich kryteriów pojęcie to należy oceniać*[70]. W okolicznościach sporu w postępowaniu głównym obywatel gwinejski ubiegał się o uzyskanie w Belgii międzynarodowej ochrony, powołując się na represje i akty

[68] Zobacz dokument 9303 Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego (ICAO), część pierwsza, sekcja IV, pkt 8.6.

[69] Dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości [treści] przyznawanej ochrony (Dz.U. L 304, s. 12).

[70] Zobacz w szczególności art. 15 lit. c) dyrektywy 2004/83.

przemocy, których doznawał w Gwinei z racji uczestnictwa w ruchach protestacyjnych przeciwko miejscowej władzy. Decyzję odmowną w sprawie przyznania mu ochrony uzupełniającej uzasadniono tym, że w jego państwie pochodzenia brak było „wewnętrznego konfliktu zbrojnego" w rozumieniu międzynarodowego prawa humanitarnego.

Trybunał uznał, że pojęcie „wewnętrznego konfliktu zbrojnego" jest właściwe dyrektywie 2004/83 i powinno być interpretowane w sposób autonomiczny. Nie znajduje ono bowiem bezpośrednio odzwierciedlenia w międzynarodowym prawie humanitarnym, które posługuje się jedynie pojęciem „niemiędzynarodowego konfliktu zbrojnego". Poza tym, jako że reżim ochrony uzupełniającej nie został ustanowiony w międzynarodowym prawie humanitarnym, nie określa ono sytuacji, w których taka ochrona jest konieczna, i wprowadza mechanizmy ochrony jednoznacznie różne od mechanizmu leżącego u podstaw dyrektywy. Co więcej, międzynarodowe prawo humanitarne jest bardzo ściśle powiązane z międzynarodowym prawem karnym, podczas gdy taka relacja jest obca przewidzianemu w dyrektywie mechanizmowi ochrony uzupełniającej.

Jeśli chodzi o kryteria oceny tego pojęcia przez dyrektywę 2004/83, Trybunał wyjaśnił, że pojęcie wewnętrznego konfliktu zbrojnego dotyczy sytuacji, w której dochodzi do starć pomiędzy siłami porządkowymi państwa a jedną lub większą liczbą uzbrojonych grup lub w której dochodzi do starć pomiędzy dwiema uzbrojonymi grupami lub większą ich liczbą. Co za tym idzie, konflikt zbrojny może prowadzić do przyznania ochrony uzupełniającej wyłącznie wtedy, gdy nasilenie przemocy nieselektywnej osiąga taki poziom, że wnioskodawca jest faktycznie narażony na ryzyko poważnego i zindywidualizowanego zagrożenia życia lub nietykalności cielesnej ze względu na sam fakt przebywania na danym obszarze. W takim przypadku stwierdzenie istnienia konfliktu zbrojnego nie powinno zależeć od określonego stopnia organizacji zwalczających się sił zbrojnych czy też od konkretnego okresu utrzymywania się konfliktu.

W drugim z przytaczanych tu wyroków – *A, B i C* (C-148/13, C-149/13 i C-150/13, EU:C:2014:2406), ogłoszonym w dniu 2 grudnia 2014 r. – Trybunał w składzie wielkiej izby odpowiedział na pytanie, czy *swoboda działania państw członkowskich w zakresie oceny wniosków o udzielenie azylu pochodzących od wnioskodawców obawiających się prześladowania w swoim kraju pochodzenia ze względu na orientację seksualną doznaje ograniczeń na gruncie prawa Unii*. Trybunał stwierdził w pierwszym rzędzie, że organy krajowe zajmujące się rozpatrywaniem takich wniosków nie mają obowiązku uznać wskazywanej orientacji za fakt udowodniony na podstawie samych tylko oświadczeń wnioskodawcy. Oświadczenia powinny stanowić, zważywszy na szczególny kontekst, w który wpisują się wnioski o udzielenie azylu, jedynie punkt wyjścia w procesie badania faktów i okoliczności przewidzianym w art. 4 dyrektywy 2004/83. Te oświadczenia mogą wymagać potwierdzenia. Szczegółowe zasady dokonywania przez właściwe organy oceny oświadczeń oraz dokumentacji i innego materiału dowodowego przedstawianych na poparcie takich wniosków powinny być zgodne z przepisami dyrektyw 2004/83 i 2005/85 (dyrektywa w sprawie procedur)[71] oraz z prawem do poszanowania godności człowieka, zapewnionym w art. 1 karty praw podstawowych, a także prawem do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, gwarantowanym w jej art. 7.

W omawianej sprawie Trybunał doszedł do wniosku, że wymienione powyżej przepisy stoją na przeszkodzie przesłuchaniom osoby ubiegającej się o azyl opartych wyłącznie na stereotypach dotyczących homoseksualistów lub szczegółowym przesłuchaniom takiej osoby na okoliczność praktyk seksualnych, jako że ocena taka nie pozwala organom krajowym na uwzględnienie jej indywidualnej i osobistej sytuacji. Tym samym niezdolność osoby ubiegającej się o azyl do udzielenia

[71] Dyrektywa Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich (Dz.U. L 326, s. 13).

odpowiedzi na takie pytania nie może sama w sobie stanowić wystarczającego powodu dla stwierdzenia braku wiarygodności wnioskodawcy. W odniesieniu do materiału dowodowego przedstawianego przez osobę ubiegającą się o azyl Trybunał orzekł również, iż art. 4 dyrektywy 2004/83 w związku z art. 1 karty praw podstawowych sprzeciwia się temu, aby w ramach rozpoznawania wniosku o azyl organy krajowe dopuściły dowody takie jak dokonywanie przez wnioskodawcę czynności homoseksualnych, poddanie się przez niego ewentualnym „testom" w celu wykazania jego homoseksualności lub przedstawianie dowodów takich jak zapisy wideo czynności intymnych. Pomijając bowiem fakt, że takie elementy niekoniecznie posiadają wartość dowodową, mogą one naruszać godność człowieka, której poszanowanie gwarantowane jest w art. 1 karty praw podstawowych. Trybunał wyjaśnił na koniec, że ze względu na delikatny charakter pytań dotyczących sfery osobistej danej osoby, a w szczególności jej orientacji seksualnej, właściwy organ krajowy nie może, w świetle odpowiednich przepisów dyrektyw 2004/83 i 2005/85[72], wyprowadzać wniosku o braku jej wiarygodności wyłącznie na tej podstawie, że osoba ta nie zadeklarowała swojej homoseksualności „tak szybko, jak jest to możliwe".

W trzecim z omawianych wyroków – z dnia 18 grudnia 2014 r. – *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452) Trybunał w składzie wielkiej izby dokonał wykładni dyrektywy 2004/83 w sprawie dotyczącej przyznania statusu ochrony uzupełniającej osobie cierpiącej na poważną chorobę[73].

Belgijski sąd konstytucyjny zwrócił się do Trybunału w związku ze spornym w postępowaniu głównym uregulowaniem krajowym, które wprowadza różnicę w traktowaniu obywateli państw trzecich cierpiących na poważną chorobę, w zależności od tego, czy ci ostatni korzystają ze statusu uchodźcy na mocy dyrektywy 2004/38, czy też posiadają zezwolenie na pobyt wystawione przez to państwo ze względów medycznych. Sąd odsyłający dążył w szczególności do ustalenia, czy z uwagi na treść tej dyrektywy oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące wydalania osób poważnie chorych wydanie takiego zezwolenia na pobyt nie stanowi w rzeczywistości uzupełniającej formy ochrony międzynarodowej przyznającej w konsekwencji prawo do korzyści ekonomicznych i socjalnych przewidzianych w tej dyrektywie.

Trybunał orzekł, iż art. 28 i 29 dyrektywy 2004/83 w związku z art. 2 lit. e), art. 3, 15 i 18 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie nie jest zobowiązane do umożliwienia korzystania z opieki społecznej i opieki zdrowotnej obywatelowi państwa trzeciego uprawnionemu do przebywania na terytorium tego państwa członkowskiego na podstawie ustawodawstwa krajowego przewidującego udzielenie zezwolenia na pobyt we wspomnianym państwie członkowskim cudzoziemcowi, który cierpi na poważną chorobę, w przypadku gdy brak jest odpowiedniego leczenia w państwie pochodzenia tego cudzoziemca lub w państwie trzecim, w którym przebywał uprzednio, jeżeli nie chodzi o celowe pozbawienie wspomnianego cudzoziemca opieki w tymże państwie.

Trybunał wyjaśnił przy tym, iż ryzyko pogorszenia stanu zdrowia obywatela państwa trzeciego cierpiącego na poważną chorobę wynikające z braku odpowiedniego leczenia w jego państwie pochodzenia, jeżeli nie chodzi o celowe pozbawienie tego obywatela państwa trzeciego opieki, nie może wystarczać do zagwarantowania przyznania mu ochrony uzupełniającej. Zdaniem Trybunału umożliwienie skorzystania ze statusów, które przewiduje ta dyrektywa, obywatelom państw trzecich znajdującym się w sytuacjach pozbawionych jakiegokolwiek związku z racją bytu międzynarodowej ochrony byłoby sprzeczne z ogólną systematyką i celami dyrektywy 2004/83. Przyznanie

[72] Zobacz w szczególności art. 4 ust. 3 dyrektywy 2004/83 i art. 13 ust. 3 lit. a) dyrektywy 2005/85.

[73] W odniesieniu do obywateli państw trzecich cierpiących na poważne choroby zob. również wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r. *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453), omówiony w rozdziale VII.3 „Polityka imigracyjna".

przez państwo członkowskie tego statusu ochrony krajowej z przyczyn innych niż potrzeba ochrony międzynarodowej w rozumieniu art. 2 lit. a) tej dyrektywy, to jest na dyskrecjonalnej podstawie i ze względów współczucia lub z powodów humanitarnych, nie mieści się w jej zakresie stosowania. Trybunał wywiódł z powyższego, iż obywatele państw trzecich uprawnieni do przebywania na mocy takich przepisów krajowych nie są zatem beneficjentami statusu ochrony uzupełniającej, do których miałyby zastosowanie art. 28 i 29 wspomnianej dyrektywy.

3. Polityka imigracyjna

Rok 2014 r. odznaczył się istotną liczbą orzeczeń dotyczących dyrektywy 2008/115 (dyrektywa w sprawie powrotów)[74].

Dwa wyroki odnoszą się do art. 16 tej dyrektywy, na mocy którego przetrzymywanie obywateli państw trzecich oczekujących na wydalenie musi odbywać się, co do zasady, w specjalnych ośrodkach detencyjnych i tylko wyjątkowo w zakładzie karnym, jednak wówczas państwo członkowskie ma obowiązek zagwarantowania, że owi obywatele państw trzecich przetrzymywani są oddzielnie od zwykłych więźniów.

W dniu 17 lipca 2014 r. Trybunał w składzie wielkiej izby w wyrokach *Pham* (C-474/13, EU:C:2014:2096) oraz *Bero i Bouzalmate* (C-473/13 i C-514/13, EU:C:2014:2095) rozstrzygnął kwestię tego, *czy państwo członkowskie jest zobowiązane do zastosowania środka detencyjnego wobec obywateli państw trzecich przebywających nielegalnie na jego terytorium poprzez umieszczenie w specjalnym ośrodku detencyjnym tego państwa także wtedy, gdy wspomniane państwo członkowskie ma strukturę federalną, a właściwy kraj związkowy nie posiada takiego ośrodka detencyjnego*. Przedmiotem sprawy Pham była także kwestia zgody zainteresowanego.

Jeśli chodzi o wymogi w zakresie wykonania środka detencyjnego, Trybunał wskazał, iż zgodnie z dyrektywą w sprawie powrotów krajowe organy powinny być w stanie wykonać środek detencyjny w specjalnych ośrodkach detencyjnych, niezależnie od odnośnych struktur administracyjnych lub konstytucyjnych danego państwa członkowskiego. A zatem okoliczność, że w niektórych krajach związkowych państwa członkowskiego właściwe organy mają możliwość umieszczenia obywateli państw trzecich w takich ośrodkach, nie może stanowić wystarczającej transpozycji dyrektywy w sprawie powrotów, jeśli właściwe organy innych krajów związkowych tego samego państwa członkowskiego nie mają tej możliwości. W konsekwencji, mimo że państwo członkowskie o strukturze federalnej nie jest zobowiązane do utworzenia specjalnych ośrodków detencyjnych w każdym kraju związkowym, musi jednakże zagwarantować, aby właściwe organy krajów związkowych nieposiadających takich ośrodków mogły umieszczać obywateli państw trzecich w specjalnych ośrodkach detencyjnych znajdujących się w innych krajach związkowych.

W sprawie Pham Trybunał uściślił, że państwo członkowskie nie może brać pod uwagę woli zainteresowanego obywatela państwa trzeciego przetrzymywania go w zakładzie karnym. Na mocy dyrektywy w sprawie powrotów obowiązek oddzielenia przebywających nielegalnie obywateli państw trzecich od zwykłych więźniów nie jest bowiem opatrzony żadnym wyjątkiem i stanowi gwarancję poszanowania praw cudzoziemców w zakresie środków detencyjnych. Konkretniej rzecz ujmując, ów obowiązek oddzielenia nie jest tylko szczególną regułą techniczną w zakresie umieszczania obywateli państw trzecich w zakładach karnych, lecz stanowi on materialny warunek tego

[74] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. L 348, s. 98).

umieszczenia, bez którego dochowania umieszczenie to co do zasady nie byłoby zgodne z dyrektywą 2008/115.

Ogłoszony w dniu 5 czerwca 2014 r. wyrok *Mahdi* (C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320) dotyczy obywatela sudańskiego, umieszczonego w specjalnym ośrodku detencyjnym w Bułgarii w oczekiwaniu na wykonanie podjętego wobec niego środka w postaci doprowadzenia do granicy w sytuacji, gdy termin sześciu miesięcy przewidziany przez pierwotną decyzję w sprawie środka detencyjnego już upłynął. Ponieważ zainteresowany odmówił dobrowolnego wyjazdu, ambasada Sudanu odmówiła mu wydania dokumentów podróży, skutkiem czego nie można było przeprowadzić wydalenia.

Korzystając z pilnego trybu prejudycjalnego, sąd bułgarski zwrócił się do Trybunału z dwoma pytaniami o charakterze proceduralnym, a mianowicie czy w sytuacji, kiedy dokonuje on kontroli sytuacji zainteresowanego z chwilą upływu pierwotnego okresu stosowania środka detencyjnego, właściwy organ administracyjny powinien wydać akt w formie pisemnej, z podaniem uzasadnienia faktycznego i prawnego oraz czy kontrola zgodności z prawem tego aktu wymaga, by właściwy organ sądowy był w stanie rozstrzygać co do istoty sprawy.

W przedmiocie pytania pierwszego Trybunał przypomniał, że w ramach dyrektywy w sprawie powrotów jedynym wyraźnie przewidzianym w art. 15 tej dyrektywy wymogiem dotyczącym wydania aktu w formie pisemnej jest wyrażony w ust. 2 tego artykułu wymóg, by decyzja o zastosowaniu środka detencyjnego była wydana w formie pisemnej z podaniem uzasadnienia faktycznego i prawnego. Wymóg ten należy rozumieć jako odnoszący się również do każdej decyzji o przedłużeniu stosowania środka detencyjnego, z uwagi na to, że zastosowanie środka detencyjnego i przedłużenie jego stosowania mają charakter analogiczny i że dany obywatel powinien mieć możliwość poznania powodów wydanej w stosunku do niego decyzji. Trybunał stwierdził zatem, że gdyby władze bułgarskie orzekły, przed wystąpieniem do sądu administracyjnego, o dalszym sposobie postępowania w przedmiocie środka detencyjnego, konieczne byłoby wydanie aktu w formie pisemnej, z podaniem uzasadnienia faktycznego i prawnego. Natomiast w razie gdyby władze bułgarskie dokonały jedynie kontroli sytuacji B. Mahdiego, nie orzekając przy tym w przedmiocie wniosku o przedłużenie środka detencyjnego, nie byłyby one zobowiązane do wydania wyraźnego aktu wobec braku w tym względzie przepisów w dyrektywie 2008/115.

Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału organ sądowy orzekający w przedmiocie legalności decyzji o przedłużeniu pierwotnego środka detencyjnego powinien koniecznie być w stanie rozpatrzyć każdą istotną okoliczność faktyczną i prawną w celu ustalenia, czy przedłużenie to jest uzasadnione, co wymaga dogłębnego zbadania istotnych dla danego przypadku okoliczności faktycznych. Wynika stąd, że uprawnienia, jakimi dysponuje w ramach takiej kontroli organ sądowy nie mogą być w żadnym wypadku ograniczone jedynie do okoliczności przedstawionych przez organ administracyjny.

Jeśli chodzi o istotę sprawy, sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału z pytaniem, czy pierwotny okres stosowania środka detencyjnego może zostać przedłużony jedynie z tego względu, że obywatel państwa trzeciego nie posiada dokumentów tożsamości i że istnieje w związku z tym ryzyko ucieczki danego obywatela. Trybunał przypomniał w tym względzie, że ryzyko ucieczki powinno być również brane pod uwagę w ramach stosowania pierwotnego środka detencyjnego. Jeżeli chodzi jednak o przedłużenie stosowania środka detencyjnego, ryzyko ucieczki nie stanowi jednego z dwóch zawartych w dyrektywie w sprawie powrotów warunków przedłużenia tego stosowania. Ryzyko to jest zatem istotne jedynie w kontekście kontroli przesłanek, które pierwotnie doprowadziły do zastosowania środka detencyjnego. Wymaga to zatem dokonania oceny okoliczności faktycznych towarzyszących sytuacji zainteresowanego celem zbadania, czy nie można skutecznie zastosować wobec niego mniej represyjnego środka. Dokumenty tożsamości mogą być brane pod

uwagę jedynie w przypadku utrzymywania się ryzyka ucieczki. Wynika stąd, iż brak takich dokumentów nie może sam w sobie uzasadniać przedłużenia stosowania środka detencyjnego.

Wydany w dniu 5 listopada 2014 r. wyrok *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336) dotyczy *charakteru i zakresu przewidzianego w art. 41 ust. 2 lit. a) karty praw podstawowych prawa do bycia wysłuchanym przed wydaniem – na podstawie dyrektywy 2008/115 – decyzji nakazującej powrót*. Do Trybunału wpłynęło pytanie o to, czy obywatelka państwa trzeciego, prawidłowo wysłuchana w przedmiocie nielegalnego charakteru jej pobytu, koniecznie powinna zostać wysłuchana ponownie przed wydaniem decyzji nakazującej jej powrót.

Trybunał odpowiedział na to pytanie w ten sposób, że prawo do bycia wysłuchanym w każdym postępowaniu, w kształcie mającym zastosowanie w ramach dyrektywy w sprawie powrotów, a w szczególności jej art. 6, należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ono na przeszkodzie temu, by organ krajowy nie wysłuchał obywatela państwa trzeciego konkretnie na okoliczność decyzji nakazującej powrót, jeżeli – stwierdziwszy po przeprowadzeniu postępowania, w trakcie którego prawo tego obywatela do bycia wysłuchanym było w pełni przestrzegane, iż przebywa on na terytorium krajowym nielegalnie – zamierza podjąć wobec niego taką decyzję, niezależnie od tego, czy decyzja ta następuje po decyzji o odmowie wydania dokumentu pobytowego. Trybunał podkreślił w tym względzie, że decyzja nakazująca powrót jest na mocy wspomnianej dyrektywy ściśle związana ze stwierdzeniem nielegalności pobytu i z faktem, że zainteresowany miał możliwość przedstawienia, w sposób użyteczny i skuteczny, swego stanowiska w przedmiocie nielegalności pobytu oraz powodów mogących na podstawie prawa krajowego uzasadniać odstąpienie przez ten organ od wydania decyzji nakazującej powrót.

Niemniej Trybunał podniósł, iż z przewidzianego w art. 6 ust. 1 tej dyrektywy obowiązku podjęcia decyzji nakazującej powrót, po przeprowadzeniu sprawiedliwej i przejrzystej procedury, wynika, że państwa członkowskie powinny w ramach swojej autonomii proceduralnej, po pierwsze, ustanowić wyraźnie w prawie krajowym zobowiązanie do opuszczenia terytorium w razie nielegalnego pobytu, oraz po drugie, zapewnić, by zainteresowany został skutecznie wysłuchany w ramach postępowania dotyczącego wniosku o pobyt lub, ewentualnie, w przedmiocie nielegalności pobytu. W tym zakresie prawo do bycia wysłuchanym przed wydaniem decyzji nakazującej powrót nie może być jednakże traktowane w sposób instrumentalny, w celu nieustannego rozpoczynania na nowo postępowania administracyjnego, a to w celu zachowania równowagi między prawem podstawowym zainteresowanego do bycia wysłuchanym przed wydaniem niekorzystnej dla niego decyzji a ciążącym na państwach członkowskich obowiązkiem zwalczania nielegalnej imigracji.

Wreszcie, w wyroku *Abdida* z dnia 18 grudnia 2014 r. (C-562/13, C:2014:2453) Trybunał w składzie wielkiej izby zajął stanowisko w przedmiocie sporu między belgijskim organem publicznym a obywatelem nigeryjskim cierpiącym na AIDS. Istota sporu dotyczyła gwarancji proceduralnych i korzyści socjalnych, jakie państwo członkowskie jest zobowiązane przyznać na mocy dyrektywy w sprawie powrotów obywatelowi państwa trzeciego, którego stan zdrowia wymaga opieki lekarskiej, w sytuacji gdy oczekuje on na orzeczenie dotyczące zgodności z prawem decyzji w sprawie oddalenia jego wniosku o legalizację pobytu z powodów medycznych oraz nakazu opuszczenia terytorium[75].

Trybunał orzekł, iż art. 5 i 13 dyrektywy w sprawie powrotów w świetle art. 19 ust. 2 i art. 47 karty praw podstawowych oraz art. 14 ust. 1 lit. b) tej dyrektywy stoją na przeszkodzie ustawodawstwu

[75] W odniesieniu do obywateli państw trzecich cierpiących na poważne choroby zob. również wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r., *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452), omówiony w rozdziale VII.2 „Polityka azylowa".

krajowemu, które nie nadaje skutku zawieszającego środkowi odwoławczemu wniesionemu od decyzji nakazującej obywatelowi państwa trzeciego cierpiącemu na poważną chorobę opuszczenie terytorium państwa członkowskiego, gdy wykonanie tej decyzji może narazić tego obywatela państwa trzeciego na poważne ryzyko ciężkiego i nieodwracalnego pogorszenia stanu zdrowia[76].

Trybunał przyjął również, iż wymienione powyżej przepisy stoją na przeszkodzie ustawodawstwu krajowemu, które nie przewiduje zapewnienia, tak dalece jak to możliwe, zaspokojenia podstawowych warunków bytowych wspomnianego obywatela państwa trzeciego, w celu zagwarantowania, by opieka zdrowotna w nagłych wypadkach i leczenie chorób w podstawowym zakresie mogły rzeczywiście być realizowane przez okres, na jaki to państwo członkowskie jest zobowiązane wstrzymać wydalenie owego obywatela państwa trzeciego w następstwie skorzystania z tego środka odwoławczego.

VIII. Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych

W dziedzinie współpracy sądowej w sprawach karnych uwagę zwracają dwa wyroki dotyczące stosowania zasady ne bis in idem w obszarze Schengen.

W wydanym w dniu 27 maja 2014 r. w ramach pilnego trybu prejudycjalnego wyroku *Spasic* (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586) Trybunał zbadał kwestię *zgodności z kartą praw podstawowych ograniczenia zasady ne bis in idem w obszarze Schengen*.

Kwestia ta została podniesiona w toczącym się przed niemieckim sądem postępowaniu karnym przeciwko obywatelowi serbskiemu w przedmiocie zarzucanego mu oszustwa, za które został on już skazany we Włoszech na karę pozbawienia wolności i grzywnę. Zoran Spasic, który z tytułu innych czynów zabronionych odbywał w Austrii karę pozbawienia wolności, uiścił wspomnianą grzywnę, lecz nie odbył zasądzonej kary pozbawienia wolności. Władze niemieckie zajęły stanowisko, zgodnie z którym w świetle konwencji wykonawczej do układu z Schengen (zwanej dalej „KWUS")[77] zasada ne bis in idem nie ma zastosowania, ponieważ kara pozbawienia wolności nie została jeszcze we Włoszech wykonana.

Podczas gdy art. 54 KWUS uzależnia stosowanie zasady ne bis in idem od spełnienia warunku, zgodnie z którym w przypadku skazania nałożona kara „została wykonana" bądź „jest w trakcie wykonywania", art. 50 karty praw podstawowych ustanawia tę zasadę, nie odwołując się wyraźnie do takiego warunku.

Trybunał w składzie wielkiej izby wskazał w pierwszej kolejności, że jeżeli chodzi o zasadę ne bis in idem, wyjaśnienia dotyczące karty praw podstawowych wyraźnie odwołują się do KWUS, tak że konwencja ta skutecznie ogranicza ustanowioną w karcie zasadę. Następnie Trybunał zaznaczył, że warunek wykonalności przewidziany w art. 54 KWUS stanowi ograniczenie zasady ne bis in idem przewidziane ustawą w rozumieniu art. 52 ust. 1 karty i nie podważa owej zasady jako takiej,

[76] Dla dokonania wykładni art. 19 ust. 2 karty praw podstawowych na podstawie art. 52 ust. 3 karty Trybunał wziął pod uwagę orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w szczególności wyrok z dnia 27 maja 2008 r. w sprawie *N./Zjednoczone Królestwo* (skarga nr 26565/05).

[77] Konwencja wykonawcza do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między rządami państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, podpisana w Schengen w dniu 19 czerwca 1990 r., która weszła w życie w dniu 26 marca 1995 r. (Dz.U. 2000, L 239, s. 19).

ponieważ ma on na celu jedynie zapobieżenie bezkarności osób prawomocnie skazanych w jednym z państw członkowskich wyrokiem karnym, który nie został wykonany. W końcu Trybunał stwierdził, że warunek wykonalności jest proporcjonalny do realizowanego celu w postaci zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa w obszarze wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz nie wykracza poza to, co niezbędne do zapobieżenia bezkarności osób prawomocnie skazanych. Niemniej nie jest wykluczone, by w konkretnych przypadkach sądy krajowe nawiązały ze sobą kontakt i odbyły konsultacje w celu zweryfikowania, czy po stronie pierwszego skazującego państwa członkowskiego występuje rzeczywista intencja przystąpienia do wykonania nałożonych kar.

Trybunał uznał przy tym, że gdy zarówno kara pozbawienia wolności, jak i kara grzywny zostały orzeczone tytułem głównym, wykonanie samej tylko kary grzywny nie wystarcza dla uznania, że kara została wykonana, bądź jest w trakcie wykonywania w rozumieniu KWUS.

Artykuł 54 KWUS stanowił przedmiot dokonanej przez Trybunał wykładni również w ogłoszonym w dniu 5 czerwca 2014 r. wyroku *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057), w którym Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie *zakresu umorzenia postępowania przygotowawczego i nieprzekazania sprawy do sądu orzekającego w świetle zasady ne bis in idem*.

Wobec oskarżonego zostało wydane w Belgii postanowienie o umorzeniu postępowania, utrzymane w mocy przez sąd kasacyjny, na okoliczność molestowania seksualnego nieletniej. W przedmiocie tych samych czynów zostało jednakże wszczęte postępowanie karne we Włoszech.

Trybunał podkreślił, że w celu ustalenia, czy orzeczenie wydane w postępowaniu przygotowawczym stanowi prawomocny wyrok wydany względem danej osoby w rozumieniu art. 54 KWUS, należy upewnić się, że owo orzeczenie zostało wydane w następstwie dokonania oceny sprawy co do istoty i że możliwość przedstawienia przez oskarżyciela publicznego aktu oskarżenia ostatecznie wygasła. Jest tak w przypadku orzeczenia, takiego jak w postępowaniu głównym, na mocy którego oskarżony został prawomocnie uniewinniony z powodu braku dostatecznych dowodów, co wyłącza jakąkolwiek możliwość wznowienia postępowania na podstawie tego samego łańcucha poszlak i skutkuje ostatecznym wygaśnięciem możliwości przedstawienia przez oskarżyciela publicznego aktu oskarżenia.

Trybunał zaznaczył również, iż możliwość wznowienia postępowania przygotowawczego z powodu ujawnienia się nowych dowodów nie może podać w wątpliwość prawomocnego charakteru postanowienia o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Owa możliwość zakłada bowiem wszczęcie w drodze wyjątku – i to na podstawie innych dowodów – raczej odrębnego postępowania niż zwykłą kontynuację już zamkniętego postępowania. Ponadto każde nowe postępowanie oparte na takiej możliwości wznowienia, przeciwko tej samej osobie i w odniesieniu do tych samych czynów, może być wszczęte wyłącznie w umawiającym się państwie, w którym wydano owo postanowienie.

Dokonana analiza doprowadziła Trybunał do wniosku, że postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego i nieprzekazaniu sprawy do sądu orzekającego o odpowiedzialności karnej – które to postanowienie w umawiającym się państwie, w którym zostało ono wydane, stanowi przeszkodę dla ponownego ścigania w odniesieniu do tych samych czynów osoby, w odniesieniu do której wydano owo postanowienie, chyba że ujawnią się nowe dowody uprawdopodobniające popełnienie przestępstwa przez tę osobę – należy uważać za orzeczenie stanowiące prawomocny wyrok w rozumieniu art. 54 KWUS, stanowiące w konsekwencji przeszkodę dla ponownego ścigania tej samej osoby w odniesieniu do tych samych czynów w innym umawiającym się państwie.

IX. Współpraca sądowa w sprawach cywilnych

W tej dziedzinie na wyróżnienie zasługują opinia i wyrok dotyczące cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę oraz wyrok dotyczący rozporządzenia nr 44/2001[78].

W opinii z dnia 14 października 2014 r. (opinia *1/13*, EU:C:2014:2303) Trybunał w składzie wielkiej izby wypowiedział się w przedmiocie tego, czy wyrażenie zgody na przystąpienie państwa trzeciego do konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (zwanej dalej „konwencją haską z 1980 r.")[79] objęte jest wyłączną kompetencją Unii.

W pierwszym rzędzie Trybunał wyjaśnił niektóre aspekty jego właściwości w zakresie wydawania opinii[80]. Zaznaczył, że akt przystąpienia i oświadczenie o wyrażeniu zgody na takie przystąpienie stanowią łącznie wyraz zgodnej woli zainteresowanych państw, a zatem tworzą umowę międzynarodową, w przedmiocie której Trybunał jest właściwy wydać opinię. Wniosek o taką opinię, która może dotyczyć podziału między Unią a państwami członkowskimi kompetencji do zawarcia określonej umowy z państwami trzecimi, dopuszczalny jest wówczas, gdy wniosek Komisji dotyczący umowy został przedłożony Radzie i nie został cofnięty na dzień zwrócenia się do Trybunału. Nie jest natomiast konieczne, by Rada już na tym etapie wyraziła zamiar zawarcia takiej umowy. W tych okolicznościach złożenie wniosku o wydanie opinii wynika bowiem z uzasadnionego starania zainteresowanych instytucji, by przed podjęciem decyzji w sprawie przedmiotowej umowy poznać zakres odnośnych kompetencji Unii i państw członkowskich.

W drugim rzędzie, co do istoty sprawy Trybunał najpierw wskazał, iż oświadczenie o wyrażeniu zgody na przystąpienie, a tym samym związana z nim umowa międzynarodowa, mają charakter akcesoryjny w stosunku do konwencji haskiej z 1980 r. Poza tym konwencja ta mieści się w dziedzinie prawa rodzinnego o znaczeniu transgranicznym, w której Unia posiada kompetencję wewnętrzną na mocy art. 81 ust. 3 TFUE. Unia, która z kompetencji tej skorzystała, przyjmując rozporządzenie nr 2201/2003[81], posiada kompetencję zewnętrzną w dziedzinie będącej przedmiotem konwencji. Przepisy tego rozporządzenia obejmują bowiem w znacznej mierze obie procedury uregulowane w konwencji haskiej z 1980 r., to jest tę, która dotyczy powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego, oraz tę, która ma na celu zapewnienie wykonywania prawa do odwiedzin.

Wreszcie, Trybunał podkreślił, że pomimo pierwszeństwa rozporządzenia nr 2201/2003 nad konwencją haską z 1980 r., nieskoordynowane wyrażanie przez państwa członkowskie zgody na przystąpienie państw trzecich do tej konwencji stwarza ryzyko wywarcia wpływu na zakres i skuteczność wspólnych zasad ustanowionych tym rozporządzeniem. Istniałoby bowiem ryzyko wpływu na jednolite i spójne stosowanie rozporządzenia nr 2201/2003 w każdym przypadku, gdy sytuacja polegająca na uprowadzeniu dziecka za granicę dotyczyłaby jednego państwa trzeciego i dwóch państw członkowskich, z których jedno wyraziło zgodę na przystąpienie tego państwa trzeciego, a drugie takiej zgody nie wyraziło.

[78] Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12, s. 1).

[79] Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 r.

[80] W odniesieniu do dopuszczalności wniosków o wydanie opinii zob. również opinię *2/13* (EU:C:2014:2454) omówioną w rozdziale I.1 *„Przystąpienie Unii Europejskiej do europejskiej konwencji praw człowieka"*.

[81] Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim rozdz. 19, t. 6, s. 243).

W tej samej dziedzinie, rozpoznawszy przy zastosowaniu pilnego trybu prejudycjalnego odesłanie prejudycjalne, Trybunał ogłosił w dniu 9 października 2014 r. wyrok *C* (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268) w przedmiocie *pojęcia bezprawnego uprowadzenia albo zatrzymania dziecka w rozumieniu rozporządzenia nr 2201/2003 oraz procedury mającej zastosowanie, gdy do sądu wniesiono na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. pozew lub wniosek o powrót do państwa członkowskiego dziecka, które zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w innym państwie członkowskim*.

C, obywatel francuski, rozwiódł się z żoną mającą obywatelstwo brytyjskie. Ogłoszony we Francji wyrok rozwodowy ustalał miejsce zwykłego pobytu ich dziecka u matki i zezwalał matce na ustanowienie miejsca zamieszkania w Irlandii, co też uczyniła. C wniósł apelację od tego wyroku. Ponieważ francuski sąd apelacyjny przychylił się do wniosku C o ustalenie miejsca pobytu dziecka w miejscu zamieszkania ojca, C zwrócił się do irlandzkiego sądu pierwszej instancji o stwierdzenie wykonalności tego wyroku i nakazanie powrotu dziecka do Francji. Irlandzki sąd odsyłający, do którego wpłynęła apelacja w następstwie oddalenia wniosków C, skierował do Trybunału między innymi pytanie o to, czy rozporządzenie nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy zabranie dziecka miało miejsce zgodnie z orzeczeniem sądowym podlegającym tymczasowemu wykonaniu, które zostało następnie uchylone w postępowaniu apelacyjnym orzeczeniem sądowym ustalającym miejsce pobytu dziecka w państwie członkowskim pochodzenia, zatrzymanie dziecka w tym państwie w następstwie drugiego orzeczenia jest bezprawne.

Jeśli chodzi, po pierwsze, o wniosek o nakazanie powrotu dziecka, Trybunał przypomniał, że bezprawne uprowadzenie albo zatrzymanie dziecka w państwie zakłada, że dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia i że owo uprowadzenie lub zatrzymanie jest skutkiem naruszenia prawa do pieczy nad dzieckiem przyznanego zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego. W tym względzie rozpoznający wniosek o powrót dziecka sąd państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało zabrane, w tym przypadku Irlandii, powinien sprawdzić, czy dziecko bezpośrednio przed zarzucanym bezprawnym zatrzymaniem miało jeszcze zwykły pobyt w państwie członkowskim pochodzenia (Francji). W tym kontekście nie przemawia bowiem na korzyść ustalenia, że doszło do przeniesienia miejsca zwykłego pobytu dziecka okoliczność, że orzeczenie sądowe zezwalające na zabranie mogło być wykonywane tymczasowo i że wniesiono od niego następnie apelację. Niemniej należy wyważyć tę okoliczność z innymi elementami faktycznymi mogącymi wykazać integrację dziecka ze środowiskiem społecznym i rodzinnym od chwili zabrania, a w szczególności czasem, który upłynął między tym zabraniem a orzeczeniem sądowym uchylającym orzeczenie zapadłe w pierwszej instancji i ustalającym miejsce pobytu dziecka w miejscu zamieszkania rodzica mieszkającego w państwie członkowskim pochodzenia, przy założeniu, że czas, który upłynął od tego orzeczenia, nie może w żadnym przypadku być wzięty pod uwagę.

Po drugie, w odniesieniu do wykonania orzeczenia sądu apelacyjnego, które przyznało prawo do pieczy ojcu w państwie członkowskim pochodzenia, okoliczność, że po wydaniu wyroku w pierwszej instancji zwykły pobyt dziecka mógł ulec zmianie w toku postępowania apelacyjnego i że ta zmiana zostaje w odpowiednim przypadku stwierdzona przez sąd rozpoznający wniosek o powrót, nie może stanowić elementu, na który mógłby powoływać się rodzic zatrzymujący dziecko z naruszeniem prawa do pieczy w celu przedłużenia sytuacji faktycznej stworzonej jego bezprawnym zachowaniem i w celu przeciwstawienia się wykonaniu orzeczenia.

Wreszcie, w dniu 11 września 2014 r. w wyroku *A* (C-112/13, EU:C:2014:2195)[82] Trybunał stanął wobec konieczności dokonania wykładni art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, zgodnie z którym *wdanie się*

[82] Wyrok ten został omówiony również w rozdziale IV.1 „Odesłanie prejudycjalne".

pozwanego w spór niemające na celu zakwestionowania jurysdykcji sądu rozpoznającego sprawę skutkuje automatycznie prorogacją jurysdykcji tego sądu[83], mimo że nie miałby on jurysdykcji na podstawie przepisów ustanowionych w tym rozporządzeniu.

Spór w postępowaniu głównym dotyczył powództwa o odszkodowanie wniesionego przeciwko A, który miał mieć zwykłe miejsce pobytu w okręgu austriackiego sądu, do którego wniesiono pozew. Po wielu nieudanych próbach doręczenia pozwu sąd ten ustanowił na wniosek strony powodowej kuratora dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu, który to kurator złożył odpowiedź na pozew, w której wniósł o oddalenie pozwu i podniósł liczne zarzuty merytoryczne, nie kwestionując jednak jurysdykcji krajowej sądów austriackich. Dopiero w dalszej kolejności kancelaria adwokacka umocowana przez A wystąpiła w imieniu pozwanego, który w międzyczasie opuścił Austrię, i podniosła zarzut braku jurysdykcji krajowej sądów austriackich.

Trybunał orzekł, iż wdanie się w spór kuratora pozwanego nieznanego z miejsca pobytu, ustanowionego zgodnie z prawem krajowym, nie stanowi wdania się w spór w rozumieniu art. 24 rozporządzenia 44/2001 w związku z art. 47 karty praw podstawowych. Dorozumiana prorogacja jurysdykcji na podstawie art. 24 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 jest bowiem oparta na celowym wyborze stron sporu dotyczącym owej jurysdykcji, co zakłada, że pozwany wie o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu. Natomiast pozwany nieznany z miejsca pobytu, któremu nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie i który nie wie o wszczętym przeciwko niemu postępowaniu, nie może zostać uznany za akceptującego w sposób dorozumiany jurysdykcję sądu, do którego wniesiono sprawę. W tym względzie prawo powoda do skutecznego środka prawnego gwarantowane przez art. 47 karty praw podstawowych, które w ramach rozporządzenia nr 44/2001 należy wprowadzać w życie w zgodzie z prawem pozwanego do obrony, nie prowadzi do odmiennej wykładni art. 24 tego rozporządzenia.

X. Transport

W dziedzinie transportu można wyróżnić trzy wyroki.

W pierwszym z nich, wydanym w dniu 18 marca 2014 r. wyroku *International Jet Management* (C-628/11, EU:C:2014:171), Trybunał w składzie wielkiej izby zbadał, pod kątem wyrażonego w art. 18 TFUE *zakazu dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, krajowe uregulowanie państwa członkowskiego przewidujące, że przewoźnicy lotniczy Unii nieposiadający koncesji wydanej przez to państwo mają obowiązek uzyskania zezwolenia na każdy lot z państwa trzeciego*.

Trybunał, stwierdziwszy, że okoliczność, iż dane przewozy lotnicze są świadczone z państwa trzeciego, nie może wyłączyć tej sytuacji z zakresu zastosowania traktatów w rozumieniu art. 18 TFUE, przystąpił następnie do analizy zgodności spornego krajowego uregulowania z tym postanowieniem. Trybunał zaznaczył w tym względzie, że należy uznać za dyskryminacyjne przepisy pierwszego państwa członkowskiego, które wymagają od przewoźnika lotniczego posiadającego koncesję wydaną przez drugie państwo członkowskie uzyskania zezwolenia na wlot do przestrzeni powietrznej pierwszego państwa członkowskiego w celu wykonywania prywatnych lotów nieregularnych z państwa trzeciego do pierwszego państwa członkowskiego, podczas gdy takie zezwolenie nie jest wymagane od przewoźników lotniczych posiadających koncesję wydaną przez to pierwsze państwo członkowskie. Przepisy takie wprowadzają bowiem kryterium rozróżnienia,

[83] Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12, s. 1).

które prowadzi w istocie do takiego samego skutku jak kryterium oparte na przynależności państwowej. W praktyce przepisy te stawiają w mniej korzystnej sytuacji jedynie przewoźników lotniczych, którzy mają siedzibę w innym państwie członkowskim, zgodnie z art. 4 lit. a) rozporządzenia nr 1008/2008[84] i których koncesja została wydana przez właściwy organ tego ostatniego państwa. Trybunał przyjął, iż to samo dotyczy, a fortiori, przepisów państwa członkowskiego, które zobowiązują tych przewoźników do przedstawienia oświadczenia o braku dostępności, potwierdzającego, iż przewoźnicy lotniczy posiadający koncesję wydaną przez to państwo członkowskie nie są skłonni albo nie są w stanie zrealizować tych lotów. Zdaniem Trybunału takie przepisy stanowią dyskryminację opartą na przynależności państwowej, której nie można uzasadnić celami ochrony krajowej gospodarki ani bezpieczeństwa.

W drugim wyroku – *Glatzel* z dnia 22 maja 2014 r. (C-356/12 EU:C:2014:350) – Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie *ważności pkt 6.4 załącznika III do dyrektywy 2006/126 w sprawie praw jazdy*[85] *w świetle art. 20, art. 21 ust. 1 i art. 26 karty praw podstawowych*. Przedmiotem tej sprawy była zgodność z zasadą zakazu dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność wprowadzonych tą dyrektywą wymogów w zakresie ostrości widzenia. W okolicznościach sprawy głównej powód nie mógł wykonywać działalności zawodowej kierowcy właśnie ze względu na wspomniane wymogi w zakresie ostrości widzenia.

Trybunał przybliżył w pierwszym rzędzie zakres pojęcia dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, zawartego w art. 21 ust. 1 karty praw podstawowych. Wyjaśnił, że postanowienie to wymaga od prawodawcy Unii, by nie dopuszczał się odmiennego traktowania na podstawie ograniczenia wynikającego w szczególności z trwałego osłabienia funkcji fizycznych, umysłowych lub psychicznych, które w oddziaływaniu z różnymi barierami może utrudniać danej osobie pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu zawodowym na równych zasadach z innymi osobami, chyba że takie odmienne traktowanie jest obiektywnie uzasadnione. Analizując następnie konkretnie ważność pkt 6.4 załącznika III do dyrektywy 2006/126, Trybunał ustalił, iż odmienne traktowanie osoby według tego, czy ma ona ostrość widzenia niezbędną do kierowania pojazdami o napędzie silnikowym, czy jej nie ma, nie jest co do zasady sprzeczne z zakazem dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność w rozumieniu art. 21 ust. 1 karty praw podstawowych, o ile taki wymóg odpowiada faktycznie celowi interesu ogólnemu, jest niezbędny i nie stanowi nadmiernego obciążenia. Tymczasem w przekonaniu Trybunału poprzez określenie w załączniku III minimalnego progu ostrości widzenia dla kierowców, zwłaszcza pojazdów ciężarowych, dyrektywa 2006/126 służy poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego i odpowiada w ten sposób celowi interesu ogólnego jakim jest ta poprawa. Co się tyczy uzasadnienia konieczności ustalenia minimalnych wymagań w zakresie wzroku kierowców, należy zauważyć, że dla zagwarantowania bezpieczeństwa ruchu drogowego jest istotne, by osoby, którym wydano prawa jazdy, miały odpowiednie zdolności fizyczne, w szczególności w odniesieniu do wzroku, jako że ułomności fizyczne mogą mieć poważne konsekwencje. Z powyższego Trybunał wywiódł zatem, że prawodawca Unii dokonał wyważenia, z jednej strony, względów bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz, z drugiej strony, praw osób dotkniętych niepełnosprawnością wzrokową w sposób, którego nie można uznać za nieproporcjonalny w stosunku do zamierzonych celów.

[84] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1008/2008 z dnia 24 września 2008 r. w sprawie wspólnych zasad wykonywania przewozów lotniczych na terenie Wspólnoty (przekształcenie) (Dz.U. L 293, s. 3).

[85] Dyrektywa 2006/126/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie praw jazdy (Dz.U. L 403, s. 18), zmieniona dyrektywą Komisji 2009/113/WE z dnia 25 sierpnia 2009 r. (Dz.U. L 223, s. 31).

W ramach przeprowadzanej analizy Trybunał zaznaczył ponadto, że postanowienia konwencji ONZ o niepełnosprawności[86] są uzależnione – w zakresie ich wypełnienia lub skutków – od wydania kolejnych aktów, za co odpowiedzialne są umawiające się strony, przy czym postanowienia wskazanej konwencji nie stanowią postanowień, których treść jest bezwarunkowa i dostatecznie jasna, umożliwiających kontrolę ważności aktu prawa Unii w świetle postanowień wspomnianej konwencji[87].

Wreszcie, Trybunał wskazał, że chociaż art. 26 karty praw podstawowych nakazuje, by Unia uznawała i szanowała prawa osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków dotyczących integracji, zasada wyrażona w tym artykule nie oznacza jednak, że prawodawca Unii jest zobowiązany do przyjęcia konkretnego środka.

Ostatni z tych trzech wyroków – ogłoszony w dniu 8 lipca 2014 r. wyrok *Fonnship i Svenska Transportarbetarförbundet* (C-83/13, EU:C:2014:2053) – pozwolił Trybunałowi w składzie wielkiej izby na *doprecyzowanie zakresu stosowania ratione personae rozporządzenia nr 4055/86*[88] *w sprawie swobody świadczenia usług w transporcie morskim*.

Trybunał orzekł, że art. 1 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że spółka z siedzibą w państwie będącym stroną porozumienia EOG[89], która jest właścicielem pływającego pod banderą państwa trzeciego statku, za którego pośrednictwem świadczone są usługi transportu morskiego z państwa lub do państwa będącego stroną tego porozumienia, może co do zasady powoływać się na swobodę świadczenia usług. Warunkiem jest to, by z uwagi na użytkowanie tego statku spółkę tę można uznać za podmiot świadczący wspomniane usługi i że odbiorcy tych usług mają siedzibę w państwach będących stronami tego porozumienia innych niż państwo, w którym siedzibę ma omawiana spółka.

Na stosowanie rozporządzenia nr 4055/86 w żaden sposób nie wpływa okoliczność, że na wykonującym transport morski statku zatrudnieni są pracownicy będący obywatelami państw trzecich. Ponadto stosowanie tego rozporządzenia zakłada poszanowanie postanowień traktatu dotyczących swobody świadczenia usług w wykładni nadanej przez Trybunał, w szczególności w jego orzecznictwie poświęconym zgodności działań związkowych ze swobodą świadczenia usług[90].

XI. Konkurencja

1. Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki

Jeśli chodzi o wykładnię i stosowanie przepisów Unii w dziedzinie porozumień, decyzji i uzgodnionych praktyk (karteli), wyróżnić warto cztery wyroki Trybunału, z których pierwszy dotyczy

[86] Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. (Dz.U. 2010, L 23, s. 35).

[87] W odniesieniu do skutków tej konwencji wobec porządku prawnego Unii zob. również wyrok z dnia 18 marca 2014 r., *Z.* (C-363/12, EU:C:2014:159), omówiony w rozdziale XIV.2 „Prawo do urlopu macierzyńskiego".

[88] Rozporządzenie Rady (EWG) nr 4055/86 z dnia 22 grudnia 1986 r. stosujące zasadę swobody świadczenia usług do transportu morskiego między państwami członkowskimi i między państwami członkowskimi a państwami trzecimi, włączone do porozumienia EOG (Dz.U. L 378, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 6, t. 1, s. 174).

[89] Wyżej wymienionego w przypisie 61.

[90] Wyrok z dnia 18 listopada 2007 r., *Laval un Partneri* (C-341/05, EU:C:2007:809).

prawa do odszkodowania z tytułu szkód wyrządzonych przez kartel, dwa następne wyroki dotyczą stwierdzenia istnienia kartelu, a ostatni z nich – procedury stosowania reguł konkurencji.

Ogłoszony w dniu 5 czerwca 2014 r. wyrok *Kone i in.* (C-557/12, EU:C:2014:1317) dotyczy sprawy, w której powód w postępowaniu głównym dokonał zakupu od przedsiębiorstw trzecich, niebędących członkami kartelu zakazanego przez prawo konkurencji, wind i schodów ruchomych po cenie wyższej niż cena, która obowiązywałaby, gdyby ów kartel nie istniał. Zdaniem powoda owe przedsiębiorstwa trzecie, będące dostawcami, skorzystały z istnienia kartelu aby ustalić ich ceny na zawyżonym poziomie. Sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału, aby ustalić, czy na postawie art. *101 TFUE podmiot poszkodowany z powodu zachowania podmiotu nieuczestniczącego w kartelu jest uprawniony do dochodzenia odszkodowania od członków kartelu*.

Trybunał przypomniał w pierwszym rzędzie, iż pełna skuteczność art. 101 TFUE, a w szczególności skuteczność (effet utile) zakazu ustanowionego w jego ust. 1, zostałaby zakwestionowana, gdyby żadna osoba nie mogła żądać naprawienia szkody, która została jej wyrządzona przez umowę lub zachowanie mogące ograniczyć lub zakłócić konkurencję. Następnie Trybunał wskazał, że kartel może wywoływać skutek w postaci podniesienia cen przez spółki niebędące jego członkiem w celu dostosowania ich do ceny rynkowej wynikającej z kartelu, czego członkowie kartelu nie mogą lekceważyć. Tak więc nawet jeśli ustalenie ceny oferty uznaje się jako decyzję czysto autonomiczną, podjętą przez każde przedsiębiorstwo nieuczestniczące w kartelu, taka decyzja może być podejmowana poprzez odwołanie się do ceny rynkowej, zniekształconej przez ten kartel. W konsekwencji, jeśli wykaże się, iż kartel może mieć skutek w postaci podwyższenia cen stosowanych przez konkurentów nieuczestniczących w kartelu, podmioty poszkodowane wskutek tej podwyżki cen muszą mieć prawo żądania od członków kartelu naprawienia poniesionej szkody.

W przekonaniu Trybunału skuteczność art. 101 TFUE byłaby zakwestionowana, gdyby prawo każdej osoby do żądania naprawienia poniesionej szkody było w sposób kategoryczny i niezależnie od okoliczności szczególnych danej sprawy uzależnione w prawie krajowym od istnienia bezpośredniego związku przyczynowego między kartelem a szkodą, ze skutkiem wykluczenia tego prawa z uwagi na fakt, że dana osoba miała związki umowne nie z członkiem kartelu, lecz z przedsiębiorstwem nieuczestniczącym w kartelu, którego polityka cenowa okazuje się jednakże konsekwencją kartelu.

W wydanym w dniu 11 września 2014 r. wyroku *MasterCard i in./Komisja* (C-382/12 P, EU:C:2014:2201) Trybunał, w ramach odwołania od wyroku Sądu uznającego *wielostronnie uzgadniane opłaty interchange (WOI) stosowane w ramach systemu płatności dokonywanych kartami MasterCard za niezgodne z prawem konkurencji*[91], miał okazję sprecyzować kwestię wykładni poszczególnych aspektów art. 81 WE[92]. Wielostronnie uzgadniane opłaty interchange (zwane dalej „WOI") odpowiadają części ceny transakcji przeprowadzanej za pomocą karty płatniczej, która to część zostaje pobrana na rzecz banku wydającego karty. Stwierdziwszy, że WOI – w zakresie, w jakim ich cena jest przenoszona na akceptantów (sprzedawców) w bardziej ogólnych ramach kosztów, które im nalicza za korzystanie z kart płatniczych instytucja finansowa zarządzająca ich transakcjami – skutkują zwiększeniem podstawy tych opłat, które mogłyby być niższe, Komisja w zaskarżonej do Sądu decyzji uznała je za ograniczenie konkurencji cenowej między bankami autoryzującymi płatność.

Trybunał, w ramach analizy przesłanek wynikających z art. 81 WE, zaznaczył w pierwszej kolejności, potwierdzając wykładnię dokonaną przez Sąd, że MasterCard i instytucje finansowe uczestniczące

[91] Wyrok Sądu z dnia 24 maja 2012 r., *MasterCard i in./Komisja* (T-111/08, EU:T:2012:260).

[92] Obecnie art. 101 TFUE.

w ustalaniu WOI mogą zostać zakwalifikowane jako „związek przedsiębiorstw" w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE ze względu na wspólne interesy. Trybunał podkreślił w tej kwestii w szczególności, że o ile art. 81 WE odróżnia pojęcie „uzgodnionych praktyk" od pojęcia „porozumień między przedsiębiorstwami" bądź „decyzji związków przedsiębiorstw", o tyle ma to na celu eliminację sytuacji, w której przedsiębiorstwa unikają zastosowania względem nich reguł konkurencji z powodu samej formy, w jakiej koordynują one to zachowanie.

Trybunał zbadał ponadto, czy WOI mogły uniknąć objęcia zakazem przewidzianym w art. 81 ust. 1 WE z tego względu, że są one akcesoryjne w stosunku do systemu płatności MasterCard. Przypomniał przy tym między innymi, że ograniczenie autonomii handlowej nie jest objęte zasadą zakazu przewidzianą w art. 81 ust. 1 WE, jeżeli jest obiektywnie konieczne do realizacji danej operacji lub działalności oraz proporcjonalne do celów jednej lub drugiej. W tym celu Trybunał sprawdził, po pierwsze, czy funkcjonowanie systemu MasterCard byłoby niemożliwe w braku WOI. Ustalił w tym zakresie, że wbrew temu, co twierdzą wnoszące odwołanie, okoliczność, iż wspomniana operacja staje się po prostu trudniejsza do zrealizowania czy wręcz mniej korzystna w braku danego ograniczenia, nie może być traktowana jako przyznająca temu ograniczeniu charakter „obiektywnie konieczny" wymagany do tego, by mogło ono zostać uznane za akcesoryjne. Po drugie, co się tyczy proporcjonalnego charakteru WOI względem celów leżących u podstaw systemu MasterCard, Trybunał uściślił, że należy wziąć pod uwagę, jako hipotezy kontrfaktyczne, nie tylko sytuacje, które mogłyby wystąpić w braku wspomnianego ograniczenia, ale także inne alternatywne sytuacje, które mogłyby wystąpić, o ile te hipotezy są realistyczne.

W tym zakresie Trybunał uznał, że Sąd – który nie poruszył kwestii prawdopodobnego czy nawet wiarygodnego charakteru zakazu taryfikacji ex post w przypadku, gdyby nie było WOI, w ramach swojej analizy ograniczających konkurencję skutków tych opłat, lecz oparł się tylko na jednym kryterium żywotności gospodarczej sytemu funkcjonującego bez tych WOI – popełnił błąd co do prawa. Niemniej w zakresie, w jakim w omawianej sprawie – zgodnie z twierdzeniami Komisji – hipoteza systemu funkcjonującego jedynie na podstawie zakazu taryfikacji ex post była jedyną alternatywą pozwalającą systemowi Mastercard funkcjonować w braku WOI, błąd ten nie miał wpływu na przeprowadzoną przez Sąd analizę antykonkurencyjnych skutków WOI ani na sentencję jego wyroku, zgodnie z którą WOI miały skutki ograniczające konkurencję.

Wreszcie, Trybunał zbadał, czy WOI mogły być przedmiotem wyłączenia na mocy art. 81 ust. 3 WE. Podkreślił, że w tym celu konieczne jest wzięcie pod uwagę całości obiektywnych korzyści, nie tylko na rynku właściwym, ale także na odrębnym powiązanym rynku wydawania kart. Sąd uwzględnił dwustronną naturę systemu, ponieważ przeanalizował rolę odgrywaną przez WOI w osiąganiu równowagi między częścią „wydającą karty" systemu MasterCard i jego częścią „autoryzującą", uznając jednak istnienie interakcji między tymi dwiema częściami. Jednakże w braku jakichkolwiek dowodów na istnienie odczuwalnych obiektywnych korzyści, jakie można by przypisać WOI w stosunku do akceptantów na rynku usług autoryzacji, Sąd nie był obowiązany przeprowadzić badania korzyści wynikających z WOI dla posiadaczy kart, ponieważ takie korzyści nie są same w sobie w stanie skompensować niedogodności wynikających z tych opłat.

W konsekwencji Trybunał potwierdził wyrok Sądu stwierdzający istnienie kartelu, który nie może być przedmiotem wyłączenia.

W dniu 11 września 2014 r. w innym wyroku dotyczącym kart płatniczych – *CB/Komisja* (C-67/13 P, EU:C:2014:2204) Trybunał uchylił wyrok Sądu z tego względu, że Sąd nie miał podstaw, by przyjąć, że *środki cenowe przyjęte przez Groupement français des cartes bancaires stanowiły, ze swej istoty, ograniczenie konkurencji.*

Groupement des cartes bancaires (CB) (zwane dalej „Groupement"), utworzone przez główne francuskie banki wydające karty płatnicze, przyjęło środki ustalające opłaty za przystąpienie do tego zgrupowania wobec członków, których działalność w zakresie wydawania kart CB przewyższała działalność w zakresie dołączania nowych akceptantów do systemu, a także wobec członków nieaktywnych lub mało aktywnych.

Sąd uznał, w ślad za Komisją, że Groupement wydało decyzję związku przedsiębiorstw wprowadzającą ograniczenie konkurencji „ze względu na cel". Tym samym doszedł do wniosku, że analiza skutków tych środków dla rynku nie była konieczna.

Trybunał orzekł w tej kwestii, że Sąd popełnił błędy co do prawa, jako że nie dokonał prawidłowej oceny istnienia ograniczenia konkurencji „ze względu na cel" – pojęcia, które należy interpretować zawężająco i które może być stosowane wyłącznie do niektórych rodzajów współpracy między przedsiębiorstwami. Konkretniej rzecz ujmując, o ile Sąd wyłuszczył powody, dla których sporne środki mogły ograniczyć konkurencję ze strony nowych członków na rynku, w żaden sposób nie wyjaśnił, dlaczego owo ograniczenie charakteryzuje się stopniem szkodliwości wystarczającym do tego, aby można je było uznać za ograniczenie konkurencji ze względu na cel. Zważywszy bowiem, że celem tych środków było nałożenie obowiązku ponoszenia opłat na tych członków Groupement, którzy korzystają z nakładów poczynionych przez innych członków w dziedzinie rozwoju autoryzacji i rozliczania w ramach systemu CB, takiego celu nie można uznać zdaniem Trybunału za ze swej istoty szkodliwy dla normalnego funkcjonowania gry rynkowej.

Trybunał ustalił ponadto, że analizując opcje udostępniane członkom Groupement celem zapewnienia interoperacyjności systemów płatności i wypłat gotówkowych, Sąd dokonał w rzeczywistości oceny potencjalnych skutków środków, a nie ich celu, unaoczniając tym samym fakt, że nie można uznać rozpatrywanych środków za szkodliwe „ze względu na ich charakter" dla prawidłowego funkcjonowania normalnej gry rynkowej.

Wobec powyższego Trybunał przekazał sprawę Sądowi do ponownego rozpoznania, aby ustalił on, czy rozpatrywane porozumienia skutkują ograniczeniem konkurencji w rozumieniu art. 81 WE[93].

W dniu 12 czerwca 2014 r. w wyroku *Deltafina/Komisja* (C-578/11 P, EU:C:2014:1742) Trybunał, orzekając w przedmiocie odwołania, dokonał uściśleń niektórych aspektów procedury stosowania reguł konkurencji. Orzekł, że w odniesieniu do *obniżenia grzywny w zamian za współpracę przedsiębiorstwa, któremu zarzucono naruszenie, z Komisją*, obowiązek zachowania poufności współpracy spoczywa na przedsiębiorstwie. Tym samym ujawnienie przez zainteresowane przedsiębiorstwo jego współpracy z Komisją innym przedsiębiorstwom uczestniczącym w kartelu stanowi naruszenie obowiązku współpracy.

W wyroku tym Trybunał zbadał również, czy Sąd naruszył prawo do rzetelnego procesu, odbierając w trakcie rozprawy ustne zeznania przedstawicieli stron i opierając się na jednym z tych zeznań. Trybunał uznał, że Sąd rzeczywiście wyszedł poza to, co może być dokonane w ramach normalnej praktyki przesłuchiwania w złożonych kwestiach faktycznych lub technicznych, gdyż zadane przez niego pytania dotyczyły okoliczności faktycznych, które powinny były zostać ustalone zgodnie z regulaminem postępowania przed Sądem. Trybunał orzekł jednakże, iż owa nieprawidłowość proceduralna nie ma znamion naruszenia prawa do rzetelnego procesu, jako że sporne oświadczenia zostały uwzględnione jedynie tytułem uzupełnienia, a Sąd mógł oprzeć swe wnioski jedynie na znajdujących się w jego posiadaniu dowodach z dokumentów.

[93] Obecnie art. 101 TFUE.

Wreszcie, Trybunał wypowiedział się również w przedmiocie argumentu dotyczącego nadmiernego czasu trwania postępowania. Potwierdziwszy swe orzecznictwo[94], po pierwsze, przypomniał, że w braku jakiejkolwiek poszlaki tego, że zbyt długi czas trwania postępowania przed Sądem miał wpływ na wynik sporu, nieprzestrzeganie rozsądnego terminu do wydania orzeczenia nie może prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku. Po drugie, Trybunał przyznał, że nieprzestrzeganie przez Sąd wynikającego z art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych obowiązku wydania w rozsądnym terminie orzeczenia w sprawach do niego skierowanych powinno zostać skorygowane w drodze skargi o odszkodowanie. Taka skarga o odszkodowanie powinna zostać wniesiona do Sądu orzekającego w składzie innym niż skład mający rozpoznać skargę o stwierdzenie nieważności, przy czym taka skarga stanowi skuteczny środek.

2. Pomoc państwa

W dziedzinie pomocy państwa w ogłoszonym w dniu 3 kwietnia 2014 r. wyroku *Francja/Komisja* (C-559/12 P, EU:C:2014:217) Trybunał orzekł, że Sąd słusznie oddalił wniesioną przez Francję skargę o stwierdzenie nieważności[95] decyzji z dnia 26 stycznia 2010 r., w której *Komisja uznała, że nieograniczona gwarancja przyznana przez Francję na rzecz La Poste stanowiła pomoc państwa niezgodną ze wspólnym rynkiem*[96]. Francuskie przedsiębiorstwo usług pocztowych La Poste do chwili jego przekształcenia w dniu 1 marca 2010 r. w publiczną spółkę akcyjną było utożsamiane z przedsiębiorstwem publicznym o charakterze przemysłowo-handlowym (zwanym dalej „EPIC"), do którego nie znajdują zastosowania uregulowane w prawie powszechnym procedury upadłościowe i likwidacyjne.

W omawianym odwołaniu Francja zarzuciła Sądowi, po pierwsze, uznanie, że Komisja mogła przenieść ciężar dowodu istnienia gwarancji ze względu na to, że La Poste nie podlegała przepisom prawa powszechnego regulującym kwestie naprawy i likwidacji przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, i, po drugie, nieuwzględnienie zasad dotyczących standardu dowodu koniecznego do wykazania tego, że udzielono takiej gwarancji. Trybunał zauważył jednak, że Sąd nie zatwierdził przyjęcia przez Komisję jakichkolwiek negatywnych domniemań i przeniesienia przez nią ciężaru dowodu. Trybunał uznał bowiem, że Komisja przeprowadziła pozytywną weryfikację istnienia nieograniczonej gwarancji państwa na rzecz La Poste, z uwzględnieniem szeregu elementów pozwalających ustalić udzielenie takiej gwarancji. Podobnie Trybunał potwierdził, że Komisja w celu dowiedzenia istnienia dorozumianej gwarancji może oprzeć się na zbiorze istotnych, dokładnych i zgodnych poszlak w celu sprawdzenia, czy zgodnie z prawem wewnętrznym państwo jest naprawdę zobowiązane do zaangażowania swych zasobów celem pokrycia strat upadającego EPIC i, co za tym idzie, czy występuje wystarczająco konkretne prawdopodobieństwo powstania w przyszłości dodatkowego obciążenia dla budżetu państwa.

Francja zarzuciła Sądowi także to, że dopuścił się naruszenia prawa, rozstrzygając, że Komisja wykazała w sposób wymagany przez prawo istnienie korzyści, która wynikała z powoływanej gwarancji państwa przyznanej La Poste. W tym względzie Trybunał ustalił, że istnieje wzruszalne domniemanie, iż przyznanie dorozumianej i nieograniczonej gwarancji państwa na rzecz przedsiębiorstwa, które nie podlega uregulowanym w prawie powszechnym przepisom dotyczącym postępowań upadłościowych i likwidacyjnych, pociąga za sobą poprawę sytuacji finansowej tego

[94] Wyrok Trybunału z dnia 26 listopada 2013 r., *Gascogne Sack Deutschland/Komisja* (C-40/12 P, EU:C:2013:768).

[95] Wyrok Sądu z dnia 20 września 2012 r., *Francja/Komisja* (T-154/10, EU:T:2012:452).

[96] Decyzja Komisji 2010/605/UE z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie pomocy państwa C 56/07 (ex E 15/05) przyznanej przez Francję na rzecz przedsiębiorstwa La Poste [notyfikowana pod numerem C(2010) 133] (Dz.U. L 274, s. 1).

przedsiębiorstwa poprzez uwolnienie od kosztów, które normalnie obciążałyby jego budżet. Zatem do udowodnienia przysporzenia korzyści przez taką gwarancję na rzecz będącego beneficjentem przedsiębiorstwa wystarczy, że Komisja wykaże samo istnienie takiej gwarancji, i nie musi ona wykazywać rzeczywistych skutków wywieranych przez tę gwarancję od momentu jej udzielenia.

XII. Przepisy podatkowe

W wyroku *Ibero Tours* (C-300/12, EU:C:2014:8) z dnia 16 stycznia 2014 r. Trybunał przyjął, że zasady określone w wyroku *Elida Gibbs*[97] dotyczące *uwzględnienia, do celów ustalenia podstawy opodatkowania podatkiem od wartości dodanej (zwanym dalej „podatkiem VAT"), rabatów udzielonych przez producenta poprzez łańcuch dystrybucji* nie mają zastosowania, jeżeli biuro podróży działające w charakterze pośrednika przyznaje konsumentowi końcowemu z własnej inicjatywy i na swój koszt obniżenie ceny na świadczenie główne zapewniane przez organizatora wycieczek turystycznych.

W wyroku *Elida Gibbs* Trybunał orzekł, że jeżeli producent danego towaru, który nie był w drodze umowy związany z konsumentem końcowym, lecz był pierwszym ogniwem w łańcuchu transakcji, które kończą się na tym konsumencie końcowym, przyznaje obniżkę ceny rzeczonemu konsumentowi w drodze bonów obniżających cenę, inkasowanych przez sprzedawców detalicznych, którym zwracany jest koszt tej obniżki przez producenta, to podstawa opodatkowania podatkiem VAT powinna zostać zmniejszona o tę obniżkę. W omawianej sprawie Trybunał stwierdził, iż realizacja celu zamierzonego przez specjalny system dla biur podróży przewidziany w art. 26 szóstej dyrektywy[98] nie wymaga w żaden sposób odstępstwa od ogólnej zasady wyrażonej w art. 11 część A ust. 1 lit. a) tej dyrektywy, który dla celów ustalenia podstawy opodatkowania posługuje się pojęciem „wzajemnego świadczenia, które dostawca lub świadczący usługi otrzymuje lub powinien otrzymać od kupującego, klienta lub osoby trzeciej". Trybunał wyprowadził z tego wniosek, że w odróżnieniu od sprawy *Elida Gibbs*, omawiana sprawa nie dotyczy przyznania rabatu przez producenta poprzez łańcuch dystrybucji, ale finansowania przez biuro podróży działające w charakterze pośrednika części ceny podróży, które to finansowanie przekłada się wobec konsumenta końcowego usługi podróży na obniżenie jej ceny. Ponieważ owo obniżenie ceny nie ma wpływu ani na świadczenie wzajemne otrzymane przez organizatora wycieczek turystycznych z tytułu sprzedaży owej podróży, ani na świadczenie wzajemne otrzymane przez biuro podróży za usługę pośrednictwa, Trybunał skonkludował, że zgodnie z art. 11 część A ust. 1 lit. a) szóstej dyrektywy takie obniżenie ceny nie stanowi obniżenia podstawy opodatkowania ani dla świadczenia głównego ze strony organizatora wycieczek turystycznych, ani dla usługi świadczonej przez biuro podróży.

Wydany w dniu 17 września 2014 r. wyrok *Skandia America (USA), filial Sverige* (C-7/13, EU:C:2014:2225) rozstrzyga zagadnienie, czy i w jaki sposób *usługi świadczone odpłatnie przez główny zakład spółki znajdującej się w państwie trzecim na rzecz oddziału tej spółki znajdującego się w państwie członkowskim powinny zostać opodatkowane podatkiem VAT* na mocy dyrektywy 2006/112[99], jeżeli ów oddział jest w tym państwie członkowskim członkiem grupy VAT utworzonej na podstawie art. 11 tej dyrektywy.

[97] Wyrok Trybunału z dnia 24 października 1996 r., *Elida Gibbs* (C-317/94, EU:C:1996:400).

[98] Szósta dyrektywa Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku (Dz.U. L 145, s. 1).

[99] Dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347, s. 1).

Trybunał zajął się w pierwszej kolejności kwestią opodatkowania podatkiem VAT usług świadczonych przez główny zakład na rzecz jego oddziału w sytuacji takiej jak opisana powyżej. Podkreślił w tym względzie, iż mimo że oddział będący przedmiotem postępowania głównego był zależny od głównego zakładu, a tym samym nie mógł posiadać przymiotu podatnika w rozumieniu art. 9 dyrektywy 2006/112, to jednak był członkiem grupy VAT, i tworzył w konsekwencji jednego podatnika, nie z zakładem głównym, lecz z innymi członkami tej grupy. Trybunał wywiódł z tego, że świadczenie takich usług stanowi transakcję podlegającą opodatkowaniu zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2006/112, jako że usługi świadczone odpłatnie przez główny zakład na rzecz tego oddziału należy uznać, z punktu widzenia podatku VAT, za wykonywane na rzecz grupy VAT. Następnie Trybunał orzekł, że w takiej sytuacji art. 56, 193 i 196 dyrektywy 2006/112 należy interpretować w ten sposób, że grupa VAT jako nabywca usług, o których mowa w art. 56 tej dyrektywy, staje się zobowiązana do uiszczenia podatku VAT podlegającego zapłacie. Artykuł 196 tej dyrektywy przewiduje bowiem, na zasadzie wyjątku od zasady ogólnej ustanowionej w art. 193 tej dyrektywy, zgodnie z którą każdy podatnik dokonujący podlegającego opodatkowaniu świadczenia usług obowiązany jest do zapłaty podatku VAT w państwie członkowskim, że do zapłaty podatku VAT zobowiązany jest będący podatnikiem usługobiorca, jeżeli usługi, o których mowa w art. 56 tej dyrektywy, są świadczone przez podatnika niemającego siedziby w tym państwie członkowskim.

XIII. Zbliżanie przepisów

1. Własność intelektualna

W dziedzinie własności intelektualnej na szczególną uwagę zasługuje pięć orzeczeń. Pierwsze z nich dotyczy możliwości opatentowania wynalazków biotechnologicznych, trzy następne traktują o prawach autorskich i prawach pokrewnych, a piąty odnosi się do trójwymiarowych znaków towarowych.

W ogłoszonym w dniu 18 grudnia 2014 r. wyroku *International Stem Cell Corporation* (C-364/13, EU:C:2014:2451) Trybunał w składzie wielkiej izby dokonał wykładni art. 6 ust. 2 lit. c) dyrektywy 98/44 w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych[100], na mocy którego *wykorzystywanie embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych nie ma zdolności patentowej*, jako że ich handlowe wykorzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami.

Trybunał uznał w tym względzie między innymi, że niezapłodniona ludzka komórka jajowa, która w drodze partenogenezy została pobudzona do podziału i rozwoju, nie stanowi „embrionu ludzkiego" w rozumieniu wspomnianego art. 6 ust. 2 lit. c), jeżeli w świetle aktualnej wiedzy naukowej nie ma ona jako taka wrodzonej zdolności rozwinięcia się w jednostkę ludzką.

Na poparcie tego wniosku Trybunał przypomniał wpierw, że pojęcie „embrionu ludzkiego" należy rozumieć szeroko, zważywszy, że prawodawca Unii zamierzał wykluczyć jakąkolwiek możliwość udzielenia patentu w sytuacji, w której szacunek należny godności ludzkiej mógłby zostać naruszony[101]. Tak zakwalifikować należy bowiem również niezapłodnione ludzkie komórki jajowe, w które wszczepiono jądro komórkowe pochodzące z dojrzałej komórki ludzkiej, oraz niezapłodnione ludzkie komórki jajowe pobudzone do podziału i dalszego rozwoju w drodze partenogenezy, jako

[100] Dyrektywa 98/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 lipca 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych (Dz.U. L 213, s. 13).

[101] Wyrok Trybunału z dnia 18 października 2014 r., *Brüstle* (C-34/10, EU:C:2011:669).

że organizmy te mogą, na skutek techniki użytej do ich pozyskania, zapoczątkować proces rozwoju jednostki ludzkiej tak jak embrion powstały w wyniku zapłodnienia komórki jajowej.

Zgodnie z powyższymi kryteriami wykładni Trybunał doszedł do konkluzji, w świetle ustaleń faktycznych przekazanych mu przez sąd odsyłający, że owo wykluczenie zdolności patentowej nie znajduje zastosowania do partenot, które nie mają wrodzonej zdolności rozwinięcia się w jednostkę ludzką.

Jeśli chodzi o prawa autorskie i prawa pokrewne, wydany w dniu 23 stycznia 2014 r. wyrok *Nintendo i in.* (C-355/12, EU:C:2014:25) dał Trybunałowi *możliwość uściślenia zakresu ochrony prawnej, na którą może powołać się podmiot praw autorskich na mocy dyrektywy 2001/29 w sprawie praw autorskich i praw pokrewnych*[102] *w celu zwalczania obchodzenia środków technologicznych wprowadzonych dla zabezpieczenia jego konsoli gier przed nielegalnym korzystaniem z programów przeznaczonych dla tych konsoli.*

Trybunał rozpoczął wywód od przypomnienia, że gry wideo stanowią złożony materiał obejmujący nie tylko program komputerowy, ale także elementy graficzne i dźwiękowe, które – mimo że zostały zakodowane w języku programowania – mają samoistnie charakter twórczy. Jako własna twórczość intelektualna ich autora oryginalne programy komputerowe są więc chronione przez prawo autorskie objęte dyrektywą. W przekonaniu Trybunału środki technologiczne, po części wbudowane w nośniki, na których zapisane są gry wideo, i po części w same konsole, i które wymagają wzajemnej interakcji, mieszczą się w pojęciu skutecznych środków technologicznych w rozumieniu dyrektywy 2001/29 i korzystają z przyznanej przez nią ochrony, o ile celem ich jest powstrzymanie lub ograniczenie działań naruszających prawa podmiotu praw autorskich. Wspomniana ochrona prawna musi szanować zasadę proporcjonalności i nie powinna zabraniać urządzeń lub działań, których istotne z handlowego punktu widzenia cel lub wykorzystanie są inne niż obchodzenie zabezpieczenia technicznego w niedozwolonych celach. W przypadku takim jak opisywany oceny zakresu omawianej ochrony prawnej nie można opierać na szczególnym przeznaczeniu konsoli zamierzonym przez podmiot praw autorskich, lecz powinna ona uwzględniać ustanowione w art. 6 ust. 2 dyrektywy 2001/29 kryteria odnoszące się do urządzeń, produktów lub części składowych umożliwiających obejście skutecznych środków technologicznych.

W wyroku z dnia 27 marca 2014 r., *UPC Telekabel Wien* (C-314/12, EU:C:2014:192), Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie *prerogatyw przyznanych podmiotom praw autorskich w kontekście ochrony praw podstawowych*. Sprawa dotyczyła dwóch spółek należących do branży produkcji filmowej, będących podmiotami praw do filmów, które zostały udostępnione na stronie internetowej przez dostawcę dostępu do Internetu mającego siedzibę w Austrii. Austriacki sąd zakazał temu dostawcy udzielania dostępu do strony w zakresie, w jakim udostępniał on publicznie, bez zgody uprawnionych, utwory filmowe, w odniesieniu do których te spółki producenckie były podmiotami praw pokrewnych względem praw autorskich.

Trybunał zaznaczył w tym względzie, że dostawca dostępu do Internetu, który umożliwia swoim klientom dostęp do przedmiotów objętych ochroną publicznie udostępnionych w Internecie przez osoby trzecie, jest pośrednikiem, którego usługi są wykorzystywane w celu naruszenia praw autorskich lub pokrewnych w rozumieniu art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29. Wniosek taki znajduje potwierdzenie w celu, do którego osiągnięcia dąży ta dyrektywa. Wykluczenie dostawców dostępu do Internetu z zakresu zastosowania tego przepisu w sposób istotny ograniczyłoby ochronę podmiotów praw autorskich zamierzoną przez tę dyrektywę. Zapytany również o możliwość wydania,

[102] Wyżej wymienionej w przypisie 26.

w świetle praw podstawowych, nakazu, który nie precyzuje, jakie środki ma podjąć dostawca dostępu do Internetu i możliwość uniknięcia przez niego grzywny za naruszenie tego zakazu, o ile przedstawi dowód, że podjął wszelkie racjonalne środki, Trybunał wyjaśnił, że istotne dla sprawy prawa podstawowe, a mianowicie wolność prowadzenia działalności gospodarczej oraz wolność wypowiedzi i informacji, nie stoją na przeszkodzie takiemu nakazowi, o ile spełnione są dwie przesłanki. Po pierwsze, środki podjęte przez dostawcę dostępu do Internetu nie mogą pozbawiać użytkowników Internetu niepotrzebnie możliwości legalnego dostępu do dostępnych informacji. Po drugie, środki te muszą skutkować zapobieganiem szukania dostępu do przedmiotów objętych ochroną, na który nie udzielono zgody, bądź przynajmniej uczynienia tego trudno wykonalnym i poważnie zniechęcać użytkowników Internetu do szukania dostępu do przedmiotów udostępnionych im z naruszeniem prawa własności intelektualnej.

Nadal w dziedzinie praw autorskich i praw pokrewnych, w wyroku *Deckmyn i Vrijheidsfonds z* dnia 3 września 2014 r. (C-201/13, EU:C:2014:2132) Trybunał w składzie wielkiej izby dokonał uściślenia *zakresu pojęcia parodii jako wyjątku od prawa do zwielokrotniania utworu, prawa do publicznego udostępniania utworów i prawa podawania do publicznej wiadomości innych przedmiotów objętych ochroną w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29.*

Trybunał wskazał wpierw, że pojęcie parodii należy rozpatrywać jako pojęcie autonomiczne prawa Unii. Niemniej, wobec braku w dyrektywie 2001/29 jakiejkolwiek definicji parodii, określenia znaczenia i zakresu tego słowa należy dokonywać zgodnie z jego zwykłym znaczeniem w języku potocznym, przy jednoczesnym uwzględnieniu kontekstu, w którym zostało ono użyte, i celów uregulowania, którego jest częścią. Następnie Trybunał zaznaczył, iż istotnymi cechami charakterystycznymi parodii jest, po pierwsze, to, że nawiązuje ona do istniejącego utworu, jednocześnie wykazując w porównaniu z nim uchwytne różnice, a po drugie, to, że stanowi ona wypowiedź humorystyczną lub żartobliwą. Pojęcie parodii w rozumieniu tego przepisu nie podlega warunkom, według których parodia miałaby wykazywać własny oryginalny charakter, rozumiany inaczej aniżeli wykazywanie uchwytnych różnic w porównaniu z parodiowanym oryginalnym utworem, że miałaby, rozsądnie rzecz biorąc, móc zostać przypisana osobie innej niż autor oryginalnego utworu, dotyczyć samego oryginalnego utworu lub wskazywać źródło parodiowanego utworu. Jednakże zastosowanie w konkretnej sytuacji wyjątku przewidzianego dla parodii w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. k) dyrektywy 2001/29 powinno zachowywać właściwą równowagę między z jednej strony interesami i prawami autorów i podmiotów praw chronionych dyrektywą, a z drugiej strony wolnością wypowiedzi użytkownika chronionego utworu, który powołuje się na wyjątek przewidziany dla parodii.

Wreszcie, w dziedzinie znaków towarowych, w sprawie *Apple* (C-421/13, EU:C:2014:2070), w której wyrok został wydany w dniu 10 lipca 2014 r., Trybunał zajął się zagadnieniem *możliwości zarejestrowania trójwymiarowego znaku towarowego przedstawiającego w formie kolorowego rysunku, pozbawionego wszelkiego wskazania rozmiaru i proporcji, architekturę sklepu oferującego świadczone w nim usługi*.

Trybunał, zanim wypowiedział się w przedmiocie możliwości zarejestrowania przedmiotowego oznaczenia, przypomniał przesłanki rejestracji znaku towarowego zawarte w dyrektywie 2008/95[103]. Zdaniem Trybunału przedstawienie, które obrazuje zagospodarowanie powierzchni sprzedażowej za pomocą zbioru linii, konturów i form, może stanowić znak towarowy, pod

[103] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/95/WE z dnia 22 października 2008 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (wersja skodyfikowana) (Dz.U. L 299, s. 25).

warunkiem że umożliwia odróżnienie towarów lub usług przedsiębiorstwa od towarów lub usług innych przedsiębiorstw. Ogólna zdolność oznaczenia do tego, aby mogło ono stanowić znak towarowy nie przesądza jednak, że oznaczenie to koniecznie będzie miało odróżniający charakter w rozumieniu tej dyrektywy. Ów odróżniający charakter oznaczenia należy oceniać w praktyce, po pierwsze, w stosunku do towarów lub usług objętych zgłoszeniem, i po drugie, w stosunku do sposobu postrzegania go przez właściwy krąg odbiorców. Trybunał podkreślił przy tym, że jeśli nie sprzeciwia się temu żadna z podstaw odmowy rejestracji wymienionych w dyrektywie 2008/95 – oznaczenie przedstawiające zagospodarowanie sztandarowych sklepów producenta towarów może zostać ważnie zarejestrowane nie tylko w odniesieniu do owych towarów, lecz także w odniesieniu do świadczenia usług, w wypadku gdy owe usługi nie stanowią integralnej części oferowania na sprzedaż wspomnianych towarów. W konsekwencji przedstawienie zagospodarowania powierzchni handlowej w formie zwykłego rysunku bez wskazania jakiegokolwiek rozmiaru ani proporcji może być zarejestrowane jako znak towarowy dla usług, które – choć są związane z towarami – nie stanowią jednak integralnej części ich oferowania na sprzedaż, pod warunkiem że owo przedstawienie umożliwia odróżnienie usług zgłaszającego od usług innych przedsiębiorstw i że nie stoi temu na przeszkodzie żadna z podstaw odmowy rejestracji.

2. Ochrona danych osobowych

W dziedzinie ochrony danych osobowych Trybunał ogłosił trzy wyroki, które zasługują na omówienie. Dwa z nich dotyczą obowiązków w zakresie ochrony tych danych spoczywających na przedsiębiorstwach świadczących usługi łączności i przedsiębiorstwach będących operatorami wyszukiwarki internetowej. Trzeci wyrok odnosi się do autonomii krajowych organów kontroli ochrony danych.

U podstaw ogłoszonego przez Trybunał w składzie wielkiej izby w dniu 8 kwietnia 2014 r. wyroku *Digital Rights Ireland i in.* (C-293/12 i C-594/12, EU:C:2014:238) leży *wniosek o przeprowadzenie oceny ważności dyrektywy 2006/24 w sprawie zatrzymywania danych*[104] *w świetle praw podstawowych do ochrony życia prywatnego i ochrony danych osobowych.* Wniosek dotyczył tego, czy ciążący na mocy tej dyrektywy na dostawcach ogólnie dostępnych usług łączności elektronicznej lub publicznych sieci łączności obowiązek zatrzymywania przez określony czas danych związanych z życiem prywatnym danej osoby i jej komunikacją oraz udostępniania ich właściwym organom krajowym stanowi nieuzasadnioną ingerencję w te prawa podstawowe.

Trybunał wskazał przede wszystkim, że przepisy dyrektywy 2006/24, które nakładają na dostawcę takie obowiązki, wprowadziły daleko posuniętą ingerencję w prawa do poszanowania życia prywatnego i ochrony danych osobowych, wyrażone odpowiednio w art. 7 i 8 karty praw podstawowych. Następnie, zgodnie z art. 52 ust. 1 karty, Trybunał stwierdził, że owa ingerencja może znaleźć uzasadnienie w realizacji celu interesu ogólnego, jakim jest zwalczanie zorganizowanej przestępczości.

Niemniej Trybunał orzekł nieważność tej dyrektywy, uznawszy, że wyjątkowo szeroko i mocno ingeruje we wspomniane prawa podstawowe, przy czym przepisy mające zagwarantować to, że ingerencja ta nie będzie rzeczywiście wykraczać poza to, co ściśle niezbędne, nie regulują precyzyjnie tej kwestii.

[104] Dyrektywa 2006/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie zatrzymywania generowanych lub przetwarzanych danych w związku ze świadczeniem ogólnie dostępnych usług łączności elektronicznej lub udostępnianiem publicznych sieci łączności oraz zmieniająca dyrektywę 2002/58/WE (Dz.U. L 105, s. 54).

Na poparcie dokonanych ustaleń Trybunał wskazał, po pierwsze, że dyrektywa 2006/24 obejmuje w sposób generalny wszystkie jednostki, środki łączności elektronicznej i dane o ruchu, przy czym nie przewidziano w niej jakiegokolwiek zróżnicowania, ograniczenia lub wyjątku w zależności od celu dotyczącego zwalczania poważnych przestępstw. Po drugie, jeśli chodzi o dostęp właściwych krajowych organów do danych oraz o ich późniejsze wykorzystanie, dyrektywa ta nie przewiduje żadnego obiektywnego kryterium pozwalającego zagwarantować, że dane będą wykorzystywane wyłącznie w celu zapobiegania, wykrywania i ścigania przestępstw, które można uznać za wystarczająco poważne do celów uzasadnienia takiej ingerencji, ani też nie określa żadnych materialnych i proceduralnych przesłanek takiego dostępu lub wykorzystania. Po trzecie, co się tyczy okresu zatrzymania danych, dyrektywa nałożyła wymóg co najmniej sześciomiesięcznego okresu, nie przeprowadzając przy tym jakiegokolwiek rozróżnienia między kategoriami danych stosownie do zainteresowanych osób lub ewentualnej przydatności danych względem realizowanego celu.

Ponadto, w odniesieniu do wymogów ustanowionych w art. 8 ust. 3 karty praw podstawowych Trybunał przyjął, że dyrektywa 2006/24 nie ustanawia gwarancji wystarczających do zapewnienia skutecznej ochrony tych danych przed ryzykiem nadużyć oraz przed dostępem do nich i wykorzystywaniem w sposób niedozwolony, nie wymaga również zatrzymania tych danych na terytorium Unii. Co za tym idzie, akt ten nie gwarantuje w pełni kontroli poszanowania wymogów ochrony i bezpieczeństwa przez niezależny organ, do czego tymczasem wyraźnie zobowiązuje ów art. 8 karty.

Następnie należy przywołać wydany w dniu 13 maja 2014 r. wyrok *Google Spain i Google* (C-131/12, EU:C:2014:317), w którym Trybunał w składzie wielkiej izby stanął przed zadaniem dokonania *wykładni przesłanek stosowania dyrektywy 95/46 w sprawie ochrony danych osobowych pod kątem działalności wyszukiwarki internetowej*[105].

Trybunał stwierdził przede wszystkim, że operator wyszukiwarki internetowej, przeszukując Internet w zautomatyzowany, stały i systematyczny sposób w poszukiwaniu opublikowanych w nim informacji, dokonuje operacji, które należy zakwalifikować jako „przetwarzanie danych osobowych" w rozumieniu dyrektywy 95/46, jeżeli owe informacje zawierają takie dane. Zdaniem Trybunału operator wyszukiwarki internetowej jest administratorem danych odpowiedzialnym za ich przetwarzanie w rozumieniu art. 2 lit. d) dyrektywy, gdyż określa cele i sposoby jego dokonywania. Przetwarzanie danych przez operatora należy odróżnić od przetwarzania danych już dokonanego przez wydawców stron internetowych, polegającego na ich zamieszczeniu na stronie internetowej, i ma dodatkowy względem niego charakter.

W tym kontekście Trybunał wyjaśnił, że przetwarzanie danych osobowych dokonywane przez operatora wyszukiwarki internetowej może znacząco oddziaływać na prawa podstawowe do poszanowania prywatności i ochrony danych osobowych, jeśli umożliwia wszystkim internautom otrzymanie mającego postać listy wyników wyszukiwania ustrukturyzowanego przeglądu dotyczących danej osoby informacji, jakie można znaleźć w Internecie, dotyczących potencjalnie całego szeregu aspektów jej życia prywatnego i które to informacje, gdyby nie ta wyszukiwarka, nie mogłyby zostać ze sobą powiązane lub też byłoby to bardzo utrudnione, a tym samym umożliwia sporządzenie mniej lub bardziej szczegółowego profilu danej osoby. Biorąc pod uwagę potencjalną wagę tej ingerencji, nie może być ona uzasadniona jedynie interesem gospodarczym, jaki ma w tym przetwarzaniu danych operator wyszukiwarki internetowej.

[105] Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281, s. 31).

W odpowiedzi na pytanie, czy dyrektywa 95/46 umożliwia osobie, której dotyczą dane, zażądanie od operatora wyszukiwarki internetowej usunięcia z wyświetlanej listy wyników wyszukiwania linków do pewnych stron internetowych ze względu na to, iż życzy ona sobie, aby zawarte na nich informacje jej dotyczące zostały po pewnym czasie „zapomniane", Trybunał uznał, że jeżeli po rozpatrzeniu wniosku złożonego przez osobę, której dotyczą dane, zostanie stwierdzone, iż zawarcie na tej liście wyników wyszukiwania owych linków jest, w aktualnym stanie rzeczy, niezgodne z dyrektywą, należy usunąć z tej listy wyników wyszukiwania te informacje i prowadzące do nich linki. Ponieważ osoba, której dotyczą dane, może, na mocy art. 7 i 8 karty praw podstawowych, zażądać, aby dana informacja nie była już podawana do wiadomości szerokiego kręgu odbiorców poprzez zawarcie jej na takiej liście wyników wyszukiwania, prawa te są co do zasady nadrzędne nie tylko wobec interesu gospodarczego operatora wyszukiwarki internetowej, lecz również wobec interesu, jaki ten krąg odbiorców może mieć w znalezieniu rzeczonej informacji w ramach wyszukiwania prowadzonego w przedmiocie imienia i nazwiska owej osoby. Taka sytuacja nie ma miejsca jedynie wówczas, gdy ze szczególnych powodów, takich jak rola odgrywana przez tę osobę w życiu publicznym, należałoby uznać, że ingerencja w prawa podstawowe tej osoby jest uzasadniona nadrzędnym interesem tego kręgu odbiorców, polegającym na posiadaniu, dzięki temu umieszczeniu na liście, dostępu do danej informacji.

W dniu 8 kwietnia 2014 r. Trybunał w składzie wielkiej izby wydał w wyroku *Komisja/Węgry* (C-288/12, EU:C:2014:237) rozstrzygnięcie w przedmiocie *skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego dotyczącej skrócenia kadencji węgierskiego krajowego organu kontroli ochrony danych osobowych, a tym samym ciążących na państwach członkowskich obowiązków wynikających z dyrektywy 95/46 w sprawie ochrony danych*[106].

Trybunał przypomniał w tym względzie, że zgodnie z art. 28 ust. 1 akapit drugi dyrektywy 95/46 organy nadzorcze powołane w państwach członkowskich powinny cechować się niezależnością pozwalającą im na wykonywanie ich zadań bez wpływu z zewnątrz. Ta niezależność wyklucza w szczególności jakiekolwiek nakazy i jakikolwiek inny wpływ z zewnątrz – bez względu na jego formę oraz na to, czy jest bezpośredni, czy pośredni – który mógłby zaważyć na decyzjach tych organów i podważyć w ten sposób wykonywanie przez nie ich zadań polegających na ustaleniu słusznej równowagi pomiędzy ochroną prawa do poszanowania życia prywatnego a swobodą przepływu danych osobowych. W tym zakresie samo tylko zagrożenie możliwością wywierania wpływu politycznego przez organy władzy państwa na decyzje organów kontroli jest wystarczającą przeszkodą w niezależnym wykonywaniu przez nie powierzonych im zadań. Tymczasem gdyby każdemu państwu członkowskiemu przysługiwało prawo do zakończenia kadencji organu kontroli przed pierwotnie przewidzianym terminem jej upływu bez poszanowania zasad i gwarancji uprzednio ustanowionych w tym celu we właściwych przepisach, zagrożenie tego rodzaju skróceniem kadencji ciążące na owym organie podczas wykonywania jego funkcji mogłoby prowadzić do pewnego rodzaju posłuszeństwa względem władzy politycznej, niezgodnego ze wskazanym wymogiem niezależności. Ten wymóg niezależności powinien więc być interpretowany jednoznacznie w ten sposób, że obejmuje on obowiązek poszanowania kadencji organów kontroli aż do jej upływu i ewentualnego jej skracania wyłącznie z poszanowaniem zasad i gwarancji wyrażonych we właściwych przepisach prawa. Z powyższego Trybunał wywiódł, że skracając kadencję organu kontroli ochrony danych osobowych, Węgry uchybiły zobowiązaniom, które na nich ciążą na mocy dyrektywy 95/46.

[106] Wyżej wymienionej w przypisie 105.

XIV. Polityka społeczna

W dziedzinie polityki społecznej wymienić można trzy wyroki. Pierwszy z nich dotyczy zakazu dyskryminacji ze względu na wiek, natomiast dwa pozostałe odnoszą się do sytuacji matek zamawiających, które spotkały się z odmową przyznania prawa do płatnego urlopu w celu opieki nad dzieckiem.

1. Równe traktowanie w zakresie zatrudnienia i pracy

W ogłoszonym w dniu 11 listopada 2014 r. wyroku *Schmitzer* (C-530/13, EU:C:2014:2359) Trybunał w składzie wielkiej izby zbadał nowelizację przepisów przeprowadzoną w Austrii w następstwie wyroku *Hütter*[107], *której celem było zniesienie dyskryminacji ze względu na wiek wśród urzędników.* W tym ostatnim wyroku Trybunał orzekł, że dyrektywa 2000/78 w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy[108] stoi na przeszkodzie uregulowaniu austriackiemu, które wykluczało uwzględnienie okresów zatrudnienia przed ukończeniem 18. roku życia dla potrzeb zaszeregowania pracowników kontraktowych w służbie publicznej. Nowe uregulowanie krajowe uwzględnia okresy nauki i zatrudnienia odbyte przed ukończeniem 18. roku życia, jednak jednocześnie wydłuża, jedynie w odniesieniu do urzędników dotkniętych ową dyskryminacją, o trzy lata okres zatrudnienia wymagany do awansu z pierwszego do drugiego stopnia zaszeregowania w każdej z grup zatrudnienia i w każdej z kategorii płacowych. Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału, ponieważ owo wydłużenie dotyczy tylko urzędników, którzy odbyli okresy nauki i zatrudnienia przed ukończeniem 18. roku życia, nowe uregulowanie krajowe wprowadza różnicę w traktowaniu ze względu na wiek w rozumieniu art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78.

Co się tyczy uzasadnienia tej różnicy w traktowaniu, Trybunał zaznaczył, że o ile względy budżetowe mogą leżeć u podstaw wyborów w dziedzinie polityki społecznej państwa członkowskiego, to nie mogą same w sobie stanowić celu zgodnego z przepisami. Natomiast ochrona praw nabytych oraz ochrona uzasadnionych oczekiwań urzędników uprzywilejowanych pod rządami poprzedniej regulacji stanowią zgodne z prawem cele polityki zatrudnienia i rynku pracy, które mogą uzasadniać utrzymanie w okresie przejściowym dotychczasowych wynagrodzeń, a w związku z tym systemu dyskryminującego ze względu na wiek. Trybunał ustalił, że uregulowanie takie jak sporne w postępowaniu głównym pozwala osiągnąć te cele pod warunkiem, że urzędnicy ci nie zostaną dotknięci wydłużeniem z mocą wsteczną okresu zatrudnienia wymaganego do awansu. Wspomniane cele nie mogą jednak uzasadniać środka, który w ostatecznym rozrachunku utrzymuje, wprawdzie tylko w odniesieniu do niektórych osób, odmienne traktowanie ze względu na wiek, które miała wyeliminować reforma dyskryminacyjnego systemu. Co za tym idzie, Trybunał orzekł, że art. 2 ust. 1 i art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie także takiemu uregulowaniu krajowemu.

2. Prawo do urlopu macierzyńskiego

W dniu 18 marca 2014 r. w wyrokach *D.* (C-167/12, EU:C:2014:169) i *Z.* (C-363/12, EU:C:2014:159) Trybunał w składzie wielkiej izby rozstrzygnął wątpliwość, czy *odmowa udzielenia urlopu macierzyńskiego matce zamawiającej, której dziecko urodziło się dzięki umowie o macierzyństwo zastępcze, jest*

[107] Wyrok Trybunału z dnia 18 czerwca 2009 r., *Hütter* (C-88/08, EU:C2009:381).

[108] Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303, s. 16).

sprzeczna z dyrektywą 92/85[109]*, czy też stanowi dyskryminację ze względu na płeć lub niepełnosprawność sprzeczną z dyrektywami 2006/54*[110] *i 2000/78*[111]. Obie skarżące w postępowaniach głównych, których dzieci urodziły się dzięki umowie o macierzyństwo zastępcze, spotkały się z odmową przyznania płatnych urlopów na tej podstawie, że nie były w ciąży, a dzieci nie zostały adoptowane.

Jeśli chodzi najpierw o dyrektywę 92/85, Trybunał wskazał, iż państwa członkowskie nie są zobowiązane do przyznania urlopu macierzyńskiego na podstawie tej dyrektywy pracownicy będącej matką zamawiającą, której dziecko urodziło się dzięki umowie o macierzyństwo zastępcze, także w wypadku, gdy jest ona w stanie karmić to dziecko piersią po urodzeniu lub gdy faktycznie karmi je piersią. Urlop macierzyński przewidziany w art. 8 tej dyrektywy ma bowiem na celu ochronę zdrowia matki dziecka w szczególnej sytuacji wrażliwości wynikającej z ciąży. Mimo że Trybunał orzekł, iż urlop macierzyński ma również na celu zapewnienie ochrony szczególnych więzi między kobietą a jej dzieckiem, cel ten dotyczy jednak wyłącznie okresu następującego po ciąży i porodzie. Z powyższego wynika, że przyznanie urlopu macierzyńskiego wymaga, by pracownica z niego korzystająca była wcześniej w ciąży i urodziła dziecko. Niemniej, zgodnie ze stanowiskiem Trybunału, dyrektywa 92/85 w żaden sposób nie wyklucza możliwości wprowadzenia przez państwa członkowskie przepisów, które są korzystniejsze pod względem ochrony bezpieczeństwa i zdrowia matek zamawiających, pozwalając im korzystać z urlopu macierzyńskiego.

Co się zaś tyczy dyrektywy 2006/54, Trybunał orzekł, iż nie stanowi dyskryminacji bezpośredniej lub pośredniej ze względu na płeć nieudzielenie przez pracodawcę urlopu macierzyńskiego matce zamawiającej, której dziecko urodziło się dzięki umowie o macierzyństwo zastępcze. W odniesieniu w szczególności do powoływanej dyskryminacji pośredniej Trybunał stwierdził, po pierwsze, że taka dyskryminacja nie istnieje, jeżeli żadna informacja nie pozwala ustalić, że odmowa rozpatrywanego urlopu działa szczególnie na niekorzyść pracowników płci żeńskiej w porównaniu z pracownikami płci męskiej. Po drugie, matka zamawiająca z definicji nie może być traktowana mniej korzystnie w związku z ciążą, skoro nie była w ciąży z tym dzieckiem. Jeśli chodzi o przyznanie urlopu adopcyjnego, Trybunał orzekł, iż skoro taki urlop nie jest regulowany dyrektywą 2006/54, państwa członkowskie zachowują swobodę w zakresie przyznawania takiego urlopu.

W sprawie *Z.* matka zamawiająca była niezdolna do noszenia ciąży, stąd skorzystanie z macierzyństwa zastępczego. W odniesieniu do dyrektywy 2000/78 Trybunał uznał, iż odmowa udzielenia płatnego urlopu równoważnego z urlopem macierzyńskim lub urlopem adopcyjnym nie stanowi dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność. Niemożność posiadania dziecka w sposób tradycyjny sama w sobie nie stanowi bowiem co do zasady przeszkody dla matki zamawiającej w dostępie do pracy, wykonywaniu jej lub rozwoju zawodowym, a w konsekwencji nie może zostać uznana za niepełnosprawność w rozumieniu tej dyrektywy. Ponieważ sąd odsyłający skierował pytanie dotyczące Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych[112], Trybunał wskazał, że ważność dyrektywy 2000/78 nie może być oceniana w oparciu o tę konwencję, gdyż konwencja ta ma charakter programowy i jest pozbawiona bezpośredniej skuteczności. Niemniej

[109] Dyrektywa Rady 92/85/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią (dziesiąta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.U. L 348, s. 1).

[110] Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 204, s. 23).

[111] Wyżej wymieniona w przypisie 108.

[112] Wyżej wymienionej w przypisie 86.

wykładni owej dyrektywy należy dokonywać w najszerszym możliwym zakresie w sposób zgodny z konwencją.

XV. Środowisko

W dniu 1 lipca 2014 r. w wyroku *Ålands Vindkraft* (C-573/12, EU:C:2014:2037) Trybunał w składzie wielkiej izby wypowiedział się w przedmiocie *wykładni art. 34 TFUE i dyrektywy 2009/28 w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych*[113], orzekając, że zgodnie z art. 2 akapit drugi lit. k) i art. 3 ust. 3 tej dyrektywy państwa członkowskie, które przyznają pomoc producentom energii ze źródeł odnawialnych, nie są zobowiązane do wprowadzenia środków wsparcia finansowego na rzecz wykorzystania zielonej energii wyprodukowanej w innym państwie członkowskim.

Będący przedmiotem sporu w postępowaniu głównym szwedzki system wsparcia przewiduje przyznawanie producentom zielonej energii zbywalnych certyfikatów[114] w zamian za zieloną energię wyprodukowaną na terytorium tego państwa i nakłada na dostawców i niektórych użytkowników energii elektrycznej obowiązek corocznego zakupu i przekazywania właściwym władzom określonej liczby certyfikatów, odpowiadającej ich udziałowi w całkowitej ilości energii dostarczonej lub zużytej. Jako że władze szwedzkie odmówiły skarżącej przyznania takich certyfikatów w odniesieniu do jej farmy wiatrowej zlokalizowanej w Finlandii na tej podstawie, że jedynie podmioty eksploatujące zakłady produkcyjne położone w Szwecji mogły ubiegać się o takie certyfikaty, zaskarżyła one tę decyzję odmowną.

W pierwszym rzędzie Trybunał wskazał, że, z jednej strony, sporny system posiada cechy niezbędne do tego, aby można go było uznać za system wsparcia przewidziany i dopuszczony przez przepisy dyrektywy 2009/28, a z drugiej strony, prawodawca Unii nie zamierzał zobowiązać państw członkowskich do objęcia korzyściami płynącymi z tego systemu zielonej energii wytworzonej na terytorium innego państwa członkowskiego. Trybunał stwierdził jednakże, iż takie uregulowanie może utrudniać, przynajmniej pośrednio i potencjalnie, przywóz energii elektrycznej, a w szczególności zielonej energii, pochodzącej z innych państw członkowskich. Co za tym idzie, system taki stanowi środek o skutku równoważnym do ograniczeń ilościowych w przywozie, co do zasady niezgodny z zobowiązaniami wynikającymi z art. 34 TFUE, chyba że może on zostać obiektywnie uzasadniony. W tym względzie Trybunał uznał, iż ze względu na fakt, że w prawie Unii nie dokonano harmonizacji krajowych systemów wsparcia zielonej energii, państwa członkowskie mogą co do zasady ograniczyć stosowanie tych systemów do produkcji zielonej energii na swym terytorium, jako że systemy te mają na celu, w długoterminowej perspektywie, inwestycje w nowe zakłady w powiązaniu z udzieleniem producentom pewnych gwarancji co do przyszłego zbytu wytworzonej przez nich zielonej energii.

[113] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE (Dz.U. L 140, s. 16).

[114] Chodzi tu o system wsparcia, który przewiduje, po stronie dostawców energii elektrycznej i niektórych konsumentów, obowiązek wykorzystania zielonej energii w określonej proporcji.

C – Skład Trybunału Sprawiedliwości

(Porządek pierwszeństwa na dzień 9 października 2014 r.)

Pierwszy rząd, od lewej:

prezesi izb: L. Bay Larsen i R. Silva de Lapuerta; wiceprezes Trybunału K. Lenaerts; prezes Trybunału V. Skouris; prezesi izb: A. Tizzano, M. Ilešič i T. von Danwitz

Drugi rząd, od lewej:

prezesi izb: K. Jürimäe, C. Vajda i A. Ó Caoimh; pierwszy rzecznik generalny M. Wathelet; prezesi izb: J.C. Bonichot i S. Rodin; sędzia A. Rosas

Trzeci rząd, od lewej:

rzecznicy generalni: Y. Bot i E. Sharpston; sędziowie: J. Malenovský i E. Juhász; rzecznik generalna J. Kokott; sędzia A. Borg Barthet; rzecznik generalny P. Mengozzi; sędzia E. Levits

Czwarty rząd, od lewej:

sędzia A. Prechal; rzecznik generalny N. Jääskinen; sędziowie: D. Šváby, C. Toader, A. Arabadjiev, M. Safjan i M. Berger; rzecznik generalny P. Cruz Villalón

Piąty rząd, od lewej:

rzecznicy generalni: M. Szpunar i N. Wahl; sędziowie: C.G. Fernlund, E. Jarašiūnas, J.L. da Cruz Vilaça, F. Biltgen i M.C. Lycourgos; sekretarz A. Calot Escobar

1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości

(w kolejności objęcia funkcji)

Vassilios Skouris
urodzony w 1948 r.; absolwent wydziału prawa wolnego uniwersytetu w Berlinie (1970); doktor prawa konstytucyjnego i administracyjnego na uniwersytecie w Hamburgu (1973); profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Hamburgu (1972–1977); profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Bielefeldzie (1978); profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Salonikach (1982); minister spraw wewnętrznych (1989 i 1996); członek komitetu administracyjnego uniwersytetu na Krecie (1983–1987); dyrektor centrum międzynarodowego i europejskiego prawa gospodarczego w Salonikach (1997–2005); przewodniczący hellenistycznego stowarzyszenia prawa europejskiego (1992–1994); członek greckiego narodowego komitetu badawczego (1993–1995); członek najwyższego komitetu ds. rekrutacji greckich urzędników państwowych (1994–1996); członek rady naukowej akademii prawa europejskiego w Trewirze (od 1995); członek komitetu administracyjnego greckiej narodowej szkoły sądownictwa (1995–1996); członek komitetu naukowego ministerstwa spraw zagranicznych (1997–1999); przewodniczący greckiej rady ekonomiczno-społecznej w 1998 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 czerwca 1999 r.; prezes Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Koen Lenaerts
urodzony w 1954 r.; licencjat z prawa i doktor prawa (niderlandzkojęzyczny katolicki uniwersytet w Lowanium); Master of Laws, Master in Public Administration (uniwersytet Harvarda); asystent (1979–1983), a następnie profesor prawa europejskiego na niderlandzkojęzycznym katolickim uniwersytecie w Lowanium (od 1983); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1984–1985); profesor w Kolegium Europejskim w Brugii (1984–1989); członek palestry w Brukseli (1986–1989); profesor zaproszony w Harvard Law School (1989); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 25 września 1989 r. do dnia 6 października 2003 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.; wiceprezes Trybunału Sprawiedliwości od dnia 9 października 2012 r.

Antonio Tizzano
urodzony w 1940 r.; profesor prawa Unii Europejskiej na uniwersytecie La Sapienza w Rzymie; profesor uniwersytetów Istituto Orientale (1969–1979) i Federico II w Neapolu (1979–1992), w Katanii (1969–1977) i w Mogadiszu (1967–1972); adwokat przy włoskim sądzie kasacyjnym; radca prawny stałego przedstawicielstwa Republiki Włoskiej przy Wspólnotach Europejskich (1984–1992); członek włoskiej delegacji podczas negocjacji w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej do Wspólnot Europejskich, w sprawie Jednolitego aktu europejskiego i Traktatu o Unii Europejskiej; autor licznych publikacji, w tym komentarzy do traktatów europejskich i kodeksów Unii Europejskiej; założyciel i dyrektor, od 1996 r., czasopisma *Il Diritto dell'Unione Europea*; członek komitetów kierowniczych i redakcyjnych czasopism prawniczych; sprawozdawca licznych kongresów międzynarodowych; wykładowca w licznych instytucjach międzynarodowych, w tym w akademii prawa międzynarodowego w Hadze (1987); członek grupy niezależnych ekspertów do spraw zbadania finansów Komisji Wspólnot Europejskich (1999); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r. do dnia 3 maja 2006 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

Allan Rosas
urodzony w 1948 r.; doktor prawa uniwersytetu w Turku (Finlandia); profesor prawa na uniwersytecie w Turku (1978–1981) i akademii w Åbo (Turku/Åbo) (1981–1996); dyrektor tamtejszego instytutu praw człowieka (1985–1995); zajmował różne odpowiedzialne stanowiska uniwersyteckie o charakterze krajowym i międzynarodowym; członek towarzystw naukowych; koordynator wielu krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych, w szczególności w następujących dziedzinach: prawo wspólnotowe, prawo międzynarodowe, prawa człowieka i prawa podstawowe, prawo konstytucyjne, prawo porównawcze administracji publicznej; przedstawiciel rządu fińskiego w charakterze członka lub doradcy delegacji fińskich na różnych konferencjach i spotkaniach międzynarodowych; funkcja eksperta fińskiego środowiska prawniczego, w tym w rządowych i parlamentarnych komisjach prawnych w Finlandii, jak również w ONZ, UNESCO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) i Rady Europy; od 1995 r. główny doradca prawny w dziale prawnym Komisji Europejskiej, odpowiedzialny za stosunki zewnętrzne; od marca 2001 r. zastępca dyrektora generalnego działu prawnego Komisji Europejskiej; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 17 stycznia 2002 r.

Rosario Silva de Lapuerta
urodzona w 1954 r.; licencjat z prawa (uniwersytet Complutense w Madrycie); abogado del Estado w Maladze; abogado del Estado w dziale prawnym ministerstwa transportu, turystyki i komunikacji, następnie w dziale prawnym ministerstwa spraw zagranicznych; abogado del Estado-Jefe – szef państwowej służby prawnej, odpowiedzialna za postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości i zastępczyni naczelnego dyrektora działu wspólnotowej i międzynarodowej pomocy prawnej w Abogacía General del Estado (ministerstwie sprawiedliwości); członkini grupy refleksyjnej ds. przyszłości wspólnotowego systemu sądowego działającej przy Komisji; szef delegacji hiszpańskiej grupy „Amis de la Présidence" ds. reformy wspólnotowego systemu sądowego w traktacie nicejskim i działającej przy Radzie grupy roboczej dotyczącej Trybunału Sprawiedliwości; profesor prawa wspólnotowego w szkole dyplomatycznej w Madrycie; współredaktorka przeglądu *Noticias de la Unión Europea*; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Juliane Kokott
urodzona w 1957 r.; studia prawnicze (uniwersytety w Bonn i w Genewie); LLM (uniwersytet amerykański w Waszyngtonie); doktor prawa (uniwersytet w Heidelbergu, 1985; uniwersytet Harvarda, 1990); profesor zaproszona na uniwersytecie w Berkeley (1991); profesor niemieckiego i obcego prawa publicznego, prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytetach w Augsburgu (1992), w Heidelbergu (1993) i w Düsseldorfie (1994); sędzia dodatkowa rządu niemieckiego w Międzynarodowym Trybunale Pojednawczym i Arbitrażowym Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE); wiceprzewodnicząca federalnej rady konsultacyjnej ds. zmiany globalnej (WBGU, 1996); profesor prawa międzynarodowego, międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego i prawa europejskiego na uniwersytecie w St. Gallen (1999); dyrektor instytutu europejskiego i międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2000); zastępczyni dyrektora programu studiów podyplomowych w dziedzinie prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2001); rzecznik generalna w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Endre Juhász
urodzony w 1944 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Szegedzie (1967); egzamin dopuszczający do palestry na Węgrzech (1970); studia trzeciego cyklu w zakresie prawa porównawczego na uniwersytecie w Strasburgu (1969, 1970, 1971, 1972); urzędnik w departamencie prawnym ministerstwa handlu zagranicznego (1966–1974), dyrektor do spraw legislacyjnych (1973–1974); pierwszy attaché handlowy w ambasadzie węgierskiej w Brukseli, odpowiedzialny za kwestie wspólnotowe (1974–1979); dyrektor generalny ministerstwa handlu zagranicznego (1979–1983); pierwszy attaché handlowy, a następnie doradca handlowy w ambasadzie węgierskiej w Waszyngtonie (Stany Zjednoczone) (1983–1989); dyrektor generalny w ministerstwie handlu i w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1989–1991); główny negocjator układu stowarzyszeniowego między Republiką Węgierską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi (1990–1991); sekretarz generalny w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych; dyrektor urzędu spraw europejskich (1992); sekretarz stanu w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1993–1994); sekretarz stanu, prezes urzędu spraw europejskich, ministerstwo przemysłu i handlu (1994); ambasador nadzwyczajny i pełnomocny, szef misji dyplomatycznej Republiki Węgierskiej przy Unii Europejskiej (styczeń 1995 – maj 2003); główny negocjator przystąpienia Republiki Węgierskiej do Unii Europejskiej (lipiec 1998 – kwiecień 2003); minister bez teki ds. koordynacji zagadnień integracji europejskiej (od maja 2003); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

George Arestis
urodzony w 1945 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Atenach (1968); M.A. Comparative Politics and Government, uniwersytet Kentu w Canterbury (1970); praktyka adwokacka na Cyprze (1972–1982); nominacja na stanowisko District Court Judge (1982); awansowany na stanowisko prezesa District Court (1995); Administrative President District Court w Nikozji (1997–2003); sędzia sądu najwyższego Cypru (2003); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r. do dnia 8 października 2014 r.

Anthony Borg Barthet U.O.M.
urodzony w 1947 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu na Malcie (1973), członek maltańskiej służby publicznej jako Notary to Government od 1975 r.; doradca republiki w 1978 r., pierwszy doradca republiki w 1979 r., zastępca Attorney General (1988), mianowany Attorney General przez prezydenta Malty w 1989 r.; wykładowca prawa cywilnego w niepełnym wymiarze czasu pracy uniwersytetu na Malcie (1985–1989); członek rady uniwersytetu na Malcie (1998–2004); członek komisji ds. wymiaru sprawiedliwości (1994–2004); członek komitetu dyrektorów centrum arbitrażu na Malcie (1998–2004); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Marko Ilešič
urodzony w 1947 r.; doktor prawa (uniwersytet w Lublanie); specjalizacja w prawie porównawczym (uniwersytety w Strasburgu i w Coimbrze); egzamin sędziowski; profesor prawa cywilnego, handlowego i prawa prywatnego międzynarodowego; wicedziekan (1995–2001) oraz dziekan (2001–2004) wydziału prawa uniwersytetu w Lublanie, autor wielu publikacji z zakresu prawa, sędzia honorowy i prezes izby sądu pracy w Lublanie (1975–1986); prezes słoweńskiego sądu sportowego (1978–1986); prezes izby arbitrażowej giełdy w Lublanie; arbiter w izbie handlowej Jugosławii (do 1991) i Słowenii (od 1991); arbiter w międzynarodowej izbie handlowej w Paryżu; sędzia sądu apelacyjnego UEFA i Fify; prezes unii zrzeszeń prawników Słowenii (1993–2005); członek Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA), Międzynarodowego Komitetu Morskiego i innych międzynarodowych stowarzyszeń prawniczych; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Jiří Malenovský
urodzony w 1950 r.; doktor prawa na uniwersytecie Karola w Pradze (1975), asystent (1974–1990), prodziekan (1989–1991), kierownik wydziału prawa międzynarodowego i prawa europejskiego (1990–1992) na uniwersytecie Masaryka w Brnie; sędzia trybunału konstytucyjnego Czechosłowacji (1992); ambasador przy Radzie Europy (1993–1998); prezes Komitetu Delegatów Ministrów Rady Europy (1995); dyrektor generalny ministerstwa spraw zagranicznych (1998–2000); prezes czeskiego i słowackiego oddziału Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA) (1999–2001); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); członek rady legislacyjnej (1998–2000); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (od 2000); profesor prawa międzynarodowego publicznego na uniwersytecie Masaryka w Brnie (2001); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Egils Levits
urodzony w 1955 r.; absolwent wydziału prawa i nauk politycznych uniwersytetu w Hamburgu; współpracownik naukowy wydziału prawa uniwersytetu w Kilonii; doradca ds. prawa międzynarodowego, prawa konstytucyjnego i reformy legislacyjnej w parlamencie łotewskim; ambasador Republiki Łotewskiej w Niemczech i Szwajcarii (1992–1993), w Austrii, Szwajcarii i na Węgrzech (1994–1995), wicepremier i minister sprawiedliwości, pełniący obowiązki ministra spraw zagranicznych (1993–1994), arbiter w Sądzie Polubownym i Arbitrażowym OBWE (od 1997); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego (od 2001); nominacja sędziowska w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1995) i ponowna nominacja (1998 i 2001); liczne publikacje z zakresu prawa konstytucyjnego, prawa administracyjnego, reformy legislacyjnej i prawa wspólnotowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Aindrias Ó Caoimh
urodzony w 1950 r.; bachelor prawa cywilnego (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); barrister (King's Inns, 1972); dyplom studiów wyższych z prawa europejskiego (University College Dublin, 1977); barrister w palestrze irlandzkiej (1972–1999); wykładowca prawa europejskiego (King's Inns, Dublin); senior counsel (1994–1999); pełnomocnik rządu irlandzkiego w licznych sprawach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia High Court w Irlandii (od 1999); bencher (dziekan) w Honorable Society of King's Inns (od 1999); wiceprezes irlandzkiego stowarzyszenia prawa europejskiego; członek Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA) (oddział irlandzki); syn Andreasa O'Keeffe'a (Aindrias Ó Caoimh), sędziego Trybunału Sprawiedliwości (1974–1985); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 13 października 2004 r.

Lars Bay Larsen
urodzony w 1953 r.; absolwent wydziału nauk politycznych (1976), licencjat z prawa (1983), uniwersytet w Kopenhadze; urzędnik w ministerstwie sprawiedliwości (1983–1985); wykładowca (1984–1991), następnie profesor stowarzyszony (1991–1996) prawa rodzinnego na uniwersytecie w Kopenhadze; szef działu w Advokatsamfund (1985–1986); szef służby (1986–1991) w ministerstwie sprawiedliwości; przyjęty do palestry (1991); szef wydziału (1991–1995), szef departamentu policji (1995–1999), szef departamentu prawnego (2000–2003) w ministerstwie sprawiedliwości; przedstawiciel Królestwa Danii w komitecie K-4 (1995–2000) przy grupie centralnej Schengen (1996–1998) oraz w Europol Management Board (1998–2000); sędzia w Højesteret (2003–2006); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Eleanor Sharpston
urodzona w 1955 r.; studia ekonomiczne, językowe i prawnicze w King's College, Cambridge (1973–1977); asystent i pracownica naukowa w Corpus Christi College, Oksford (1977–1980); przyjęta do palestry (Middle Temple, 1980); barrister (1980–1987 i 1990–2005); referendarz przy rzeczniku generalnym, następnie przy sędzi sir Gordonie Slynnie (1987–1990); profesor prawa europejskiego i prawa porównawczego (Director of European Legal Studies) w University College London (1990–1992); profesor (Lecturer) na wydziale prawa (1992–1998), następnie profesor stowarzyszona (Affiliated Lecturer) (1998–2005) na uniwersytecie w Cambridge; Fellow of King's College, Cambridge (1992–2010); Emeritus Fellow of King's College, Cambridge (od 2011); profesor stowarzyszona i pracownica naukowa (Senior Research Fellow) w Centre for European Legal Studies na uniwersytecie w Cambridge (1998–2005); Queen's Counsel (1999); bencher of Middle Temple (2005); Honorary Fellow of Corpus Christi College, Oksford (2010); LLD (h.c.) Glasgow (2010) i Nottingham Trent (2011); rzecznik generalna Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Paolo Mengozzi
urodzony w 1938 r.; profesor prawa międzynarodowego i kierownik katedry prawa Wspólnot Europejskich im. Jeana Monneta na uniwersytecie w Bolonii; doktor honoris causa uniwersytetu Karola III w Madrycie; profesor zaproszony na uniwersytetach: Johnsa Hopkinsa (Bologna Center), St. Johns (w Nowym Jorku), Georgetown, Paris II, Georgia (w Atenach) oraz w Institut Universitaire International (Luksemburg); koordynator European Business Law Pallas Program, zorganizowanego przy uniwersytecie w Nijmegen; członek komitetu doradczego Komisji Wspólnot Europejskich ds. zamówień publicznych; podsekretarz stanu ds. przemysłu i handlu w okresie prezydencji włoskiej w Radzie; członek grupy roboczej Wspólnoty Europejskiej ds. Światowej Organizacji Handlu (WTO) i dyrektor sesji 1997 centrum badań naukowych akademii prawa międzynarodowego w Hadze poświęconej WTO; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 4 marca 1998 r. do dnia 3 maja 2006 r.; rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

Yves Bot
urodzony w 1947 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Rouen; doktor nauk prawnych (uniwersytet Paris II Panthéon-Assas); profesor nadzwyczajny na wydziale prawa uniwersytetu w Le Mans; zastępca, a następnie pierwszy zastępca w prokuraturze w Le Mans (1974–1982); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Dieppe (1982–1984); zastępca prokuratora republiki w tribunal de grande instance w Strasburgu (1984–1986); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Bastii (1986–1988); rzecznik generalny w sądzie apelacyjnym w Caen (1988–1991); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Le Mans (1991–1993); szef misji przy ministrze stanu, garde des Sceaux (1993–1995); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Nanterre (1995–2002); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Paryżu (2002–2004); prokurator generalny w sądzie apelacyjnym w Paryżu (2004–2006); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Jean-Claude Bonichot
urodzony w 1955 r.; licencjat z prawa uniwersytetu w Metzu, absolwent Institut d'études politiques de Paris, były student École nationale d'administration; sprawozdawca (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 i 1992–1999); asesor (1999–2000); prezes szóstego podwydziału w wydziale spraw spornych (2000–2006) Conseil d'État; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1987–1991); dyrektor gabinetu ministra pracy, zatrudnienia i kształcenia zawodowego, następnie dyrektor gabinetu ministra stanu, ministra służby publicznej i modernizacji administracji (1991–1992); szef delegacji prawnej Conseil d'État przy krajowym zakładzie ubezpieczeń chorobowych pracowników najemnych (2001–2006); profesor stowarzyszony na uniwersytecie w Metzu (1988–2000), następnie na uniwersytecie Paris I Panthéon-Sorbonne (od 2000); autor licznych publikacji z zakresu prawa administracyjnego, prawa wspólnotowego oraz europejskiego prawa praw człowieka; założyciel i przewodniczący rady redakcyjnej *Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme*, współzałożyciel i członek rady redakcyjnej *Bulletin juridique des collectivités locales*, prezes rady naukowej grupy badawczej ds. instytucji oraz prawa urbanistycznego i mieszkaniowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Thomas von Danwitz
urodzony w 1962 r.; studia w Bonn, Genewie i Paryżu; państwowy egzamin prawniczy (1986 i 1992); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Bonn, 1988); międzynarodowy dyplom administracji publicznej (École nationale d'administration, 1990); habilitacja (uniwersytet w Bonn, 1996); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (1996–2003), dziekan wydziału prawa uniwersytetu Ruhry w Bochum (2000–2001); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (uniwersytet w Kolonii, 2003–2006); dyrektor instytutu prawa publicznego i nauki administracji (2006); profesor zaproszony w Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), na uniwersytecie François Rabelais'go (Tours, 2001–2006) oraz na uniwersytecie Paris I Panthéon-Sorbonne (2005–2006); doktor honoris causa uniwersytetu Rabelais'go (Tours, 2010); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Alexander Arabadjiev
urodzony w 1949 r.; studia prawnicze (uniwersytet św. Klemensa z Ochrydy w Sofii); sędzia w sądzie pierwszej instancji w Błagoewgradzie (1975–1983); sędzia w sądzie okręgowym w Błagoewgradzie (1983–1986); sędzia sądu najwyższego (1986–1991); sędzia trybunału konstytucyjnego (1991–2000); członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (1997–1999); członek konwentu europejskiego w sprawie przyszłości Europy (2002–2003); poseł (2001–2006); obserwator w Parlamencie Europejskim; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Camelia Toader
urodzona w 1963 r.; licencjat z prawa (1986), doktor nauk prawnych (1997) (uniwersytet w Bukareszcie); asesor sądowa w sądzie pierwszej instancji, Buftea (1986–1988); sędzia w sądzie pierwszej instancji 5. rejonu w Bukareszcie (1988–1992); członkini palestry w Bukareszcie (1992); wykładowczyni (1992–2005), następnie od 2005 r. profesor prawa cywilnego i europejskiego prawa zobowiązań na uniwersytecie w Bukareszcie; studia doktoranckie i badania naukowe w instytucie im. Maxa Plancka ds. prawa prywatnego międzynarodowego w Hamburgu (między 1992 i 2004); dyrektor departamentu integracji europejskiej w ministerstwie sprawiedliwości (1997–1999); sędzia w wysokim sądzie kasacyjnym i sprawiedliwości (1999–2007); profesor zaproszona na uniwersytecie w Wiedniu (2000 i 2011); wykładowczyni prawa wspólnotowego w krajowym instytucie sądownictwa (2003 i 2005–2006); członkini komitetu redakcyjnego wielu przeglądów prawniczych; od 2010 r. członkini stowarzyszona Académie internationale de droit comparé oraz honorowa pracownica naukowa centrum studiów nad prawem europejskim instytutu badań prawnych rumuńskiej akademii; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Marek Safjan
urodzony w 1949 r.; doktor prawa (Uniwersytet Warszawski, 1980); doktor habilitowany nauk prawnych (Uniwersytet Warszawski, 1990); profesor prawa (1998); dyrektor Instytutu Prawa Cywilnego Uniwersytetu Warszawskiego (1992–1996); prorektor Uniwersytetu Warszawskiego (1994–1997); sekretarz generalny sekcji polskiej Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française (1994–1998); przedstawiciel Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie ds. Bioetyki Rady Europy (1991–1997); sędzia Trybunału Konstytucyjnego (1997–1998), następnie prezes tego trybunału (1998–2006); członek Académie internationale de droit comparé (od 1994), a następnie jej wiceprzewodniczący (od 2010), członek Association internationale de droit, éthique et science (od 1995), członek Komitetu Helsińskiego w Polsce; członek Polskiej Akademii Umiejętności; odznaczony medalem „Pro Merito" przez sekretarza generalnego Rady Europy (2007); autor licznych publikacji z zakresu prawa cywilnego, prawa medycznego i prawa europejskiego; doktor honoris causa Europejskiego Instytutu Uniwersyteckiego (Florencja, 2012); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Daniel Šváby
urodzony w 1951 r.; doktor prawa (uniwersytet w Bratysławie); sędzia sądu pierwszej instancji w Bratysławie; sędzia sądu apelacyjnego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa cywilnego oraz wiceprezes sądu apelacyjnego w Bratysławie; członek sekcji prawa cywilnego i rodzinnego przy instytucie prawa ministerstwa sprawiedliwości; sędzia tymczasowy sądu najwyższego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa handlowego; członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (Strasburg); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r. do dnia 6 października 2009 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Maria Berger
urodzona w 1956 r.; studia prawnicze i ekonomiczne (1975–1979), doktor prawa; asystent i wykładowczyni w instytucie prawa publicznego i nauk politycznych uniwersytetu w Innsbrucku (1979–1984); administrator w federalnym ministerstwie nauki i badań naukowych, następnie zastępczyni kierownika działu (1984–1988); odpowiedzialna za kwestie dotyczące Unii Europejskiej w urzędzie kanclerza federalnego (1988–1989); kierownik służby ds. integracji europejskiej urzędu kanclerza federalnego (przygotowywanie przystąpienia Republiki Austrii do Unii Europejskiej) (1989–1992); dyrektor w Urzędzie Nadzoru EFTA w Genewie i Brukseli (1993–1994); prorektor uniwersytetu w Krems n. Dunajem (1995–1996); posłanka do Parlamentu Europejskiego (listopad 1996 – styczeń 2007 i grudzień 2008 – lipiec 2009) i członkini komisji prawnej; zastępczyni członka konwentu europejskiego w sprawie przyszłości Europy (luty 2002 – lipiec 2003); członkini rady miejskiej Perg (wrzesień 1997 – wrzesień 2009); federalna minister sprawiedliwości (styczeń 2007 – grudzień 2008); publikacje z zakresu różnych zagadnień prawa europejskiego; profesor honorowa prawa europejskiego na uniwersytecie w Wiedniu; profesor wizytująca na uniwersytecie w Saarbrücken; senator honorowa uniwersytetu w Innsbrucku; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Niilo Jääskinen
urodzony w 1958 r.; licencjat z prawa (1980), studia podyplomowe w zakresie prawa (1982), doktorat (2008) na uniwersytecie w Helsinkach; wykładowca na uniwersytecie w Helsinkach (1980–1986); referendarz i sędzia na czas oznaczony w sądzie pierwszej instancji w Rovaniemi (1983–1984); radca prawny (1987–1989), następnie kierownik sekcji prawa europejskiego (1990–1995) w ministerstwie sprawiedliwości; radca prawny w ministerstwie spraw zagranicznych (1989–1990); radca i sekretarz do spraw europejskich w wielkiej komisji parlamentu fińskiego (1995–2000); sędzia na czas oznaczony (lipiec 2000 – grudzień 2002), następnie sędzia (styczeń 2003 – wrzesień 2009) w naczelnym sądzie administracyjnym; odpowiedzialny za kwestie prawne i instytucjonalne w czasie negocjacji w sprawie przystąpienia Republiki Finlandii do Unii Europejskiej; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Pedro Cruz Villalón
urodzony w 1946 r.; absolwent wydziału prawa (1963–1968) i doktor prawa uniwersytetu w Sewilli (1975); studia podyplomowe na uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim (1969–1971); adiunkt w dziedzinie prawa politycznego na uniwersytecie w Sewilli (1978–1986); profesor prawa konstytucyjnego na uniwersytecie w Sewilli (1986–1992); referendarz w trybunale konstytucyjnym (1986–1987); sędzia trybunału konstytucyjnego (1992–1998); prezes trybunału konstytucyjnego (1998–2001); fellow w Wissenschaftskolleg w Berlinie (2001–2002); profesor prawa konstytucyjnego na uniwersytecie autonomicznym w Madrycie (2002–2009); radca wybieralny rady stanu (2004–2009); autor licznych publikacji; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 14 grudnia 2009 r.

Alexandra (Sacha) Prechal
urodzona w 1959 r.; studia prawnicze (uniwersytet w Groningen, 1977–1983); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Amsterdamie, 1995); wykładowczyni prawa na wydziale prawa uniwersytetu w Maastricht (1983–1987); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1987–1991); wykładowczyni w instytucie Europa wydziału prawa na uniwersytecie w Amsterdamie (1991–1995); profesor prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Tilburgu (1995–2003); profesor prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Utrechcie i członkini rady administracyjnej instytutu Europa uniwersytetu w Utrechcie (od 2003); członkini kolegium redakcyjnego licznych krajowych i międzynarodowych czasopism prawniczych; autorka licznych publikacji; członkini królewskiej niderlandzkiej akademii nauk; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 10 czerwca 2010 r.

Egidijus Jarašiūnas
urodzony w 1952 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Wilnie (1974–1979); doktor nauk prawnych (litewska akademia prawa, 1999), członek palestry na Litwie (1979–1990); deputowany do rady najwyższej (parlamentu) Republiki Litewskiej (1990–1992), a następnie członek Seimas (parlamentu) Republiki Litewskiej i członek komitetu państwa i prawa (1992–1996); sędzia trybunału konstytucyjnego Republiki Litewskiej (1996–2005), następnie doradca prezesa trybunału konstytucyjnego Republiki Litewskiej (od 2006); asystent w katedrze prawa konstytucyjnego na wydziale prawa uniwersytetu Michała Römera w Wilnie (1997–2000), potem profesor stowarzyszony (2000–2004), następnie profesor w tej katedrze (od 2004), wreszcie kierownik katedry prawa konstytucyjnego (2005–2007); dziekan wydziału prawa uniwersytetu Michała Römera (2007–2010); członek komisji weneckiej (2006–2010); sygnatariusz aktu z dnia 11 marca 1990 r. o przywróceniu niepodległości Litwy; autor licznych publikacji z zakresu prawa; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 6 października 2010 r.

Carl Gustav Fernlund
urodzony w 1950 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Lund (1975); sekretarz sądu pierwszej instancji w Landskronie (1976–1978); asesor w administracyjnym sądzie apelacyjnym (1978–1982); sędzia dodatkowy w administracyjnym sądzie apelacyjnym (1982); doradca prawny w stałym komitecie do spraw konstytucji parlamentu szwedzkiego (1983–1985); doradca prawny w ministerstwie finansów (1985–1990); dyrektor wydziału do spraw podatków dochodowych od osób fizycznych w ministerstwie finansów (1990–1996); dyrektor wydziału do spraw podatków akcyzowych w ministerstwie finansów (1996–1998); doradca podatkowy w stałym przedstawicielstwie Królestwa Szwecji przy Unii Europejskiej (1998–2000); dyrektor generalny do spraw prawnych w departamencie podatków i ceł ministerstwa finansów (2000–2005); sędzia najwyższego trybunału administracyjnego (2005–2009); prezes administracyjnego sądu apelacyjnego w Göteborgu (2009–2011); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 6 października 2011 r.

José Luís da Cruz Vilaça
urodzony w 1944 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Coimbrze, master z ekonomii politycznej uniwersytetu w Coimbrze; doktor ekonomii międzynarodowej (uniwersytet Paris I Panthéon-Sorbonne); obowiązkowa służba wojskowa w ministerstwie marynarki (służba ds. sprawiedliwości, 1969–1972); profesor na uniwersytecie katolickim i na uniwersytecie Nova w Lizbonie; profesor uniwersytetu w Coimbrze i uniwersytetu Lusíada w Lizbonie (dyrektor instytutu studiów europejskich); członek rządu portugalskiego (1980–1983): sekretarz stanu w ministerstwie spraw wewnętrznych, przy prezydium rady ministrów i do spraw europejskich; poseł do parlamentu portugalskiego, wiceprezes ugrupowania chrześcijańsko-demokratycznego; rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości (1986–1988); prezes Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich (1989–1995); członek palestry w Lizbonie, specjalista w zakresie prawa europejskiego i prawa konkurencji (1996–2012); członek grupy roboczej do spraw reformy wspólnotowego systemu sądowniczego „Groupe Due" (2000); przewodniczący rady dyscyplinarnej Komisji (2003–2007); prezes portugalskiego stowarzyszenia prawa europejskiego (od 1999); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 października 2012 r.

Melchior Wathelet
urodzony w 1949 r.; licencjat z prawa i nauk ekonomicznych (uniwersytet w Liège); Master of Laws (uniwersytet Harvarda); doktor honoris causa (uniwersytet Paris-Dauphine); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Lowanium i na uniwersytecie w Liège; poseł (1977–1995); sekretarz stanu, minister i premier regionu Walonia (1980–1988); wicepremier, minister sprawiedliwości i klasy średniej (1988–1992); wicepremier, minister sprawiedliwości i spraw gospodarczych (1992–1995); wicepremier, minister obrony narodowej (1995); burmistrz Verviers (1995); sędzia Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1995–2003); doradca prawny, następnie adwokat (2004–2012); minister stanu (2009–2012); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 października 2012 r.

Christopher Vajda
urodzony w 1955 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Cambridge; dyplom specjalny z prawa europejskiego na wolnym uniwersytecie w Brukseli (z oceną „grande distinction"); przyjęty do palestry Anglii i Walii (Gray's Inn, 1979); barrister (1979–2012); przyjęty do palestry Irlandii Północnej (1996); Queen's Counsel (1997); bencher w Gray's Inn (2003); recorder w Crown Court (2003–2012); skarbnik United Kingdom Association for European Law (2001–2012); współautor *European Community Law of Competition* (Bellamy & Child, wyd. 3–6); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 października 2012 r.

Nils Wahl
urodzony w 1961 r.; doktor nauk prawnych na uniwersytecie w Sztokholmie (1995); profesor stowarzyszony (docent) i kierownik katedry prawa europejskiego Jeana Monneta (1995); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Sztokholmie (2001); dyrektor administracyjny fundacji wychowawczej (1993–2004); prezes szwedzkiego stowarzyszenia na rzecz studiów nad prawem wspólnotowym (Nätverket för europarättslig forskning) (2001–2006); członek rady ds. prawa konkurencji (Rådet för konkurrensfrågor) (2001–2006); sędzia Sądu od dnia 7 października 2006 r. do dnia 28 listopada 2012 r.; rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 28 listopada 2012 r.

Siniša Rodin
urodzony w 1963 r.; doktor prawa (uniwersytet w Zagrzebiu, 1995); LLM (University of Michigan Law School, 1992); Fulbright Fellow i Visiting Scholar w Harvard Law School (2001–2002); asystent, a następnie profesor na wydziale prawa uniwersytetu w Zagrzebiu od 1987 r.; kierownik katedry Jeana Monneta od 2006 r. oraz kierownik ad personam katedry Jeana Monneta od 2011 r.; profesor wizytujący w Cornell Law School (2012); członek chorwackiej komisji ds. reformy konstytucyjnej, przewodniczący grupy roboczej ds. przystąpienia do Unii (2009–2010); członek chorwackiego zespołu negocjującego przystąpienie Chorwacji do Unii (2006–2011); autor licznych publikacji; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 lipca 2013 r.

François Biltgen
urodzony w 1958 r.; magister prawa (1981) oraz absolwent studiów podyplomowych (DEA) w dziedzinie prawa wspólnotowego na wydziale prawa, ekonomii i nauk społecznych uniwersytetu Paris II (1982); absolwent Institut d'études politiques de Paris (1982); członek palestry w Luksemburgu (1987–1999); poseł do izby deputowanych (1994–1999); radny miasta Esch-sur-Alzette (1987–1999); członek zarządu miasta Esch-sur-Alzette (1997–1999); zastępca członka delegacji Luksemburga w Komitecie Regionów Unii Europejskiej (1994–1999); minister pracy i zatrudnienia, minister wyznań, minister stosunków z parlamentem, minister delegowany ds. komunikacji (1999–2004); minister pracy i zatrudnienia, minister wyznań, minister kultury, szkolnictwa wyższego i badań naukowych (2004–2009); minister sprawiedliwości, minister służby publicznej i reformy administracji, minister szkolnictwa wyższego i badań naukowych, minister komunikacji i środków przekazu, minister wyznań (2009–2013); współprzewodniczący konferencji ministerialnej procesu bolońskiego w 2005 r. i w 2009 r.; współprzewodniczący konferencji ministerialnej Europejskiej Agencji Kosmicznej (2012–2013); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2013 r.

Küllike Jürimäe
urodzona w 1962 r.; absolwentka wydziału prawa uniwersytetu w Tartu (1981–1986); asystent prokuratora republiki w Tallinie (1986–1991); absolwentka estońskiej szkoły dyplomacji (1991–1992); doradca prawna (1991–1993) oraz doradca generalna przy izbie przemysłowo-handlowej (1992–1993); sędzia sądu apelacyjnego w Tallinie (1993–2004); European Master w dziedzinie praw człowieka i demokratyzacji, uniwersytety w Padwie i w Nottingham (2002–2003); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r. do dnia 23 października 2013 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 23 października 2013 r.

Maciej Szpunar

urodzony w 1971 r.; absolwent wydziału prawa Uniwersytetu Śląskiego i Kolegium Europejskiego w Brugii; doktor prawa (2000); doktor habilitowany nauk prawnych (2009); profesor prawa (2013); Visiting Scholar w Jesus College, Cambridge (1998), na uniwersytecie w Liège (1999) i w Europejskim Instytucie Uniwersyteckim we Florencji (2003); adwokat (2001–2008), członek zespołu prawa prywatnego międzynarodowego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przy Ministrze Sprawiedliwości (2001–2008); członek rady naukowej akademii prawa europejskiego w Trewirze (od 2008); członek grupy badawczej ds. istniejących przepisów Unii w zakresie prawa prywatnego „Acquis Group" (od 2006); podsekretarz stanu w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej (2008–2009), następnie w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (2010–2013); wiceprzewodniczący Rady Naukowej Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości; pełnomocnik rządu polskiego w licznych sprawach przed sądami Unii Europejskiej; przewodniczący polskiej delegacji uczestniczącej w negocjacjach w sprawie Traktatu o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w unii gospodarczej i walutowej; członek rady wydawniczej szeregu czasopism prawniczych; autor licznych publikacji z dziedziny prawa europejskiego i prawa prywatnego międzynarodowego; rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 23 października 2013 r.

Constantinos Lycourgos

urodzony w 1964 r.; studia podyplomowe w zakresie prawa wspólnotowego (1987) i doktorat z prawa na uniwersytecie Paris II Panthéon-Assas (1991); wykładowca w centrum kształcenia ustawicznego na uniwersytecie Paris II Panthéon-Assas; przyjęty do palestry na Cyprze (1993); specjalny doradca do spraw europejskich przy ministrze spraw zagranicznych Cypru (1996–1999); członek zespołu negocjacyjnego ds. przystąpienia Cypru do Unii Europejskiej (1998–2003); doradca do spraw prawa Unii w służbie prawnej Republiki Cypru (1999–2002); członek delegacji cypryjskich greckich w negocjacjach na temat kompleksowego rozwiązania problemu cypryjskiego (2002–2014); główny prawnik (2002–2007), następnie główny adwokat Republiki Cypru (2007–2014) i dyrektor departamentu prawa europejskiego służby prawnej Republiki Cypru (2003–2014); pełnomocnik rządu cypryjskiego przed sądami Unii Europejskiej (2004–2014); członek zarządu europejskiej organizacji prawa publicznego (Ateny, Grecja) od 2013 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 października 2014 r.

Alfredo Calot Escobar
urodzony w 1961 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Walencji (1979–1984); analityk handlowy w radzie izb handlowych wspólnoty autonomicznej Walencji (1986); prawnik lingwista w Trybunale Sprawiedliwości (1986–1990); prawnik weryfikator w Trybunale Sprawiedliwości (1990–1993); administrator w służbie do spraw kontaktów z mediami i informacji Trybunału Sprawiedliwości (1993–1995); administrator w sekretariacie komisji instytucjonalnej Parlamentu Europejskiego (1995–1996); attaché przy sekretarzu Trybunału Sprawiedliwości (1996–1999); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1999–2000); kierownik hiszpańskiego wydziału tłumaczeń pisemnych w Trybunale Sprawiedliwości (2000–2001); dyrektor, a następnie dyrektor generalny ds. tłumaczeń pisemnych w Trybunale Sprawiedliwości (2001–2010); sekretarz Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2010 r.

2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2014 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 8 października 2014 r.

W związku z rezygnacją Georgego Arestisa przedstawiciele rządów państw członkowskich Unii Europejskiej mianowali, decyzją z dnia 24 września 2014 r., Constantinosa Lycourgosa sędzią Trybunału Sprawiedliwości na okres pozostały do końca kadencji Georgego Arestisa, to jest do dnia 6 października 2018 r.

Z okazji złożenia ślubowania i objęcia obowiązków przez nowego sędziego, w siedzibie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej miało miejsce w dniu 8 października 2014 r. uroczyste posiedzenie.

3. Porządek pierwszeństwa

od dnia 1 stycznia 2014 r.
do dnia 3 lipca 2014 r.

V. SKOURIS, prezes
K. LENAERTS, wiceprezes
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
R. SILVA DE LAPUERTA, prezes drugiej izby
M. ILEŠIČ, prezes trzeciej izby
L. BAY LARSEN, prezes czwartej izby
T. von DANWITZ, prezes piątej izby
P. CRUZ VILLALÓN, pierwszy rzecznik generalny
E. JUHÁSZ, prezes dziesiątej izby
A. BORG BARTHET, prezes szóstej izby
M. SAFJAN, prezes dziewiątej izby
C.G. FERNLUND, prezes ósmej izby
J.L. da CRUZ VILAÇA, prezes siódmej izby
A. ROSAS, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
G. ARESTIS, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
E. LEVITS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGOZZI, rzecznik generalny
Y. BOT, rzecznik generalny
J.C. BONICHOT, sędzia
A. ARABADJIEV, sędzia
C. TOADER, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
A. PRECHAL, sędzia
E. JARAŠIŪNAS, sędzia
M. WATHELET, rzecznik generalny
C. VAJDA, sędzia
N. WAHL, rzecznik generalny
S. RODIN, sędzia
F. BILTGEN, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
M. SZPUNAR, rzecznik generalny

A. CALOT ESCOBAR, sekretarz

od dnia 4 lipca 2014 r.
do dnia 8 października 2014 r.

V. SKOURIS, prezes
K. LENAERTS, wiceprezes
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
R. SILVA DE LAPUERTA, prezes drugiej izby
M. ILEŠIČ, prezes trzeciej izby
L. BAY LARSEN, prezes czwartej izby
T. von DANWITZ, prezes piątej izby
M. WATHELET, pierwszy rzecznik generalny
A. Ó CAOIMH, prezes ósmej izby
J.C. BONICHOT, prezes siódmej izby
C. VAJDA, prezes dziesiątej izby
S. RODIN, prezes szóstej izby
K. JÜRIMÄE, prezes dziewiątej izby
A. ROSAS, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
E. JUHÁSZ, sędzia
G. ARESTIS, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
E. LEVITS, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGOZZI, rzecznik generalny
Y. BOT, rzecznik generalny
A. ARABADJIEV, sędzia
C. TOADER, sędzia
M. SAFJAN, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
P. CRUZ VILLALÓN, rzecznik generalny
A. PRECHAL, sędzia
E. JARAŠIŪNAS, sędzia
C.G. FERNLUND, sędzia
J.L. da CRUZ VILAÇA, sędzia
N. WAHL, rzecznik generalny
F. BILTGEN, sędzia
M. SZPUNAR, rzecznik generalny

A. CALOT ESCOBAR, sekretarz

od dnia 9 października 2014 r.
do dnia 31 grudnia 2014 r.

V. SKOURIS, prezes
K. LENAERTS, wiceprezes
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
R. SILVA DE LAPUERTA, prezes drugiej izby
M. ILEŠIČ, prezes trzeciej izby
L. BAY LARSEN, prezes czwartej izby
T. von DANWITZ, prezes piątej izby
M. WATHELET, pierwszy rzecznik generalny
A. Ó CAOIMH, prezes ósmej izby
J.C. BONICHOT, prezes siódmej izby
C. VAJDA, prezes dziesiątej izby
S. RODIN, prezes szóstej izby
K. JÜRIMÄE, prezes dziewiątej izby
A. ROSAS, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
E. JUHÁSZ, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
E. LEVITS, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGOZZI, rzecznik generalny
Y. BOT, rzecznik generalny
A. ARABADJIEV, sędzia
C. TOADER, sędzia
M. SAFJAN, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
P. CRUZ VILLALÓN, rzecznik generalny
A. PRECHAL, sędzia
E. JARAŠIŪNAS, sędzia
C.G. FERNLUND, sędzia
J.L. da CRUZ VILAÇA, sędzia
N. WAHL, rzecznik generalny
F. BILTGEN, sędzia
M. SZPUNAR, rzecznik generalny
C. LYCOURGOS, sędzia

A. CALOT ESCOBAR, sekretarz

4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości

Pilotti Massimo, sędzia (1952–1958), prezes w latach 1952–1958
Serrarens Petrus, sędzia (1952–1958)
Van Kleffens Adrianus, sędzia (1952–1958)
Rueff Jacques, sędzia (1952–1959 i 1960–1962)
Riese Otto, sędzia (1952–1963)
Lagrange Maurice, rzecznik generalny (1952–1964)
Delvaux Louis, sędzia (1952–1967)
Hammes Charles Léon, sędzia (1952–1967), prezes w latach 1964–1967
Roemer Karl, rzecznik generalny (1953–1973)
Catalano Nicola, sędzia (1958–1962)
Rossi Rino, sędzia (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, sędzia (1958–1979), prezes w latach 1958–1964
Trabucchi Alberto, sędzia (1962–1972), następnie rzecznik generalny (1973–1976)
Lecourt Robert, sędzia (1962–1976), prezes w latach 1967–1976
Strauss Walter, sędzia (1963–1970)
Gand Joseph, rzecznik generalny (1964–1970)
Monaco Riccardo, sędzia (1964–1976)
Mertens de Wilmars Josse J., sędzia (1967–1984), prezes w latach 1980–1984
Pescatore Pierre, sędzia (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, rzecznik generalny (1970–1972)
Kutscher Hans, sędzia (1970–1980), prezes w latach 1976–1980
Mayras Henri, rzecznik generalny (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, sędzia (1973–1974)
Sørensen Max, sędzia (1973–1979)
Reischl Gerhard, rzecznik generalny (1973–1981)
Warner Jean-Pierre, rzecznik generalny (1973–1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., sędzia (1973–1988), prezes w latach 1984–1988
O'Keeffe Aindrias, sędzia (1974–1985)
Touffait Adolphe, sędzia (1976–1982)
Capotorti Francesco, sędzia (1976), następnie rzecznik generalny (1976–1982)
Bosco Giacinto, sędzia (1976–1988)
Koopmans Thymen, sędzia (1979–1990)
Due Ole, sędzia (1979–1994), prezes w latach 1988–1994
Everling Ulrich, sędzia (1980–1988)
Chloros Alexandros, sędzia (1981–1982)
Rozès Simone, rzecznik generalna (1981–1984)
VerLoren van Themaat Pieter, rzecznik generalny (1981–1986)
Slynn sir Gordon, rzecznik generalny (1981–1988), następnie sędzia (1988–1992)
Grévisse Fernand, sędzia (1981–1982 i 1988–1994)
Bahlmann Kai, sędzia (1982–1988)
Galmot Yves, sędzia (1982–1988)
Mancini G. Federico, rzecznik generalny (1982–1988), następnie sędzia (1988–1999)
Kakouris Constantinos, sędzia (1983–1997)

Darmon Marco, rzecznik generalny (1984–1994)
Joliet René, sędzia (1984–1995)
Lenz Carl Otto, rzecznik generalny (1984–1997)
O'Higgins Thomas Francis, sędzia (1985–1991)
Schockweiler Fernand, sędzia (1985–1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, rzecznik generalny (1986–1988)
De Carvalho Moitinho de Almeida José Carlos, sędzia (1986–2000)
Mischo Jean, rzecznik generalny (1986–1991 i 1997–2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, sędzia (1986–2003), prezes w latach 1994–2003
Diez de Velasco Manuel, sędzia (1988–1994)
Zuleeg Manfred, sędzia (1988–1994)
Van Gerven Walter, rzecznik generalny (1988–1994)
Tesauro Giuseppe, rzecznik generalny (1988–1998)
Jacobs Francis Geoffrey, rzecznik generalny (1988–2006)
Kapteyn Paul Joan George, sędzia (1990–2000)
Murray John L., sędzia (1991–1999)
Gulmann Claus Christian, rzecznik generalny (1991–1994), następnie sędzia (1994–2006)
Edward David Alexander Ogilvy, sędzia (1992–2004)
Elmer Michael Bendik, rzecznik generalny (1994–1997)
Hirsch Günter, sędzia (1994–2000)
Cosmas Georges, rzecznik generalny (1994–2000)
La Pergola Antonio Mario, sędzia (1994 i 1999–2006), rzecznik generalny (1995–1999)
Puissochet Jean-Pierre, sędzia (1994–2006)
Léger Philippe, rzecznik generalny (1994–2006)
Ragnemalm Hans, sędzia (1995–2000)
Fennelly Nial, rzecznik generalny (1995–2000)
Sevón Leif, sędzia (1995–2002)
Wathelet Melchior, sędzia (1995–2003)
Jann Peter, sędzia (1995–2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, rzecznik generalny (1995–2009)
Schintgen Romain, sędzia (1996–2008)
Ioannou Krateros, sędzia (1997–1999)
Alber Siegbert, rzecznik generalny (1997–2003)
Saggio Antonio, rzecznik generalny (1998–2000)
O'Kelly Macken Fidelma, sędzia (1999–2004)
Von Bahr Stig, sędzia (2000–2006)
Colneric Ninon, sędzia (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., rzecznik generalny (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, rzecznik generalna (2000–2006)
Timmermans Christiaan Willem Anton, sędzia (2000–2010)
Da Cunha Rodrigues José Narciso, sędzia (2000–2012)
Poiares Pessoa Maduro Luís Miguel, rzecznik generalny (2003–2009)
Makarczyk Jerzy, sędzia (2004–2009)
Klučka Ján, sędzia (2004–2009)
Kūris Pranas, sędzia (2004–2010)
Schiemann Konrad Hermann Theodor, sędzia (2004–2012)

Lõhmus Uno, sędzia (2004–2013)
Lindh Pernilla, sędzia (2006–2011)
Mazák Ján, rzecznik generalny (2006–2012)
Trstenjak Verica, rzecznik generalna (2006–2012)
Kasel Jean-Jacques, sędzia (2008–2013)
Arestis Georges, sędzia (2004–2014)

Prezesi

Pilotti Massimo (1952–1958)
Donner Andreas Matthias (1958–1964)
Hammes Charles Léon (1964–1967)
Lecourt Robert (1967–1976)
Kutscher Hans (1976–1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980–1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
Due Ole (1988–1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

Sekretarze

Van Houtte Albert (1953–1982)
Heim Paul (1982–1988)
Giraud Jean-Guy (1988–1994)
Grass Roger (1994–2010)

D – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości

Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2010–2014)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2010–2014)
3. Przedmiot skargi (2014)
4. Skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2010–2014)

Sprawy zakończone

5. Rodzaje postępowań (2010–2014)
6. Wyroki, postanowienia, opinie (2014)
7. Skład orzekający (2010–2014)
8. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie (2010–2014)
9. Przedmiot skargi (2010–2014)
10. Przedmiot skargi (2014)
11. Wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2010–2014)
12. Czas trwania postępowania (wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie) (2010–2014)

Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

13. Rodzaje postępowań (2010–2014)
14. Skład orzekający (2010–2014)

Różne

15. Tryb przyspieszony (2010–2014)
16. Pilny tryb prejudycjalny (2010–2014)
17. Orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych (2014)

Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2014)

18. Nowe sprawy i wyroki
19. Nowe odesłania prejudycjalne (przypadające na państwo członkowskie w danym roku)
20. Nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)
21. Nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości* – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2010–2014)[1]

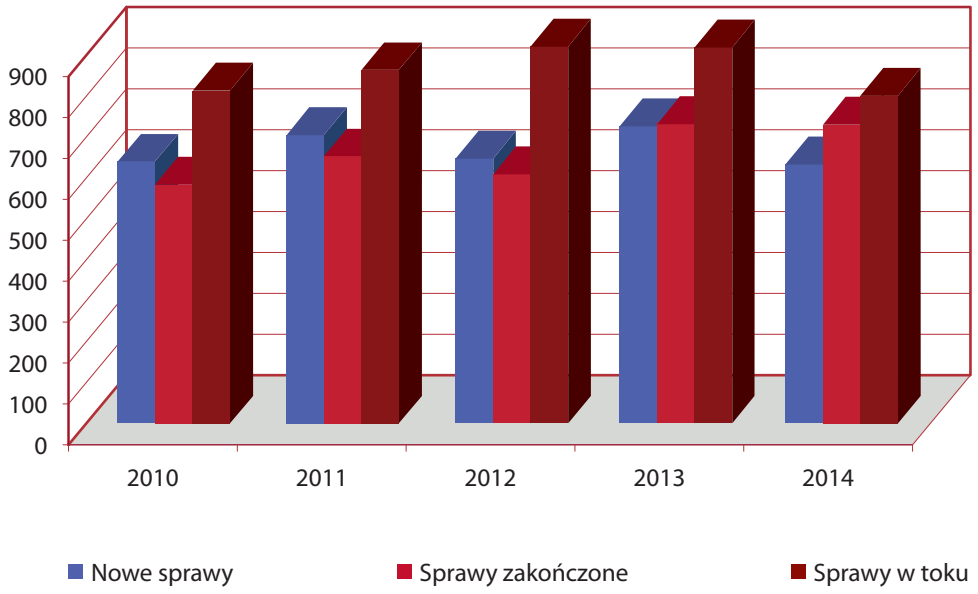

	2010	2011	2012	2013	2014
Nowe sprawy	631	688	632	699	622
Sprawy zakończone	574	638	595	701	719
Sprawy w toku	799	849	886	884	787

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

2. *Nowe sprawy* – rodzaje postępowań (2010–2014)[1]

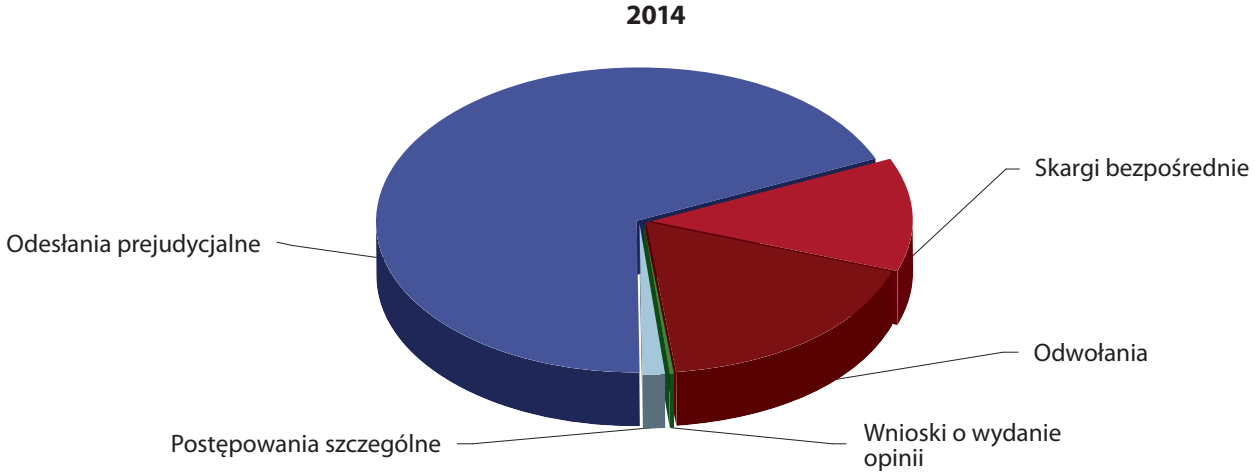

	2010	2011	2012	2013	2014
Odesłania prejudycjalne	385	423	404	450	428
Skargi bezpośrednie	136	81	73	72	74
Odwołania	97	162	136	161	111
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	6	13	3	5	
Wnioski o wydanie opinii			1	2	1
Postępowania szczególne[2]	7	9	15	9	8
Łącznie	**631**	**688**	**632**	**699**	**622**
Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	3	3		1	3

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

[2] Za postępowania szczególne przyjmuje się: pomoc prawną, ustalenie wysokości kosztów, sprostowanie, sprzeciw wobec wyroku zaocznego, powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu, wykładnię, wznowienie postępowania, rozpoznanie wniosku pierwszego rzecznika generalnego o poddanie orzeczenia Sądu szczególnej procedurze kontroli, postępowania w przedmiocie zajęcia, sprawy dotyczące immunitetu.

3. *Nowe sprawy* – przedmiot skargi (2014)[1]

	Odesłania prejudycjalne	Skargi bezpośrednie	Odwołania	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie	Postępowania szczególne
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna			2		2	
Dostęp do dokumentów			1		1	
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	2				2	
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport			1		1	
Energia		4			4	
Konkurencja	8		15		23	
Obywatelstwo Unii	7	1	1		9	
Ochrona konsumentów	34				34	
Podatki	54	3			57	
Polityka gospodarcza i pieniężna	2		1		3	
Polityka handlowa	8		3		11	
Polityka przemysłowa	8	1			9	
Polityka społeczna	20	5			25	
Pomoc państwa	11	6	15		32	
Prawo instytucjonalne	2	12	11		25	2
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych...)	4				4	
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	49	3	1		53	
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	2				2	
Rolnictwo	9	1	3		13	
Sieci transeuropejskie			1		1	
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna			1		1	
Swoboda przedsiębiorczości	26				26	
Swoboda świadczenia usług	16	1	1	1	19	
Swobodny przepływ kapitału	5	2			7	
Swobodny przepływ osób	6	5			11	
Swobodny przepływ towarów	10	1			11	
Środowisko	22	15	4		41	
Transport	24	5			29	
Unia celna i wspólna taryfa celna	19		5		24	
Własność intelektualna i przemysłowa	13		34		47	
Wspólna polityka rybołówstwa			2		2	
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	1	1	5		7	
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	4	2			6	
Zamówienia publiczne	20		1		21	
Zasady prawa Unii	21	1	1		23	
Zatrudnienie			1		1	
Zbliżanie ustawodawstw	19	2			21	
Zdrowie publiczne		1	1		2	
TFUE	**426**	**72**	**111**	**1**	**610**	**2**
Przywileje i immunitety	1	1			2	
Postępowanie						6
Regulamin pracowniczy urzędników	1				1	
Różne	**2**	**1**			**3**	**6**
Traktat EWEA		**1**			**1**	
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	**428**	**74**	**111**	**1**	**614**	**8**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

4. *Nowe sprawy* – skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2010–2014)[1]

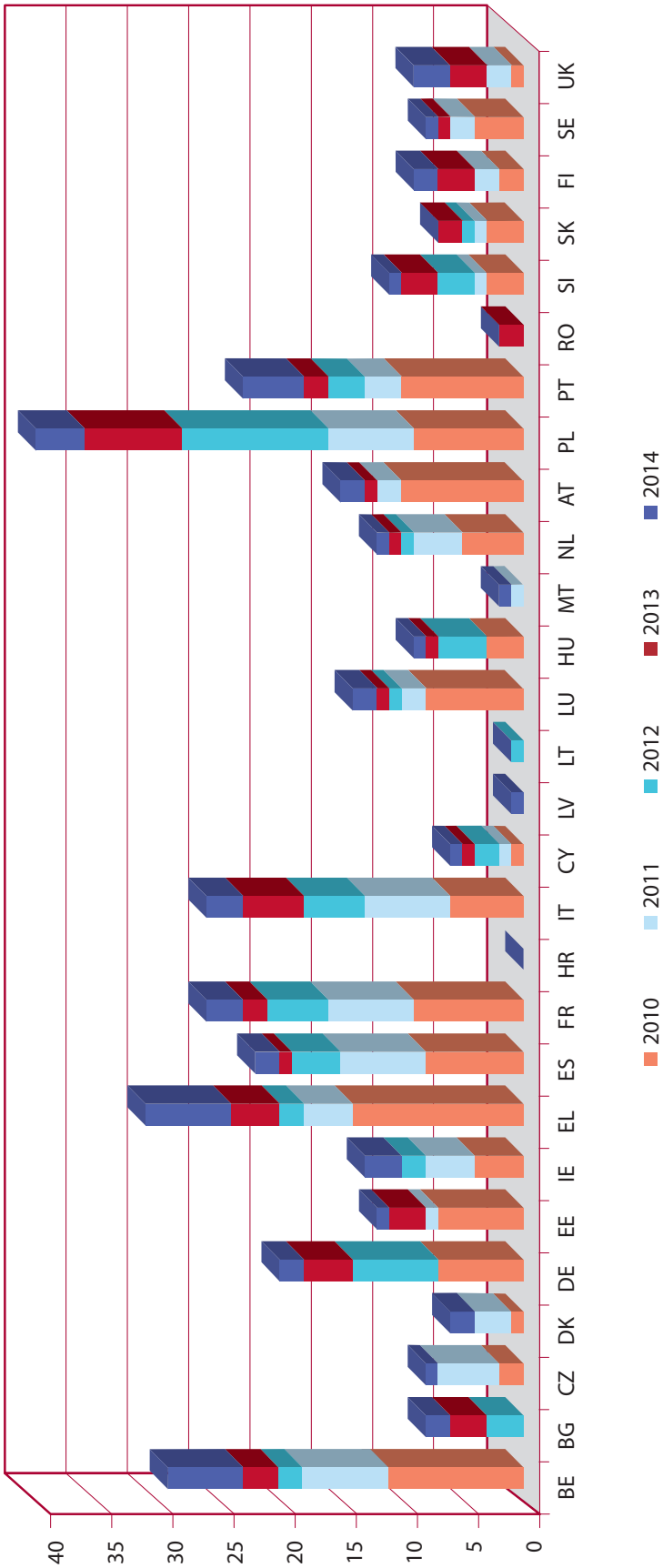

	2010	2011	2012	2013	2014
Belgia	11	7	2	3	6
Bułgaria			3	3	2
Republika Czeska	2	5			1
Dania	1	3			2
Niemcy	7		7	4	2
Estonia	7	1		3	1
Irlandia	4	4	2		3
Grecja	14	4	2	4	7
Hiszpania	8	7	4	1	2
Francja	9	7	5	2	3
Chorwacja					
Włochy	6	7	5	5	3
Cypr	1	1	2	1	1
Łotwa					1
Litwa			1		
Luksemburg	8	2	1	1	2
Węgry	3		4	1	1
Malta		1			1
Niderlandy	5	4	1	1	1
Austria	10	2		1	2
Polska	9	7	12	8	4
Portugalia	10	3	3	2	5
Rumunia				2	
Słowenia	3	1	3	3	1
Słowacja	3	1	1	2	
Finlandia	2	2		3	2
Szwecja	4	2		1	1
Zjednoczone Królestwo	1	2		3	3
Łącznie	**128**	**73**	**58**	**54**	**57**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

5. *Sprawy zakończone* – rodzaje postępowań (2010–2014)[1]

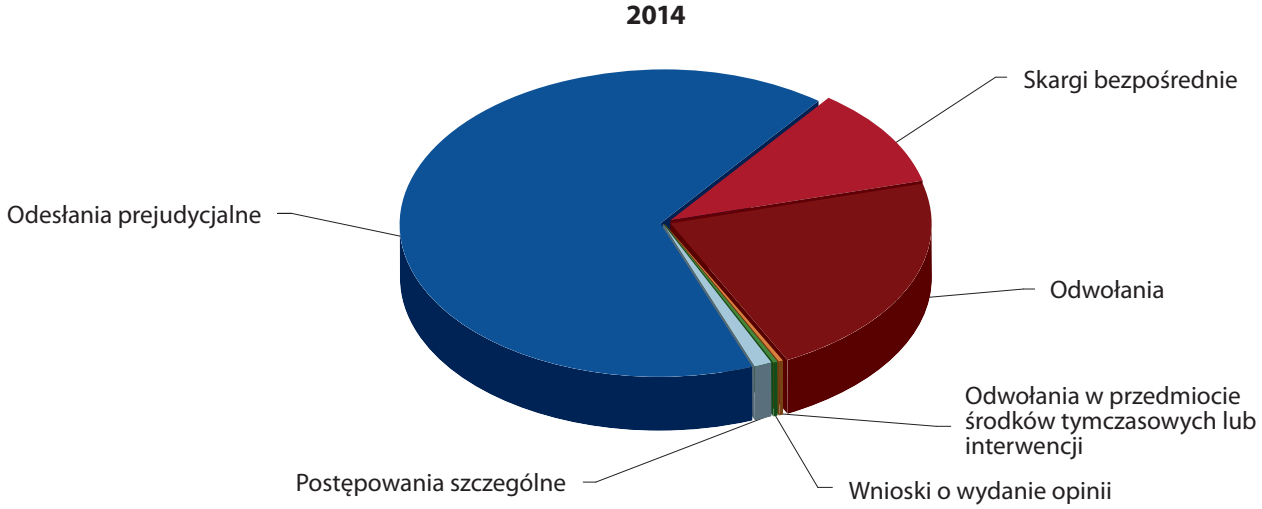

	2010	2011	2012	2013	2014
Odesłania prejudycjalne	339	388	386	413	476
Skargi bezpośrednie	139	117	70	110	76
Odwołania	84	117	117	155	157
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	4	7	12	5	1
Wnioski o wydanie opinii		1		1	2
Postępowania szczególne	8	8	10	17	7
Łącznie	**574**	**638**	**595**	**701**	**719**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

6. *Sprawy zakończone* – wyroki, postanowienia, opinie (2014)[1]

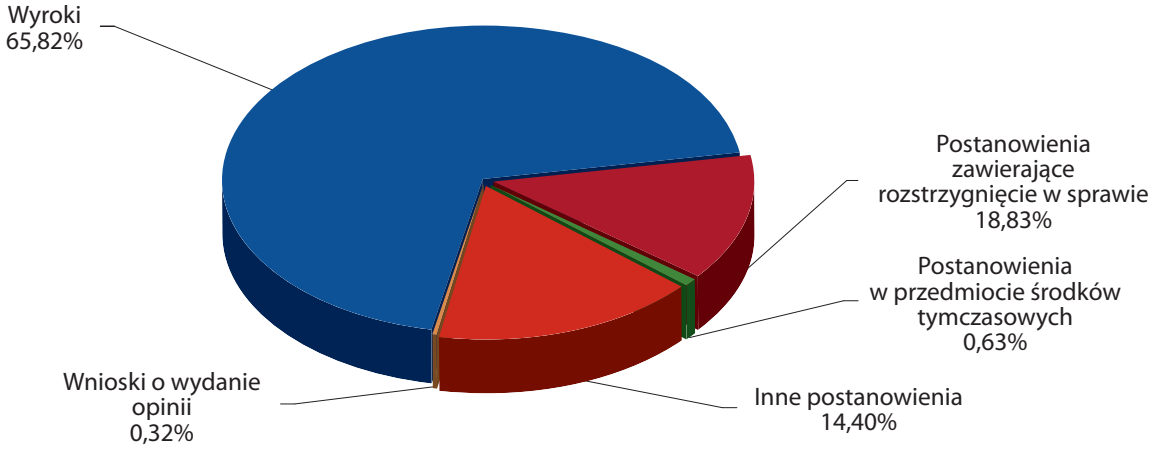

	Wyroki	Postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie[2]	Postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych[3]	Inne postanowienia[4]	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie
Odesłania prejudycjalne	296	60		64		420
Skargi bezpośrednie	56			19		75
Odwołania	64	53	3	8		128
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji			1			1
Wnioski o wydanie opinii					2	2
Postępowania szczególne		6				6
Łącznie	**416**	**119**	**4**	**91**	**2**	**632**

[1] Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

[2] Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

[3] Postanowienia wydane w następstwie wniosku na podstawie art. 278 TFUE i 279 TFUE (dawne art. 242 WE i 243 WE) lub na podstawie art. 280 TFUE (dawny art. 244 WE), lub też na podstawie analogicznych postanowień traktatu EWEA lub w następstwie odwołania od postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji.

[4] Postanowienia kończące postępowanie w sprawie przez jej wykreślenie, umorzenie postępowania lub przekazanie sprawy do Sądu.

7. *Sprawy zakończone* – skład orzekający (2010–2014)[1]

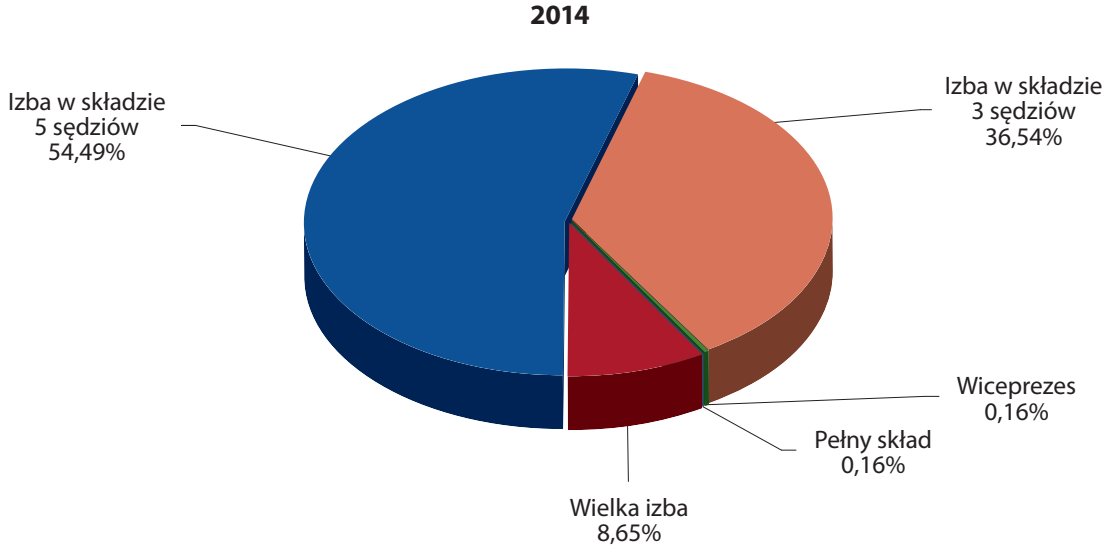

	2010			2011			2012			2013			2014		
	Wyroki / Opinie	Postanowienia[2]	Łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia[2]	Łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia[2]	Łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia[2]	Łącznie	Wyroki / Opinie	Postanowienia[2]	Łącznie
Pełny skład				1		1	1		1				1		1
Wielka izba	70	1	71	62		62	47		47	52		52	51	3	54
Izba w składzie 5 sędziów	280	8	288	290	10	300	275	8	283	348	18	366	320	20	340
Izba w składzie 3 sędziów	56	76	132	91	86	177	83	97	180	91	106	197	110	118	228
Prezes		5	5		4	4		12	12						
Wiceprezes											5	5		1	1
Łącznie	**406**	**90**	**496**	**444**	**100**	**544**	**406**	**117**	**523**	**491**	**129**	**620**	**482**	**142**	**624**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

[2] Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

8. *Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie* (2010–2014)[1 2]

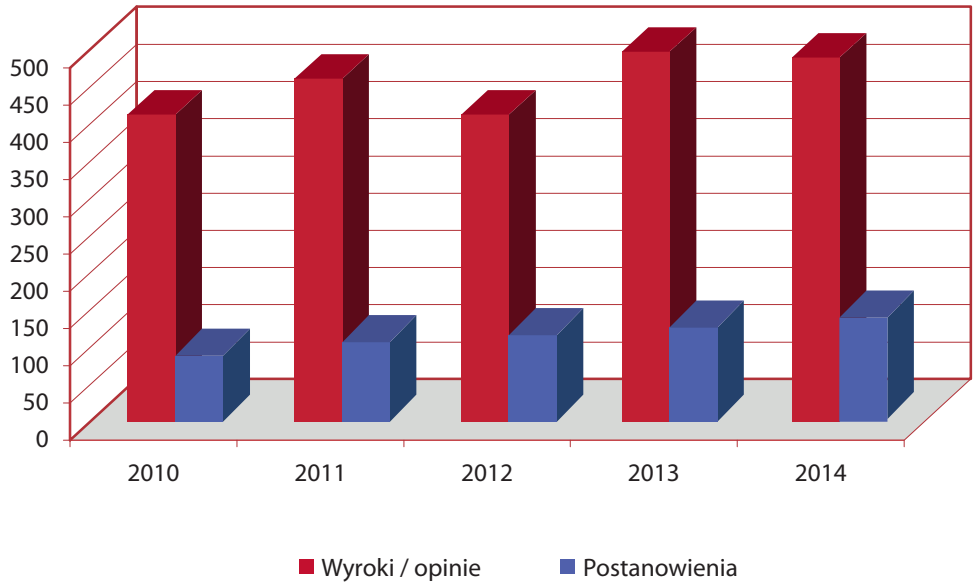

	2010	2011	2012	2013	2014
Wyroki / opinie	406	444	406	491	482
Postanowienia	90	100	117	129	142
Łącznie	**496**	**544**	**523**	**620**	**624**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

[2] Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

9. *Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie* – przedmiot skargi (2010–2014)[1]

	2010	2011	2012	2013	2014
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna			1	1	
Badania, informacja, edukacja, statystyka	1				
Budżet Wspólnot[2]	1				
Dostęp do dokumentów		2	5	6	4
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	10	8	5	4	6
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport			1		1
Energia	2	2		1	3
Konkurencja	13	19	30	42	28
Obywatelstwo Unii	6	6	8	12	9
Ochrona konsumentów[3]	3	4	9	19	20
Podatki	66	49	64	74	52
Polityka gospodarcza i pieniężna	1		3		1
Polityka handlowa	2	2	8	6	7
Polityka przemysłowa	9	9	8	15	3
Polityka regionalna	2				
Polityka społeczna	36	36	28	27	51
Pomoc państwa	16	48	10	34	41
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	17	8	1	4	3
Prawo instytucjonalne	26	20	27	31	18
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych...[2])	1	4	3	2	5
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	24	24	37	46	51
Przystąpienie nowych państw		1	2		
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów rozporządzenie REACH		1			5
Rolnictwo	15	23	22	33	29
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna			3	6	8
Swoboda przedsiębiorczości	17	21	6	13	9
Swoboda świadczenia usług	30	27	29	16	11
Swobodny przepływ kapitału	6	14	21	8	6
Swobodny przepływ osób	17	9	18	15	20
Swobodny przepływ towarów	6	8	7	1	10
Środowisko[3]	9	35	27	35	30
Środowisko i ochrona konsumentów[3]	48	25	1		
Transport	4	7	14	17	18
Turystyka			1		
Unia celna i wspólna taryfa celna[4]	15	19	19	11	21
Własność intelektualna i przemysłowa	38	47	46	43	69
Wspólna polityka rybołówstwa	2	1			5
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	2	3	9	12	3
Wspólna taryfa celna[4]	7	2			

>>>

	2010	2011	2012	2013	2014
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	6	8	8	12	6
Zamówienia publiczne		8	12	12	13
Zasady prawa Unii	4	15	7	17	23
Zasoby własne Wspólnot[2]	5	2			
Zbliżanie ustawodawstw	15	15	12	24	25
Zdrowie publiczne		3	1	2	3
Traktat WE/FUE	**482**	**535**	**513**	**601**	**617**
Traktat UE	4	1			
Traktat EWWiS		1			
Przywileje i immunitety		2	3		
Postępowanie	6	5	7	14	6
Regulamin pracowniczy urzędników	4			5	1
Różne	10	7	10	19	7
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	**496**	**544**	**523**	**620**	**624**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

[2] Pozycje „Budżet Wspólnot" i „Zasoby własne Wspólnot" zostały połączone w pozycję „Przepisy finansowe" w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

[3] Pozycja „Środowisko i ochrona konsumentów" została rozbita na dwie oddzielne pozycje w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

[4] Pozycje „Wspólna taryfa celna" i „Unia celna" zostały połączone w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

10. *Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie* – przedmiot skargi (2014)[1]

	Wyroki / Opinie	Postanowienia[2]	Łącznie
Dostęp do dokumentów	3	1	4
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	4	2	6
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport		1	1
Energia	3		3
Konkurencja	26	2	28
Obywatelstwo Unii	7	2	9
Ochrona konsumentów	17	3	20
Podatki	46	6	52
Polityka gospodarcza i pieniężna	1		1
Polityka handlowa	7		7
Polityka przemysłowa	2	1	3
Polityka społeczna	43	8	51
Pomoc państwa	13	28	41
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	2	1	3
Prawo instytucjonalne	14	4	18
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych...)	4	1	5
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	47	4	51
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)		5	5
Rolnictwo	22	7	29
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	8		8
Swoboda przedsiębiorczości	9		9
Swoboda świadczenia usług	9	2	11
Swobodny przepływ kapitału	6		6
Swobodny przepływ osób	20		20
Swobodny przepływ towarów	8	2	10
Środowisko	28	2	30
Transport	17	1	18
Unia celna i wspólna taryfa celna	20	1	21
Własność intelektualna i przemysłowa	36	33	69
Wspólna polityka rybołówstwa	5		5
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	2	1	3
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	6		6
Zamówienia publiczne	11	2	13
Zasady prawa Unii	10	13	23
Zbliżanie ustawodawstw	23	2	25
Zdrowie publiczne	2	1	3
Traktat WE/FUE	**481**	**136**	**617**

>>>

	Wyroki / Opinie	Postanowienia[2]	Łącznie
Postępowanie		6	6
Regulamin pracowniczy urzędników	1		1
Różne	1	6	7
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	**482**	**142**	**624**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

[2] Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

11. *Sprawy zakończone* – wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2010–2014)[1]

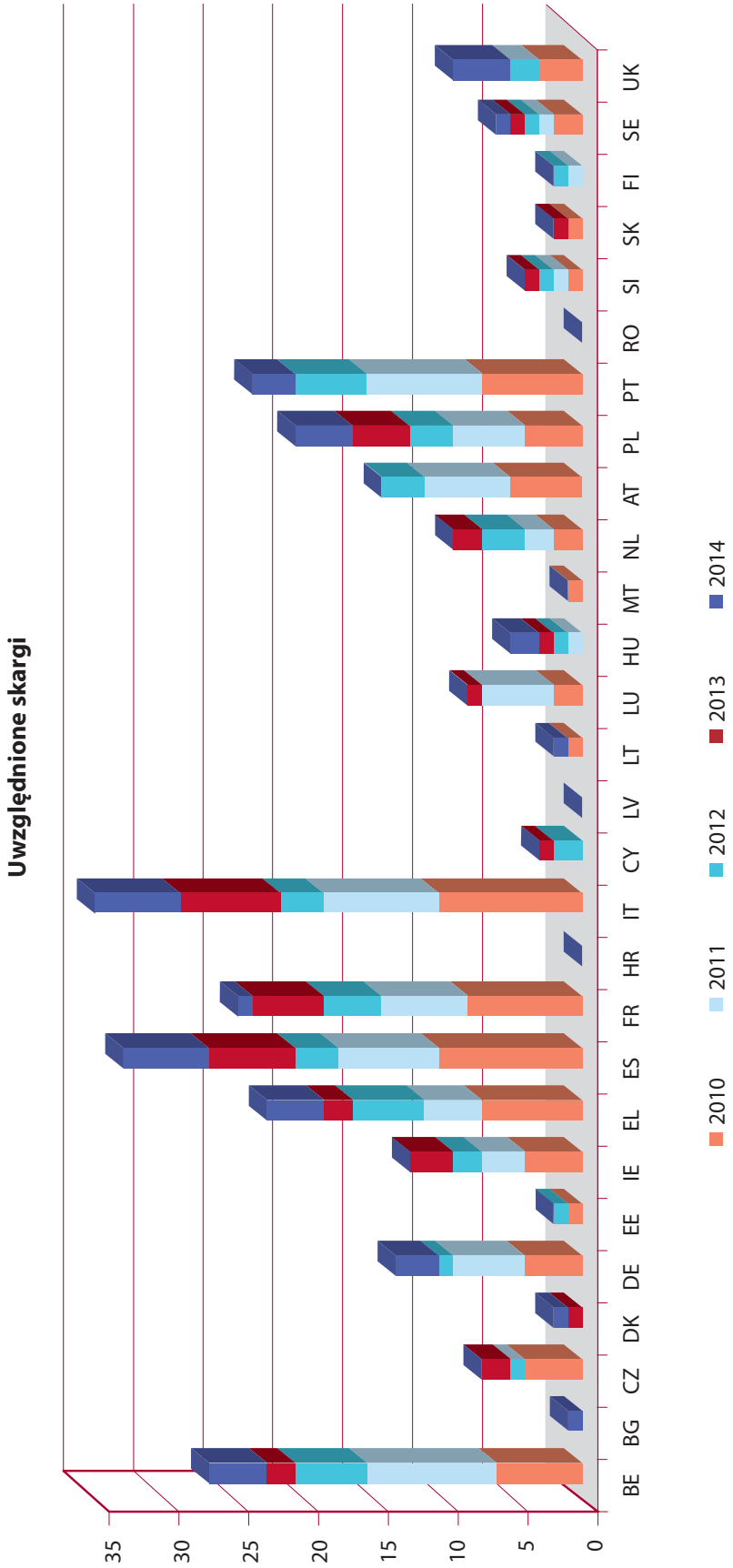

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona
Belgia	6	1	9	1	5	1	2	1	4	
Bułgaria									1	1
Republika Czeska	4				1		2	2		
Dania							1	1	1	
Niemcy	4	2	5		1	2		2	3	1
Estonia	1				1					
Irlandia	4		3		2		3	1		
Grecja	7		4		5		2	1	4	
Hiszpania	10	2	7	1	3		6		6	
Francja	8	2	6		4		5	3	1	
Chorwacja										
Włochy	10		8	1	3		7	1	6	
Cypr				1	2		1			
Łotwa										
Litwa	1								1	
Luksemburg	2		5				1	1		
Węgry			1	1	1		1		2	
Malta	1	1		1						
Niderlandy	2	1	2		3	1	2	2		1
Austria	5		6		3			1		
Polska	4	1	5		3		4	2	4	
Portugalia	7	1	8	1	5			1	3	
Rumunia				1						
Słowenia	1		1		1		1			
Słowacja	1			1		1	1			
Finlandia			1		1			2		
Szwecja	2		1		1		1	1	1	
Zjednoczone Królestwo	3	1			2			1	4	
Łącznie	**83**	**12**	**72**	**9**	**47**	**5**	**40**	**23**	**41**	**3**

[1] Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

12. *Sprawy zakończone* – czas trwania postępowania (2010–2014)[1]
(wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie)

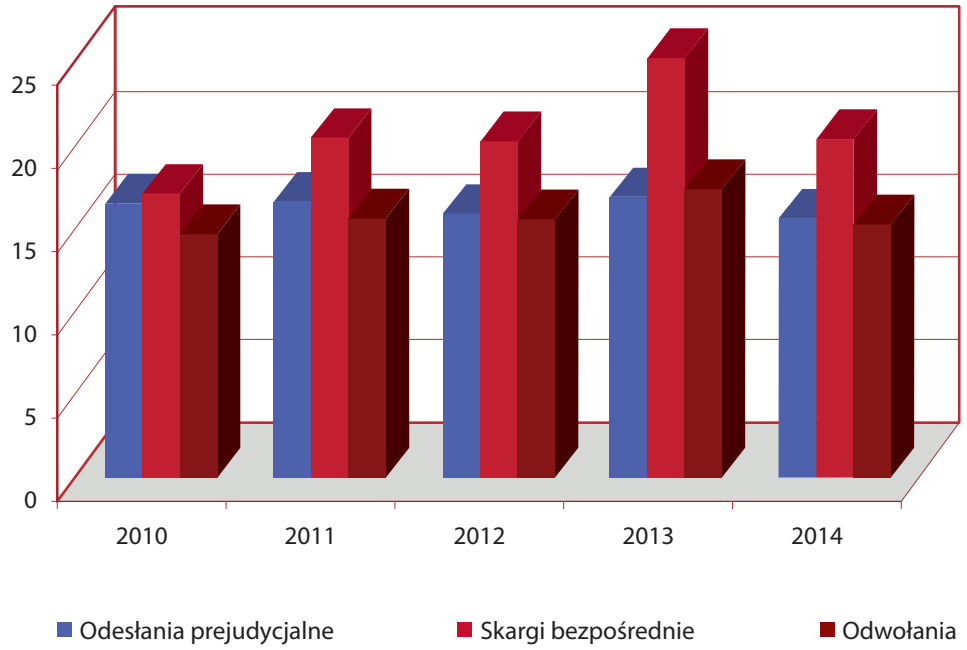

	2010	2011	2012	2013	2014
Odesłania prejudycjalne	16,1	16,3	15,6	16,3	15,0
Pilny tryb prejudycjalny	2,2	2,5	1,9	2,2	2,2
Skargi bezpośrednie	16,7	20,3	19,7	24,3	20,0
Odwołania	14,0	15,1	15,2	16,6	14,5

[1] Przy obliczaniu czasu trwania postępowania nie zostały uwzględnione: sprawy, w których wydane zostały wyroki wstępne lub w których zastosowano środki dowodowe, opinie, postępowania szczególne (tzn. pomoc prawna, ustalenie wysokości kosztów, sprostowanie, sprzeciw wobec wyroku zaocznego, powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu, wykładnia, wznowienie postępowania, rozpoznanie wniosku pierwszego rzecznika generalnego o poddanie orzeczenia Sądu szczególnej procedurze kontroli, postępowania w przedmiocie zajęcia, sprawy dotyczące immunitetu), sprawy, w których zostały wydane kończące postępowanie w sprawie postanowienia o wykreśleniu, umorzeniu lub przekazaniu sprawy do Sądu, postępowania w przedmiocie środków tymczasowych i odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji.

13. *Sprawy w toku na dzień 31 grudnia* – rodzaje postępowań (2010–2014)[1]

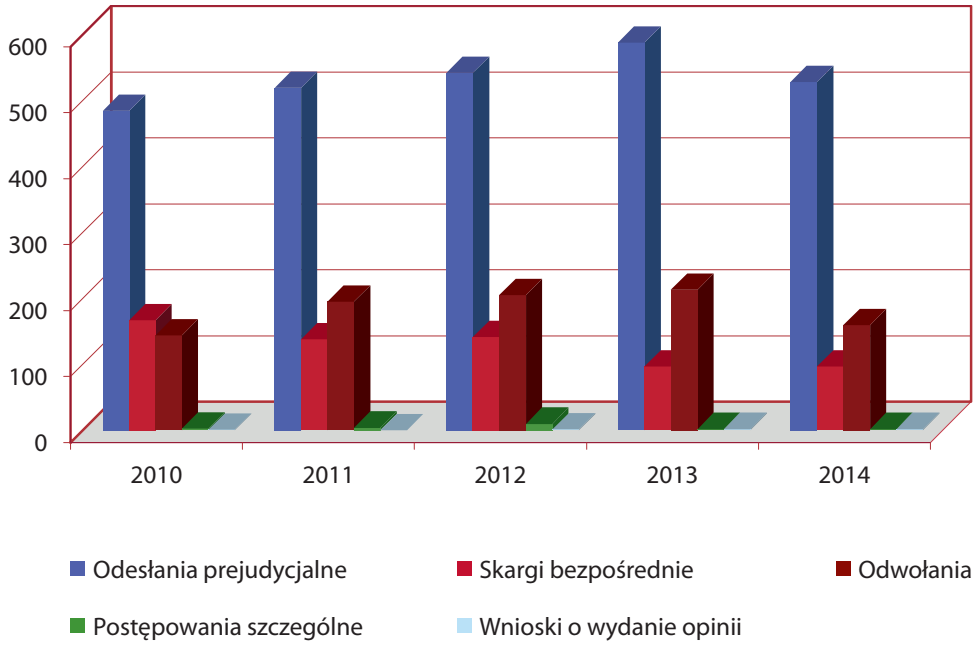

	2010	2011	2012	2013	2014
Odesłania prejudycjalne	484	519	537	574	526
Skargi bezpośrednie	167	131	134	96	94
Odwołania	144	195	205	211	164
Postępowania szczególne	3	4	9	1	2
Wnioski o wydanie opinii	1		1	2	1
Łącznie	**799**	**849**	**886**	**884**	**787**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

14. *Sprawy w toku na dzień 31 grudnia* – skład orzekający (2010–2014)[1]

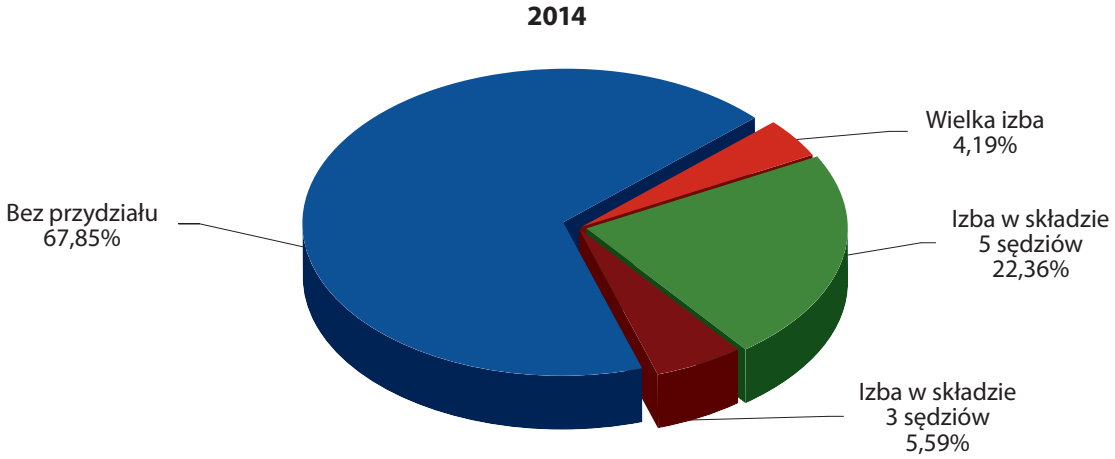

	2010	2011	2012	2013	2014
Pełny skład	1				
Wielka izba	49	42	44	37	33
Izba w składzie 5 sędziów	193	157	239	190	176
Izba w składzie 3 sędziów	33	23	42	51	44
Prezes	4	10			
Wiceprezes			1	1	
Bez przydziału	519	617	560	605	534
Łącznie	**799**	**849**	**886**	**884**	**787**

[1] Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

15. *Różne* – tryb przyspieszony (2010–2014)

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie
Skargi bezpośrednie		1			1			1		
Odesłania prejudycjalne	4	8	2	7	1	5		16	2	10
Odwołania				5		1				
Łącznie	**4**	**9**	**2**	**12**	**2**	**6**		**17**	**2**	**10**

16. *Różne* – pilny tryb prejudycjalny (2010–2014)

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	5	4	2	5	4	1	2	3	4	1
Zbliżanie ustawodawstw										1
Łącznie	**5**	**4**	**2**	**5**	**4**	**1**	**2**	**3**	**4**	**2**

17. *Różne* – orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych (2014)[1]

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Rozstrzygnięcie	
			Oddalenie	Uwzględnione
Pomoc państwa	1		2	
Prawo instytucjonalne	1		1	
Polityka handlowa	1		1	
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	**3**		**4**	

[1] Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

18. *Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2014)* – nowe sprawy i wyroki

Lata	Nowe sprawy[1]							Wyroki / opinie[2]
	Odesłania prejudycjalne	Skargi bezpośrednie	Odwołania	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie	Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1218				1324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188

>>>

Lata	Nowe sprawy[1]							Wyroki / opinie[2]
	Odesłania prejudycjalne	Skargi bezpośrednie	Odwołania	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie	Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
Łącznie	**8710**	**8901**	**1689**	**106**	**23**	**19 429**	**359**	**10 213**

[1] Liczby brutto (po wyłączeniu postępowań szczególnych).

[2] Liczby netto.

19. *Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2014)* – nowe odesłania prejudycjalne
(przypadające na państwo członkowskie w danym roku)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Inne[1]	Łącznie
1961																			1											1
1962																			5											5
1963																1			5											6
1964												2							4											6
1965					4					2									1											7
1966																			1											1
1967	5				11					3						1			3											23
1968	1				4					1		1							2											9
1969	4				11					1						1														17
1970	4				21					2		2							3											32
1971	1				18					6		5				1			6											37
1972	5				20					1		4							10											40
1973	8				37					4		5				1			6											61
1974	5				15					6		5							7									1		39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976	11				28		1			8		12							14									1		75
1977	16			1	30		2			14		7							9									5		84
1978	7			3	46		1			12		11							38									5		123
1979	13			1	33		2			18		19				1			11									8		106
1980	14			2	24		3			14		19							17									6		99
1981	12			1	41					17		11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39		18							21									4		129
1983	9			4	36		2			15		7							19									6		98
1984	13			2	38		1			34		10							22									9		129
1985	13				40		2			45		11				6			14									8		139
1986	13			4	18		4	2	1	19		5				1			16									8		91
1987	15			5	32		2	17	1	36		5				3			19									9		144

>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Inne[1]	Łącznie
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1						18		162
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428
Łącznie	**762**	**78**	**40**	**165**	**2137**	**15**	**77**	**170**	**354**	**906**	**1**	**1279**	**7**	**37**	**29**	**83**	**107**	**2**	**909**	**447**	**74**	**124**	**91**	**9**	**27**	**91**	**114**	**573**	**2**	**8710**

[1] Sprawa C-265/00 Campina Melkunie (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).
Sprawa C-196/09 Miles i in. (Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich).

20. *Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2014)* – nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)

			Łącznie
Belgia	Cour constitutionnelle	30	
	Cour de cassation	91	
	Conseil d'État	71	
	Inne sądy	570	762
Bułgaria	Wyrchowen kasacionen syd	1	
	Wyrchowen administratiwen syd	13	
	Inne sądy	64	78
Republika Czeska	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	3	
	Nejvyšší správní soud	20	
	Inne sądy	17	40
Dania	Højesteret	35	
	Inne sądy	130	165
Niemcy	Bundesverfassungsgericht	1	
	Bundesgerichtshof	194	
	Bundesverwaltungsgericht	116	
	Bundesfinanzhof	303	
	Bundesarbeitsgericht	26	
	Bundessozialgericht	76	
	Inne sądy	1421	2137
Estonia	Riigikohus	5	
	Inne sądy	10	15
Irlandia	Supreme Court	26	
	High Court	25	
	Inne sądy	26	77
Grecja	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	54	
	Inne sądy	106	170
Hiszpania	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	53	
	Inne sądy	300	354
Francja	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	110	
	Conseil d'État	93	
	Inne sądy	702	906
Chorwacja	Ustavni sud		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud		
	Visoki prekršajni sud		
	Inne sądy	1	1

>>>

			Łącznie
Włochy	Corte Costituzionale	2	
	Corte suprema di Cassazione	130	
	Consiglio di Stato	107	
	Inne sądy	1040	1279
Cypr	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Inne sądy	3	7
Łotwa	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa		
	Inne sądy	16	37
Litwa	Konstitucinis Teismas	1	
	Aukščiausiasis Teismas	11	
	Vyriausiasis administracinis teismas	9	
	Inne sądy	8	29
Luksemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	12	
	Cour administrative	10	
	Inne sądy	51	83
Węgry	Kúria	17	
	Fővárosi Ítélőtábla	5	
	Szegedi Ítélőtábla	2	
	Inne sądy	83	107
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Inne sądy	2	2
Niderlandy	Hoge Raad	253	
	Raad van State	101	
	Centrale Raad van Beroep	59	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	151	
	Tariefcommissie	35	
	Inne sądy	310	909
Austria	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	103	
	Verwaltungsgerichtshof	81	
	Inne sądy	258	447
Polska	Trybunał Konstytucyjny		
	Sąd Najwyższy	9	
	Naczelny Sąd Administracyjny	28	
	Inne sądy	37	74
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	4	
	Supremo Tribunal Administrativo	53	
	Inne sądy	67	124

>>>

			Łącznie
Rumunia	Înalta Curte de Casație și Justiție	7	
	Curtea de Apel	45	
	Inne sądy	39	91
Słowenia	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	5	
	Inne sądy	3	9
Słowacja	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	9	
	Inne sądy	18	27
Finlandia	Korkein oikeus	16	
	Korkein hallinto-oikeus	45	
	Työtuomioistuin	3	
	Inne sądy	27	91
Szwecja	Högsta Domstolen	18	
	Högsta förvaltningsdomstolen	7	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	3	
	Inne sądy	81	114
Zjednoczone Królestwo	House of Lords	40	
	Supreme Court	5	
	Court of Appeal	74	
	Inne sądy	454	573
Inne	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof[1]	1	
	Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich[2]	1	2
Łącznie			**8710**

[1] Sprawa C-265/00 Campina Melkunie.

[2] Sprawa C-196/09 Miles i in.

21. *Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2014)* – nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

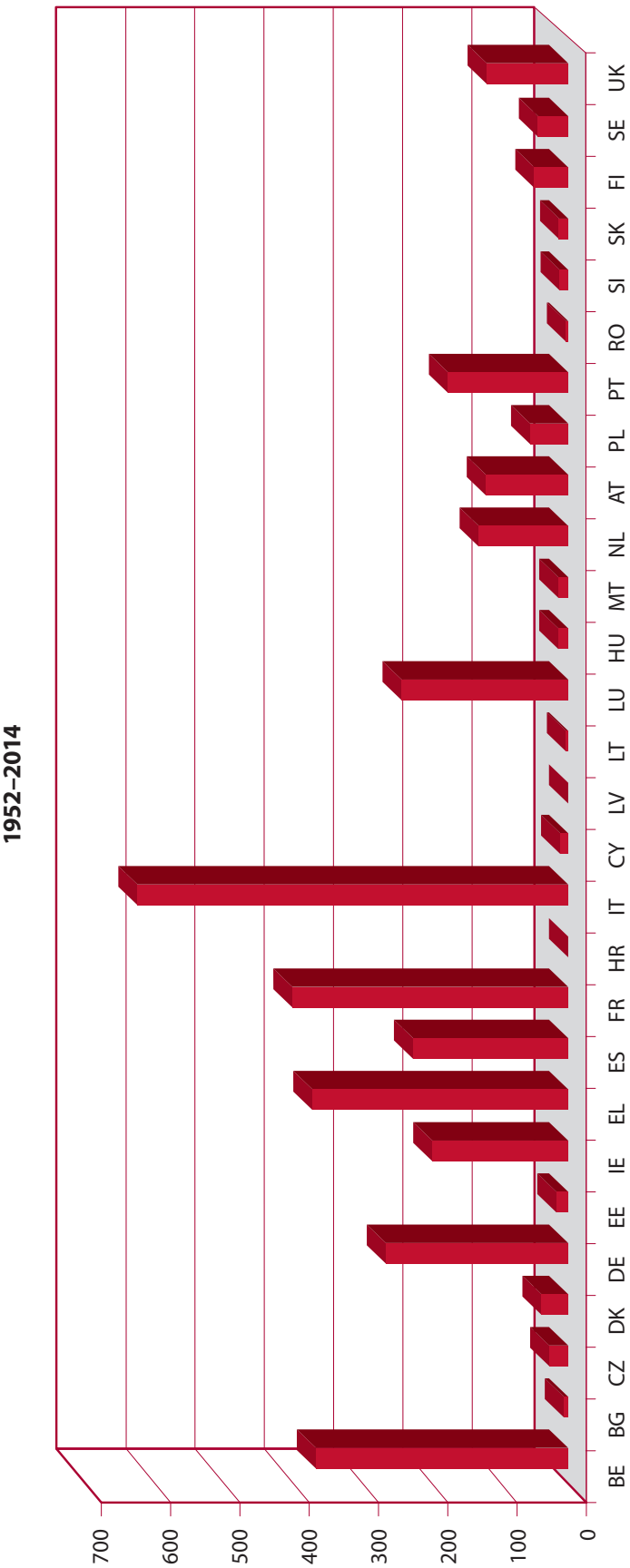

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Łącznie
1952–2014	382	8	28	40	278	22	205	396	241	415		641	12	1	3	264	15	15	146	136	71	195	3	13	13	57	54	137	**3791**

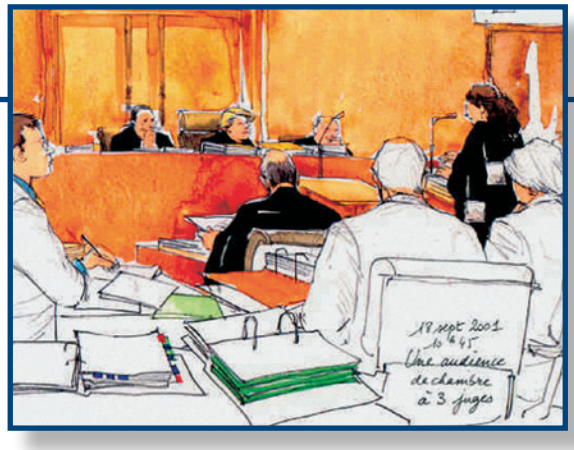

Rozdział II

Sąd

A – Działalność Sądu w 2014 r.

Prezes Marc Jaeger

W 2014 r. Sąd obchodził w piękny sposób 25. rocznicę swego utworzenia: świętując to wydarzenie w towarzystwie swych dawnych członków z okazji dnia refleksji, który został spędzony w pogodnej atmosferze i przyniósł wiele owocnych przemyśleń, ale także rozkoszując się głównymi dokonaniami ubiegłego roku.

Rzadkość polegająca na tym, że skład Sądu nie uległ żadnym zmianom – gwarancja efektywnego i niezakłóconego funkcjonowania – nie pozostaje bez związku z bezprecedensowymi wynikami odnotowanymi w tym roku. Ciągłość ta pozwoliła bowiem wykorzystać jak najlepiej włożony nakład pracy i reformy przeprowadzane od wielu lat, jak również wsparcie w postaci dziewięciu dodatkowych referendarzy (po jednym na izbę) od początku roku.

Sąd mógł zatem **rozstrzygnąć 814 spraw**, co daje prawdziwą satysfakcję. Nie chodzi tu tylko o rekord, lecz przede wszystkim o znaczny wzrost (16%) w porównaniu ze średnią z trzech ostatnich lat, mimo że były to najbardziej produktywne lata w historii Sądu. Mówiąc bardziej ogólnie, od 2008 r. analiza tej trzyletniej średniej pokazuje wzrost produktywności przekraczający 50% (z 479 w 2008 r. do 735 w 2014 r.).

Znaczny wzrost wolumenu działalności Sądu znajduje także wyraz w **liczbie spraw**, w których strony przedstawiły swoje stanowiska na rozprawie w 2014 r. (ich zdecydowana część zostanie rozstrzygnięta w 2015 r.), która to liczba wyniosła 390, co stanowi podwyżkę o 40% w porównaniu z rokiem 2013.

Istotny wzrost odnotowano także w przypadku **nowych spraw** (zwłaszcza dużych grup powiązanych spraw w dziedzinie pomocy państwa i środków ograniczających), osiągając tym samym niespotykany dotąd poziom (912 spraw). A zatem mimo wyjątkowej wydajności liczba spraw w toku w Sądzie (1423 spraw) wzrosła o niemal sto w porównaniu z 2013 r. Natomiast warto zwrócić uwagę na okoliczność, że stosunek między liczbą spraw w toku a liczbą spraw rozstrzygniętych (stosunek, który stanowi wskazówkę co do teoretycznego przewidywalnego czasu trwania postępowania) jest najniższy ze stosunków odnotowanych od niemal dziesięciu lat.

Ta pozytywna tendencja znajduje odbicie w **średnim czasie trwania postępowania** w sprawach rozstrzygniętych w 2014 r. Czas ten skrócił się o 3,5 miesiąca (z 26,9 miesiąca w 2013 r. do 23,4 miesiąca w 2014 r.), co stanowi zmianę o ponad 10%, powracając tym samym do wartości odnotowywanych przed dziesięcioma laty.

Sądowi udało się zatem zapanować nad wpływem ciągłego wzrostu sporów wnoszonych do niego, opierając się na ewolucji swoich metod pracy oraz na umiarkowanym zwiększeniu swoich zasobów. Co więcej, wkrótce będzie on mógł liczyć na **modernizację swoich przepisów proceduralnych**, gdyż prace nad jego projektem nowego regulaminu postępowania zostały zakończone w Radzie pod koniec roku 2014. Narzędzie to, którego wejście w życie jest przewidywane w ciągu 2015 r., będzie zawierać wiele nowych przepisów, które umożliwią Sądowi dalszą poprawę skuteczności jego procedur i uporanie się z problemami powstałymi w związku z ewolucją toczących się przed nim sporów. Tytułem przykładu można wymienić możliwość przydzielania spraw z zakresu własności intelektualnej Sądowi w składzie jednego sędziego, uprawnienie do orzekania w drodze wyroku bez przeprowadzenia rozprawy, ujęcie w ramy prawne systemu interwencji czy też postępowanie z informacjami lub materiałami mającymi wpływ na bezpieczeństwo Unii lub jej państw członkowskich.

I tak, mimo ciągłych przeobrażeń Sąd podąża swoją własną drogą, kierując się poszanowaniem praw podstawowych jednostek i poszukując delikatnej równowagi między szybkością a jakością kontroli sądowej.

I. Spory dotyczące zgodności z prawem

Dopuszczalność skarg wniesionych na podstawie art. 263 TFUE

W 2014 r. w orzecznictwie Sądu dokonano uściśleń w kwestii pojęć aktu podlegającego zaskarżeniu i aktu regulacyjnego niewymagającego środków wykonawczych w rozumieniu art. 263 TFUE.

1. Pojęcie aktu podlegającego zaskarżeniu

W wyroku z dnia 13 listopada 2014 r. *Hiszpania/Komisja* (T-481/11, Zb.Orz., EU:T:2014:945) Sąd poruszył kwestię aktu wyłącznie potwierdzającego przy okazji skargi o stwierdzenie częściowej nieważności rozporządzenia wykonawczego w dziedzinie rolnictwa.

Sąd przypomniał w tym względzie, iż z utrwalonego orzecznictwa wynika, że akt jest uznawany za wyłącznie potwierdzający wcześniejszy akt, jeżeli przedmiotowy akt nie zawiera w stosunku do wcześniejszego aktu żadnego nowego elementu i nie został poprzedzony ponownym zbadaniem sytuacji adresata tego wcześniejszego aktu. To orzecznictwo, które dotyczy aktów indywidualnych, powinno być stosowane również do aktów normatywnych, ponieważ nic nie uzasadnia odmiennego traktowania tych aktów. Zdaniem Sądu akt powinien być uznany za przyjęty po ponownym zbadaniu sytuacji, co wyłącza jego charakter potwierdzający, w przypadku gdy akt ten został przyjęty albo na wniosek zainteresowanego, albo z własnej inicjatywy jego autora na podstawie istotnych elementów, które nie zostały uwzględnione przy przyjmowaniu wcześniejszego aktu. Jeżeli natomiast – jak zauważył Sąd – okoliczności faktyczne i prawne, na których opiera się nowy akt, nie są odmienne od okoliczności uzasadniających przyjęcie wcześniejszego aktu, to ten nowy akt jedynie potwierdza akt wcześniejszy.

W odniesieniu do okoliczności, w jakich dane elementy mogą być uznane za nowe i istotne, Sąd uściślił, że element należy uznać za nowy – bez względu na to, czy element ten istniał czy też nie w chwili przyjęcia wcześniejszego aktu – gdy z jakiegokolwiek powodu, w tym niedochowania staranności przez autora wcześniejszego aktu, taki element nie został uwzględniony przy jego przyjmowaniu. Co do istotnego charakteru danego elementu Sąd zauważył, iż charakter taki oznacza, że dany element jest w stanie zmienić w istotny sposób sytuację prawną, jaka została uwzględniona przez autorów wcześniejszego aktu.

Sąd zaznaczył także, iż środek uzależniony od trwania okoliczności faktycznych i prawnych, którymi kierowano się przy jego przyjęciu, powinien móc być przedmiotem wniosku o dokonanie przeglądu w celu ustalenia, czy jego pozostawienie w mocy jest uzasadnione. Zdaniem Sądu dalsza weryfikacja mająca na celu ustalenie, czy taki wcześniej przyjęty środek jest nadal uzasadniony w kontekście zaistniałej w międzyczasie zmiany sytuacji prawnej lub faktycznej, prowadzi do przyjęcia aktu, który nie potwierdza wyłącznie wcześniejszego aktu, lecz stanowi akt zaskarżalny mogący być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności na podstawie art. 263 TFUE.

2. Pojęcie aktu regulacyjnego niewymagającego środków wykonawczych

Sąd miał okazję poruszyć kwestię pojęcia aktu regulacyjnego niewymagającego środków wykonawczych w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE w wyroku z dnia 26 września 2014 r., *Dansk Automat Brancheforening/Komisja* (T-601/11, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:839). Sądowi

została przedłożona do rozstrzygnięcia skarga wniesiona przez stowarzyszenie przedsiębiorstw i spółek, którym udzielono zezwolenia na instalowanie automatów do gier oferujących wygrane pieniężne, na decyzję Komisji uznającą za zgodne z rynkiem wewnętrznym wprowadzenie w Danii niższych podatków od gier losowych online niż w przypadku kasyn i salonów gier.

Sąd, będąc zmuszonym zbadać w ramach rozpatrywania powyższej skargi argument skarżącej, zgodnie z którym zaskarżona decyzja stanowi akt regulacyjny niewymagający przyjęcia środków wykonawczych w rozumieniu art. 263 akapit czwarty in fine TFUE, podkreślił, że z orzecznictwa Trybunału, a w szczególności z wyroku *Telefónica/Komisja*[1], wynika, że pojęcie to należy interpretować w świetle zasady skutecznej ochrony sądowej. Ponadto Sąd przypomniał, że osoby fizyczne lub prawne, które z racji przesłanek dopuszczalności określonych w art. 263 akapit czwarty TFUE nie mogą zaskarżyć bezpośrednio do sądu Unii aktu regulacyjnego Unii, są chronione przed stosowaniem wobec nich takiego aktu dzięki możliwości zaskarżenia środków wykonawczych wymaganych przez tenże akt.

Mając na uwadze, po pierwsze, okoliczność, iż sporna decyzja nie określa szczególnych i konkretnych skutków w odniesieniu do każdego z podatników oraz, po drugie, że z tekstu tej decyzji wynika, iż wejście w życie ustawy w sprawie podatków od gier losowych zostało przesunięte przez władze krajowe do momentu wydania przez Komisję decyzji końcowej na podstawie art. 108 ust. 3 TFUE, Sąd uznał, że wspomniana decyzja wymaga środków wykonawczych. Szczególne i konkretne konsekwencje, jakie pociągnęła za sobą taka decyzja w odniesieniu do podatników, urzeczywistniły się bowiem w postaci aktów prawa krajowego, czyli ustawy w sprawie podatków od gier losowych oraz przyjętych w wykonaniu tej ustawy aktów określających należne od podatników kwoty, które to akty stanowią jako takie środki wykonawcze w rozumieniu art. 263 akapit czwarty in fine TFUE. Ze względu na to, iż akty te mogą zostać zakwestionowane przed sądem krajowym, podatnicy mają możliwość zwrócenia się do sądu, nie będąc zmuszonymi do naruszenia w tym celu prawa, powołując się na nieważność zaskarżonej decyzji w ramach skargi wniesionej do sądu krajowego i w razie potrzeby sprawić, że sąd ten zwróci się na podstawie art. 267 TFUE do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Skarga na decyzję, o której mowa, nie spełniała zatem przesłanek dopuszczalności określonych w art. 263 akapit czwarty TFUE.

Dopuszczalność skarg wniesionych na podstawie art. 265 TFUE

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 21 marca 2014 r., *Yusef/Komisja* (T-306/10, Zb.Orz., EU:T:2014:141), Sądowi została przedłożona do rozstrzygnięcia skarga na bezczynność mająca na celu stwierdzenie, że Komisja niezgodnie z prawem okazała bezczynność, nie wykreślając skarżącego z wykazu osób, do których miały zastosowanie środki ograniczające na podstawie rozporządzenia (WE) nr 881/2002[2], w związku z jego wnioskiem o dokonanie przeglądu w odniesieniu do decyzji o umieszczeniu go w tym wykazie.

Sąd zajął przede wszystkim stanowisko, że nie można pozwolić stronie skarżącej na obejście terminu do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności na podstawie art. 263 TFUE, skierowanej przeciwko aktowi instytucji w drodze „kruczka procesowego" w postaci skargi na bezczynność na podstawie art. 265 TFUE, skierowanej przeciwko odmowie uchylenia lub wycofania rzeczonego aktu przez tę

[1] Wyrok z dnia 19 grudnia 2013 r., *Telefónica/Komisja* (C-274/12 P, Zb.Orz., EU:C:2013:852, pkt 27 i nast.).

[2] Rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z Osamą bin Ladenem, siecią Al-Kaida i talibami i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 467/2001 zakazujące wywozu niektórych towarów i usług do Afganistanu, wzmacniające zakaz lotów i rozszerzające zamrożenie funduszy i innych środków finansowych w odniesieniu do talibów w Afganistanie (Dz.U. L 139, s. 9).

instytucję. Zdaniem Sądu należy jednak zwrócić uwagę na szczególny wymiar czasowy aktu, którego dotyczy omawiana sprawa, gdyż ważność środka polegającego na zamrożeniu funduszy na podstawie rozporządzenia nr 881/2002 jest zawsze uzależniona od trwania okoliczności faktycznych i prawnych, które spowodowały jego przyjęcie, a także od konieczności jego utrzymania w celu realizacji związanego z nim celu. Wynika stąd, że inaczej niż w wypadku aktu mającego wywoływać skutki trwałe, środek taki polegający na zamrożeniu funduszy powinien móc być przedmiotem wniosku o dokonanie przeglądu w każdej chwili w celu ustalenia, czy jego pozostawienie w mocy jest uzasadnione, a zaniechanie uwzględnienia takiego wniosku ze strony Komisji powinno móc być przedmiotem skargi na bezczynność. W tym względzie Sąd zauważył, iż w omawianej sprawie nowe okoliczności są dwojakiej natury, mianowicie chodzi tu, po pierwsze, o ogłoszenie wyroku *Kadi i Al Barakaat International Foundation/Rada i Komisja*[3], a po drugie, o okoliczność, że rząd Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej doszedł do wniosku, iż skarżący nie spełnia już kryteriów umieszczenia w tym wykazie i zapowiedział zamiar uzyskania wykreślenia swojego nazwiska z tego wykazu. W takich okolicznościach Sąd uznał, że należy wziąć pod uwagę nie tylko ogłoszenie ww. wyroku *Kadi I* (EU:C:2008:461), ale także i przede wszystkim zmianę postawy i zachowania, jaką wyrok ten w sposób nieunikniony spowodował po stronie Komisji, a która to zmiana sama w sobie stanowi nową i istotną okoliczność. Z chwilą ogłoszenia wspomnianego wyroku Komisja zmieniła bowiem diametralnie swoje podejście i przyznała sobie możliwość przeglądu – jeżeli nie z własnej inicjatywy, to przynajmniej na wyraźny wniosek zainteresowanych – wszystkich pozostałych przypadków zamrożenia funduszy na podstawie rozporządzenia nr 881/2002.

Nawet jeżeli Komisja uważała, iż zastosowanie wobec skarżącego środków ograniczających przewidzianych w rozporządzeniu nr 881/2002 było i pozostawało merytorycznie uzasadnione, to w każdym razie miała ona obowiązek zaradzenia w najszybszym możliwym terminie jawnemu naruszeniu zasad mających zastosowanie w procedurze, zgodnie z którą instytucja ta postępowała, umieszczając skarżącego we wspomnianym wykazie, po stwierdzeniu, że naruszenie to było co do zasady identyczne z naruszeniem tych samych zasad stwierdzonym przez Trybunał w ww. wyroku *Kadi I* (EU:C:2008:461) i wyroku *Komisja i in./Kadi*[4] oraz przez Sąd w wyrokach *Kadi/Rada i Komisja oraz Kadi/Komisja*[5]. A zatem zdaniem Sądu należało uznać, że mamy do czynienia z bezczynnością Komisji, przy czym stan bezczynności trwał nadal jeszcze w dniu zamknięcia ustnego etapu postępowania, ponieważ wciąż nie doszło do odpowiedniego zaradzenia stwierdzonym nieprawidłowościom.

Reguły konkurencji obowiązujące w stosunku do przedsiębiorstw

1. Uwagi ogólne

a) Żądanie udzielenia informacji

W 2014 r. Sąd orzekł w przedmiocie serii skarg wniesionych przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w sektorze cementu mających na celu stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie żądania udzielenia informacji, które to decyzje zostały do nich skierowane przez Komisję na podstawie art. 18 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 1/2003[6]. Skargi te umożliwiły Sądowi dokonanie uściśleń

[3] Wyrok z dnia 3 września 2008 r., *Kadi i Al Barakaat International Foundation/Rada i Komisja* (C-402/05 P i C-415/05 P, Zb.Orz., zwany dalej „wyrokiem Kadi I", EU:C:2008:461).

[4] Wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., *Komisja i in./Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P i C-595/10 P, Zb.Orz., EU:C:2013:518).

[5] Wyroki: z dnia 21 września 2005 r., *Kadi/Rada i Komisja* (T-315/01, Zb.Orz., EU:T:2005:332) oraz z dnia 30 września 2010 r., *Kadi/Komisja* (T-85/09, Zb.Orz., EU:T:2010:418).

[6] Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu [101 TFUE i 102 TFUE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

zwłaszcza w odniesieniu do charakteru poszlak uzasadniających żądanie udzielenia informacji oraz w kwestii, w jakim stopniu prawo do odmowy składania samoobciążających wyjaśnień zezwala na odmowę ustosunkowania się do takiego żądania, jak również w odniesieniu do wymogu proporcjonalności żądania.

– Wystarczająco poważny charakter poszlak uzasadniających żądanie

W wyroku z dnia 14 marca 2014 r., *Cementos Portland Valderrivas/Komisja* (T-296/11, Zb.Orz., EU:T:2014:121), Sąd uściślił, że aby móc wydać decyzję dotyczącą żądania informacji, Komisja powinna być w posiadaniu wystarczająco poważnych poszlak pozwalających podejrzewać naruszenie reguł konkurencji.

Choć na Komisję nie można nałożyć obowiązku wskazania na wstępnym etapie dochodzenia poszlak, które skłoniły ją do rozważenia hipotezy naruszenia art. 101 TFUE, to nie można jednak z tego wnioskować, iż Komisja nie powinna być w posiadaniu elementów, które pozwoliłyby jej na rozważanie hipotezy naruszenia art. 101 TFUE przed przyjęciem takiej decyzji. W celu zastosowania się do wymogu ochrony przed arbitralną lub nieproporcjonalną ingerencją władz publicznych w sferę działalności prywatnej każdej osoby fizycznej bądź prawnej, decyzja dotycząca żądania informacji powinna mieć na celu zebranie niezbędnych dokumentów w celu potwierdzenia prawidłowości i zakresu określonych okoliczności faktycznych i prawnych, co do których Komisja posiada już informacje stanowiące wystarczająco poważne poszlaki pozwalające podejrzewać naruszenie reguł konkurencji. W omawianej sprawie Sąd, jako że zostało do niego skierowane takie żądanie, oraz w sytuacji, w której skarżąca wskazała na niektóre dowody podające w wątpliwość wystarczająco poważny charakter poszlak, którymi Komisja dysponowała w celu przyjęcia decyzji na podstawie art. 18 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, stanął na stanowisku, iż do niego należy zbadanie tych poszlak i ocena, czy mają one wystarczająco poważny charakter. Zdaniem Sądu ocena ta powinna być dokonana z uwzględnieniem okoliczności, iż zaskarżona decyzja została wydana w ramach wstępnego etapu dochodzenia mającego na celu umożliwienie Komisji zebrania wszystkich istotnych informacji potwierdzających – albo nie – istnienie naruszenia reguł konkurencji i zajęcia przez nią wstępnego stanowiska w przedmiocie kierunku oraz dalszego rozwoju postępowania. A zatem na tym etapie nie można było wymagać od Komisji, przed przyjęciem decyzji dotyczącej żądania informacji, aby była w posiadaniu punktów zaczepienia świadczących o istnieniu naruszenia. Wystarcza bowiem, by wspomniane poszlaki wzbudzały uzasadnione podejrzenie co do istnienia domniemanego naruszenia, aby Komisja była uprawniona do żądania dostarczenia dodatkowych informacji w drodze decyzji przyjętej na podstawie art. 18 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003. Jako że poszlaki przedstawione przez Komisję odpowiadały tej definicji, Sąd oddalił skargę.

– Proporcjonalność żądania

Wyrok z dnia 14 marca 2014 r., *Buzzi Unicem/Komisja* (T-297/11, Zb.Orz., EU:T:2014:122) umożliwił ponadto Sądowi podkreślenie, że dla zgodności decyzji w sprawie żądania udzielenia informacji z zasadą proporcjonalności nie wystarczy, by żądana informacja była związana z przedmiotem dochodzenia. Ważne jest również, aby nałożony na przedsiębiorstwo obowiązek dostarczenia informacji nie stanowił dla niego obciążenia nieproporcjonalnego w stosunku do potrzeb dochodzenia. Zdaniem Sądu należy z tego wywnioskować, iż decyzja zobowiązująca adresata do ponownego udzielenia wcześniej żądanych informacji wyłącznie na tej podstawie, że tylko niektóre z nich zdaniem Komisji były niepoprawne, stanowi nadmierne obciążenie w stosunku do potrzeb dochodzenia, a więc nie jest zgodna z zasadą proporcjonalności. Również dążenie do łatwości przetwarzania odpowiedzi udzielonych przez przedsiębiorstwa nie może uzasadniać zobowiązania owych przedsiębiorstw do przedstawienia w nowym formacie informacji posiadanych już przez Komisję. W omawianej sprawie, stwierdziwszy wprawdzie istotny nakład pracy spowodowany zakresem żą-

danych informacji i bardzo wysokim stopniem dokładności w formacie odpowiedzi narzuconym przez Komisję, Sąd uznał jednak, że takie obciążenie nie było nieproporcjonalne w świetle potrzeb dochodzenia i zakresu zarzucanych naruszeń.

Kwestia proporcjonalności żądania udzielenia informacji została także poruszona w ramach sprawy, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 14 marca 2014 r., *Schwenk Zement/Komisja* (T-306/11, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:123). W sprawie tej Sąd został poproszony w szczególności o wypowiedzenie się w przedmiocie ewentualnie nieproporcjonalnego charakteru obciążenia w związku z nałożeniem na skarżące przedsiębiorstwo obowiązku udzielenia odpowiedzi na szereg pytań w terminie dwóch tygodni.

Sąd zwrócił uwagę, iż w celu dokonania takiej oceny należy uwzględnić okoliczność, że strona skarżąca jako adresat decyzji w sprawie żądania udzielenia informacji na podstawie art. 18 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 była narażona na ryzyko obciążenia nie tylko grzywną lub okresową karą pieniężną w razie przedstawienia informacji niepełnych lub spóźnionych lub w razie nieudzielenia informacji, lecz również grzywną w razie przedstawienia informacji uznanych przez Komisję za nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd. Wobec tego Sąd uściślił, iż zbadanie stosowności terminu wyznaczonego w decyzji w sprawie żądania udzielenia informacji ma szczególne znaczenie, jako że termin ten powinien umożliwić adresatowi decyzji nie tylko faktyczne udzielenie odpowiedzi, lecz również upewnienie się co do pełnego, zgodnego z prawdą i niewprowadzającego w błąd charakteru udzielonych informacji.

b) Skarga do Komisji – zobowiązania

W wyroku z dnia 6 lutego 2014 r., *CEEES i Asociación de Gestores de Estaciones de Servicio/Komisja* (T-342/11, Zb.Orz., EU:T:2014:60), Sąd orzekł w przedmiocie skargi do Komisji złożonej przez dwa związki przedsiębiorstw zarzucające spółce naftowej uchybienie zobowiązaniom zaciągniętym przez tę spółkę wobec Komisji w ramach postępowania w sprawie stosowania reguł konkurencji. Skarżące twierdziły, że wskutek nieprzestrzegania przez tę spółkę podjętych przez nią zobowiązań Komisja powinna była wznowić postępowanie wobec tej spółki i nałożyć na nią grzywnę lub okresową karę pieniężną.

Sąd nie zgodził się z powyższą argumentacją. Wyjaśnił, że w przypadku gdy przedsiębiorstwo nie przestrzega decyzji dotyczącej zobowiązań w rozumieniu art. 9 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003, Komisja nie jest zobowiązana do wznowienia postępowania przeciwko niemu, lecz dysponuje uprawnieniami dyskrecjonalnymi w tym względzie. Instytucja ta dysponuje również uprawnieniami dyskrecjonalnymi w zakresie dotyczącym stosowania art. 23 ust. 2 lit. c) i art. 24 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 1/2003, na podstawie których może ona nakładać grzywny lub okresowe kary pieniężne na przedsiębiorstwa, jeżeli nie przestrzegają one zobowiązania uznanego za wiążące decyzją wydaną w zastosowaniu art. 9 wspomnianego rozporządzenia.

Ponadto zdaniem Sądu skoro Komisja powinna dokonać oceny kwestii, czy dalsze badanie wniesionej do niej skargi leży w interesie Unii, uwzględniając przy tym mające znaczenie w danej sprawie okoliczności prawne i faktyczne, powinna ona wziąć pod uwagę okoliczność, że sytuacja może przedstawiać się inaczej w zależności od tego, czy wniesiona do niej skarga dotyczy ewentualnego nieprzestrzegania decyzji dotyczącej zobowiązań lub ewentualnego naruszenia art. 101 TFUE lub 102 TFUE. Jako bowiem że uchybienie zobowiązaniom jest, ogólnie rzecz biorąc, łatwiej wykazać niż naruszenie art. 101 TFUE lub 102 TFUE, zakres środków dochodzeniowych, których należy użyć w celu wykazania takiego nieprzestrzegania zobowiązań, będzie co do zasady bardziej ograniczony. Nie można jednak z tego wywieść, że w takim wypadku Komisja powinna konsekwentnie wznawiać postępowanie i nakładać grzywnę lub okresową karę pieniężną. Stanowisko takie skutkowa-

łoby bowiem przekształceniem kompetencji przysługujących jej na podstawie art. 9 ust. 2, art. 23 ust. 2 lit. c) i art. 24 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 1/2003 w kompetencje ograniczone, co nie byłoby zgodne z brzmieniem tych przepisów. W tym kontekście Sąd uściślił, że Komisja powinna uwzględnić środki, które krajowy organ ochrony konkurencji przyjął wobec przedsiębiorstwa, w sytuacji gdy dokonuje oceny tego, czy w interesie Unii leży wznowienie wobec tego przedsiębiorstwa postępowania w przedmiocie nieprzestrzegania podjętych przez nie zobowiązań mającego na celu nałożenie na nie grzywny lub okresowej kary pieniężnej. W świetle tych rozważań Sąd doszedł do wniosku, że w rozpatrywanym przypadku decyzja Komisji, by nie wznawiać postępowania i nie nakładać okresowej kary pieniężnej lub grzywny na przedsiębiorstwo, którego dotyczyła złożona do niej skarga, nie jest dotknięta oczywistym błędem w ocenie.

2. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 101 TFUE

a) Właściwość miejscowa Komisji

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 27 lutego 2014 r., *InnoLux/Komisja* (T-91/11, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:92), Sądowi została przedłożona do rozstrzygnięcia skarga o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji dotyczącej postępowania na podstawie art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG)[7]. Decyzją tą Komisja ukarała skarżącą za jej udział w światowym kartelu wyświetlaczy ciekłokrystalicznych (zwanych dalej „LCD"). Na poparcie skargi skarżąca podniosła między innymi, że Komisja, ustalając mającą znaczenie dla potrzeb obliczenia grzywny wartość sprzedaży, zastosowała błędne pod względem prawnym pojęcie „sprzedaży bezpośredniej w obrębie EOG w formie wyrobów przetworzonych". Jej zdaniem, przyjmując takie pojęcie, Komisja w sztuczny sposób przemieściła miejsce, w którym była w rzeczywistości dokonywana sprzedaż będąca przedmiotem sporu w tej sprawie, naruszając w ten sposób granice swej właściwości miejscowej.

W powyższym względzie Sąd przypomniał, że naruszenie art. 101 TFUE polega na zachowaniu składającym się z dwóch elementów, czyli z zawiązania kartelu i wprowadzenia go w życie. Jeśli warunek dotyczący wprowadzenia w życie został spełniony, kompetencje Komisji do zastosowania wobec takich zachowań reguł konkurencji Unii podlegają powszechnie przyjętej w publicznym prawie międzynarodowym zasadzie terytorialności[8].

W sytuacji gdy ogólnoświatowy kartel ma antykonkurencyjny cel, do uznania, iż jest on wprowadzany w życie na rynku wewnętrznym, wystarczy, że objęte tym kartelem produkty są sprzedawane na tym rynku. Sąd podkreślił bowiem, iż wprowadzenie kartelu w życie niekoniecznie oznacza, że wywiera on rzeczywisty wpływ na rynek, gdyż kwestia tego, czy kartel ma konkretne skutki dla cen stosowanych przez jego uczestników, ma znaczenie tylko w ramach ustalania wagi tego kartelu przy obliczaniu kwoty grzywny, jeśli Komisja postanowi zastosować to właśnie kryterium. W tym kontekście koncepcja wprowadzenia kartelu w życie opiera się w istocie na przyjętym w prawie konkurencji pojęciu przedsiębiorstwa, któremu należy przypisać rozstrzygające znaczenie przy ustalaniu zakresu właściwości miejscowej Komisji do stosowania tego prawa. A zatem, jeżeli przedsiębiorstwo, do którego należy strona skarżąca, uczestniczyło w kartelu zawiązanym poza EOG, Komisja winna być w stanie przeprowadzić dochodzenie w sprawie skutków, jakie miało zachowanie tego przedsiębiorstwa dla konkurencji na rynku wewnętrznym, oraz nałożyć grzywnę w wysokości pro-

[7] Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Dz.U. 1994, L 1, s. 3).

[8] W przedmiocie właściwości miejscowej Komisji zob. także poniżej rozważania poświęcone wyrokowi z dnia 12 czerwca 2014 r., *Intel/Komisja* [T-286/09, Zb.Orz. (Fragmenty), odwołanie w toku, EU:T:2014:547], w części zatytułowanej „3. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 102 TFUE".

porcjonalnej do szkodliwości tego kartelu dla konkurencji na tym rynku. Zdaniem Sądu wynika stąd, że poprzez uwzględnienie w swych obliczeniach „sprzedaży bezpośredniej w obrębie EOG w formie wyrobów przetworzonych" Komisja nie rozszerzyła w bezprawny sposób swej właściwości miejscowej do prowadzenia dochodzenia w sprawie naruszeń reguł konkurencji określonych w traktatach.

b) Obliczanie wysokości grzywien

– Wartość sprzedaży – składniki i wyroby gotowe

W ww. sprawie *InnoLux/Komisja* Sąd został także poproszony o ustalenie wartości sprzedaży, na którą miał wpływ kartel, wykorzystanej przez Komisję do określenia podstawowej kwoty grzywny, jaką należało wymierzyć. Skarżąca twierdziła w tym względzie, że Komisja uwzględniła sprzedaż wyrobów gotowych, w których zostały zamontowane LCD objęte kartelem, w odniesieniu do których nie stwierdzono żadnego naruszenia w zaskarżonej decyzji i które nie miały bezpośredniego bądź choćby pośredniego związku z naruszeniem stwierdzonym w tej decyzji.

Sąd zauważył, że gdyby Komisja nie zastosowała takiej metody, nie mogłaby ona uwzględnić przy obliczaniu grzywny znacznej części sprzedaży LCD objętych kartelem dokonanej przez tych jego uczestników, którzy należeli do zintegrowanych pionowo przedsiębiorstw, i to nawet w przypadku, gdyby ta sprzedaż zakłócała konkurencję w obrębie EOG. Zdaniem Sądu Komisja powinna była uwzględnić rozmiar naruszenia na danym rynku i mogła w tym celu wykorzystać obrót osiągany przez skarżącą przy sprzedaży LCD objętych kartelem, który to obrót stanowi okoliczność obiektywną pozwalającą na właściwe określenie szkodliwości uczestnictwa skarżącej w kartelu dla normalnej konkurencji, jeśli tylko – tak jak w omawianym przypadku – obrót ten został osiągnięty w wyniku sprzedaży mającej związek z EOG. Ponadto nie można uznać, iż Komisja wykorzystała wyniki dochodzenia przeprowadzonego przez nią w przedmiocie LCD objętych kartelem, aby stwierdzić naruszenie dotyczące zawierających te LCD wyrobów gotowych. Bynajmniej nie utożsamiając LCD objętych kartelem z zawierającymi ten składnik wyrobami gotowymi, Komisja ograniczyła się do uznania, i to jedynie dla celów obliczenia grzywny, że w przypadku pionowo zintegrowanych przedsiębiorstw takich jak skarżąca miejsce sprzedaży wyrobów gotowych pokrywało się z miejscem sprzedaży stanowiących przedmiot kartelu składników podmiotom trzecim, czyli nienależącym do przedsiębiorstwa, które wyprodukowało te składniki.

– Sposób obliczania i wytyczne

Wyrok z dnia 6 lutego 2014 r., *AC-Treuhand/Komisja* (T-27/10, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:59), umożliwił Sądowi uściślenie zakresu uznania przysługującego Komisji przy stosowaniu wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien[9]. W sprawie tej skarżąca twierdziła, że Komisja naruszyła wytyczne z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien w tym znaczeniu, że z jednej strony grzywny, które zostały nałożone na skarżącą w zaskarżonej decyzji, nie powinny były zostać ustalone w sposób ryczałtowy, lecz na podstawie wynagrodzeń otrzymanych przez nią za dostawę usług związanych z naruszeniami, oraz że z drugiej strony Komisja powinna była uwzględnić zdolność płatniczą skarżącej.

Sąd podkreślił, że wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien nie można wprawdzie uznać za normę prawną, której w każdym razie musi przestrzegać administracja, ale stanowią one normę postępowania, która zawiera pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej i od której

[9] Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2).

administracja nie może odstąpić w konkretnym przypadku bez podania uzasadnienia. Samoograniczenie uprawnień dyskrecjonalnych Komisji wynikające z przyjęcia wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien nie jest jednakże niezgodne z utrzymaniem znacznego zakresu uznania Komisji. Z pkt 37 wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien wynika bowiem, że szczególne okoliczności danego przypadku lub konieczność osiągnięcia odstraszającego skutku w pewnym przypadku mogą uzasadnić odstąpienie przez Komisję od ogólnej metodologii w zakresie ustalania grzywien. Sąd zwrócił uwagę w tejże sprawie, że skarżąca nie działała na rynkach, których dotyczyły naruszenia, w związku z czym wartość jej sprzedaży usług związanych bezpośrednio lub pośrednio z naruszeniem była zerowa lub niereprezentatywna dla wpływu udziału skarżącej w spornych naruszeniach na rynki właściwe. Wobec powyższego Komisja nie miała możliwości ustalenia wartości sprzedaży skarżącej na rynkach właściwych i nie mogła również uwzględnić kwoty wynagrodzeń otrzymanych przez skarżącą, gdyż nie przedstawiały one w żaden sposób wspomnianej wartości. Te szczególne okoliczności sprawy umożliwiały Komisji odejście od metodologii przedstawionej w wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien na podstawie pkt 37 tych wytycznych, a nawet zobowiązywały ją do takiego działania. Wobec tego Sąd orzekł, że Komisja słusznie odstąpiła w tym przypadku od metodologii przedstawionej w wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien, ustalając kwotę grzywien w sposób ryczałtowy oraz ostatecznie w granicach pułapu określonego w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

– Wartość sprzedaży – niedbalstwo – nieograniczone prawo orzekania

W ww. wyroku *InnoLux/Komisja* (EU:T:2014:92) Sąd był zmuszony uściślić zakres przysługującego mu prawa nieograniczonego orzekania w przypadku braku współpracy ze strony przedsiębiorstwa, którego dotyczy postępowanie w sprawie stosowania reguł konkurencji.

W powyższym względzie Sąd przypomniał, że przedsiębiorstwo, do którego Komisja kieruje żądanie udzielenia informacji na podstawie przepisów art. 18 rozporządzenia nr 1/2003, jest zobowiązane do aktywnej współpracy i może zostać ukarane specjalną grzywną, przewidzianą w art. 23 ust. 1 tego rozporządzenia, sięgającą 1% jego obrotów, jeżeli umyślnie lub wskutek niedbalstwa przekaże informacje, które są niedokładne lub przeinaczone. Wynika stąd, że przy wykonywaniu nieograniczonego prawa orzekania Sąd może w odpowiednim wypadku uwzględnić brak współpracy przedsiębiorstwa i w konsekwencji podwyższyć kwotę grzywny, która została na nie nałożona z tytułu naruszenia art. 101 TFUE lub 102 TFUE, pod warunkiem że przedsiębiorstwo to nie zostało już ukarane za to samo zachowanie specjalną grzywną przewidzianą w przepisach art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003. W omawianym przypadku Sądu uznał jednak, iż okoliczność, że skarżąca, przedstawiając Komisji dane potrzebne do obliczenia wartości odpowiedniej sprzedaży, dopuściła się błędów, gdyż zawarła w wartości sprzedaży produkty inne niż produkty objęte kartelem, nie pozwala na uznanie, iż skarżąca uchybiła ciążącemu na niej obowiązkowi współpracy do tego stopnia, że należałoby to uwzględnić przy określaniu kwoty grzywny. Stosując tę samą metodę jak ta przyjęta przez Komisję w zaskarżonej decyzji, Sąd orzekł, że należy obniżyć wysokość grzywny do kwoty 288 mln EUR.

– Okoliczności obciążające – powrót do naruszenia

W wyroku z dnia 27 marca 2014 r., *Saint-Gobain Glass France i in./Komisja* (T-56/09 i T-73/09, Zb.Orz., EU:T:2014:160), dotyczącym kartelu na rynku szkła samochodowego, Sąd wypowiedział się w przedmiocie skutków powrotu do naruszenia dla wysokości grzywny wymierzonej przez Komisję. Wcześniejsze decyzje Komisji z 1984 r. i 1988 r. w sprawie podobnych naruszeń odnosiły się bowiem do jednego z ukaranych przedsiębiorstw. Skarżące kwestionują, że przypadek powrotu do naruszenia może zostać uwzględniony w stosunku do nich.

W powyższym względzie Sąd orzekł, iż nie można dopuścić, by Komisja w ramach ustalania okoliczności obciążającej w postaci powrotu do naruszenia mogła uznać, że dane przedsiębiorstwo jest odpowiedzialne za popełnione wcześniej naruszenie, za które nie zostało ono ukarane w decyzji Komisji, a w postępowaniu w sprawie owego naruszenia przedsiębiorstwo to nie było adresatem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, w związku z czym w postępowaniu prowadzącym do wydania decyzji, w której zostało stwierdzone wcześniejsze naruszenie, przedsiębiorstwo to nie miało możliwości przedstawienia argumentów w celu podważenia ewentualnego istnienia jednostki gospodarczej z jedną lub drugą spółką będącą adresatem wcześniejszej decyzji. Wobec tego w omawianym przypadku Sąd orzekł, iż Komisja nie mogła uwzględnić decyzji z 1988 r. w celu stwierdzenia sytuacji powrotu do naruszenia. Natomiast Komisja nie popełniła błędu, opierając się w tym celu na decyzji z 1984 r. Sąd zajął bowiem stanowisko, że upływ okresu około 13 lat i 8 miesięcy pomiędzy chwilą wydania tej decyzji a chwilą rozpoczęcia naruszenia ukaranego w zaskarżonej decyzji nie stanowi przeszkody w stwierdzeniu przez Komisję, bez naruszenia zasady proporcjonalności, że przedsiębiorstwo tworzone przez skarżące miało skłonność do naruszania reguł konkurencji.

Ponadto Sąd uściślił, iż z uwagi na fakt, że do celów stwierdzenia powrotu do naruszenia można było zgodnie z prawem uwzględnić tylko drugą z wymienionych powyżej decyzji oraz że ta decyzja była najbardziej oddalona w czasie od początku naruszenia, do którego odnosi się zaskarżona decyzja, powtórzenie się noszącego znamiona naruszenia zachowania skarżących miało mniejszą wagę aniżeli ta uwzględniona przez Komisję. Sąd postanowił zatem zmniejszyć procent podwyżki grzywny z tytułu powrotu do naruszenia do 30% i obniżyć odpowiednio wysokość grzywny nałożonej na skarżące.

3. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 102 TFUE

Działalność Sądu została naznaczona w tym roku sprawą, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 12 czerwca 2014 r., *Intel/Komisja* [T-286/09, Zb.Orz. (Fragmenty), odwołanie w toku, EU:T:2014:547]. Sądowi przedłożono do rozstrzygnięcia skargę na decyzję, w której Komisja nałożyła na amerykańskiego producenta mikroprocesorów Intel Corp. rekordową grzywnę w wysokości 1,06 mld EUR za nadużycie, z naruszeniem reguł konkurencji Unii, swojej pozycji dominującej na światowym rynku procesorów między 2002 a 2007 r., wprowadzając w życie strategię mającą na celu wykluczenie z rynku jego jedynego poważnego konkurenta. Sprawa ta dała Sądowi okazję do dokonania ważnych uściśleń w odniesieniu do właściwości miejscowej Komisji[10], sposobu udowodnienia naruszenia, tzw. rabatów „za wyłączność", praktyk zwanych „bezpodstawnymi ograniczeniami", jak również w zakresie obliczania wysokości nałożonej grzywny.

Sąd potwierdził najpierw, że aby uzasadnić właściwość Komisji w świetle prawa międzynarodowego publicznego, wystarczy wykazać albo kwalifikowane skutki praktyk stanowiących nadużycie (czyli skutki natychmiastowe, istotne i przewidywalne), albo wprowadzenie w życie tych praktyk w EOG. Są to zatem alternatywne, a nie kumulatywne metody ustalenia. W tym względzie Komisja nie jest zobowiązana wykazać istnienia konkretnych skutków. Zdaniem Sądu w celu zbadania, czy skutki praktyk stanowiących nadużycia w Unii są istotne, nie należy analizować w oderwaniu różnych zachowań stanowiących część jednolitego i ciągłego naruszenia. Wystarczy, że jednolite naruszenie, traktowane jako całość, mogło wywołać istotne skutki.

Następnie Sąd podkreślił, że nie ma potrzeby ustanawiania ogólnej reguły, zgodnie z którą oświadczenie przedsiębiorstwa trzeciego wskazujące, że przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą podjęło określone zachowania, nigdy nie może samo w sobie wystarczyć do wykazania okolicz-

[10] W przedmiocie właściwości miejscowej Komisji zob. także powyżej rozważania poświęcone ww. wyrokowi *Inno-Lux/Komisja* (T-91/11, EU:T:2014:92), w części zatytułowanej „2. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 101 TFUE".

ności faktycznych stanowiących naruszenie art. 102 TFUE. W przypadkach takich jak w omawianej sprawie, w których nie wydaje się, aby przedsiębiorstwo trzecie miało jakikolwiek interes w bezpodstawnym oskarżaniu przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą, oświadczenie przedsiębiorstwa trzeciego może w zasadzie wystarczyć samo w sobie do wykazania istnienia naruszenia.

Ponadto Sąd zauważył, że jeśli chodzi o uznanie przyznawania rabatów przez przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą za nadużycie, można rozróżnić trzy kategorie rabatów: rabaty ilościowe, rabaty za wyłączność i rabaty o skutku promującym potencjalnie lojalność. Rabaty za wyłączność, których przyznanie jest związane z warunkiem, że klient będzie zaopatrywał się – celem pokrycia całości lub znacznej części swojego zapotrzebowania – u przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą, są – w przypadku gdy są one przyznawane przez takie przedsiębiorstwo – sprzeczne z celem niezakłóconej konkurencji na rynku wewnętrznym. Zdolność antykonkurencyjna takiego rabatu opiera się na fakcie, iż może on zachęcić klientów do zaopatrywania się na zasadzie wyłączności. Istnienie takiej zachęty nie zależy jednak od tego, czy rabat zostaje faktycznie zmniejszony lub odebrany w razie naruszenia warunku wyłączności. Rabaty za wyłączność nie opierają się bowiem – poza wyjątkowymi okolicznościami – na żadnym usprawiedliwiającym tę korzyść finansową świadczeniu gospodarczym, lecz mają za cel pozbawienie nabywcy możliwości wyboru źródła zaopatrzenia lub jej ograniczenie i zamknięcie innym producentom dostępu do rynku. Tego rodzaju rabat stanowi nadużycie pozycji dominującej, jeśli nie ma obiektywnego uzasadnienia dla jego przyznania. Rabaty za wyłączność przyznawane przez przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą mają ze swej natury zdolność ograniczenia konkurencji i wykluczenia konkurentów z rynku. I tak, zdaniem Sądu Komisja nie była zobowiązana dokonać w omawianym przypadku oceny okoliczności sprawy w celu wykazania, że konkretnym lub potencjalnym skutkiem rabatów było wykluczenie konkurentów z rynku. W tym względzie Sąd zauważył, że przyznanie rabatu za wyłączność przez nieodzownego partnera handlowego, takiego jak dostawca zajmujący pozycję dominującą, utrudnia ze strukturalnego punktu widzenia konkurentowi przedstawienie oferty po atrakcyjnej cenie, a co za tym idzie, utrudnia dostęp do rynku. W tym kontekście ewentualnie niewielki rozmiar części rynku, których dotyczą rabaty za wyłączność przyznawane przez przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą, nie jest w stanie wykluczyć ich niezgodności z prawem. Przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą nie może więc uzasadniać faktu przyznania niektórym klientom rabatów za wyłączność okolicznością, że konkurenci mogą zaopatrywać innych klientów. Podobnie, przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą nie może uzasadnić przyznania rabatów związanych z warunkiem, że klient będzie zaopatrywał się niemalże wyłącznie u tego przedsiębiorstwa w określonym segmencie rynku, wskazując na okoliczność, że klient ten ma prawo do zaopatrywania się u konkurentów na własne potrzeby w innych segmentach. Ponadto Sąd stwierdził, że nie zachodzi konieczność analizowania w świetle kryterium określanego w języku angielskim mianem „as efficient competitor test", czy Komisja prawidłowo zbadała kwestię, czy rabaty te mogły skutkować wykluczeniem z rynku konkurenta równie efektywnego jak strona skarżąca.

Sąd zwrócił także uwagę, że praktyki określane mianem „bezpodstawnych ograniczeń" polegające na przyznaniu – pod pewnymi warunkami – płatności na rzecz klientów przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą w takim celu, by opóźnili oni, zaprzestali lub ograniczyli w taki lub inny sposób sprzedaż danego produktu konkurenta, mogą utrudnić temu konkurentowi dostęp do rynku i naruszają strukturę konkurencji. Stosowanie każdej z tych praktyk stanowi nadużycie pozycji dominującej w rozumieniu art. 102 TFUE. Zdaniem Sądu skutek w postaci wykluczenia występuje bowiem nie tylko wówczas, gdy dostęp do rynku zostanie uniemożliwiony konkurentom, lecz również wtedy, gdy ów dostęp zostanie utrudniony. Sąd podkreślił jeszcze, że do celów stosowania art. 102 TFUE wykazanie celu oraz skutków antykonkurencyjnych może ewentualnie sprowadzać się do tego samego. Jeśli wykazane zostanie, że celem, do którego zmierza przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą, jest ograniczenie konkurencji, to takie zachowanie również będzie mogło wywołać taki skutek. Przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą realizuje cel antykonkurencyjny, gdy w zamierzony

sposób udaremnia sprzedaż produktów wyposażonych w podzespoły wytwarzane przez danego konkurenta, gdyż jedynym interesem, jaki może ono w tym mieć, jest działanie na szkodę tego konkurenta. Na przedsiębiorstwie zajmującym pozycję dominującą ciąży szczególna odpowiedzialność za to, by swym zachowaniem niemającym nic wspólnego z konkurencją niecenową nie naruszać skutecznej i niezakłóconej konkurencji na wspólnym rynku. Fakt przyznawania płatności klientom w zamian za ograniczenia narzucone w zakresie sprzedaży produktów wyposażonych w podzespoły wytwarzane przez danego konkurenta jednoznacznie nie stanowi konkurencji niecenowej.

Wreszcie Sąd przypomniał, że w sytuacji gdy Komisja określa część wartości sprzedaży, którą należy uwzględnić, na podstawie wagi naruszenia zgodnie z pkt 22 wytycznych z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien, nie jest ona zobowiązana do uwzględnienia braku rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek jako czynnika łagodzącego, jeżeli wspomniana część wartości sprzedaży jest uzasadniona przez inne dowody, które mogą mieć wpływ na określenie wagi naruszenia. Natomiast jeżeli Komisja uważa za wskazane uwzględnienie rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek w celu podwyższenia tej części, musi ona przedstawić konkretne, wiarygodne i wystarczające poszlaki pozwalające na dokonanie oceny rzeczywistego wpływu, jaki naruszenie mogło mieć na konkurencję na danym rynku. Wobec powyższego Sąd oddalił skargę w całości oraz utrzymał w mocy decyzję Komisji i grzywnę nałożoną na Intela, która stanowi najsurowszą grzywnę, jaka została kiedykolwiek nałożona na jedno przedsiębiorstwo w ramach postępowania w sprawie stwierdzenia naruszenia reguł konkurencji.

4. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie koncentracji

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 5 września 2014 r., *Éditions Odile Jacob/Komisja* (T-471/11, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:739), Sądowi przedłożono do rozstrzygnięcia skargę na decyzję, w której Komisja ponownie i ze skutkiem wstecznym zatwierdziła status spółki Wendel Investissement SA jako nabywcy aktywów zbywanych zgodnie ze zobowiązaniami zaciągniętymi w związku z decyzją Komisji zezwalającą na przeprowadzenie koncentracji Lagardère/Natexis/VUP.

Zwracając uwagę na to, że zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań oraz zasada pewności prawa nie sprzeciwiają się temu, aby Komisja, gdyby uznała to za wskazane, cofnęła sporną decyzję o warunkowym zatwierdzeniu koncentracji, Sąd przypomniał, iż druga z wymienionych zasad sprzeciwia się wprawdzie co do zasady temu, aby termin początkowy obowiązywania aktu był oznaczony na dzień poprzedzający jego publikację, jednak w drodze wyjątku dopuszcza się odstępstwo od tej reguły, jeżeli wymaga tego zamierzony cel. W omawianym przypadku przyjęcie nowej decyzji o zatwierdzeniu ze skutkiem wstecznym miało służyć osiągnięciu kilku celów leżących w ogólnym interesie. Nowa decyzja miała bowiem usunąć niezgodność z prawem stwierdzoną przez Sąd, co stanowi cel leżący w ogólnym interesie. Ponadto nowa decyzja dążyła do wypełnienia luki prawnej powstałej w wyniku stwierdzenia nieważności pierwszej decyzji o zatwierdzeniu i w konsekwencji do ochrony zasady pewności prawa względem przedsiębiorstw podlegających zastosowaniu rozporządzenia (EWG) nr 4064/89[11]. W tym kontekście Sąd uściślił ponadto, że choć w następstwie stwierdzenia nieważności aktu wydanego przez organ administracji instytucja, która wydała ten akt, musi cofnąć się do dnia, w którym dany akt został przyjęty, i przyjąć nowy akt zastępujący zgodnie z obowiązującymi w tamtym okresie przepisami oraz istotnymi wówczas okolicznościami faktycznymi, w nowej decyzji instytucja ta może jednak wskazać uzasadnienie inne niż to, na którym oparła swoją pierwszą decyzję. Kontrola koncentracji wymaga bowiem analizy prognostycznej

[11] Rozporządzenie Rady (EWG) nr 4064/89 z dnia 21 grudnia 1989 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.U. L 395, s. 1) (wersja sprostowana Dz.U. 1990, L 257, s. 13).

rozwoju konkurencji, który może nastąpić w przyszłości po dokonaniu koncentracji. Zdaniem Sądu w omawianym przypadku Komisja była bezwzględnie zobowiązana do dokonania a posteriori analizy rozwoju konkurencji, który nastąpił w wyniku koncentracji oraz słusznie zbadała, czy analiza dokonana na podstawie wiedzy, jaką miała o okolicznościach faktycznych w dniu wydania decyzji, której nieważność stwierdzono, była poparta danymi dotyczącymi okresu po tej dacie.

Ponadto w odniesieniu do wymogu niezależności nabywcy odsprzedawanych aktywów Sąd zauważył, że w ramach koncentracji wymóg ten ma na celu w szczególności zagwarantowanie zdolności nabywcy do działania na rynku w charakterze skutecznego i niezależnego konkurenta, na którego strategię i decyzje zbywca nie może wpłynąć. Taka niezależność może zostać oceniona przez zbadanie powiązań kapitałowych, finansowych, handlowych, personalnych i materialnych istniejących między obiema spółkami. W omawianej sprawie Sąd uznał, że okoliczność, iż jeden z członków zarządu nabywcy był jednocześnie członkiem rady nadzorczej i komitetu do spraw audytu zbywcy, nie jest niezgodna ze wspomnianym wymogiem niezależności. Jego zdaniem wymóg ten został spełniony, ponieważ na wniosek Komisji nabywca formalnie zobowiązał się – przed wydaniem pierwszej decyzji o zatwierdzeniu – z jednej strony do tego, że osoba ta zakończy sprawowanie swoich mandatów w strukturach tej spółki w terminie roku od dnia zatwierdzenia kandydatury tejże spółki, a z drugiej strony do tego, że nie będzie ona w tym okresie uczestniczyła w obradach zarządu i innych komitetów wewnętrznych, jeżeli będą one dotyczyły działalności wydawniczej grupy, oraz do tego, że osoba ta nie będzie otrzymywała od personelu kierowniczego lub operacyjnego spółki, o której mowa, żadnych poufnych informacji dotyczących rynku wydawniczego.

Pomoc państwa

1. Dopuszczalność

Tegoroczne orzecznictwo przyniosło przydatne uściślenia w szczególności co do pojęcia indywidualnego oddziaływania w dziedzinie pomocy państwa[12].

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 17 lipca 2014 r., *Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisja* (T-457/09, Zb.Orz., EU:T:2014:683), została poruszona kwestia, czy właściciel banku będącego beneficjentem pomocy może zostać uznany za osobę, której dotyczy indywidualnie decyzja uznająca tę pomoc za zgodną z rynkiem wewnętrznym pod pewnymi warunkami.

Przypominając, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, o ile nie zostanie wykazany interes prawny odrębny od interesu spółki, której dotyczy akt Unii i w której kapitale dana osoba ma udział, osoba ta może bronić swych interesów wobec tego aktu jedynie w drodze wykonywania praw jako udziałowiec spółki, której przysługuje prawo do wniesienia skargi, Sąd zbadał, czy interes prawny skarżącego może być postrzegany jako odrębny od interesu prawnego banku będącego beneficjentem pomocy w odniesieniu do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji. Sąd zauważył w tym względzie, że interes ten był odrębny w odniesieniu do obowiązku sprzedaży przewidzianego w załączniku do zaskarżonej decyzji. Obowiązek ten dotyczył bowiem wyłącznie właścicieli, którzy byli zmuszeni do rezygnacji w nieprzekraczalnych terminach z ich prawa własności w banku będącym beneficjentem pomocy, aby pomoc ta została zatwierdzona. Natomiast wspomniany

[12] W przedmiocie pojęcia aktu regulacyjnego wymagającego środków wykonawczych w dziedzinie pomocy państwa zob. także powyżej rozważania poświęcone ww. wyrokowi z dnia 26 września 2014 r., *Dansk Automat Brancheforening/Komisja* (EU:T:2014:839), w części zatytułowanej „Dopuszczalność skarg wniesionych na podstawie art. 263 TFUE".

bank nie musiał podejmować żadnych działań na podstawie tego zobowiązania, które nie wpływało na jego majątek i nie warunkowało jego zachowania na rynku. Niemniej w odniesieniu do innych warunków, jakimi była obwarowana zaskarżona decyzja, między innymi dotyczących zmniejszenia sumy bilansowej banku będącego beneficjentem pomocy, Sąd zauważył, że dotyczą one działalności komercyjnej tego banku. W ramach skargi o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji sam bank mógł podnieść każdy argument dotyczący niezgodności z prawem lub braku konieczności tych warunków. Sąd doszedł do wniosku, że jeśli chodzi o warunki, jakimi była obwarowana zaskarżona decyzja, inne niż obowiązek sprzedaży, interes prawny skarżącego pokrywa się z interesem prawnym banku będącego beneficjentem, a zatem wspomniana decyzja nie dotyczy go indywidualnie. Natomiast uznał on, że decyzja ta dotyczy skarżącego indywidualnie z uwagi na to, że zezwolenie na pomoc zostało uzależnione od wykonania obowiązku sprzedaży.

2. Kwestie merytoryczne

a) Pojęcie pomocy państwa

W wyrokach z dnia 7 listopada 2014 r., *Autogrill España/Komisja* (T-219/10, Zb.Orz., EU:T:2014:939) oraz *Banco Santander i Santusa/Komisja* (T-399/11, Zb.Orz., EU:T:2014:938), Sąd miał okazję wypowiedzieć się w przedmiocie pojęcia selektywności, która stanowi decydujące kryterium dla uznania środka za pomoc państwa.

Przedmiotem sporu była decyzja Komisji uznająca za niezgodny z rynkiem wewnętrznym hiszpański system podatkowy odliczeń w związku z nabyciem udziałów w przedsiębiorstwach zagranicznych. Decyzja ta została zaskarżona do Sądu przez trzy przedsiębiorstwa mające siedzibę w Hiszpanii, które kwestionowały kwalifikację jako pomoc państwa przyjętą w spornej decyzji w odniesieniu do omawianego systemu, opierając się w szczególności na braku selektywności wspomnianego systemu.

Sąd uznał, że Komisja nie udowodniła, iż sporny system jest selektywny. W tym względzie zauważył on przede wszystkim, że nawet gdyby istnienie odstępstwa czy wyjątku od ram odniesienia – w niniejszym przypadku ogólnego systemu podatku od osób prawnych, a dokładnie przepisów dotyczących traktowania pod względem podatkowym finansowej wartości firmy – zostało wykazane, nie wystarcza ono samo w sobie do wykazania na jego podstawie, że sporny środek sprzyja „niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów" w rozumieniu prawa Unii, jeśli środek ten jest a priori dostępny dla wszystkich przedsiębiorstw. Sąd wskazał następnie, że sporny system nie dotyczył żadnej szczególnej kategorii przedsiębiorstw czy towarów, a tylko pewnej kategorii operacji gospodarczych. Miał on bowiem zastosowanie do każdego nabycia udziałów w przedsiębiorstwach zagranicznych, o ile udziały te wynosiły co najmniej 5% nabywanego przedsiębiorstwa i pozostawały własnością nabywcy przez nieprzerwany okres co najmniej jednego roku.

Ponadto Sąd oddalił argument wywiedziony z selektywności, która mogła opierać się na okoliczności, że system faworyzował jedynie pewne grupy przedsiębiorstw dokonujące określonych inwestycji za granicą. Takie podejście mogłoby doprowadzić do stwierdzenia istnienia selektywności w przypadku wszystkich środków podatkowych, z których korzystanie jest uzależnione od spełnienia pewnych warunków, nawet jeśli będące ich beneficjentami przedsiębiorstwa nie miały żadnej wspólnej cechy szczególnej pozwalającej odróżnić je od innych przedsiębiorstw poza tym, że spełniały one warunki wymagane do przyznania danego środka.

Wreszcie Sąd przypomniał, że środek, który może przynieść korzyść wszystkim bez wyjątku przedsiębiorstwom na terytorium danego państwa, nie stanowi pomocy państwa w świetle kryterium selektywności. Ponadto stwierdzenie selektywności środka opiera się na różnicy w traktowaniu

poszczególnych kategorii przedsiębiorstw podlegających prawodawstwu jednego i tego samego państwa członkowskiego, a nie na traktowaniu przedsiębiorstw z danego państwa członkowskiego w sposób odmienny niż traktowane są przedsiębiorstwa z innych państw członkowskich. Sąd wywnioskował z tego, że okoliczność, iż dany środek sprzyja przedsiębiorstwom opodatkowanym w jednym państwie członkowskim w porównaniu z przedsiębiorstwami opodatkowanymi w innych państwach członkowskich, w szczególności ze względu na to, iż ułatwia on nabywanie przez przedsiębiorstwa mające siedzibę w tym państwie członkowskim udziałów w kapitale spółek mających siedzibę za granicą tego państwa, nie ma znaczenia dla analizy kryterium selektywności i pozwala jedynie stwierdzić w danym przypadku wywieranie wpływu na konkurencję i wymianę handlową.

Przesłanka selektywności środka była także przedmiotem dyskusji w sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 9 września 2014 r., *Hansestadt Lübeck/Komisja* [T-461/12, Zb.Orz. (Fragmenty), odwołanie w toku, EU:T:2014:758]. W przypadku tym przedmiotem sporu była kwalifikacja jako pomoc państwa uregulowania w sprawie opłat portu lotniczego w Lubece (Niemcy) przyjęta przez Komisję w jej decyzji o wszczęciu postępowania przewidzianego w art. 108 ust. 2 TFUE w odniesieniu do różnych środków dotyczących tego portu lotniczego. Kwalifikacja ta została zakwestionowana przez miasto Lubekę z tego względu, że sporne uregulowanie nie może zostać uznane za mające selektywny charakter.

Sąd, do którego zwrócono się z żądaniem stwierdzenia częściowej nieważności wspomnianej decyzji, przypomniał, że w celu oceny selektywności środka należy zbadać, czy w ramach danego systemu prawnego środek ten stanowi korzyść dla niektórych przedsiębiorstw w porównaniu z innymi, znajdującymi się w porównywalnej sytuacji faktycznej i prawnej. Sąd sprecyzował jednak, że pojęcie pomocy państwa nie obejmuje wprowadzonych przez państwo środków różnicujących przedsiębiorstwa, a zatem a priori selektywnych, w wypadku gdy zróżnicowanie to wynika z charakteru lub struktury systemu, w który się wpisują.

W tym kontekście w celu dokonania oceny ewentualnie selektywnego charakteru w stosunku do niektórych przedsiębiorstw tabeli opłat sporządzonej przez podmiot publiczny w celu korzystania z konkretnego towaru lub usługi w danym sektorze, należy w szczególności odnieść się do ogółu przedsiębiorstw korzystających lub mogących korzystać z tego towaru lub z tej określonej usługi i zbadać, czy tylko niektóre z nich uzyskują lub mogą uzyskać ewentualną korzyść. Sytuacja przedsiębiorstw, które nie chcą lub nie mogą korzystać z rozpatrywanego towaru lub usługi, nie ma zatem bezpośrednio znaczenia dla oceny istnienia korzyści. Innymi słowy, charakter selektywny środka polegającego na tabeli opłat ustanowionej przez podmiot publiczny w celu korzystania z udostępnionego przez ten podmiot towaru lub usługi można ocenić wyłącznie w stosunku do obecnych lub potencjalnych klientów wspomnianego przedsiębiorstwa i rozpatrywanego towaru lub usługi, a nie w stosunku w szczególności do klientów innych przedsiębiorstw sektora udostępniających podobne towary i usługi. Aby zatem ewentualna korzyść przyznana przez podmiot publiczny w ramach dostawy konkretnych towarów lub świadczenia konkretnych usług sprzyjała niektórym przedsiębiorstwom, konieczne jest, by przedsiębiorstwa korzystające lub zamierzające korzystać z tego towaru lub usługi nie uzyskały lub nie mogły uzyskać wspomnianej korzyści od tego podmiotu w tych szczególnych ramach.

W świetle powyższych rozważań Sąd uznał, że w omawianym przypadku sama okoliczność, iż sporne uregulowanie ma zastosowanie tylko do przedsiębiorstw lotniczych korzystających z portu lotniczego w Lubece, nie stanowi kryterium właściwego, aby uznać, że uregulowanie to ma charakter selektywny.

b) Usługi w ogólnym interesie gospodarczym

Wyrok z dnia 11 lipca 2014 r., *DTS Distribuidora de Televisión Digital/Komisja* (T-533/10, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:629) stanowił dla Sądu okazję do przypomnienia zasad rządzących przeprowadzaną przez sąd Unii kontrolą decyzji Komisji w dziedzinie usług w ogólnym interesie gospodarczym (zwanych dalej „UOIG"), a w szczególności usług radiofonii i telewizji.

U podstaw powyższego wyroku leży skarga wniesiona na decyzję, w której Komisja uznała za zgodną z rynkiem wewnętrznym pomoc państwa, jaką Królestwo Hiszpanii zamierzało przyznać publicznej organizacji nadawczej i która opierała się na ustawie zmieniającej system finansowania publicznych usług radiofonii i telewizji.

Sąd uściślił, że państwa członkowskie mają szeroki zakres uprawnień dyskrecjonalnych, jeśli chodzi o definicję misji publicznej usługi radiofonii i telewizji i określenie sposobu jej zorganizowania. Wobec tego kontrola sprawowana przez Komisję w tym względzie jest ograniczona. Jako że dokonywana przez tę instytucję ocena dotyczy złożonych okoliczności ekonomicznych, kontrola sprawowana przez Sąd nad decyzją Komisji w tej dziedzinie jest jeszcze bardziej ograniczona. Ogranicza się ona do zbadania, czy dany środek jest w oczywisty sposób nieodpowiedni w stosunku do zamierzonego celu. Ze względu na szeroki zakres uznania, jakim dysponują państwa członkowskie w odniesieniu do zdefiniowania publicznej usługi radiofonii i telewizji, art. 106 ust. 2 TFUE nie sprzeciwia się temu, aby państwo członkowskie wybrało szeroką definicję tej usługi publicznej i powierzyło organizacji nadawczej misję przedstawienia zrównoważonej i różnorodnej oferty programowej, mogącej obejmować retransmisję wydarzeń sportowych i emisję filmów. Wobec tego sam fakt, że publiczna usługa radiofonii i telewizji konkuruje z operatorami prywatnymi na rynku nabywania treści i w niektórych przypadkach zdobywa nad nimi przewagę, nie może sam w sobie stanowić dowodu oczywistego błędu w ocenie popełnionego przez Komisję.

Zdaniem Sądu niezgodne z art. 106 ust. 2 TFUE byłoby jednak przyjęcie przez organizację nadawczą w stosunku do operatorów prywatnych antykonkurencyjnego zachowania na rynku, polegającego na przykład na stałej praktyce oferowania wyższej ceny na rynku nabywania treści. Takie zachowanie nie mogłoby zostać uznane za konieczne w celu wykonania zadania świadczenia usługi publicznej.

Ponadto z art. 106 ust. 2 zdanie drugie TFUE wynika, iż wykonanie zadania z zakresu usługi publicznej nie powinno wpływać na handel w sposób pozostający w sprzeczności z interesem Unii oraz z protokołu nr 29 w sprawie systemu publicznej radiofonii i telewizji w państwach członkowskich uzupełniającego traktaty UE i FUE wynika, iż finansowanie publicznej organizacji nadawczej nie może wpływać, w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem, na warunki handlowe i konkurencję w Unii. Jak z tego wynika, aby system pomocy na rzecz operatora, któremu zostało powierzone zadanie leżące w interesie publicznym, mógł być uznany za niespełniający tych warunków, musi on zakłócać wymianę handlową i konkurencję w sposób istotny i w zakresie ewidentnie nieproporcjonalnym w stosunku do celów zamierzonych przez państwa członkowskie. Aby można było stwierdzić istnienie takiego zakłócenia, należy wykazać, że działalność w charakterze prywatnego operatora na krajowym rynku radiofonii i telewizji jest wykluczona lub nadmiernie utrudniona, co w niniejszym przypadku nie zostało wykazane.

Wyrok z dnia 16 lipca 2014 r., *Zweckverband Tierkörperbeseitigung/Komisja* (T-309/12, odwołanie w toku, EU:T:2014:676), podobnie jak wyrok z dnia 16 lipca 2014 r., *Niemcy/Komisja* (T-295/12, odwołanie w toku, EU:T:2014:675), wydany w ramach postępowania ze skargi wniesionej przez państwo niemieckie na decyzję Komisji będącą przedmiotem sporu w sprawie *Zweckverband Tierkörperbeseitigung/Komisja*, także dały Sądowi okazję do ponownego wypowiedzenia się w przedmiocie definicji UOIG.

W powyższym względzie Sąd przypomniał, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem państwa członkowskie dysponują szerokim zakresem uznania w odniesieniu do definicji tego, co uważają za UOIG. W konsekwencji definicja tych usług dokonana przez państwo członkowskie może zostać zakwestionowana przez Komisję jedynie w przypadku oczywistego błędu. Mając to na uwadze, aby dana usługa mogła zostać zakwalifikowana w ten sposób, musi ona cechować się ogólnym interesem gospodarczym, który wykazuje szczególne cechy w porównaniu z interesem, jaki cechuje inne rodzaje działalności gospodarczej. W tym kontekście Sąd sprecyzował, że zasada wynikająca z wyroku *GEMO*[13], zgodnie z którą obciążenia finansowe wiążące się z usuwaniem zwłok zwierzęcych i odpadów z ubojni należy traktować jako koszty nieodłącznie związane z działalnością gospodarczą hodowców i ubojni, stosuje się także do kosztów wynikających z utrzymywania dodatkowych mocy przerobowych na wypadek chorób epizootycznych. Wniosek ten narzuca się zresztą także na podstawie zasady „zanieczyszczający płaci". A zatem zdaniem Sądu Komisja nie naruszyła art. 107 ust. 1 TFUE i art. 106 ust. 2 TFUE, uznając, że właściwe organy niemieckie, kwalifikując jako UOIG utrzymywanie dodatkowych mocy przerobowych na wypadek chorób epizootycznych, popełniły oczywisty błąd w ocenie. Komisja nie dopuściła się także naruszenia prawa, stwierdzając istnienie korzyści gospodarczej po stronie skarżącej, ponieważ w okresie, którego dotyczy zaskarżona decyzja, wszystkie kryteria ustanowione w wyroku *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg*[14] nie były spełnione kumulatywnie w żadnym momencie.

c) Pomoc państwa zgodna z rynkiem wewnętrznym

W tym roku na szczególną uwagę zasługują trzy orzeczenia dotyczące tematyki pomocy państwa zgodnej z rynkiem wewnętrznym.

W pierwszej kolejności w ww. wyroku *Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisja* (EU:T:2014:683) Sąd miał do rozstrzygnięcia kwestię zgodności z prawem decyzji, w której Komisja uznała, że pomoc przyznana przez państwo niemieckie na rzecz restrukturyzacji instytucji finansowej jest zgodna z rynkiem wewnętrznym pod pewnymi warunkami na podstawie art. 107 ust. 3 lit. b) TFUE.

Sąd zauważył, że w przypadku gdy korzystając z szerokiego zakresu uznania, jakim Komisja dysponuje w celu dokonania oceny zgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 TFUE, instytucja ta w celu zatwierdzenia pomocy wymaga, aby dane państwo członkowskie zobowiązało się do planu umożliwiającego osiągnięcie pewnych konkretnych i uzasadnionych celów, nie jest ona zobowiązana wyjaśnić konieczności każdego środka przewidzianego w tym planie ani starać się nakładać wyłącznie środki możliwie najmniej uciążliwe spośród środków mogących zapewnić, z jednej strony, przywrócenie długotrwałej rentowności beneficjenta pomocy, a z drugiej strony, że pomoc nie spowoduje nadmiernych zakłóceń konkurencji. Taki przypadek zachodzi wyłącznie wtedy, gdy dane państwo członkowskie wcześniej zobowiązało się do mniej uciążliwego planu restrukturyzacji umożliwiającego realizację tych celów w równie odpowiedni sposób lub gdy wyraziło ono swój sprzeciw wobec włączenia niektórych środków do wspomnianego planu i zobowiązało się do tegoż planu z tego powodu, że Komisja wskazała zdecydowanie, iż w przypadku braku tych środków pomoc nie zostanie zatwierdzona. W takich wypadkach decyzji uzależniającej przyznanie pomocy od przestrzegania wspomnianych środków nie można jednak przypisać danemu państwu członkowskiemu. W omawianym przypadku w związku z tym, że Komisja uznała jedynie, iż gwarancja ustanowiona na rzecz kraju związkowego Nadrenii Północnej-Westfalii (Niemcy) może zostać zatwierdzona tylko z uwagi na istnienie planu restrukturyzacji

[13] Wyrok z dnia 20 grudnia 2003 r., *GEMO* (C-126/01, Zb.Orz., EU:C:2003:622).

[14] Wyrok z dnia 24 lipca 2003 r., *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, Zb.Orz., EU:C:2003:415).

przewidującego wdrożenie niektórych środków, Sąd uznał, że nie jest logiczne wymaganie od Komisji, by wskazała powody, dla których jej decyzja zatwierdzająca pomoc musi zostać uzależniona od wdrożenia tych środków. Na podstawie analogicznego rozumowania Sąd uznał ponadto, że poszanowanie zasady proporcjonalności nie wymaga, aby Komisja uzależniła zatwierdzenie pomocy na restrukturyzację od środków ściśle koniecznych do przywrócenia rentowności beneficjenta pomocy oraz do uniknięcia nadmiernych zakłóceń konkurencji, jeżeli środki te stanowią część planu restrukturyzacji, do którego zobowiązało się dane państwo członkowskie.

Wreszcie Sąd wskazał, że art. 345 TFUE, zgodnie z którym „[t]raktaty nie przesądzają w niczym zasad prawa własności w państwach członkowskich", nie stoi na przeszkodzie temu, by Komisja uzależniła zatwierdzenie pomocy państwa przeznaczonej dla przedsiębiorstwa, które musi zostać poddane restrukturyzacji, od sprzedaży tego przedsiębiorstwa, gdy ma to na celu zapewnienie jego długotrwałej rentowności.

W drugiej kolejności w sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 8 kwietnia 2014 r., *ABN Amro Group/Komisja* (T-319/11, Zb.Orz., EU:T:2014:186), przedmiotem sporu była decyzja Komisji uznająca za zgodne z rynkiem wewnętrznym środki wprowadzone w życie przez państwo niderlandzkie na rzecz skarżącej. Decyzja ta zawierała zakaz nabywania udziałów przez okres trzech lat, z wyjątkiem nabywania udziałów pewnego rodzaju i pewnej minimalnej wielkości, który to zakaz był rozszerzony na okres pięciu lat na wypadek, gdyby po upływie trzech lat państwo niderlandzkie nadal posiadało ponad 50% udziałów w skarżącej.

Sąd, do którego wpłynęła skarga na powyższą decyzję, potwierdził analizę przeprowadzoną przez Komisję, zgodnie z którą nabycie udziałów powinno mieć na celu zagwarantowanie rentowności jednostki będącej beneficjentem pomocy, co oznacza, iż każde finansowane ze środków pochodzących z pomocy państwa nabycie, które nie jest ściśle niezbędne do przywrócenia rentowności spółki będącej beneficjentem, narusza zasadę ograniczenia pomocy do ścisłego minimum. Jako że w niniejszym przypadku celem było zapewnienie, by fundusze banku będącego beneficjentem były wykorzystane do zwrotu pomocy przed dokonaniem nowego nabycia udziałów, Sąd doszedł do wniosku, że zakaz nabywania udziałów w postaci objęcia udziału kapitałowego wynoszącego co najmniej 5% w przedsiębiorstwach z jakiegokolwiek sektora jest zgodny z zasadami zawartymi w różnych komunikatach Komisji, a w szczególności w komunikacie w sprawie restrukturyzacji[15]. W kwestii czasu obowiązywania zakazu, mimo że komunikat w sprawie restrukturyzacji nie określa dokładnie czasu trwania w odniesieniu do zakazów nabywania udziałów nakładanych w celu zapewnienia ograniczenia pomocy do niezbędnego minimum, Sąd uściślił, iż z uwagi na to, że pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji powołuje się na restrukturyzację beneficjenta, można stąd wywnioskować, że taki środek może być uznany za zasadny tak długo, jak długo okoliczności takie istnieją. Sąd doszedł zatem do wniosku, że nie można uznać, iż Komisja naruszyła komunikaty, a w szczególności komunikat w sprawie restrukturyzacji, poprzez zastosowanie do kwestionowanego zakazu maksymalnego czasu trwania wynoszącego pięć lat.

Wreszcie Sąd podkreślił, że zaskarżona decyzja nie zrównuje własności państwa z pomocą państwa i wskazuje obiektywny powód, na podstawie którego posiadanie przez państwo większościowych udziałów w banku jest wykorzystane jako punkt odniesienia, skutkiem czego nie może być mowy o dyskryminacji własności państwowej.

[15] Komunikat Komisji w sprawie przywrócenia rentowności i oceny środków restrukturyzacyjnych stosowanych w sektorze finansowym w dobie kryzysu zgodnie z regułami pomocy państwa (Dz.U. 2009, C 195, s. 9).

W trzeciej kolejności w wyroku z dnia 3 grudnia 2014 r., *Castelnou Energía/Komisja* (T-57/11, Zb.Orz., EU:T:2014:1021), Sąd uściślił warunki, w jakich muszą być uwzględniane przepisy prawa Unii dotyczące ochrony środowiska w ramach dokonywania kontroli pomocy państwa przez Komisję. W niniejszym przypadku skarżąca zakwestionowała na podstawie licznych przepisów prawa Unii dotyczących ochrony środowiska decyzję, w której Komisja uznała za zgodny z rynkiem wewnętrznym system wprowadzony w Królestwie Hiszpanii na rzecz wytwarzania energii elektrycznej z węgla produkowanego w Hiszpanii.

W powyższym względzie Sąd przypomniał, że gdy Komisja prowadzi postępowanie w dziedzinie pomocy państwa, jest ona zobowiązana na podstawie ogólnej systematyki traktatu do przestrzegania spójności między przepisami regulującymi pomoc państwa i przepisami szczególnymi innymi niż przepisy dotyczące pomocy państwa, a zatem do oceny zgodności rozpatrywanej pomocy z tymi szczególnymi przepisami. Jednakże taki obowiązek ciąży na Komisji wyłącznie w odniesieniu do tych aspektów pomocy, które są do tego stopnia nierozerwalnie związane z przedmiotem pomocy, iż nie jest możliwa ich odrębna ocena. W tym kontekście Sąd zauważył, iż prawdą jest, że zgodnie z orzecznictwem przy ocenie środka pomocy w świetle przepisów prawa Unii dotyczących pomocy państwa Komisja powinna wziąć pod uwagę wymogi związane z ochroną środowiska, o których mowa w art. 11 TFUE, jednak sąd Unii uznał taki obowiązek w przypadku oceny środków pomocy realizujących cele związane z ochroną środowiska, ponieważ pomoc ta może zostać uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym na mocy art. 107 ust. 3 lit. b) lub c) TFUE. Natomiast podczas oceny środka pomocy, który nie realizuje celu związanego z ochroną środowiska, Komisja nie jest zobowiązana do brania pod uwagę przepisów dotyczących ochrony środowiska w ramach przeprowadzanego przez nią badania pomocy i tych jej aspektów, które są nierozerwanie z nią związane.

Ponadto gdyby pomoc służąca zagwarantowaniu bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej – tak jak w rozpatrywanym przypadku – została uznana za niezgodną z rynkiem wewnętrznym z powodu naruszenia przepisów prawa Unii dotyczących środowiska naturalnego, mimo że byłaby ona zgodna z przesłankami stosowania art. 106 ust. 2 TFUE, prowadziłoby to do naruszenia zakresu uznania, jakim dysponują władze krajowe przy ustanawianiu UOIG, a także do związanego z tym rozszerzenia uprawnień Komisji w zakresie wykonywania kompetencji przyznanych jej w art. 106–108 TFUE. Tymczasem uprawnienia, które Komisja wykonuje w tym względzie, oraz szczególna procedura badania zgodności pomocy nie mogą zastąpić postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, w którym Komisja weryfikuje poszanowanie całości przepisów prawa Unii przez państwa członkowskie. W każdym razie Sąd podkreślił, że Komisja słusznie uznała, iż fakt, że sporny środek prowadzi do zwiększenia emisji dwutlenku węgla (CO_2) przez elektrownie wykorzystujące węgiel krajowy oraz do zwiększenia cen uprawnień do emisji, nie spowoduje zwiększenia ogólnej emisji CO_2 w Hiszpanii.

Własność intelektualna

1. Wspólnotowy znak towarowy

a) Bezwzględne podstawy odmowy rejestracji

W 2014 r. orzecznictwo Sądu dostarczyło dalszych uściśleń w zakresie bezwzględnej podstawy odmowy rejestracji dotyczącej braku charakteru odróżniającego w rozumieniu art. 7 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 207/2009[16].

[16] Rozporządzenie Rady (WE) nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (wersja ujednolicona) (Dz.U. L 78, s. 1).

W sprawach, które doprowadziły do wydania wyroków z dnia 16 stycznia 2014 r.: *Steiff/OHIM (Metalowy guzik przyczepiony pośrodku ucha pluszowej maskotki)* (T-433/12, EU:T:2014:8) oraz *Steiff/OHIM (Metka materiałowa z metalowym guzikiem pośrodku ucha pluszowej maskotki)* (T-434/12, EU:T:2014:6) Sąd rozstrzygał w przedmiocie skarg na decyzje, na mocy których Pierwsza Izba Odwoławcza Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (OHIM) odmówiła zarejestrowania w charakterze wspólnotowych znaków towarowych oznaczeń stanowiących, odpowiednio, umieszczenie guzika pośrodku ucha pluszowej maskotki i umieszczenie za pomocą guzika materiałowej metki pośrodku ucha pluszowej zabawki, uzasadniając tę decyzję tym, że zgłoszone znaki towarowe nie miały charakteru odróżniającego.

W tym względzie Sąd stwierdził przede wszystkim, że zgłoszone znaki towarowe pokrywają się z przykładowym wyglądem pluszowej zabawki. W istocie jako „znaki pozycyjne" w sposób konieczny pokrywają się one z wyglądem pluszowych zabawek, ponieważ gdyby guzik lub metka nie były na trwałe przyczepione w konkretnym miejscu, znaki te nie istniałyby. Dodatkowo guziki i małe etykiety stanowią elementy zwykle umieszczane na pluszowych zabawkach. Jako że konsumenci nie mają w zwyczaju domniemywać pochodzenia handlowego towarów na podstawie oznaczeń, które pokrywają się z zewnętrznym wyglądem samych towarów, zgłoszone znaki towarowe powinny w sposób znaczący odbiegać od normy lub zwyczajów branżowych.

Tymczasem z uwagi na to, po pierwsze, że guziki i metki stanowią elementy zwykle umieszczane na pluszowych zwierzątkach, a po drugie, że konsumenci są przyzwyczajeni do bardzo dużej różnorodności tych towarów, ich projektów i możliwych wariantów, Sąd uznał, iż przyczepienie guzików i metek do ucha pluszowego zwierzątka, tworzące w rzeczywistości dość zwykłe połączenie, które będzie postrzegane przez odbiorców jako element dekoracyjny, w żaden sposób nie może zostać uznane za wyjątkowe. W rezultacie w ocenie Sądu docelowy krąg odbiorców nie będzie mógł dostrzec w nich wskazania pochodzenia handlowego. Sąd wywiódł z tego, że rozpatrywane w tych sprawach znaki nie wykazywały wymaganego minimum charakteru odróżniającego.

b) Względne podstawy odmowy rejestracji

W wyroku z dnia 9 kwietnia 2014 r., *Pico Food/OHIM – Sobieraj (MILANÓWEK CREAM FUDGE)* (T-623/11, Zb.Orz., EU:T:2014:199), Sąd dokonał oceny prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd w przypadku kilku graficznych znaków towarowych przedstawiających krowę i zawierających elementy słowne.

Sąd podkreślił, że o ile prawdą jest, iż kolidujące ze sobą oznaczenia wykazywały pewne podobieństwo wizualne ze względu na obecność wspólnego im elementu graficznego przedstawiającego krowę, o tyle element ten stanowił w tym przypadku rodzaj nawiązania do rozpatrywanych towarów i cechował się charakterem słabo odróżniającym. Sąd wskazał ponadto, że nawet gdyby przyjąć, iż wcześniejsze znaki towarowe cechują się charakterem odróżniającym wzmocnionym używaniem na właściwym terytorium, to izba odwoławcza i tak nie popełniła błędu, uznając w tym przypadku, że nie istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd właściwego kręgu odbiorców, i to pomimo identyczności rozpatrywanych towarów. Zdaniem Sądu izba odwoławcza prawidłowo uwzględniła fakt, że charakter odróżniający wcześniejszych znaków towarowych mógł zostać wzmocniony używaniem na właściwym terytorium, jednak słusznie też stwierdziła, że taka ewentualność nie pozwalała na wywiedzenie prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd. W tym względzie Sąd wyjaśnił, że istnieje różnica między uznaniem w ramach porównania oznaczeń, że jeden z elementów tworzących złożony znak towarowy ma charakter słabo odróżniający, a uznaniem w ramach całościowej oceny prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd, że wcześniejszy znak towarowy cechuje się – albo nie – charakterem odróżniającym wzmocnionym używaniem.

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 11 grudnia 2014 r., *Coca-Cola/OHIM – Mitico (MASTER)* (T-480/12, Zb.Orz., EU:T:2014:1062), Sąd dokonywał kontroli zgodności z prawem decyzji, na mocy której izba odwoławcza OHIM potwierdziła oddalenie sprzeciwu wniesionego przez skarżącą wobec zgłoszenia do rejestracji graficznego wspólnotowego znaku towarowego Master.

Sąd zauważył na wstępie, że kolidujące ze sobą oznaczenia, a mianowicie, z jednej strony, wcześniejsze oznaczenia tworzone przez stylizowane słowa „coca-cola" lub stylizowaną wielką literę „C" i, z drugiej strony, zgłoszone oznaczenie tworzone przez stylizowane słowo „master" z przedstawionym nad nim terminem arabskim, wykazują oczywiste różnice na płaszczyźnie wizualnej. Sąd zauważył jednak, że oznaczenia te wykazują także elementy podobieństwa wizualnego wynikające z użycia w nich tej samej czcionki, która nie jest pospolicie wykorzystywana we współczesnym obrocie. W ocenie Sądu z całościowej oceny ustalonych podobieństw i różnic wynikało, że kolidujące ze sobą oznaczenia, przynajmniej wcześniejsze graficzne wspólnotowe znaki towarowe „Coca-Cola" i zgłoszony znak towarowy Master, wykazują niski stopień podobieństwa, ponieważ występujące między nimi różnice fonetyczne i konceptualne są znoszone przez elementy całościowego podobieństwa wizualnego, mającego większe znaczenie. Sąd stwierdził natomiast, że wcześniejszy krajowy znak towarowy „C", zwłaszcza ze względu na swoją krótkość, różni się od zgłoszonego znaku towarowego.

Przypominając, że istnienie podobieństwa, choćby niewielkiego, między kolidującymi ze sobą oznaczeniami stanowi przesłankę stosowania art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 207/2009 i że stopień tego podobieństwa stanowi istotny czynnik dla oceny związku między wspomnianymi oznaczeniami, Sąd wskazał, że całościowa ocena mająca na celu ustalenie istnienia w odczuciu właściwego kręgu odbiorców związku między kolidującymi ze sobą znakami towarowymi na podstawie tego przepisu prowadzi do wniosku, iż wobec występowania podobieństwa, nawet niewielkiego, między tymi znakami towarowymi istnieje prawdopodobieństwo, że wspomniany krąg odbiorców mógłby dostrzec taki związek. Stwierdziwszy, że izba odwoławcza nie wypowiedziała się w przedmiocie wszystkich przesłanek stosowania art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 207/2009, Sąd wskazał, iż nie jest właściwy do orzekania w tym zakresie po raz pierwszy w ramach przeprowadzania kontroli zgodności z prawem zaskarżonej decyzji. Uznał on, że to do izby odwoławczej należy rozpatrzenie wspomnianych przesłanek stosowania przy uwzględnieniu stopnia podobieństwa między kolidującymi ze sobą oznaczeniami, które mimo że jest niewielkie, wystarczy jednak do tego, by właściwy krąg odbiorców skojarzył te oznaczenia.

Sąd, skłoniony także do zastanowienia się nad pojęciem czerpania nienależnej korzyści z charakteru odróżniającego lub z renomy wcześniejszego znaku towarowego, podkreślił, że czerpanie takiej korzyści przyjmuje się w szczególności w wypadku próby oczywistego wyzysku i wykorzystania słynnego znaku towarowego i że z tego względu do takich przypadków odnosi się pojęcie prawdopodobieństwa pasożytnictwa. W tym zakresie Sąd stwierdził, że ocena dokonana przez izbę odwoławczą w tej sprawie nie była zgodna z wypracowaną w orzecznictwie zasadą, zgodnie z którą prawdopodobieństwo pasożytnictwa na podstawie art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 207/2009 może zostać ustalone w szczególności w drodze logicznego wnioskowania opartego na wynikach analizy prawdopodobieństwa i uwzględniającego praktyki przyjęte w danym sektorze handlu, a także wszystkie inne okoliczności danej sprawy, w tym używanie przez właściciela zgłoszonego znaku towarowego opakowań podobnych do opakowań towarów właściciela wcześniejszych znaków towarowych. Ponieważ orzecznictwo to umożliwia uwzględnienie wszystkich dowodów służących przeprowadzeniu wspomnianej analizy prawdopodobieństwa co do zamiarów właściciela zgłoszonego znaku towarowego, Sąd orzekł, że izba odwoławcza popełniła błąd, nie dopuszczając przedstawionych przez skarżącą dowodów dotyczących handlowego wykorzystywania zgłoszonego znaku towarowego. Argument, zgodnie z którym skarżąca mogła powołać się na takie dowody

w ramach postępowania w sprawie stwierdzenia naruszenia na podstawie art. 9 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 207/2009, pozostaje bez znaczenia, ponieważ pomija systematykę wspomnianego rozporządzenia i cel postępowania w sprawie sprzeciwu przewidzianego w art. 8 tego aktu, który zasadza się w imię pewności prawa i dobrej administracji na zapewnieniu, że nie będą wcześniej rejestrowane znaki, których używaniu można by się później skutecznie sprzeciwić w sądzie.

c) Kwestie proceduralne

W wyroku z dnia 5 marca 2014 r., *HP Health Clubs Iberia/OHIM – Shiseido (ZENSATIONS)* (T-416/12, EU:T:2014:104) Sąd wyjaśnił, że okoliczność, iż zgodnie z art. 76 rozporządzenia nr 207/2009 w postępowaniu odnoszącym się do względnych podstaw odmowy rejestracji badanie jest ograniczone do podniesionych zarzutów i wysuwanych przez strony żądań, nie oznacza, że OHIM jest zmuszony stwierdzić, iż każde twierdzenie przedstawione przez stronę jest w braku zakwestionowania go przez drugą stronę postępowania zasadne.

Ponadto w wyroku z dnia 25 września 2014 r., *Peri/OHIM (Kształt napinacza)* (T-171/12, Zb.Orz., EU:T:2014:817) Sąd uściślił, iż co do zasady ograniczenie wykazu towarów lub usług objętych zgłoszeniem wspólnotowego znaku towarowego w rozumieniu art. 43 ust. 1 rozporządzenia nr 207/2009, które nastąpiło po wydaniu przez izbę odwoławczą decyzji zaskarżonej przed Sądem, nie może mieć wpływu na zgodność z prawem tej decyzji, bowiem tylko ona jest przedmiotem postępowania przed tym ostatnim. Niemniej jednak zdaniem Sądu decyzja izby odwoławczej OHIM może w niektórych wypadkach zostać zaskarżona przed nim jedynie w części dotyczącej niektórych towarów lub usług ujętych w wykazie zawartym w zgłoszeniu do rejestracji danego wspólnotowego znaku towarowego. W takim przypadku decyzja ta staje się ostateczna w stosunku do pozostałych towarów lub usług figurujących w tym wykazie. A zatem złożone przed Sądem oświadczenie zgłaszającego znak towarowy, siłą rzeczy późniejsze niż decyzja izby odwoławczej, zgodnie z którym wycofuje on swoje zgłoszenie w stosunku do niektórych towarów pierwotnie objętych tym zgłoszeniem, może być interpretowane jako oświadczenie, że zaskarżona decyzja jest kwestionowana jedynie w zakresie, w jakim dotyczy pozostałych towarów zawartych w wykazie, lub jako częściowe cofnięcie skargi, w przypadku gdyby oświadczenie to zostało złożone na dalszym etapie postępowania przed Sądem.

Jeżeli jednak zgłaszający znak towarowy – poprzez ograniczenie wykazu towarów objętych zgłoszeniem wspólnotowego znaku towarowego – nie zamierza wycofać ani jednego towaru z tego wykazu, lecz jedynie dokonać zmiany jednej lub więcej niż jednej właściwości, to nie można wykluczyć, iż zmiana ta może mieć wpływ na badanie wspólnotowego znaku towarowego przeprowadzane przez poszczególne instancje OHIM w toku postępowania administracyjnego. W tych okolicznościach umożliwienie dokonania tego typu zmiany na etapie postępowania w sprawie skargi przed Sądem byłoby równoznaczne ze zmianą przedmiotu sporu w toku postępowania zakazaną przez art. 135 § 4 regulaminu postępowania. Dlatego też tego typu ograniczenie nie może być uwzględnione przez Sąd w ramach badania zasadności skargi.

Ponadto w wyroku z dnia 8 października 2014 r., *Fuchs/OHIM – Les Complices (Gwiazda wpisana w okrąg)* (T-342/12, Zb.Orz., EU:T:2014:858) Sąd wypowiedział się w przedmiocie zachowania przez stronę skarżącą interesu w zaskarżeniu decyzji uwzględniającej sprzeciw wniesiony wobec zgłoszenia przez nią do rejestracji znaku towarowego mimo wydania przez OHIM decyzji stwierdzającej wygaśnięcie prawa do wcześniejszego znaku towarowego, na którym był oparty wspomniany sprzeciw.

W tym względzie Sąd podkreślił na wstępie, że wymogi dopuszczalności skargi, a w szczególności brak interesu prawnego, stanowią bezwzględne przeszkody procesowe, a zatem Sąd musi zbadać

z urzędu, czy strona skarżąca zachowała interes prawny w stwierdzeniu nieważności takiej decyzji. Przeprowadzając to badanie, Sąd wskazał, że stwierdzenie wygaśnięcia prawa do znaku towarowego, na którym został oparty sprzeciw, jeżeli nastąpiło po wydaniu przez izbę odwoławczą decyzji uwzględniającej sprzeciw oparty na wspomnianym znaku, nie jest równoznaczne ani z cofnięciem, ani z uchyleniem tej decyzji. Zgodnie bowiem z art. 55 ust. 1 rozporządzenia nr 207/2009 w przypadku stwierdzenia wygaśnięcia prawa do znaku uważa się, że wspólnotowy znak towarowy nie powoduje skutków określonych w tym rozporządzeniu od daty złożenia wniosku o stwierdzenie wygaśnięcia. Natomiast do tego dnia wspólnotowy znak towarowy korzysta z pełni skutków związanych z jego ochroną przewidzianych w sekcji 2 owego rozporządzenia. A zatem twierdzenie, że przedmiot sporu przestaje istnieć, jeżeli w toku postępowania zostaje wydana decyzja w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia prawa do znaku, oznaczałoby, że Sąd powinien wziąć pod uwagę okoliczności zaistniałe po wydaniu zaskarżonej decyzji, i to takie, które nie miały wpływu na zasadność tej decyzji ani nie wywoływały skutków w zakresie postępowania w sprawie sprzeciwu, które doprowadziło do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności.

Ponadto w przypadku stwierdzenia nieważności takiej decyzji przez Sąd zniknięcie tej decyzji ex tunc mogłoby w większym stopniu poprawić sytuację strony skarżącej niż decyzja o umorzeniu postępowania. Gdyby bowiem Sąd był zobowiązany umorzyć postępowanie, strona skarżąca mogłaby jedynie dokonać w OHIM nowego zgłoszenia swojego znaku do rejestracji, z zastrzeżeniem, że sprzeciw wobec rejestracji tego znaku nie mógłby obecnie zostać wniesiony w oparciu o wcześniejszy wspólnotowy znak towarowy, do którego prawa wygasły. Natomiast gdyby Sąd orzekł co do istoty i uwzględnił skargę, stwierdzając, że w przypadku kolidujących ze sobą znaków towarowych nie istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd, nic nie stałoby już na przeszkodzie zarejestrowaniu zgłoszonego znaku towarowego. Ponadto Sąd wskazał, że sama okoliczność, iż zaskarżenie decyzji Wydziału Sprzeciwów i izby odwoławczej wywołuje skutek zawieszający na podstawie postanowień art. 58 ust. 1 zdanie drugie i art. 64 ust. 3 rozporządzenia nr 207/2009, nie wystarczy do podważenia interesu prawnego strony skarżącej w takim wypadku. Zgodnie bowiem z art. 45 rozporządzenia nr 207/2009 jedynie w przypadku oddalenia sprzeciwu na podstawie ostatecznej decyzji znak towarowy jest rejestrowany jako wspólnotowy znak towarowy.

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 21 października 2014 r., *Szajner/OHIM – Forge de Laguiole (LAGUIOLE)* (T-453/11, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:901), Sąd miał również okazję do zastanowienia się nad tym, czy strona skarżąca podważająca zgodność z prawem decyzji OHIM może w postępowaniu przed nim powołać się – do celów wykładni prawa krajowego, do którego odsyła prawo Unii – na dokumenty oparte na prawie krajowym lub na orzeczniczej praktyce sądów krajowych, które nie zostały przedstawione w postępowaniu przed OHIM.

W odniesieniu do tej kwestii Sąd wskazał, że ani stronom, ani jemu samemu nie można zakazać, by szukali inspiracji w tego rodzaju dokumentach, ponieważ chodzi tu nie o zarzucenie izbie odwoławczej, że nie uwzględniła okoliczności faktycznych zawartych w konkretnym wyroku sądu krajowego, ale o powołanie się na przepisy prawne lub orzecznictwo w celu poparcia zarzutu dotyczącego błędnego zastosowania przepisów prawa krajowego przez izbę odwoławczą. W tym względzie o ile prawdą jest, że strona wnosząca o zastosowanie normy prawa krajowego jest zobowiązana przedstawić OHIM szczegółowe informacje określające treść tego ustawodawstwa, o tyle nie oznacza to, że zastosowanie normy prawa krajowego przez OHIM nie może zostać poddane kontroli przez Sąd w świetle przywołanego po raz pierwszy w postępowaniu przed Sądem przez stronę tego postępowania wyroku sądu krajowego, orzeczonego po wydaniu decyzji przez OHIM.

Zdaniem Sądu stwierdzenie to pozostaje aktualne również w sytuacji, gdy dany wyrok sądu krajowego zmienia dotychczasową linię orzeczniczą. Takie zmiany działają bowiem wstecz w stosunku do sytuacji już istniejących. Powyższa zasada znajduje swe uzasadnienie w stwierdzeniu, że

orzecznicza wykładnia normy prawnej w danym momencie nie może być odmienna w zależności od chwili zaistnienia rozpatrywanego stanu faktycznego i nikt nie może powoływać się na prawa nabyte wobec ustalonego orzecznictwa. O ile prawdą jest, że zasada ta może zostać złagodzona w tym znaczeniu, iż w wyjątkowych sytuacjach sądy mogą od niej odstąpić, aby dostosować skutki w czasie działania wstecz konkretnej zmiany linii orzeczniczej, o tyle działalnie wstecz zmian linii orzeczniczej pozostaje zasadą. W rezultacie nawet jeżeli wyrok sądu krajowego, w którym dokonano zmiany linii orzeczniczej, stanowi jako taki nową okoliczność faktyczną, to ogranicza się on do wskazania prawa francuskiego w postaci, w jakiej powinno ono było zostać zastosowane przez OHIM i w jakiej powinno ono być stosowane przez Sąd.

d) Kompetencja o charakterze reformatoryjnym

W wyroku z dnia 26 września 2014 r., *Koscher + Würtz/OHIM – Kirchner & Wilhelm (KW SURGICAL INSTRUMENTS)* (T-445/12, Zb.Orz., EU:T:2014:829) Sąd ponownie rozpatrywał warunki wykonywania kompetencji o charakterze reformatoryjnym przyznanej mu na mocy art. 65 ust. 3 rozporządzenia nr 207/2009.

Sąd przypomniał w tym względzie, że kompetencja o charakterze reformatoryjnym, na którą Sąd może powoływać się na podstawie rzeczonego przepisu, nie skutkuje przyznaniem mu uprawnienia do dokonania oceny, w przedmiocie której izba odwoławcza nie przedstawiła wcześniej stanowiska. Wykonanie kompetencji o charakterze reformatoryjnym powinno w konsekwencji ograniczyć się zasadniczo do sytuacji, w których Sąd – po przeprowadzeniu kontroli oceny dokonanej przez izbę odwoławczą – na podstawie ustalonych elementów stanu faktycznego i prawnego jest w stanie określić, jaką decyzję powinna była wydać izba odwoławcza. W świetle tej zasady Sąd stwierdził, że w tym wypadku nie mógł on dokonać jakiejkolwiek oceny rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego, ponieważ izba odwoławcza nie wypowiedziała się w tej kwestii. Co się tyczy natomiast drugiego z zarzutów podniesionych przez skarżącego na poparcie żądania stwierdzenia nieważności, który to zarzut dotyczył braku prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd, Sąd uznał, że jest uprawniony do jego rozpoznania, ponieważ ów zarzut – gdyby został uznany za zasadny – mógłby pozwolić skarżącemu na uzyskanie pełnego rozstrzygnięcia sporu. Sąd wyjaśnił ponadto, że o ile w tym wypadku z przeprowadzonego przez niego badania wynikało, iż zarzut drugi nie mógł zostać uwzględniony, a w konsekwencji należało oddalić także wysuwane przez skarżącego żądanie mające na celu zmianę zaskarżonej decyzji, o tyle OHIM ma za zadanie – po zbadaniu kwestii rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego – ponownie rozstrzygnąć, w razie potrzeby, w przedmiocie występowania prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd w przypadku kolidujących ze sobą znaków. OHIM powinien zatem w zakresie porównania tych dwóch znaków towarowych wyciągnąć konsekwencje z ewentualnego braku rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego w odniesieniu do niektórych towarów nim oznaczonych.

e) Dowód rzeczywistego używania znaku towarowego

Po pierwsze, w sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 27 marca 2014 r., *Intesa Sanpaolo/OHIM – equinet Bank (EQUITER)* (T-47/12, Zb.Orz., EU:T:2014:159), Sąd rozpatrywał przypadek rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego wyłącznie w odniesieniu do części towarów lub usług, dla których znak ten został zarejestrowany.

Zdaniem Sądu postępowanie w sprawie sprzeciwu oparte na art. 8 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 207/2009 ma na celu pozwolić OHIM na dokonanie oceny istnienia prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd, która – w wypadku podobieństwa między kolidującymi ze sobą znakami towarowymi – wymaga badania podobieństwa między towarami i usługami oznaczonymi tymi znakami

towarowymi. W tym kontekście, jeżeli wcześniejszy wspólnotowy znak towarowy był używany tylko dla części towarów lub usług, dla których znak ten jest zarejestrowany, to do celów rozpatrywania sprzeciwu ów znak uznawany jest za zarejestrowany tylko dla tej części towarów lub usług, zgodnie z art. 42 ust. 2 zdanie ostatnie rozporządzenia nr 207/2009. W tym samym kontekście izba odwoławcza powinna także ocenić, w wypadku gdy przedstawiono dowód używania wyłącznie w odniesieniu do części towarów i usług należących do kategorii towarów, dla której zarejestrowano wcześniejszy znak towarowy i na której oparty jest sprzeciw, czy w ramach owej kategorii można wyróżnić kilka mogących występować niezależnie od siebie podkategorii, do których należą towary i usługi objęte dowodem używania, co powinno prowadzić do uznania, że dany dowód został przedstawiony wyłącznie dla owej podkategorii towarów lub usług albo – przeciwnie – że takich podkategorii nie można sobie wyobrazić. W konsekwencji Sąd wyjaśnił, że zadanie polegające na ocenie, czy znak towarowy powołany na poparcie sprzeciwu był przedmiotem rzeczywistego używania w rozumieniu art. 42 ust. 2 rozporządzenia nr 207/2009, składa się z dwóch nierozłącznych części. Pierwsza ma na celu ustalenie, czy dany znak towarowy był rzeczywiście używany na terytorium Unii – nawet w postaci różniącej się w elementach, które nie zmieniają odróżniającego charakteru znaku w postaci, w jakiej ten znak został zarejestrowany. Druga ma na celu ustalenie towarów lub usług, dla których zarejestrowano wcześniejszy znak towarowy i na których opiera się sprzeciw, a dla których rzeczywiste używanie zostało wykazane.

W drugiej kolejności sprawa zakończona ww. wyrokiem *KW SURGICAL INSTRUMENTS* (EU:T:2014:829) stanowiła dla Sądu okazję, żeby przypomnieć, że wniosek o to, by wnoszący sprzeciw wykazał rzeczywiste używanie wcześniejszego znaku towarowego, skutkuje przeniesieniem na tego ostatniego ciężaru dowodu w zakresie rzeczywistego używania jego znaku towarowego pod rygorem oddalenia sprzeciwu. Rzeczywiste używanie wcześniejszego znaku towarowego stanowi zatem kwestię, która po podniesieniu jej przez zgłaszającego znak towarowy powinna co do zasady zostać rozstrzygnięta przed wydaniem decyzji w przedmiocie sprzeciwu w ścisłym znaczeniu. Wniosek o przedstawienie dowodu rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego dodaje więc do postępowania w sprawie sprzeciwu kwestię wstępną i specyficzną oraz w takim zakresie zmienia jego treść. W świetle tego stwierdzenia Sąd uznał, że izba odwoławcza OHIM naruszyła prawo, odmawiając w tym wypadku zgłaszającemu przyznania ochrony przewidzianej dla wspólnotowego znaku towarowego uzyskanej przez niego rejestracji międzynarodowej bez uprzedniego rozpatrzenia kwestii rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego mimo wystąpienia przez zgłaszającego z właściwym wnioskiem w postępowaniu przed Wydziałem Sprzeciwów.

W trzeciej kolejności w odniesieniu do szczególnego przypadku trójwymiarowego znaku towarowego Sąd orzekł w wyroku z dnia 11 grudnia 2014 r., *CEDC International/OHIM – Underberg (Kształt źdźbła trawy w butelce)* (T-235/12, Zb.Orz., EU:T:2014:1058), że trójwymiarowy charakter znaku towarowego narzuca konieczność porzucenia perspektywy statycznej – dwuwymiarowej – na rzecz perspektywy dynamicznej – trójwymiarowej. W związku z tym właściwy konsument może co do zasady postrzegać trójwymiarowy znak towarowy z więcej niż jednej strony. A zatem w kontekście dowodów używania takiego znaku towarowego należy uwzględnić wszystkie te strony – nie jako oddanie odbioru tego znaku w ujęciu dwuwymiarowym, lecz jako odzwierciedlenie sposobu, w jaki postrzega go właściwy konsument – czyli w trzech wymiarach. Wynika stąd, że tylne i boczne ujęcia trójwymiarowego znaku towarowego mogą co do zasady mieć realne znaczenie dla oceny rzeczywistego używania tego znaku i nie można ich pominąć tylko dlatego, iż nie stanowią ujęcia z przodu.

2. Wzory

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 9 września 2014 r., *Biscuits Poult/OHIM – Banketbakkerij Merba (Ciastko)* (T-494/12, Zb.Orz., EU:T:2014:757), Sąd wyjaśnił, że art. 4 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 6/2002[17] ustanawia szczególną zasadę dotyczącą specyficznie wzorów stosowanych lub zawartych w produkcie, który stanowi część składową produktu złożonego w rozumieniu art. 3 lit. c) tego rozporządzenia. Zgodnie z tą zasadą owe wzory są chronione wyłącznie wtedy, gdy, po pierwsze, część składowa włączona do produktu złożonego pozostaje widoczna podczas zwykłego używania tego produktu, a po drugie, te widoczne elementy części składowej same spełniają wymogi co do nowości i indywidualnego charakteru. Mając bowiem na uwadze szczególny charakter części produktu złożonego w rozumieniu art. 3 lit. c) rozporządzenia nr 6/2002, które mogą stać się przedmiotem produkcji i sprzedaży odrębnych od produkcji i sprzedaży samego produktu złożonego, prawodawca uznał za zasadne przewidzenie możliwości zarejestrowania ich samych jako wzorów, z zastrzeżeniem jednak, że będą one widoczne po ich zawarciu w produkcie złożonym, wyłącznie w odniesieniu do elementów, które pozostaną widoczne podczas zwykłego używania produktu złożonego, i w stopniu, w jakim części te same są nowe i mają indywidualny charakter. Sąd wywiódł z tego, że skoro dany produkt – w tym wypadku ciastko – nie jest produktem złożonym w rozumieniu art. 3 lit. c) rozporządzenia nr 6/2002, ponieważ nie składa się z wielu części, które mogą być zastępowane, umożliwiając rozłożenie i ponowne złożenie tego produktu, izba odwoławcza nie popełniła błędu, uznając, iż niewidoczne cechy produktu, które nie mają związku z jego wyglądem, nie mogą być brane pod uwagę przy ustalaniu, czy dany wzór może zostać objęty ochroną.

Wreszcie w wyroku z dnia 3 października 2014 r., *Cezar/OHIM – Poli-Eco (Wkładka)* (T-39/13, Zb.Orz., EU:T:2014:852) Sąd stwierdził, że nowość i indywidualny charakter wzoru wspólnotowego nie mogą być oceniane poprzez porównanie tego wzoru wspólnotowego z wcześniejszym wzorem, który – jako część składowa produktu złożonego – nie jest widoczny podczas zwykłego używania produktu złożonego. Kryterium widoczności – takie jak wyrażone w motywie 12 rozporządzenia nr 6/2002, zgodnie z którym ochrona przyznawana wzorom wspólnotowym nie powinna obejmować części składowych niewidocznych podczas normalnego używania produktu ani elementów części niewidocznych, kiedy dana część jest zamontowana – stosuje się zatem do wzoru wcześniejszego. Sąd wywiódł z tego, że izba odwoławcza popełniła błąd w ocenie, dokonując porównania rozpatrywanych w tej sprawie wzorów, ponieważ oparła swoją decyzję na wcześniejszym wzorze, który jako część składowa produktu złożonego nie jest widoczny podczas zwykłego używania tego produktu.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB) – środki ograniczające

W 2014 r. nastąpił istotny rozwój orzecznictwa w zakresie sporów dotyczących środków ograniczających w dziedzinie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

W szczególności należy wymienić dwie sprawy dotyczące środków ograniczających przyjętych w stosunku do Syryjskiej Republiki Arabskiej, sprawę dotyczącą zamrożenia funduszy niektórych

[17] Rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz.U. 2002, L 3, s. 1).

osób i podmiotów w ramach walki z terroryzmem[18] i sprawę dotyczącą środków ograniczających podjętych wobec Islamskiej Republiki Iranu w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu broni jądrowej.

W wyroku z dnia 3 lipca 2014 r., *Alchaar/Rada* (T-203/12, EU:T:2014:602) przedmiotem sporu były środki ograniczające przyjęte wobec dawnego ministra rządu syryjskiego, które to środki zostały utrzymane w mocy, mimo że zrezygnował on z funkcji ministra.

Przede wszystkim Sąd podkreślił, że pierwotne umieszczenie skarżącego w wykazie osób, do których odnoszą się środki ograniczające, było zgodne z prawem, gdyż opierało się na fakcie, iż sprawował on funkcję ministra, jako że członków rządu należało pociągnąć do solidarnej odpowiedzialności z tytułu polityki represyjnej prowadzonej przez rząd. Jeśli chodzi natomiast o powody utrzymania nazwiska skarżącego w wykazie oparte na jego statusie byłego ministra, Sąd uznał, że można domniemywać, iż nawet po swojej dymisji nadal utrzymywał on ścisłe związki z reżimem syryjskim, pod warunkiem że takie domniemanie może zostać obalone i jest proporcjonalne do zamierzonego celu oraz respektuje prawo do obrony. W omawianym przypadku Rada Unii Europejskiej nie przedstawiła wystarczających poszlak dowodowych pozwalających rozsądnie uznać, że skarżący utrzymywał ścisłe związki z reżimem nawet po swojej dymisji, tak że instytucja ta przerzuciła nienależycie ciężar dowodu i popełniła oczywisty błąd w ocenie.

Ponadto Sąd stwierdził, że Rada nie zbadała w sposób staranny i bezstronny dowodów dostarczonych przez skarżącego w toku postępowania, zwłaszcza honorowych oświadczeń wskazujących między innymi, że sprzeciwiał się on zawsze używaniu przemocy. Zdaniem Sądu nie było powodu, by podawać w wątpliwość prawdopodobieństwo informacji zawartych w tych oświadczeniach, chyba żeby zakładać złą wiarę skarżącego. Ponadto uznał on, że międzynarodowa reputacja skarżącego powinna była skłonić Radę do zastanowienia się nad powodami, które zmusiły go do rezygnacji z funkcji ministra, zamiast domniemywać związki z reżimem syryjskim z uwagi na sprawowanie tej funkcji przez krótki okres.

Sprawa *Mayaleh/Rada* (wyrok z dnia 5 listopada 2014 r., T-307/12 i T-408/13, Zb.Orz., EU:T:2014:926) dała Sądowi okazję do sprecyzowania podejścia, o którym mowa powyżej[19]. W omawianej sprawie Sądowi przedłożono do rozstrzygnięcia skargę o stwierdzenie nieważności wielu aktów Rady, w których instytucja ta przyjęła lub utrzymała w mocy środki ograniczające wobec skarżącego z uwagi na sprawowaną przez niego funkcję prezesa banku centralnego Syrii.

[18] W odniesieniu do zamrożenia funduszy niektórych osób i jednostek w ramach walki z terroryzmem zob. także powyżej rozważania poświęcone ww. wyrokowi z dnia 21 marca 2014 r., *Yusef/Komisja* (EU:T:2014:141), w części zatytułowanej „Dopuszczalność skarg wniesionych na podstawie art. 265 TFUE".

[19] Wyrok, o którym mowa, stanowił także dla Sądu okazję do uściślenia zasad powiadamiania adresatów o przyjętych wobec nich środkach oraz zasad obliczania terminu do wniesienia skargi. Sąd orzekł zatem, że wyłącznie w wypadku, gdy niemożliwe jest indywidualne powiadomienie zainteresowanego o treści aktu, w którym przyjęto lub utrzymano w mocy dotyczące go środki ograniczające, opublikowanie ogłoszenia w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* stanowi zdarzenie, które powoduje rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia skargi. W przypadku gdy Rada dysponuje adresem zamieszkania osoby objętej środkami ograniczającymi i gdy skutecznie powiadamia ona tę osobę o aktach dotyczących tych środków, nie można przypisywać żadnej istotności faktowi, że termin do wniesienia skargi na te akty mógłby być korzystniejszy dla wspomnianej osoby, jeśli byłby liczony, począwszy od daty publikacji ogłoszenia dotyczącego spornych aktów w Dzienniku Urzędowym, uwzględniając w szczególności stosowanie art. 102 § 1 regulaminu postępowania, który w celu obliczenia terminu do wniesienia skargi przewiduje dodatkowe czternaście dni od dnia publikacji aktu w Dzienniku Urzędowym. Co więcej, w wypadku gdy akt musi zostać doręczony, aby termin do wniesienia skargi rozpoczął bieg, doręczenie musi w zasadzie zostać dokonane adresatowi tego aktu, a nie adwokatom, którzy go reprezentują, chyba że obowiązujące przepisy lub umowa zawarta między stronami przewidują inaczej.

Sąd uznał, że jeśli chodzi o środki ograniczające przyjęte wobec osób wspierających reżim syryjski, o ile pojęcie „wsparcia dla reżimu" nie zostało zdefiniowane we właściwych przepisach, nic nie pozwala stwierdzić, iż środkami ograniczającymi mogą być objęte wyłącznie osoby wspierające reżim syryjski w konkretnym celu umożliwienia mu kontynuowania działalności represyjnej przeciwko ludności cywilnej. Jako że bezsporne jest, iż bank centralny Syrii ma w szczególności za zadanie wykonywanie funkcji banku rządu tego państwa, nie można twierdzić, że ów bank nie wspiera finansowo reżimu syryjskiego. Udowodniwszy, że skarżący jako prezes wykonywał podstawowe funkcje w banku centralnym Syrii, Sąd przypomniał następnie, że osoba sprawująca funkcje, które przyznają jej uprawnienie do kierowania podmiotem objętym środkami ograniczającymi, może zasadniczo sama zostać uznana za biorącą udział w działalności uzasadniającej przyjęcie środków ograniczających dotyczących danego podmiotu. Z powyższego wynika, że Rada mogła, nie naruszając zasady proporcjonalności, oprzeć się na funkcjach skarżącego, aby uznać, że zajmuje on kierownicze i wpływowe stanowisko, jeśli chodzi o finansowe wsparcie reżimu syryjskiego udzielane przez bank centralny Syrii.

Wreszcie Sąd zauważył, że przepisy regulujące środki ograniczające w stosunku do Syryjskiej Republiki Arabskiej uznają wyłączną jurysdykcję państw członkowskich, jeśli chodzi o stosowanie spornych ograniczeń w odniesieniu do ich własnych obywateli. Z tego wynika, że jeśli chodzi o osobę, która oprócz obywatelstwa syryjskiego ma obywatelstwo francuskie, prawo Unii nie zobowiązuje organów francuskich do zakazania tej osobie wjazdu na terytorium Republiki Francuskiej. Ponadto choć art. 21 ust. 1 TFUE stanowi, że każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich, prawo to przysługuje jednak z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w traktatach i w środkach przyjętych w celu ich wykonania. I tak, ze względu na to, że ograniczenia w zakresie wjazdu, które są zawarte w decyzjach przyjętych na podstawie art. 29 TUE, stanowią w sposób oczywisty przepisy przyjęte na podstawie traktatu UE, Sąd stwierdził, iż poprzez przyjęcie aktów z zakresu wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Rada mogła w niniejszym przypadku – z uwagi na niezbędny, właściwy i ograniczony w czasie charakter podjętych środków – ograniczyć prawo do swobodnego przemieszczania się na terytorium Unii, które to prawo skarżący wywodzi ze swojego statusu obywatela Unii. W tym kontekście przepisy dotyczące ograniczeń w zakresie wjazdu – w zakresie, w jakim stosuje się je do obywateli Unii – należy uważać za lex specialis w stosunku do dyrektywy 2004/38/WE[20], tak że przepisy te mają pierwszeństwo przed tą dyrektywą w sytuacjach, które są przez nie regulowane w sposób szczegółowy.

Ponadto w wyroku z dnia 16 października 2014 r., *LTTE/Rada* (T-208/11 i T-508/11, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:885) do Sądu wpłynęła skarga wniesiona przez ruch, który sprzeciwił się rządowi Sri Lanki w drodze konfrontacji z użyciem przemocy, na akty, w których Rada postanowiła utrzymać w mocy środki ograniczające przyjęte wobec tego ruchu.

Podczas gdy skarżący kwestionował utrzymanie w mocy spornych środków z tego zwłaszcza względu, że jego konfrontacja ze wspomnianym rządem stanowiła „konflikt zbrojny", który podlega wyłącznie międzynarodowemu prawu humanitarnemu, a nie uregulowaniom antyterrorystycznym, Sąd podkreślił, iż istnienie konfliktu zbrojnego w rozumieniu międzynarodowego prawa humanitarnego nie wyklucza zastosowania przepisów prawa Unii dotyczących terroryzmu do ewentualnych aktów terrorystycznych popełnionych w tych ramach.

[20] Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. L 158, s. 77).

Będąc zmuszonym do zbadania argumentu, zgodnie z którym utrzymanie w mocy wspomnianych środków było oparte na niewiarygodnych powodach niewynikających z decyzji właściwych władz w rozumieniu wspólnego stanowiska 2001/931/WPZiB[21], Sąd wskazał, że władza państwa spoza Unii może być właściwą władzą w rozumieniu tego aktu. Na Radzie spoczywa jednak obowiązek, by przed oparciem swojej decyzji na decyzji władzy państwa trzeciego uważnie zweryfikować, czy właściwe uregulowanie tego państwa zapewnia poszanowanie prawa do obrony i prawa do skutecznej ochrony sądowej, równoważnych wobec tych gwarantowanych na szczeblu Unii. Ponadto ze względu na ochronę zainteresowanych osób i ze względu na brak środków umożliwiających prowadzenie dochodzenia przez Unię wspólne stanowisko 2001/931 wymaga, aby podstawa faktyczna decyzji Unii o zamrożeniu funduszy w przypadku terroryzmu opierała się nie na informacjach uzyskanych przez Radę z prasy lub z Internetu, lecz na informacjach konkretnie zbadanych i uwzględnionych w decyzjach właściwych władz krajowych w rozumieniu tego wspólnego stanowiska. W celu zapewnienia skuteczności zwalczania terroryzmu do państw członkowskich należy zatem regularne przekazywanie Radzie decyzji właściwych władz wydanych w tych państwach oraz ich uzasadnień, a do Rady – ich gromadzenie. W tym względzie Sąd zwrócił uwagę, iż jeżeli mimo takiego przekazu informacji Rada nie dysponuje decyzją właściwej władzy dotyczącą konkretnego czynu mogącego stanowić akt terrorystyczny, to – ze względu na brak własnych instrumentów dochodzeniowych na Radzie spoczywa obowiązek zwrócenia się o dokonanie oceny tego czynu do właściwej władzy krajowej, w celu uzyskania decyzji tej władzy.

Wreszcie w wyroku z dnia 25 listopada 2014 r., *Safa Nicu Sepahan/Rada* (T-384/11, Zb.Orz., EU:T:2014:986) Sąd został poproszony o wypowiedzenie się – w ramach skargi wniesionej przez skarżącą mającej na celu stwierdzenie nieważności aktów, w których Rada zastosowała wobec niej środki ograniczające na podstawie rozporządzenia (UE) nr 961/2010[22] i rozporządzenia (UE) nr 267/2012[23] – w przedmiocie żądania zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu krzywdy i szkody materialnej, jakie zostały jej wyrządzone wskutek przyjęcia tych środków.

Analizując warunki powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii, Sąd zbadał najpierw bezprawność zachowania zarzucanego Radzie. W tym względzie, po pierwsze, Sąd zauważył, że zastosowanie zakwestionowanych środków ograniczających narusza właściwe przepisy rozporządzenia nr 961/2010 i rozporządzenia nr 267/2012, które zawierają przepisy mające na celu ochronę indywidualnych interesów zainteresowanych jednostek poprzez ograniczenie wypadków stosowania, zakresu lub intensywności środków ograniczających, do których jednostki te mogą zgodnie z prawem zostać przymuszone. Takie przepisy należy zatem uznać za normy prawne mające na celu przyznanie uprawnień jednostkom. Po drugie, Sąd przypomniał, że obowiązek wykazania przez Radę zasadności zastosowanych środków ograniczających jest podyktowany poszanowaniem praw podstawowych zainteresowanych osób i podmiotów, a w szczególności ich prawa do skutecznej ochrony sądowej, co oznacza, że instytucji tej nie przysługują uprawnienia dyskrecjonalne w tym zakresie. Po trzecie, Sąd stwierdził, że zasada nakładająca na Radę obowiązek wykazania zasadności zastosowanych środków ograniczających, nie wchodzi w zakres sytuacji szczególnie złożonej oraz że jest jasna i precyzyjna, a zatem nie powoduje trudności w jej stosowaniu lub interpretacji. W świetle całości powyższych rozważań Sąd uznał, iż w okolicznościach niniejszej sprawy organ administracji działający ze zwykłą ostrożnością i starannością byłby w stanie zro-

[21] Wspólne stanowisko Rady 2001/931/WPZiB z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zastosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu (Dz.U. L 344, s. 93).

[22] Rozporządzenie Rady (UE) nr 961/2010 z dnia 25 października 2010 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu i uchylające rozporządzenie (WE) nr 423/2007 (Dz.U. L281, s. 1).

[23] Rozporządzenie Rady (UE) nr 267/2012 z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie środków ograniczających wobec Iranu i uchylające rozporządzenie (UE) nr 961/2010 (Dz.U. L 88, s. 1).

zumieć w chwili przyjmowania pierwszego zaskarżonego aktu, że do niego należy zgromadzenie informacji i dowodów uzasadniających środki ograniczające wobec skarżącej, tak aby w razie ich zakwestionowania mógł wykazać zasadność tych środków poprzez przedstawienie rzeczonych informacji lub rzeczonych dowodów przed sądem Unii. Nie działając w ten sposób, Rada dopuściła się wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej mającej na celu przyznanie uprawnień jednostkom.

W odniesieniu do szkody poniesionej przez skarżącą Sąd podkreślił, że jeżeli dany podmiot zostaje objęty środkami ograniczającymi z powodu wsparcia, jakiego miał udzielać rozprzestrzenianiu broni jądrowej, to jest on publicznie kojarzony z zachowaniem uważanym za poważne zagrożenie dla pokoju międzynarodowego i bezpieczeństwa międzynarodowego, co w konsekwencji wzbudza w stosunku do niego potępienie i podejrzliwość, narażając na szwank jego dobre imię i tym samym wyrządzając mu krzywdę, która jest tym większa, że wynika z zajęcia przez instytucję Unii oficjalnego stanowiska. Wobec tego Sąd orzekł, że niezgodne z prawem przyjęcie środków ograniczających i ich pozostawienie w mocy wobec skarżącej wyrządziło jej krzywdę odrębną od szkody materialnej wynikającej z wpływu na jej stosunki handlowe oraz że w konsekwencji należy uznać, że przysługuje jej prawo do zadośćuczynienia za tę krzywdę. Zważywszy w szczególności na to, że zarzut Rady względem skarżącej jest wyjątkowo poważny i że nie został on poparty żadnym istotnym dowodem, Sąd, oceniając krzywdę doznaną przez skarżącą ex aequo et bono, uznał, iż przyznanie kwoty 50 000 EUR stanowi odpowiednie zadośćuczynienie.

Zdrowie publiczne

Wyrok z dnia 14 maja 2014 r., *Niemcy/Komisja* (T-198/12, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:251) stanowił dla Sądu okazję do doprecyzowania zasad regulujących kontrolę, jaką sprawuje on w odniesieniu do działalności administracji Unii w dziedzinie zdrowia publicznego. Przedmiotem skargi była decyzja Komisji, w której oddaliła ona częściowo wniosek Republiki Federalnej Niemiec o odstępstwo od dopuszczalnych wartości dla niektórych substancji chemicznych obecnych w zabawkach przewidzianych w dyrektywie 2009/48/WE[24]. Podczas gdy Republika Federalna Niemiec chciała utrzymać dopuszczalne wartości określone w jej przepisach krajowych dla ołowiu, baru, antymonu, arsenu i rtęci, Komisja oddaliła ten wniosek w odniesieniu do trzech ostatnich substancji i zezwoliła na utrzymanie dopuszczalnych wartości krajowych dla dwóch pierwszych substancji jedynie najpóźniej do dnia 21 lipca 2013 r.

Orzekając w postępowaniu głównym po wydaniu przez prezesa Sądu postanowienia w przedmiocie środka tymczasowego[25], Sąd przypomniał przede wszystkim, iż państwo członkowskie może wystąpić z wnioskiem o utrzymanie swych wcześniejszych przepisów krajowych, gdy uważa, że ryzyko dla zdrowia publicznego powinno być przedmiotem oceny odmiennej od oceny przyjętej przez prawodawcę Unii przy przyjmowaniu europejskiego środka harmonizującego. W tym celu państwo członkowskie będące wnioskodawcą musi wykazać, że przepisy krajowe zapewniają poziom ochrony zdrowia publicznego wyższy aniżeli środek harmonizujący Unii i że nie wykraczają poza to, co konieczne do osiągnięcia tego celu. W omawianym przypadku Sąd, dokonując porównania niemieckich dopuszczalnych wartości z wartościami przewidzianymi w dyrektywie 2009/48, stwierdził, że dyrektywa ta ustala wartości migracji, gdyż przyjmuje się, że ryzyko sanitarne jest

[24] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/48/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa zabawek (Dz.U. L 170, s. 1).

[25] Postanowienie z dnia 15 maja 2013 r., *Niemcy/Komisja* (T-198/12 R, Zb.Orz., EU:T:2013:245), w którym prezes Sądu nakazał Komisji, aby zezwoliła na utrzymanie pięciu niemieckich dopuszczalnych wartości do dnia wydania przez Sąd orzeczenia w postępowaniu głównym.

związane z ilością danej szkodliwej substancji, która może być uwolniona przez zabawkę, a następnie wchłonięta przez dziecko. Ponadto Sąd zauważył, że dyrektywa przewiduje różne dopuszczalne wartości migracji, które są określone w zależności od rodzaju materiału obecnego w zabawce (a mianowicie materiału suchego, kruchego, sproszkowanego lub elastycznego, materiału płynnego lub lepkiego oraz materiału zeskrobanego), podczas gdy niemieckie dopuszczalne wartości są wyrażone pod kątem przyswajalności poszczególnych substancji. Dopuszczalne wartości przyswajalności określają maksymalną dopuszczalną ilość substancji chemicznej, która w wyniku używania zabawek może zostać wchłonięta i stać się dostępna dla procesów biologicznych w ludzkim ciele, przy czym wartości te stosuje się do wszystkich rodzajów zabawek bez względu na konsystencję materiałów, z których są wykonane zabawki.

Zdaniem Sądu z uwagi na to, iż dopuszczalne wartości migracji określone w dyrektywie są wyższe od niemieckich dopuszczalnych wartości migracji uzyskanych w wyniku przekształcenia w wypadku materiału zeskrobanego, z jakiego wykonana jest zabawka, nie można zarzucać Komisji, że oddaliła wniosek o utrzymanie niemieckich dopuszczalnych wartości, albowiem mają one zastosowanie niezależnie od konsystencji materiałów, z których wykonana jest zabawka. Sąd wywnioskował z tego, iż jeśli chodzi o arsen, antymon i rtęć, Republika Federalna Niemiec nie przedstawiła dowodu na okoliczność, że krajowe dopuszczalne wartości zapewniają poziom ochrony wyższy niż poziom ochrony wynikający z dyrektywy. Natomiast w wypadku ołowiu Sąd stwierdził nieważność decyzji Komisji w zakresie, w jakim ograniczała ona do dnia 21 lipca 2013 r. zatwierdzenie niemieckich dopuszczalnych wartości dla tego metalu ciężkiego. Sąd uznał, że Komisja naruszyła ciążący na niej obowiązek uzasadnienia, gdyż jej decyzja zawiera w tym względzie wewnętrzną sprzeczność mogącą stać na przeszkodzie prawidłowemu zrozumieniu powodów leżących u jej podstaw.

Rejestracja chemikaliów

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 2 października 2014 r., *Spraylat/ECHA* (T-177/12, Zb.Orz., EU:T:2014:849), Sąd rozstrzygnął w przedmiocie żądania stwierdzenia nieważności decyzji Europejskiej Agencji Chemikaliów (ECHA) nakładającej na skarżącą – tytułem opłaty pobieranej od rejestracji substancji chemicznej – opłatę administracyjną ponad 17 razy wyższą od kwoty wspomnianej opłaty. Zastosowanie tej opłaty administracyjnej opierało się na stwierdzeniu, że wbrew oświadczeniu złożonemu przez skarżącą nie spełniała ona warunków uprawniających ją do skorzystania z obniżki opłaty przewidzianej dla małych przedsiębiorstw zgodnie z decyzją zarządu ECHA MB/D/29/2010 w sprawie klasyfikacji usług, od których pobierane są opłaty. Skarżąca powołała się w szczególności na naruszenie zasady proporcjonalności.

Zwróciwszy uwagę na to, że powołując się na powyższą zasadę, skarżąca podniosła zarzut niezgodności z prawem w odniesieniu do decyzji MB/D/29/2010, Sąd zauważył, że motyw 11 rozporządzenia (WE) nr 340/2008[26] stanowi, iż „[n]ależy zniechęcać do przedkładania fałszywych informacji poprzez nakładanie należności administracyjnych przez [ECHA] oraz, w stosownych przypadkach, odstraszającej grzywny przez państwa członkowskie". Zdaniem Sądu choć z motywu tego wynika, że nałożenie opłaty administracyjnej przyczynia się do realizacji celu polegającego na zniechęcaniu przedsiębiorstw do przedstawiania fałszywych informacji, opłata administracyjna nie może jednak upodabniać się do grzywny. Jako że kwota opłaty zastosowanej w niniejszym przypadku była znacznie wyższa niż korzyść finansowa, jaką mogłaby uzyskać skarżąca w efekcie złożenia

[26] Rozporządzenie Komisji (WE) nr 340/2008 z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie opłat i należności wnoszonych na rzecz Europejskiej Agencji Chemikaliów na mocy rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) (Dz.U. L 107, s. 6).

błędnego oświadczenia, Sąd uznał, że cele badanej regulacji nie pozwalają uzasadnić negatywnych konsekwencji gospodarczych, których miałaby doświadczyć skarżąca wskutek zastosowania tej opłaty. Wynika stąd, że decyzja MB/D/29/2010 w zakresie, w jakim zastosowano ją wobec skarżącej, ewidentnie wykracza poza to, co konieczne do realizacji celu opłaty administracyjnej przyświecającego obowiązującej regulacji, w związku z czym należy stwierdzić, że decyzja ta jest bezskuteczna oraz w konsekwencji uwzględnić żądania skarżącej i na tej podstawie stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji.

Dostęp do dokumentów instytucji

W wyroku z dnia 7 października 2014 r., *Schenker/Komisja* (T-534/11, Zb.Orz., EU:T:2014:854) Sąd wypowiedział się w przedmiocie wykładni pojęcia nadrzędnego interesu publicznego uzasadniającego ujawnienie dokumentów w rozumieniu art. 4 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1049/2001[27] w dziedzinie konkurencji oraz w przedmiocie okoliczności, w jakich termin wyznaczony na udzielenie odpowiedzi na wniosek o dostęp może zostać przedłużony. W niniejszym przypadku skarżąca domagała się stwierdzenia nieważności decyzji Komisji, w której instytucja ta odmówiła jej dostępu do akt postępowania administracyjnego decyzji końcowej odnoszącej się do kartelu dotyczącego usług frachtu lotniczego, jak również do pełnej wersji tej decyzji i jej wersji jawnej.

W powyższym względzie Sąd podkreślił, że społeczeństwo powinno mieć możliwość poznania działania Komisji w dziedzinie konkurencji, a zatem istnieje nadrzędny interes publiczny przemawiający za tym, żeby społeczeństwo mogło poznać pewne zasadnicze elementy działania Komisji w tej dziedzinie. Niemniej istnienie tego interesu publicznego nie zobowiązuje Komisji do przyznania ogólnego dostępu na podstawie rozporządzenia nr 1049/2001 do wszelkich informacji zebranych w ramach stosowania art. 101 TFUE. Taki ogólny dostęp mógłby bowiem naruszyć równowagę, jaką prawodawca Unii chciał zapewnić w rozporządzeniu nr 1/2003 między ciążącym na zainteresowanych przedsiębiorstwach obowiązkiem przekazania Komisji informacji handlowych mających ewentualnie szczególne znaczenie a gwarancją wzmocnionej ochrony obejmującej ze względu na tajemnicę zawodową i tajemnicę handlową informacje w ten sposób przekazane Komisji. Interes publiczny sprowadzający się do poznania działalności Komisji w dziedzinie konkurencji nie uzasadnia bowiem jako taki ani ujawnienia akt dochodzenia, ani ujawnienia pełnej wersji wydanej decyzji, ponieważ dokumenty te nie są konieczne do poznania zasadniczych elementów działalności Komisji, takich jak rezultat postępowania i racje, którymi kierowała się ona w swoim działaniu. Komisja może bowiem zagwarantować dostateczne zrozumienie tego rezultatu i tych racji za pośrednictwem, w szczególności, opublikowania jawnej wersji danej decyzji.

Sąd zajął stanowisko, że w celu określenia informacji niezbędnych do uczynienia zadość temu nadrzędnemu interesowi publicznemu w świetle art. 30 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1/2003 Komisja jest zobowiązana – z uwzględnieniem uzasadnionego interesu przedsiębiorstw w zakresie ochrony tajemnicy handlowej – do publikowania decyzji wydanych przez nią na podstawie art. 7 tego rozporządzenia poprzez wskazanie stron i istotnej treści decyzji, w tym nałożonych kar. Wobec tego nie można uczynić zadość wspomnianemu interesowi publicznemu w drodze zwykłego opublikowania komunikatu prasowego informującego o wydaniu danej decyzji, ponieważ taki komunikat nie przedstawia istotnej części decyzji wydanych na podstawie art. 7 rozporządzenia nr 1/2003. Ten nadrzędny interes publiczny wymaga opublikowania jawnej wersji tych decyzji. W świetle tych rozważań Sąd uznał, że w omawianym przypadku Komisja miała obowiązek przekazania skarżącej

[27] Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

jawnej wersji spornej decyzji w następstwie złożonego przez nią wniosku, co stanowi częściowy dostęp do tej decyzji w rozumieniu art. 4 ust. 6 rozporządzenia nr 1049/2001.

Komisja musi czynić starania w celu sporządzenia takiej wersji w możliwie najkrótszych terminach, a w każdym razie w rozsądnym terminie, który należy określić w zależności od szczególnych okoliczności każdej sprawy, a zwłaszcza mniejszej lub większej liczby wniosków o zachowanie poufności skierowanych przez dane przedsiębiorstwa oraz ich złożoności technicznej i prawnej. W niniejszym przypadku Sąd uznał, że nic nie stało na przeszkodzie temu, by Komisja przekazała skarżącej część jawnej wersji spornej decyzji, która nie była przedmiotem żadnego wniosku o zachowanie poufności. Komisja była zatem zobowiązana dostarczyć skarżącej taką jawną wersję zaskarżonej decyzji, bez oczekiwania do momentu ostatecznego rozstrzygnięcia wszystkich wniosków o zachowanie poufności złożonych przez zainteresowane przedsiębiorstwa.

II. Spory dotyczące odszkodowań

W sprawie, która doprowadziła do wydania wyroku z dnia 18 września 2014 r., *Holcim (Romania)/Komisja* (T-317/12, Zb.Orz., odwołanie w toku, EU:T:2014:782), Sądowi zostało przedstawione żądanie zasądzenia odszkodowania za domniemane szkody poniesione przez skarżącą ze względu na odmowę ujawnienia jej przez Komisję informacji dotyczących uprawnień do emisji gazów cieplarnianych, które – jak twierdzi – zostały jej skradzione, oraz odmowę zakazania wszelkich transakcji odnoszących się do tych uprawnień. Skarżąca domagała się pociągnięcia Unii do odpowiedzialności – tytułem żądania głównego – na gruncie odpowiedzialności na zasadzie winy oraz – tytułem żądania ewentualnego – na gruncie odpowiedzialności niezależnej od winy.

W odniesieniu do dopuszczalności żądania Sąd przypomniał, że zgodnie z wyrokiem *Roquette frères/Komisja*[28] wydanym przez Trybunał dopuszczalność skargi o odszkodowanie przewidzianej w art. 268 TFUE i w art. 340 akapit drugi TFUE może być w pewnych wypadkach uzależniona od wyczerpania wewnętrznych środków zaskarżenia dostępnych w celu uzyskania zaspokojenia roszczeń od władz krajowych, o ile takie wewnętrzne środki zaskarżenia zapewniają skuteczną ochronę zainteresowanych jednostek i mogą doprowadzić do naprawienia podnoszonej szkody. Posłużenie się czasownikiem „móc" przy formułowaniu tej zasady świadczy o tym, że niewyczerpanie „wewnętrznych środków zaskarżenia dostępnych w celu uzyskania zaspokojenia roszczeń od władz krajowych" nie może zawsze prowadzić do stwierdzenia przez sąd Unii niedopuszczalności skargi. Otóż zdaniem Sądu istnieje tylko jedna sytuacja, w której okoliczność, iż nie wydano ostatecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie powództwa odszkodowawczego wytoczonego przed sąd krajowy, skutkuje nieuchronnie niedopuszczalnością skargi o odszkodowanie wniesionej do sądu Unii. Chodzi tu o sytuację, w której wskazana okoliczność uniemożliwia temu sądowi określenie charakteru i zakresu podnoszonej przed nim szkody. Uznając, że taki przypadek tu nie zachodzi, Sąd wykluczył odrzucenie skargi jako niedopuszczalnej.

W odniesieniu do badania zasadności skargi Sąd uściślił, że w sytuacji, gdy dana osoba wystąpiła z dwoma roszczeniami odszkodowawczymi, których przedmiotem jest ta sama szkoda, przy czym jedno z nich jest skierowane przeciwko władzom krajowym i zostało podniesione przed sądem krajowym, zaś drugie z nich jest skierowane przeciwko instytucji lub organowi Unii i jest dochodzone przed sądem Unii, istnieje ryzyko, że skarżący otrzyma niedostateczne lub zbyt duże odszkodowanie z powodu różnicy w ocenie tej szkody dwóch różnych sądów. Sąd Unii powinien – przed wydaniem orzeczenia w przedmiocie tej szkody – wstrzymać się z wydaniem orzeczenia do czasu,

[28] Wyrok z dnia 30 maja 1989 r., *Roquette frères/Komisja* (20/88, Zb.Orz., EU:C:1989:221).

aż sąd krajowy wyda orzeczenie kończące postępowanie w zawisłej przed nim sprawie. Może on natomiast, nawet przed wydaniem orzeczenia przez sąd krajowy, ustalić, czy zarzucane Unii zachowanie może być źródłem jej odpowiedzialności pozaumownej.

III. Odwołania

Spośród orzeczeń wydanych przez izbę ds. odwołań Sądu wydanych w 2014 r. na szczególną uwagę zasługują trzy wyroki.

W pierwszej kolejności w wyroku z dnia 21 maja 2014 r., *Mocová/Komisja* [T-347/12 P, Zb.Orz. (Fragmenty), EU:T:2014:266] Sąd potwierdził podejście Sądu do spraw Służby Publicznej, zgodnie z którym ze względu na ewolucyjny charakter postępowania poprzedzającego wniesienie skargi to właśnie uzasadnienie zawarte w decyzji oddalającej zażalenie należy brać pod uwagę przy badaniu zgodności z prawem pierwotnego aktu niekorzystnego, gdyż przyjmuje się, że uzasadnienie to pokrywa się z tym ostatnim aktem. Chodzi tu o konsekwencję wynikającą z utrwalonego orzecznictwa dotyczącego stwierdzenia zaskarżalnego charakteru odpowiedzi na zażalenie, z którego wynika, że organ powołujący lub organ upoważniony do zawierania umów może być skłoniony do uzupełnienia, a nawet zmiany swojej decyzji w decyzji oddalającej zażalenie.

W drugiej kolejności w wyroku z dnia 21 maja 2014 r., *Komisja/Macchia* (T-368/12 P, Zb.Orz.SP, EU:T:2014:266) Sąd doprecyzował charakter obowiązku, jaki ciąży na instytucji w przypadku nieprzedłużenia umowy o pracę na czas określony w charakterze członka personelu tymczasowego. W niniejszym przypadku Sąd orzekł, że Sąd do spraw Służby Publicznej, z jednej strony, błędnie zinterpretował obowiązek staranności ciążący na administracji, a z drugiej strony, niedokładnie zastosował wyrok z dnia 8 marca 2012 r., *Huet* (C-251/11, Zb.Orz., EU:C:2012:133). W odniesieniu do obowiązku staranności Sąd orzekł, że przyjmując zbyt szeroką wykładnię wspomnianego obowiązku jako nakładającego na administrację obowiązek wcześniejszego zbadania możliwości zatrudnienia danego pracownika na innym stanowisku i tym samym formułując wobec niego obowiązek nieprzewidziany w warunkach zatrudnienia innych pracowników Unii Europejskiej, Sąd do spraw Służby Publicznej nie przestrzegał granic swoich kompetencji, które polegały na zbadaniu, czy zainteresowany organ działał w rozsądnych granicach i czy nie użył przysługującego mu uznania w oczywiście błędny sposób. W odniesieniu do ww. wyroku *Huet* (EU:C:2012:133) Sąd uściślił, że w owym wyroku Trybunał nie stwierdził istnienia prawa po stronie personelu kontraktowego do pewnej ciągłości zatrudnienia, lecz jedynie przypomniał, iż „porozumienie ramowe" w sprawie pracy na czas określony, zawarte w dniu 18 marca 1999 r., ma na celu zapobieganie nadużyciom wynikającym z wykorzystywania umów zawieranych na czas określony.

W trzeciej kolejności w wyroku z dnia 16 października 2014 r., *Schönberger/Trybunał Obrachunkowy* (T-26/14 P, Zb.Orz.SP, EU:T:2014:887) Sąd orzekł, że oddalając zarzut na podstawie wykładni właściwego przepisu, która nie odpowiada wykładni zastosowanej przez administrację w celu uzasadnienia spornej decyzji, Sąd do spraw Służby Publicznej nie tylko zastąpił to uzasadnienie swoim własnym uzasadnieniem, ale także oparł oddalenie zarzutu na okolicznościach faktycznych i prawnych, które nie były przed nim roztrząsane, w związku z czym naruszył on zasadę kontradyktoryjności.

IV. Wnioski w przedmiocie środków tymczasowych

W 2014 r. do Sądu wpłynęło 45 wniosków w przedmiocie środków tymczasowych, co stanowi zdecydowany wzrost w porównaniu z liczbą wniosków złożonych (31) w 2013 r. W tym roku Sąd

orzekł w 48 sprawach[29], zaś w 2013 r. – w 27 sprawach. Prezes Sądu uwzględnił 4 wnioski w następujących postanowieniach: z dnia 13 lutego 2014 r., *Luxembourg Pamol (Cyprus) i Luxembourg Industries/Komisja* (T-578/13 R, EU:T:2014:103), z dnia 13 czerwca 2014 r., *SACE i Sace BT/Komisja* (T-305/13 R, EU:T:2014:595), z dnia 25 lipca 2014 r., *Deza/ECHA* (T-189/14 R, EU:T:2014:686) i z dnia 4 grudnia 2014 r., *Vanbreda Risk & Benefits/Komisja* [T-199/14 R, Zb.Orz. (Fragmenty), EU:T:2014:1024].

Wyżej wymienione postanowienia *Luxembourg Pamol (Cyprus) i Luxembourg Industries/Komisja* (EU:T:2014:103) *i Deza/ECHA (EU:T:2014:686)* dotyczące problematyki związanej z ujawnieniem – zamierzonym przez Komisję i ECHA – rzekomo poufnych informacji podążają w znacznym stopniu za modelem odpowiednich postanowień wydanych w 2012 r. i w 2013 r.[30]. Przede wszystkim prezes Sądu uznał istnienie fumus boni iuris: ocena poufności obejmująca znaczącą ilość danych chemicznych (sprawa T-189/14 R), fizyczno-chemicznych, biologicznych i farmaceutycznych (sprawa T-578/13 R) wiązała się ze złożonymi i całkiem nowymi kwestiami naukowymi, które nie mogły prima facie zostać uznane za oczywiście pozbawione znaczenia, lecz których rozstrzygnięcie zasługiwało na pogłębione badanie w ramach postępowania głównego.

Jeśli chodzi o pilny charakter, prezes Sądu uznał poważny charakter podnoszonych szkód, podkreślając, iż dla potrzeb postępowania w przedmiocie środka tymczasowego należy domniemywać poufność spornych informacji. Jako że informacje te odnosiły się do działalności produkcyjnej i handlowej skarżących, stanowiły one dobro niematerialne, które mogły zostać użyte do celów konkurencyjnych i których wartość uległaby znacznemu spadkowi, gdyby utraciły one swój poufny charakter. W odniesieniu do nieodwracalnego charakteru tych szkód prezes Sądu orzekł, że szkody wyrządzonej wskutek opublikowania spornych informacji w Internecie nie można wyrazić liczbowo, gdyż Internet jest dostępny dla nieograniczonej liczby osób na całym świecie. Jeśli chodzi o szkodę wyrządzoną wskutek ujawnienia spornych informacji osobie trzeciej, która złożyła odpowiedni wniosek na podstawie rozporządzenia nr 1049/2001, prezes Sądu uznał, że skarżące znalazłyby się w niekorzystnej sytuacji, która stanowiłaby co najmniej takie zagrożenie jak to spowodowane publikacją w Internecie. Ta osoba trzecia zapoznałaby się bowiem natychmiast z treścią wspomnianych informacji i mogłaby je bezzwłocznie wykorzystać do wszelkich celów, zwłaszcza konkurencyjnych, które wydawałyby się jej odpowiednie, i osłabić w ten sposób pozycję konkurencyjną skarżących. Zdaniem prezesa Sądu szkody tej nie można wyrazić liczbowo, gdyż skarżące muszą liczyć się z tym, iż nieokreślona i teoretycznie nieograniczona liczba obecnych i potencjalnych konkurentów na całym świecie postara się o dostęp do spornych informacji, aby wykorzystać je do licznych krótko-, średnio- i długoterminowych celów.

W ramach wyważenia interesów prezes Sądu podkreślił, że wyrok stwierdzający nieważność decyzji, w której zanegowano poufność spornych informacji, byłby iluzoryczny i pozbawiony skuteczno-

[29] Dwa orzeczenia zostały wydane przez sędziego orzekającego w przedmiocie środka tymczasowego, zastępującego prezesa Sądu zgodnie z art. 106 regulaminu postępowania: postanowienia z dnia 4 lutego 2014 r., *Serco Belgium i in./Komisja* (T-644/13 R, EU:T:2014:57) i z dnia 27 października 2014 r., *Diktyo Amyntikon Viomichanion Net/Komisja* (T-703/14 R, EU:T:2014:914).

[30] Chodzi o postanowienia z dnia 16 listopada 2012 r., *Evonik Degussa/Komisja* (T-341/12 R, EU:T:2012:604) i *Akzo Nobel i in./Komisja* (T-345/12 R, EU:T:2012:605) oraz z dnia 29 listopada 2012 r., *Alstom/Komisja* (T-164/12 R, EU:T:2012:637), które nie były przedmiotem odwołania (zob. sprawozdanie roczne za 2012 r., s. 161, 162) i postanowienie z dnia 11 marca 2013 r., *Pilkington Group/Komisja* (T-462/12 R, Zb.Orz., EU:T:2013:119), które zostało utrzymane w mocy w wyniku postępowania odwoławczego, jak również postanowienia z dnia 25 kwietnia 2013 r., *AbbVie/EMA* (T-44/13 R, EU:T:2013:221) i *InterMune UK i in./EMA* (T-73/13 R, EU:T:2013:222) (zob. sprawozdanie roczne za 2013 r., s. 148, 149). Te ostatnie postanowienia zostały uchylone przez Trybunał w wyniku postępowania odwoławczego. Po przekazaniu Sądowi spraw do ponownego rozpoznania skarżący cofnęli wnioski o zastosowanie środków tymczasowych, co spowodowało wykreślenie spraw T-44/13 R i T-73/13 R z rejestru w dniach 8 kwietnia i 21 maja 2014 r.

ści (effet utile), gdyby wnioski w przedmiocie środków tymczasowych zostały oddalone, ponieważ skutkiem tego oddalenia byłoby umożliwienie natychmiastowego ujawnienia wspomnianych informacji, a zatem de facto uprzedzenie z góry kierunku przyszłego orzeczenia co do istoty.

Przedmiotem sprawy, która doprowadziła do wydania ww. postanowienia *SACE i Sace BT/Komisja* (EU:T:2014:595), była decyzja, w której Komisja, po pierwsze, uznała za pomoc państwa bezprawnie przyznaną i niezgodną z rynkiem wewnętrznym zastrzyki kapitałowe dokonane przez Servizi assicurativi del commercio estero SpA (SACE SpA), włoską publiczną spółkę ubezpieczeniową, na rzecz jej spółki zależnej Sace BT SpA, która została utworzona przez swoją spółkę dominującą jako odrębna jednostka w celu wyodrębnienia zarządzania pewnego rodzaju ryzykiem, a po drugie, nakazała władzom włoskim odzyskanie od Sace BT wypłaconej pomocy w wysokości 78 mln EUR.

W swoim postanowieniu z dnia 13 czerwca 2014 r. prezes Sądu przyznał, iż przesłanka dotycząca fumus boni iuris została spełniona, ponieważ skarżące udowodniły, że zarzut podniesiony w sporze co do istoty – i oparty na naruszeniu art. 107 TFUE, jako że Komisja błędnie uznała, iż sporne środki można przypisać państwu włoskiemu – wzbudza poważne wątpliwości co do zgodności z prawem zaskarżonej decyzji, które nie mogły zostać rozwiane w ramach postępowania w przedmiocie środka tymczasowego za pomocą uwag drugiej strony. W szczególności argumentacja skarżących – zgodnie z którą Komisja zignorowała autonomię handlową i strategiczną przysługującą SACE – nie została zakwestionowana przez Komisję, która zachowała milczenie w kwestii fumus boni iuris w ramach postępowania w przedmiocie środka tymczasowego. Mając na uwadze zasadę dyspozytywności, która oznacza, że strony dysponują swobodnie przedmiotem sporu, sędzia orzekający w przedmiocie środka tymczasowego nie mógł nie uwzględnić tego zachowania Komisji w toku postępowania.

W odniesieniu do pilnego charakteru skarżącym udało się wykazać, że Sace BT poniosłaby poważną i nieodwracalną szkodę, gdyby wnioskowane zawieszenie wykonania nie zostało zarządzone. Prezes Sądu podkreślił bowiem, z jednej strony, że sama Komisja uznała, iż pełne wykonanie decyzji nakazującej odzyskanie domniemanej pomocy państwa, gdyby miało ono doprowadzić do likwidacji Sace BT przed ogłoszeniem wyroku co do istoty, spowodowałoby poważną i nieodwracalną szkodę tej spółce, oraz, z drugiej strony, że zwrot całkowitej kwoty tej pomocy skutkowałby tym, że Sace BT nie spełniałaby już wymogów stawianych przez włoski system ubezpieczeń i musiałaby zostać zlikwidowana jako towarzystwo ubezpieczeniowe.

W ramach wyważenia interesów prezes Sądu przypomniał, że jeśli chodzi o obowiązek zwrotu pomocy wypłaconej bezprawnie i uznanej za niezgodną z rynkiem wewnętrznym, interes Komisji powinien co do zasady mieć pierwszeństwo przed interesem beneficjenta pomocy, lecz że beneficjent ten może jednak uzyskać przyznanie środków tymczasowych w wyjątkowych okolicznościach. W omawianym przypadku, jako że skarżące wykazały zarówno pilny charakter, jak i istnienie fumus boni iuris, prezes Sądu uznał, że mają one uzasadniony interes w uzyskaniu wnioskowanego zawieszenia wykonania. Ponadto z uwagi na fakt, że pisemny etap w postępowaniu głównym był już zamknięty od wielu miesięcy, prezes Sądu doszedł do wniosku, że Sąd powinien ogłosić swój wyrok w stosunkowo bliskiej przyszłości, uznając, że w grę wchodzi wyjątkowa okoliczność natury proceduralnej, którą może uwzględnić w ramach wyważenia interesów. Niemniej z uwagi na interes Unii w skutecznym odzyskaniu pomocy państwa, z jednej strony, oraz ze względu na twierdzenie skarżących, zgodnie z którym Sace BT potrzebuje jedynie minimalną kwotę majątku netto konieczną do zapewnienia jej dalszego istnienia, z drugiej strony, prezes Sądu przyznał tylko częściowe zawieszenie wykonania.

Wyżej wymienione postanowienie *Vanbreda Risk & Benefits/Komisja* (EU:T:2014:1024) dotyczyło przetargu na zamówienie dotyczące ubezpieczenia budynków, który to przetarg Komisja ogłosiła w sierpniu 2013 r. w swoim imieniu oraz w imieniu kilku instytucji i agencji Unii. Przetarg miał na celu zastąpienie obowiązującej wówczas umowy zawartej z konsorcjum, którego brokerem była

skarżąca, Vanbreda Risk & Benefits. W dniu 30 stycznia 2014 r. Komisja poinformowała skarżącą o odrzuceniu jej oferty z tego względu, że nie zaproponowała najniższej ceny, oraz o udzieleniu zamówienia Marsh SA, brokerowi ubezpieczeniowemu. Skarżąca wniosła, z jednej strony, skargę o stwierdzenie nieważności tej decyzji i o odszkodowanie w wysokości 1 mln EUR oraz, z drugiej strony, wniosek o zastosowanie środka tymczasowego, w którym zwróciła się do prezesa Sądu o zarządzenie zawieszenia wykonania zaskarżonej decyzji. W postanowieniu z dnia 1 grudnia 2014 r. prezes Sądu uwzględnił ten wniosek.

Prezes Sądu stwierdził istnienie szczególnie poważnego fumus boni iuris. Jeden z istotnych warunków przetargu polegał bowiem na zagwarantowaniu przez oferenta przedkładającego wspólną ofertę solidarnego zobowiązania się wszystkich partnerów oferty do wykonania zobowiązania. Tymczasem pierwotna oferta spółki Marsh nie spełniała tego warunku, ponieważ towarzystwa ubezpieczeniowe, które udzieliły upoważnień temu brokerowi, zobowiązały się wyłącznie w odniesieniu do części umowy, którą każde z nich proponowało wykonać indywidualnie. Fakt, że na późniejszym etapie podczas podpisywania umowy wszystkie towarzystwa-wykonawcy zaakceptowały klauzulę solidarności, był rezultatem zmiany oferty, która prima facie jest niezgodna z prawem i nastąpiła po złożeniu ofert dzięki dwustronnym kontaktom między Komisją a spółką Marsh. Ponadto wskutek wycofania się jednego z ubezpieczycieli, który miał brać udział w ofercie spółki Marsh, Komisja pozwoliła tej spółce, by już po udzieleniu zamówienia wśród sygnatariuszy umowy znajdowały się dwa nowe towarzystwa ubezpieczeniowe, które nie zostały poddane ocenie ani ich zdolności ekonomicznej i finansowej, ani ich zdolności technicznej przed udzieleniem zamówienia i wyeliminowaniem ofert innych oferentów. Zdaniem prezesa Sądu wzbudza to na pierwszy rzut oka poważne wątpliwości co do przestrzegania zgodności z prawem procedury udzielania zamówień.

W odniesieniu do przesłanki dotyczącej pilnego charakteru prezes Sądu, przyznawszy poważny charakter podnoszonej szkody finansowej, stwierdził, iż skarżącej nie udało się wykazać nieodwracalnego charakteru tej szkody z tego względu, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem szkoda o charakterze finansowym nie może zazwyczaj być postrzegana jako nieodwracalna, gdyż co do zasady może ona stanowić przedmiot późniejszego odszkodowania pieniężnego. W szczególności jeśli chodzi o spory dotyczące udzielania zamówień publicznych, wykluczonemu oferentowi jest wręcz nadmiernie trudno – ze względów systemowych związanych z tymi szczególnymi sporami – wykazać ryzyko poniesienia nieodwracalnej szkody. Taki rezultat jest jednak nie do pogodzenia z wymogami skutecznej ochrony tymczasowej w dziedzinie zamówień publicznych. Prezes Sądu uważa zatem, że należy przyjąć nowe podejście dostosowane do specyficznych cech tych sporów. I tak, gdy wykluczony oferent wykaże istnienie szczególnie poważnego fumus boni iuris, nie można od niego wymagać, aby wykazał on, iż oddalenie jego wniosku o zastosowanie środków tymczasowych może spowodować nieodwracalną szkodę, gdyż oznaczałoby to nadmierny i nieuzasadniony uszczerbek skutecznej ochrony sądowej przysługującej mu na podstawie art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Taki fumus boni iuris powstaje w razie wykazania istnienia niezgodności z prawem wystarczająco oczywistej i poważnej, w przypadku której należy jak najszybciej uniemożliwić wywoływanie przez nią skutków lub dalsze trwanie skutków już wywołanych, chyba że ostatecznie sprzeciwia się temu wyważenie wchodzących w grę interesów. W takich wyjątkowych okolicznościach sam dowód wagi szkody, która zostałaby wyrządzona przez brak zawieszenia wykonania zaskarżonej decyzji, wystarczy, by spełnić przesłankę dotyczącą pilnego charakteru, uwzględniając potrzebę pozbawienia skutków tego rodzaju niezgodności z prawem. W niniejszym przypadku prezes Sądu stwierdził, że prima facie popełnione zostały poważne naruszenia skutkujące nieprawidłowością wybranej oferty i że zachowanie przyjęte przez Komisję należy uznać za niezgodne z prawem Unii w wystarczająco oczywistym i poważnym stopniu, aby konieczne było zapobieżenie jego przyszłym skutkom.

W ramach wyważenia interesów prezes Sądu uznał, że szala interesów przechyla się na korzyść skarżącej oraz że interes skarżącej w zachowaniu prawa do skutecznej skargi, jak również ochrona

interesów finansowych Unii i konieczność zneutralizowania skutków stwierdzonej niezgodności z prawem przeważają nad interesem Komisji w utrzymaniu zaskarżonej decyzji. W tym względzie prezes Sądu oddalił argument Komisji, jakoby w przypadku zawieszenia wykonania zaskarżonej decyzji zostałaby ona narażona na katastrofalne skutki dla interesów finansowych Unii. Jeśli chodzi bowiem o ryzyko związane z brakiem ubezpieczenia określonych budynków, okazało się, że istnieje wiele rozwiązań pozwalających zagwarantować, że budynki te mogły zostać ubezpieczone na podstawie obecnie obowiązującej umowy.

Prezes Sądu uznał zatem, że okoliczności sprawy wymagają, by zarządzić zawieszenie wykonania zaskarżonej decyzji. Niemniej z uwagi na dokonaną zmianę podejścia i ze względu na zasadę pewności prawa postanowił, że to zawieszenie stanie się skuteczne dopiero z upływem terminu do wniesienia od niego odwołania[31].

[31] Inne wnioski o zastosowanie środków tymczasowych, które zostały wniesione w zakresie zamówień publicznych, zostały oddalone ze względu na brak fumus boni iuris, bez badania przesłanki dotyczącej pilnego charakteru [postanowienia: z dnia 4 lutego 2014 r., *Serco Belgium i in./Komisja* (T-644/13 R, EU:T:2014:57); z dnia 5 grudnia 2014 r., *AF Steelcase/OHIM* (T-652/14 R, EU:T:2014:1026); z dnia 8 grudnia 2014 r., *STC/Komisja* (T-355/14 R, EU:T:2014:1046)].

B – Skład Sądu

(Porządek pierwszeństwa na dzień 31 grudnia 2014 r.)

Pierwszy rząd, od lewej:

prezesi izb: G. Berardis, M. van der Woude, A. Dittrich i S. Papasavvas; wiceprezes Sądu H. Kanninen; prezes Sądu M. Jaeger; prezesi izb: M.E. Martins Ribeiro, M. Prek, S. Frimodt Nielsen i D. Gratsias

Drugi rząd, od lewej:

sędziowie: E. Buttigieg, A. Popescu, I. Labucka, I. Wiszniewska-Białecka, F. Dehousse, N.J. Forwood, O. Czúcz, I. Pelikánová, J. Schwarcz i M. Kancheva

Trzeci rząd, od lewej:

sędziowie: L. Madise, I. Ulloa Rubio, V. Kreuschitz, V. Tomljenović, C. Wetter, E. Bieliūnas, A.M. Collins i S. Gervasoni; sekretarz E. Coulon

1. Członkowie Sądu

(w kolejności objęcia funkcji)

Marc Jaeger
urodzony w 1954 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu Roberta Schumana w Strasburgu; studia w Kolegium Europejskim; przyjęty do palestry w Luksemburgu (1981); attaché de justice, delegat przy prokuratorze generalnym w Luksemburgu (1983); sędzia luksemburskiego sądu okręgowego (1984); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1986–1996); przewodniczący Institut universitaire international de Luxembourg (IUIL); sędzia Sądu od dnia 11 lipca 1996 r.; prezes Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Heikki Kanninen
urodzony w 1952 r.; absolwent wyższej szkoły handlowej w Helsinkach oraz wydziału prawa uniwersytetu w Helsinkach; referendarz w naczelnym sądzie administracyjnym Finlandii; sekretarz generalny komitetu ds. reformy systemu ochrony prawnej w administracji publicznej; główny administrator w naczelnym sądzie administracyjnym; sekretarz generalny komitetu ds. reformy postępowania sądowo-administracyjnego, radca w departamencie legislacji ministerstwa sprawiedliwości; zastępca sekretarza Sądu EFTA; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia naczelnego sądu administracyjnego (1998–2005); członek komisji odwoławczej ds. uchodźców; wiceprzewodniczący komitetu ds. rozwoju fińskich organów sądowych; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r. do dnia 6 października 2009 r.; sędzia Sądu od dnia 7 października 2009 r.; wiceprezes Sądu od dnia 17 września 2013 r.

Nicholas James Forwood
urodzony w 1948 r.; absolwent uniwersytetu w Cambridge (BA 1969, MA 1973) (mechanika i prawo); przyjęty w skład palestry Anglii w 1970 r., praktyka w zawodzie adwokata w Londynie (1971–1999) i w Brukseli (1979–1999); przyjęty do palestry w Irlandii w 1981 r.; mianowany Queen's Counsel w 1987 r.; bencher of Middle Temple w 1998 r.; przedstawiciel palestry Anglii i Walii w Radzie Palestr Unii Europejskiej (CCBE) i przewodniczący stałej delegacji CCBE przy Trybunale Sprawiedliwości (1995–1999); członek biura World Trade Law Association i Europejskiej Organizacji Prawa Morskiego (1993–2002); sędzia Sądu od dnia 15 grudnia 1999 r.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro
urodzona w 1956 r.; studia w Lizbonie, Brukseli i Strasburgu; advogada w Portugalii i w Brukseli; niezależna pracownica naukowa w instytucie studiów europejskich na wolnym uniwersytecie w Brukseli; referendarz w gabinecie sędziego portugalskiego J.C. Moitinha de Almeidy w Trybunale Sprawiedliwości (1986–2000), a następnie B. Vesterdorfa – prezesa Sądu Pierwszej Instancji (2000–2003); sędzia Sądu od dnia 31 marca 2003 r.

Franklin Dehousse
urodzony w 1959 r.; licencjat z prawa (uniwersytet w Liège, 1981); pracownik naukowy przebywający na stypendium badawczym (Fonds national de la recherche scientifique, 1985–1989); doradca prawny w izbie reprezentantów (1981–1990); doktor prawa (uniwersytet w Strasburgu, 1990); profesor (uniwersytety w Liège i w Strasburgu, Kolegium Europejskie, Institut royal supérieur de Défense, uniwersytet Montesquieugo w Bordeaux; collège Michel Servet des universités de Paris; facultés Notre-Dame de la Paix w Namur); specjalny przedstawiciel ministerstwa spraw zagranicznych (1995–1999); dyrektor studiów europejskich w Institut royal des relations internationales (1998–2003); assesseur w radzie stanu (2001–2003); konsultant w Komisji Europejskiej (1990–2003); członek Observatoire Internet (2001–2003); sędzia Sądu od dnia 7 października 2003 r.

Ottó Czúcz
urodzony w 1946 r.; doktor prawa uniwersytetu w Szegedzie (1971); administrator w ministerstwie pracy (1971–1974); wykładowca oraz profesor (1974–1989), dziekan wydziału prawa (1989–1990), prorektor (1992–1997) uniwersytetu w Szegedzie; adwokat; członek prezydium krajowego zakładu ubezpieczeń emerytalnych; wiceprezes europejskiego instytutu ubezpieczeń społecznych (1998–2002); członek rady naukowej Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego (ISSA); sędzia trybunału konstytucyjnego (1998–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Wiszniewska-Białecka
urodzona w 1947 r.; absolwentka wydziału prawa Uniwersytetu Warszawskiego (1965–1969); pracownica naukowa (asystent, docent, profesor) w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk (1969–2004); współpraca z instytutem im. Maxa Plancka ds. obcego i międzynarodowego prawa patentowego, prawa autorskiego i prawa konkurencji w Monachium (stypendium Fundacji AvH, 1985–1986); adwokat (1992–2000); sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego (2001–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Pelikánová
urodzona w 1949 r.; doktor prawa, asystent w dziedzinie prawa gospodarczego (przed 1989), następnie doktor nauk ścisłych, profesor prawa handlowego (od 1993) na wydziale prawa uniwersytetu Karola w Pradze; członkini organu zarządzającego i komisji papierów wartościowych (1999–2002); adwokat; członkini rady legislacyjnej rządu czeskiego (1998–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Ingrida Labucka
urodzona w 1963 r.; absolwentka wydziału prawa uniwersytetu łotewskiego (1986); inspektor ministerstwa spraw wewnętrznych na region Kirov i miasto Ryga (1986–1989); sędzia sądu pierwszej instancji w Rydze (1990–1994); adwokat (1994–1998 i lipiec 1999 – maj 2000); minister sprawiedliwości (listopad 1998 – lipiec 1999 i maj 2000 – październik 2002); członkini Międzynarodowego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (2001–2004); członkini parlamentu (2002–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Savvas Papasavvas
urodzony w 1969 r.; studia na uniwersytecie w Atenach (ptychion w 1991); studia trzeciego cyklu na uniwersytecie Paris II (DEA w dziedzinie prawa publicznego, 1992) oraz na uniwersytecie Aix-Marseille III (doktorat z nauk prawnych, 1995); przyjęty do palestry na Cyprze, członek palestry w Nikozji od 1993 r.; wykładowca na uniwersytecie na Cyprze (1997–2002), docent prawa konstytucyjnego od września 2002 r.; pracownik naukowy w europejskim centrum prawa publicznego (2001–2002); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Miro Prek
urodzony w 1965 r.; absolwent wydziału prawa (1989); przyjęty do palestry (1994); liczne zadania i funkcje pełnione w administracji publicznej, głównie w rządowym biurze legislacyjnym (zastępca sekretarza stanu oraz zastępca dyrektora, kierownik departamentu prawa europejskiego i prawa porównawczego) oraz w urzędzie spraw europejskich (podsekretarz stanu); członek zespołu negocjacyjnego ds. układu stowarzyszeniowego (1994–1996) oraz ds. przystąpienia do Unii Europejskiej (1998–2003), obowiązki w zakresie kwestii prawnych; adwokat; obowiązki w zakresie projektów dotyczących dostosowania do prawa wspólnotowego oraz integracji europejskiej, głównie w zachodnich Bałkanach; kierownik wydziału w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (2004–2006); sędzia Sądu od dnia 7 października 2006 r.

Alfred Dittrich
urodzony w 1950 r.; studia prawnicze na uniwersytecie erlandzko-norymberskim (1970–1975); Rechtsreferendar w wyższym sądzie krajowym w Norymberdze (1975–1978); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki (1978–1982); administrator w stałym przedstawicielstwie Republiki Federalnej Niemiec przy Wspólnotach Europejskich (1982); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki odpowiedzialny za sprawy związane z prawem wspólnotowym i prawem konkurencji (1983–1992); dyrektor departamentu ds. prawa Unii Europejskiej (1992–2007) w ministerstwie sprawiedliwości; przewodniczący niemieckiej delegacji do grupy roboczej Rady ds. Trybunału Sprawiedliwości; pełnomocnik rządu federalnego w wielu postępowaniach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Sten Frimodt Nielsen
urodzony w 1963 r.; licencjat z prawa na uniwersytecie w Kopenhadze (1988); urzędnik ministerstwa spraw zagranicznych (1988–1991); wykładowca prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytecie w Kopenhadze (1988–1991); sekretarz ambasady w stałym przedstawicielstwie Danii przy ONZ w Nowym Jorku (1991–1994); urzędnik w służbie prawnej ministerstwa spraw zagranicznych (1994–1995); profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Kopenhadze (1995); radca, następnie główny radca w kancelarii premiera (1995–1998); minister radca w stałym przedstawicielstwie Danii przy Unii Europejskiej (1998–2001); radca specjalny w kancelarii premiera do spraw prawnych (2001–2002); dyrektor departamentu i radca prawny w kancelarii premiera (marzec 2002 – lipiec 2004); podsekretarz stanu i radca prawny w kancelarii premiera (sierpień 2004 – sierpień 2007); sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Juraj Schwarcz
urodzony w 1952 r.; doktor prawa (uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, 1979); radca prawny w przedsiębiorstwie (1975–1990); sekretarz ds. rejestru handlowego przy sądzie rejonowym w Koszycach (1991); sędzia sądu rejonowego w Koszycach (styczeń–październik 1992); sędzia i prezes izby sądu regionalnego w Koszycach (listopad 1992–2009); sędzia delegowany izby handlowej sądu najwyższego Republiki Słowackiej (październik 2004 – wrzesień 2005); prezes kolegium prawa handlowego przy sądzie regionalnym w Koszycach (październik 2005 – wrzesień 2009); członek zewnętrzny wydziału prawa handlowego i gospodarczego uniwersytetu Pavla Jozefa Šafárika w Koszycach (1997–2009); członek zewnętrzny zespołu wykładowców szkoły sądownictwa (2005–2009); sędzia Sądu od dnia 7 października 2009 r.

Marc van der Woude
urodzony w 1960 r.; licencjat z prawa (uniwersytet w Groningen, 1983); studia w Kolegium Europejskim (1983–1984); asystent w Kolegium Europejskim (1984–1986); wykładowca na uniwersytecie w Lejdzie (1986–1987); sprawozdawca w dyrekcji generalnej ds. konkurencji Komisji Wspólnot Europejskich (1987–1989); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1989–1992); koordynator polityczny w dyrekcji generalnej ds. konkurencji Komisji Wspólnot Europejskich (1992–1993); członek służb prawnych Komisji Wspólnot Europejskich (1993–1995); członek palestry w Brukseli od 1995 r.; profesor na uniwersytecie Erazma w Rotterdamie od 2000 r.; autor licznych publikacji; sędzia Sądu od dnia 13 września 2010 r.

Dimitrios Gratsias
urodzony w 1957 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Atenach (1980); studia podyplomowe w zakresie prawa publicznego na uniwersytecie Paris I Panthéon-Sorbonne (1981); świadectwo uniwersyteckiego centrum studiów wspólnotowych i europejskich (uniwersytet Paris I) (1982); członek Conseil d'État na stanowisku auditeur (1985–1992); członek rady stanu na stanowisku maître des requêtes (1992–2005); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1994–1996); członek stowarzyszony szczególnego sądu najwyższego Grecji (1998 i 1999); radca stanu w radzie stanu (2005); członek specjalnego sądu do spraw dyscyplinarnych (2006); członek najwyższej rady sądownictwa administracyjnego (2008); inspektor sądownictwa administracyjnego (2009–2010); sędzia Sądu od dnia 25 października 2010 r.

Andrei Popescu
urodzony w 1948 r.; licencjat z prawa na uniwersytecie w Bukareszcie (1971); studia podyplomowe z zakresu międzynarodowego prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego, uniwersytet w Genewie (1973–1974); doktor prawa uniwersytetu w Bukareszcie (1980); asystent stażysta (1971–1973), asystent tytularny (1974–1985), następnie wykładowca z zakresu prawa pracy na uniwersytecie w Bukareszcie (1985–1990); główny pracownik naukowy w instytucie badań naukowych w zakresie pracy i zabezpieczenia społecznego (1990–1991); zastępca dyrektora generalnego (1991–1992), następnie dyrektor (1992–1996) w ministerstwie pracy i polityki społecznej; wykładowca (1997), następnie profesor w krajowej szkole studiów politycznych i administracyjnych, Bukareszt (2000); sekretarz stanu w ministerstwie integracji europejskiej (2001–2005); szef departamentu w radzie legislacyjnej Rumunii (1996–2001 i 2005–2009); fundator i dyrektor rumuńskiego przeglądu prawa europejskiego; prezes rumuńskiego towarzystwa prawa europejskiego (2009–2010); pełnomocnik rządu rumuńskiego przed sądami Unii Europejskiej (2009–2010); sędzia Sądu od dnia 26 listopada 2010 r.

Mariyana Kancheva
urodzona w 1958 r., absolwentka wydziału prawa uniwersytetu w Sofii (1979–1984); studia uzupełniające (tytuł master) w zakresie prawa europejskiego w instytucie studiów europejskich na wolnym uniwersytecie w Brukseli (2008–2009); specjalizacja w dziedzinie prawa gospodarczego i prawa własności intelektualnej; asesor sądowa w sądzie regionalnym w Sofii (1985–1986); doradca prawna (1986–1988); członkini palestry w Sofii (1988–1992); dyrektor generalna biura obsługującego korpus dyplomatyczny w ministerstwie spraw zagranicznych (1992–1994); adwokat w Sofii (1994–2011) i Brukseli (2007–2011); arbiter w Sofii w sprawach handlowych; udział w tworzeniu aktów prawnych różnego rodzaju jako doradca prawna w parlamencie bułgarskim; sędzia Sądu od dnia 19 września 2011 r.

Guido Berardis
urodzony w 1950 r.; licencjat z prawa (uniwersytet La Sapienza w Rzymie, 1973), absolwent podyplomowych studiów europejskich w Kolegium Europejskim (Brugia, 1974–1975); urzędnik Komisji Wspólnot Europejskich (dyrekcja do spraw międzynarodowych w dyrekcji generalnej ds. rolnictwa, 1975–1976); członek służby prawnej Komisji Wspólnot Europejskich (1976–1991 i 1994–1995); przedstawiciel służby prawnej Komisji Wspólnot Europejskich w Luksemburgu (1990–1991); referendarz w gabinecie sędziego G.F. Manciniego w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1991–1994); doradca prawny w gabinetach członków Komisji Wspólnot Europejskich: M. Montiego (1995–1997) i F. Bolkesteina (2000–2002); dyrektor: dyrekcji ds. polityki zamówień publicznych (2002–2003), dyrekcji ds. usług, własności intelektualnej i przemysłowej, środków przekazu i ochrony danych (2003–2005), dyrekcji ds. usług (2005–2011) w dyrekcji generalnej ds. rynku wewnętrznego Komisji Wspólnot Europejskich; główny doradca prawny i dyrektor zespołu ds. sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa, prawa cywilnego oraz prawa karnego w służbie prawnej Komisji Europejskiej (2011–2012); sędzia Sądu od dnia 17 września 2012 r.

Eugène Buttigieg
urodzony w 1961 r.; doktor prawa uniwersytetu na Malcie; master w dziedzinie prawa europejskiego (uniwersytet w Exeterze); doktorat z dziedziny prawa konkurencji (uniwersytet w Londynie); prawnik w ministerstwie sprawiedliwości (1987–1990); główny prawnik w ministerstwie spraw zagranicznych (1990–1994); członek Copyright Board (komisji do spraw praw autorskich) (1994–2005); prawnik weryfikator w ministerstwie sprawiedliwości i samorządów lokalnych (2001–2002); administrator w Malta Resources Authority (urzędzie zarządzania zasobami Malty) (2001–2009); konsultant w dziedzinie prawa europejskiego (od 1994); doradca do spraw prawa konkurencji i konsumentów w ministerstwie finansów, gospodarki i inwestycji (2000–2010); doradca premiera do spraw prawa konkurencji i konsumentów (2010–2011), konsultant w Malta Competition and Consumer Affairs Authority (maltańskim urzędzie do spraw konkurencji i konsumentów) (2012); wykładowca (1994–2001), docent (2001–2006), następnie profesor stowarzyszony (od 2007) i kierownik katedry prawa europejskiego Jeana Monneta (od 2009) na uniwersytecie na Malcie; współzałożyciel i wiceprezes Maltese Association for European Law (maltańskiego stowarzyszenia prawa europejskiego); sędzia Sądu od dnia 8 października 2012 r.

Carl Wetter
urodzony w 1949 r.; absolwent wydziałów ekonomii (Bachelor of Arts, 1974) i prawa (Master of Laws, 1977) uniwersytetu w Uppsali; administrator w ministerstwie spraw zagranicznych (1977); członek palestry szwedzkiej (od 1983); członek szwedzkiej grupy roboczej ds. prawa konkurencji w Międzynarodowej Izbie Handlowej (ICC); wykładowca prawa konkurencji (uniwersytety w Lund i w Sztokholmie); autor licznych publikacji; sędzia Sądu od dnia 18 marca 2013 r.

Vesna Tomljenović
urodzona w 1956 r.; absolwentka uniwersytetu w Rijece (magisterium, 1979) i uniwersytetu w Zagrzebiu (LLM, 1984; doktorat z prawa, 1996); asystent (1980–1998), profesor stowarzyszona (2003–2009) i profesor (2009–2013) na wydziale prawa uniwersytetu w Rijece; asystent na wydziale ekonomii uniwersytetu w Rijece (1990–2013); przewodnicząca chorwackiego stowarzyszenia prawa porównawczego (2006–2013); sędzia Sądu od dnia 4 lipca 2013 r.

Egidijus Bieliūnas
urodzony w 1950 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Wilnie (1973); doktor prawa (1978), asystent, wykładowca, następnie docent na wydziale prawa uniwersytetu w Wilnie (1977–1992); konsultant w departamencie prawnym parlamentu Republiki Litewskiej (1990–1992); radca w ambasadzie Litwy w Belgii (1992–1994); radca w ambasadzie Litwy we Francji (1994–1996); członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (1996–1999); sędzia litewskiego sądu najwyższego (1999–2011); kierownik katedry prawa karnego uniwersytetu w Wilnie (2003–2013); przedstawiciel Republiki Litewskiej we wspólnym organie nadzorczym Eurojustu (2004–2011); sędzia trybunału konstytucyjnego Republiki Litewskiej (2011–2013); sędzia Sądu od dnia 16 września 2013 r.

Viktor Kreuschitz
urodzony w 1952 r.; doktor prawa uniwersytetu w Wiedniu (1981); urzędnik urzędu kanclerza federalnego – służby ds. konstytucyjnych (1981–1997); doradca w służbie prawnej Komisji Europejskiej (1997–2013); sędzia Sądu od dnia 16 września 2013 r.

Anthony Michael Collins
urodzony w 1960 r.; absolwent Trinity College, Dublin (nauki prawne) (1984) i Honourable Society of the King's Inns Dublin (barrister 1986 i bencher od 2013); praktyka w zawodzie barrister (1986–1990 i 1997–2003) i senior counsel (2003–2013) w irlandzkiej palestrze; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1990–1997); dyrektor Irish Centre for European Law (ICEL, Trinity College, Dublin, 1997–2000) i członek jego zarządu do dnia dzisiejszego; wiceprzewodniczący Council of European National Youth Committees (CENYC, 1979–1981); sekretarz generalny Organising Bureau of European School Student Unions (OBESSU, 1977–1984); sekretarz generalny Irish Union of School Students (IUSS, 1977–1979); międzynarodowy wiceprzewodniczący Union of Students in Ireland (USI, 1982–1983); członek stałej delegacji Rady Palestr Unii Europejskiej (CCBE) przy Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Trybunale EFTA (2006–2013); sędzia Sądu od dnia 16 września 2013 r.

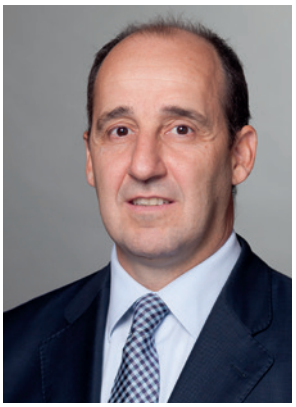

Ignacio Ulloa Rubio
urodzony w 1967 r.; studia prawnicze (dyplom z wyróżnieniem, 1985–1990) i studia doktoranckie (1990–1993) na uniwersytecie Complutense w Madrycie; prokurator w Gironie (2000–2003); doradca ds. sądownictwa i praw człowieka tymczasowej administracji koalicyjnej, Bagdad, Irak (2003–2004); sędzia sądu cywilnego pierwszej instancji (2003–2007); następnie sędzia w randze magistrado, Girona (2008); zastępca szefa zintegrowanej misji Unii Europejskiej w Iraku dotyczącej państwa prawnego (EUJUST LEX) w Radzie Unii Europejskiej (2005–2006); referendarz w trybunale konstytucyjnym (2006–2011 i 2013); sekretarz stanu ds. bezpieczeństwa (2012–2013); ekspert cywilny ds. państwa prawa i reformy sektora bezpieczeństwa Rady Unii Europejskiej (2005–2011); zewnętrzny ekspert w dziedzinie praw podstawowych i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych Komisji Europejskiej (2011–2013); wykładowca i autor licznych publikacji; sędzia Sądu od dnia 16 września 2013 r.

Stéphane Gervasoni
urodzony w 1967 r.; absolwent Institut d'études politiques de Grenoble (1988) oraz École nationale d'administration (1993); członek rady stanu na stanowisku auditeur [sędzia sprawozdawca w wydziale postępowań spornych (1993–1997), członek wydziału spraw społecznych (1996–1997); członek rady stanu na stanowisku maître des requêtes (1996–2008); wykładowca w Institut d'études politiques de Paris (1993–1995); komisarz rządu w specjalnej komisji odwoławczej ds. emerytur (1994–1996); doradca prawny w ministerstwie służby cywilnej oraz w urzędzie miasta Paryż (1995–1997); sekretarz generalny prefektury departamentu Yonne, podprefekt okręgu Auxerre (1997–1999); sekretarz generalny prefektury departamentu Savoie, podprefekt okręgu Chambéry (1999–2001); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (2001–2005); członek rzeczywisty komisji odwoławczej Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) (2001–2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej (2005–2011, prezes izby 2008–2011); conseiller d'État, zastępca prezesa ósmej izby wydziału postępowań spornych (2011–2013); członek komisji odwoławczej Europejskiej Agencji Kosmicznej (2011–2013); sędzia Sądu od dnia 16 września 2013 r.

Lauri Madise
urodzony w 1974 r.; absolwent wydziału prawa (uniwersytety w Tartu i w Poitiers); radca w ministerstwie sprawiedliwości (1995–1999); szef sekretariatu komisji konstytucyjnej parlamentu estońskiego (1999–2000); sędzia sądu apelacyjnego w Tallinie (od 2002); członek komisji przeprowadzającej egzaminy sędziowskie (od 2005); udział w pracach legislacyjnych z zakresu prawa konstytucyjnego i prawa administracyjnego; sędzia Sądu od dnia 23 października 2013 r.

Emmanuel Coulon
urodzony w 1968 r.; studia prawnicze (uniwersytet Paris II Panthéon-Assas); studia w dziedzinie zarządzania (uniwersytet Paris Dauphine); Kolegium Europejskie (1992); egzaminy wstępne do regionalnego centrum kształcenia w zawodzie adwokata w Paryżu; świadectwo członkostwa w palestrze w Brukseli; praktyka w zawodzie adwokata w Brukseli; laureat ogólnego konkursu Komisji Wspólnot Europejskich; referendarz w Sądzie Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich (gabinet prezesa A. Saggia, 1996–1998; gabinet prezesa B. Vesterdorfa, 1998–2002); szef gabinetu prezesa Sądu Pierwszej Instancji (2003–2005); sekretarz Sądu od dnia 6 października 2005 r.

2. Zmiany w składzie Sądu w 2014 r.

W roku 2014 nie było zmian w składzie Sądu.

3. Porządek pierwszeństwa

od dnia 1 stycznia 2014 r.
do dnia 31 grudnia 2014 r.

M. JAEGER, prezes Sądu
H. KANNINEN, wiceprezes Sądu
M.E. MARTINS RIBEIRO, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
M. PREK, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
S. FRIMODT NIELSEN, prezes izby
M. VAN DER WOUDE, prezes izby
D. GRATSIAS, prezes izby
G. BERARDIS, prezes izby
N.J. FORWOOD, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
O. CZÚCZ, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
I. PELIKÁNOVÁ, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
A. POPESCU, sędzia
M. KANCHEVA, sędzia
E. BUTTIGIEG, sędzia
C. WETTER, sędzia
V. TOMLJENOVIĆ, sędzia
E. BIELIŪNAS, sędzia
V. KREUSCHITZ, sędzia
A. COLLINS, sędzia
I. ULLOA RUBIO, sędzia
S. GERVASONI, sędzia
L. MADISE, sędzia

E. COULON, sekretarz

4. Dawni członkowie Sądu

Edward David Alexander Ogilvy, sędzia (1992–2004)
Yeraris Christos (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luís (1989–1995), prezes w latach 1989–1995
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), prezes w latach 1995–1998
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007), prezes w latach 1998–2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Kalogeropoulos Andreas (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Azizi Josef (1995–2013)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozzi Paolo (1998–2006)
Meij Arjen W.H. (1998–2010)
Vilaras Mihalis (1998–2010)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)
Cremona Ena (2004–2012)
Vadapalas Vilenas (2004–2013)
Jürimäe Küllike (2004–2013)
Moavero Milanesi Enzo (2006–2011)
Wahl Nils (2006–2012)
Tchipev Teodor (2007–2010)
Ciucă Valeriu M. (2007–2010)
Soldevila Fragoso Santiago (2007–2013)
Truchot Laurent (2007–2013)
O'Higgins Kevin (2008–2013)

Prezesi

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Sekretarz

Jung Hans (1989–2005)

C – Statystyki Sądu

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2010–2014)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2010–2014)
3. Rodzaje skarg (2010–2014)
4. Przedmiot skargi (2010–2014)

Sprawy zakończone

5. Rodzaje postępowań (2010–2014)
6. Przedmiot skargi (2014)
7. Przedmiot skargi (2010–2014) (wyroki i postanowienia)
8. Skład orzekający (2010–2014)
9. Czas trwania postępowania w miesiącach (2010–2014) (wyroki i postanowienia)

Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

10. Rodzaje postępowań (2010–2014)
11. Przedmiot skargi (2010–2014)
12. Skład orzekający (2010–2014)

Różne

13. Środki tymczasowe (2010–2014)
14. Tryb przyspieszony (2010–2014)
15. Orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości (2010–2014)
16. Podział odwołań do Trybunału Sprawiedliwości według rodzaju postępowań (2010–2014)
17. Wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2014) (wyroki i postanowienia)
18. Wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Trybunałem Sprawiedliwości (2010–2014) (wyroki i postanowienia)
19. Ogólna tendencja (1989–2014) (nowe sprawy, sprawy zakończone i sprawy w toku)

1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu* – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2010–2014)[1 2]

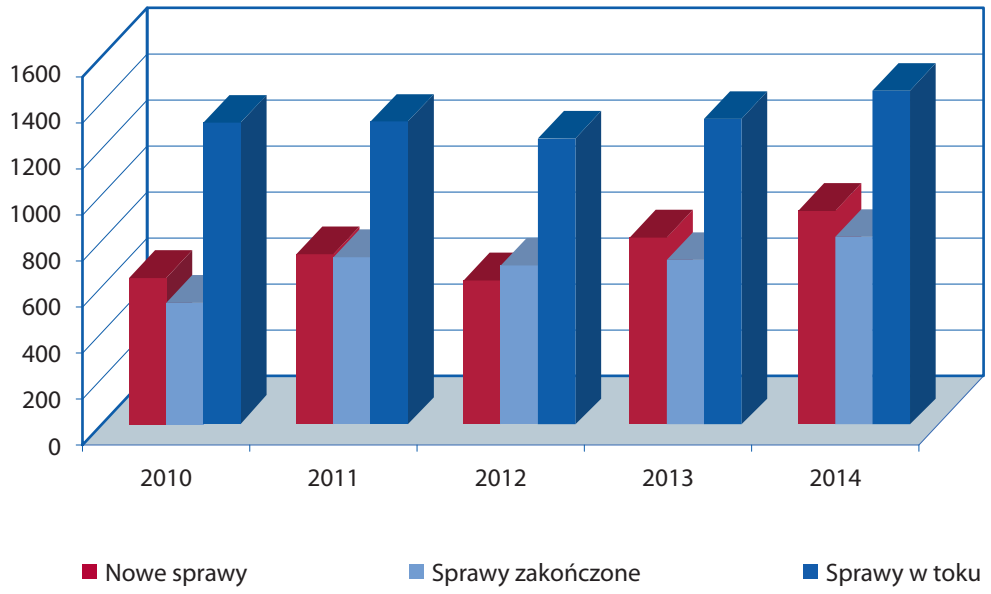

	2010	2011	2012	2013	2014
Nowe sprawy	636	722	617	790	912
Sprawy zakończone	527	714	688	702	814
Sprawy w toku	1300	1308	1237	1325	1423

[1] Jeżeli nie wskazano inaczej, w niniejszym zestawieniu oraz w zestawieniach w dalszej części statystyk uwzględnione zostały procedury szczególne.

Za „procedury szczególne" uznaje się: sprzeciw wobec wyroku zaocznego (art. 41 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 122 regulaminu postępowania przed Sądem), powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu (art. 42 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 123 regulaminu postępowania przed Sądem), wznowienie postępowania (art. 44 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 125 regulaminu postępowania przed Sądem), wykładnię wyroku (art. 43 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 129 regulaminu postępowania przed Sądem), ustalenie wysokości kosztów (art. 92 regulaminu postępowania przed Sądem), pomoc w zakresie kosztów postępowania (art. 96 regulaminu postępowania przed Sądem), sprostowanie wyroku (art. 84 regulaminu postępowania przed Sądem).

[2] Jeżeli nie wskazano inaczej, w niniejszym zestawieniu oraz w zestawieniach w dalszej części statystyk nie zostały uwzględnione procedury w przedmiocie środków tymczasowych.

2. *Nowe sprawy* – rodzaje postępowań (2010–2014)

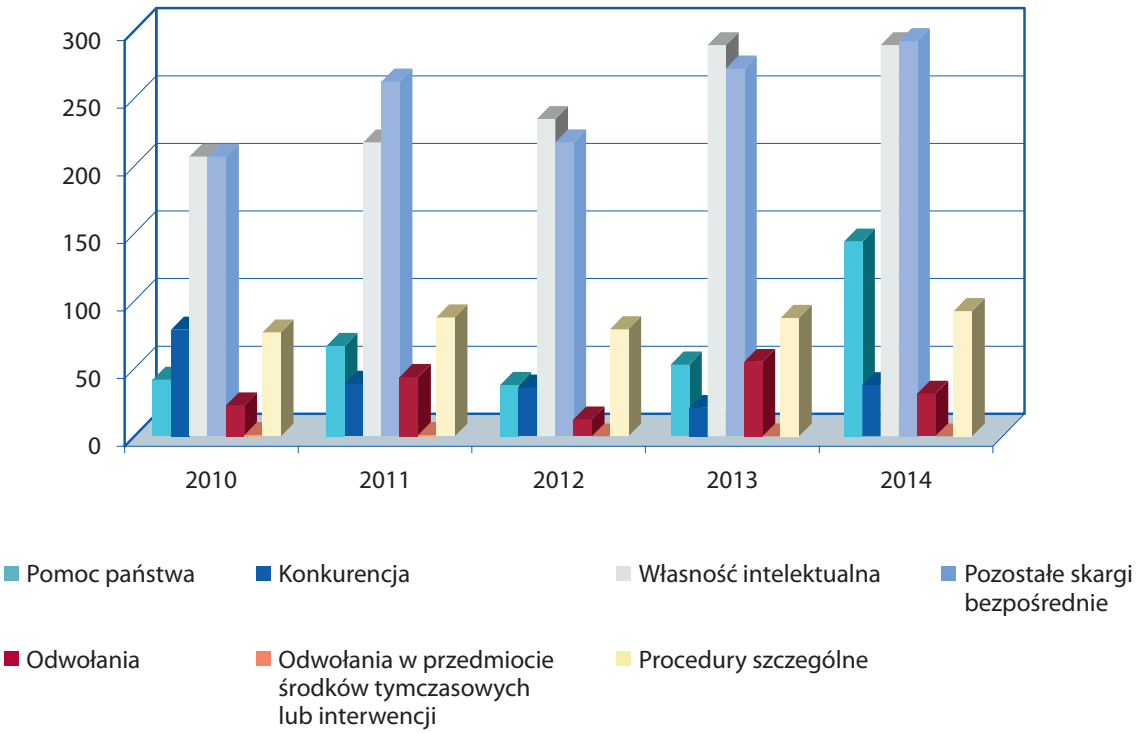

	2010	2011	2012	2013	2014
Pomoc państwa	42	67	36	54	148
Konkurencja	79	39	34	23	41
Własność intelektualna	207	219	238	293	295
Pozostałe skargi bezpośrednie	207	264	220	275	299
Odwołania	23	44	10	57	36
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	1	1	1		
Procedury szczególne	77	88	78	88	93
Razem	**636**	**722**	**617**	**790**	**912**

3. *Nowe sprawy* – rodzaje skarg (2010–2014)

Podział za rok 2014

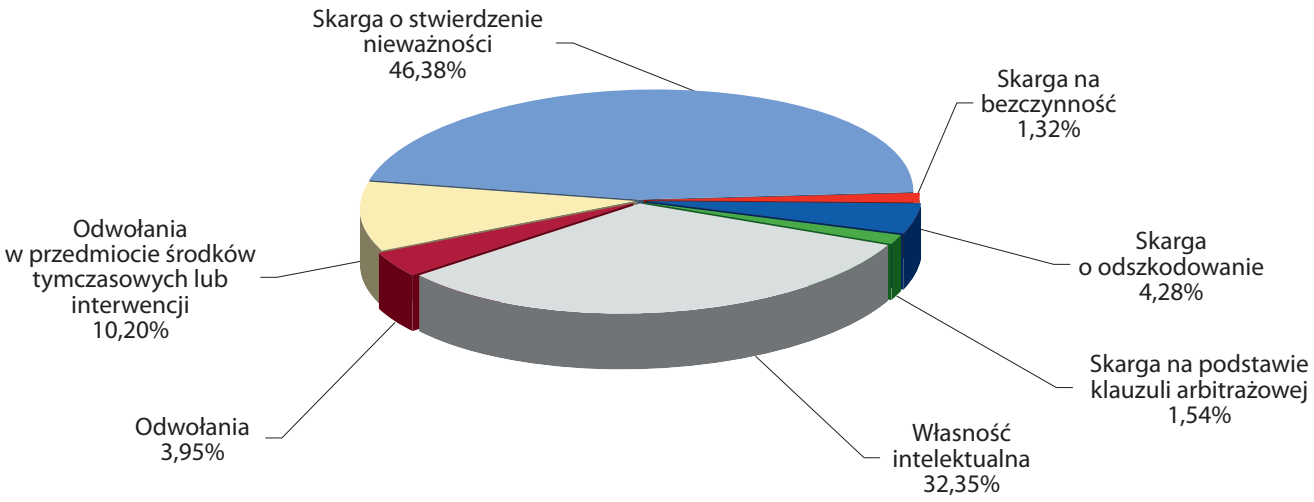

	2010	2011	2012	2013	2014
Skarga o stwierdzenie nieważności	304	341	257	319	423
Skarga na bezczynność	7	8	8	12	12
Skarga o odszkodowanie	8	16	17	15	39
Skarga na podstawie klauzuli arbitrażowej	9	5	8	6	14
Własność intelektualna	207	219	238	293	295
Odwołania	23	44	10	57	36
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	1	1	1		
Procedury szczególne	77	88	78	88	93
Razem	**636**	**722**	**617**	**790**	**912**

4. *Nowe sprawy* – przedmiot skargi (2010–2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	3	4	3	5	2
Dostęp do dokumentów	19	21	18	20	17
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1	2	1		3
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport		2	1	2	
Energia		1		1	3
Klauzula arbitrażowa	9	5	8	6	14
Konkurencja	79	39	34	23	41
Kultura				1	
Obywatelstwo Unii					1
Ochrona konsumentów				1	1
Podatki	1	1	1	1	1
Polityka gospodarcza i pieniężna	4	4	3	15	4
Polityka handlowa	9	11	20	23	31
Polityka przemysłowa					2
Polityka rybołówstwa	19	3		3	3
Polityka społeczna	4	5	1		
Pomoc państwa	42	67	36	54	148
Prawo dotyczące przedsiębiorstw					1
Prawo instytucjonalne	17	44	41	44	67
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)			1		5
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości		1		6	1
Przystąpienie nowych państw				1	
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	8	3	2	12	3
Rolnictwo	24	22	11	27	15
Sieci transeuropejskie				3	
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	24	3	4	3	3
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	21	93	59	41	68
Środowisko i ochrona konsumentów	15	6	3	11	10
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi				1	
Swoboda przedsiębiorczości					1
Swoboda świadczenia usług	1		1		1
Swobodny przepływ osób	1				
Swobodny przepływ towarów				1	
Transport	1	1		5	1
Turystyka				2	
Unia celna i wspólna taryfa celna	4	10	6	1	7
Własność intelektualna i przemysłowa	207	219	238	294	295
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	1			2	
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących				1	
Zamówienia publiczne	15	18	23	15	17
Zatrudnienie				2	
Zbliżanie ustawodawstw				13	
Zdrowie publiczne	4	2	12	5	11
Łącznie traktat WE/TFUE	**533**	**587**	**527**	**645**	**777**
Łącznie traktat EWEA	**1**				
Regulamin pracowniczy urzędników	25	47	12	57	42
Procedury szczególne	77	88	78	88	93
ŁĄCZNIE	**636**	**722**	**617**	**790**	**912**

5. *Sprawy zakończone* – rodzaje postępowań (2010–2014)

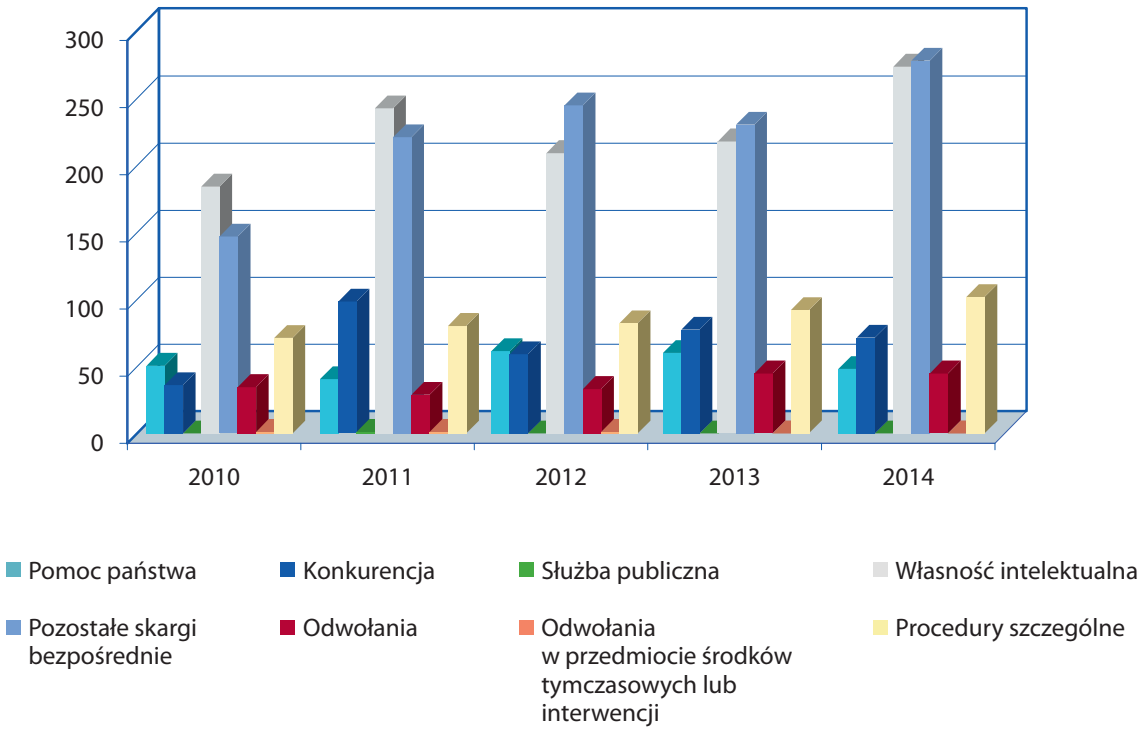

	2010	2011	2012	2013	2014
Pomoc państwa	50	41	63	60	51
Konkurencja	38	100	61	75	72
Służba publiczna		1			
Własność intelektualna	180	240	210	217	275
Pozostałe skargi bezpośrednie	149	222	240	226	279
Odwołania	37	29	32	39	42
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	1	1	1		
Procedury szczególne	72	80	81	85	95
Razem	**527**	**714**	**688**	**702**	**814**

6. *Sprawy zakończone* – przedmiot skargi (2014)

	Wyroki	Postanowienia	Razem
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna		1	1
Dostęp do dokumentów	8	15	23
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport	2		2
Energia		3	3
Klauzula arbitrażowa	5	5	10
Konkurencja	54	18	72
Obywatelstwo Unii		1	1
Podatki		2	2
Polityka gospodarcza i pieniężna		13	13
Polityka handlowa	8	10	18
Polityka rybołówstwa	12	3	15
Pomoc państwa	30	21	51
Prawo instytucjonalne	6	27	33
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości		1	1
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	1	2	3
Rolnictwo	8	7	15
Sieci transeuropejskie		1	1
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	1		1
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi		1	1
Swoboda świadczenia usług		1	1
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	38	30	68
Środowisko i ochrona konsumentów	5	5	10
Transport	1	2	3
Turystyka	1		1
Unia celna i wspólna taryfa celna		6	6
Własność intelektualna i przemysłowa	207	68	275
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa		2	2
Zamówienia publiczne	16	2	18
Zbliżanie ustawodawstw		13	13
Zdrowie publiczne	4	6	10
Łącznie traktat WE/TFUE	**407**	**266**	**673**
Procedury szczególne		95	95
Regulamin pracowniczy urzędników	21	25	46
ŁĄCZNIE	**428**	**386**	**814**

7. *Sprawy zakończone* – przedmiot skargi (2010–2014) (wyroki i postanowienia)

	2010	2011	2012	2013	2014
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	3	5	3	4	1
Dostęp do dokumentów	21	23	21	19	23
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	4	5		2	
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport	1	1	1	1	2
Energia	2			1	3
Klauzula arbitrażowa	12	6	11	8	10
Konkurencja	38	100	61	75	72
Obywatelstwo Unii					1
Ochrona konsumentów	2	1			
Podatki	1		2		2
Polityka gospodarcza i pieniężna	2	3	2	1	13
Polityka handlowa	8	10	14	19	18
Polityka rybołówstwa		5	9	2	15
Polityka społeczna	6	5	1	4	
Pomoc państwa	50	41	63	59	51
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	1				
Prawo instytucjonalne	26	36	41	35	33
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)			2		
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości			2	7	1
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)		4	1	6	3
Rolnictwo	16	26	32	16	15
Sieci transeuropejskie					1
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	2	9	12	14	1
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi					1
Swoboda świadczenia usług	2	3	2		1
Swobodny przepływ osób		2	1		
Swobodny przepływ towarów				1	
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	10	32	42	40	68
Środowisko i ochrona konsumentów	6	22	8	6	10
Transport	2	1	1		3
Turystyka				1	1
Unia celna i wspólna taryfa celna	4	1	6	9	6
Własność intelektualna i przemysłowa	180	240	210	218	275
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa					2
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących				1	
Zamówienia publiczne	16	15	24	21	18
Zatrudnienie				2	
Zbliżanie ustawodawstw					13
Zdrowie publiczne	2	3	2	4	10
Łącznie traktat WE/TFUE	**417**	**599**	**574**	**576**	**673**
Łącznie traktat EWWiS				**1**	
Łącznie traktat EWEA		**1**			
Procedury szczególne	72	80	81	85	95
Regulamin pracowniczy urzędników	38	34	33	40	46
ŁĄCZNIE	**527**	**714**	**688**	**702**	**814**

8. *Sprawy zakończone* – skład orzekający (2010–2014)

Podział za rok 2014

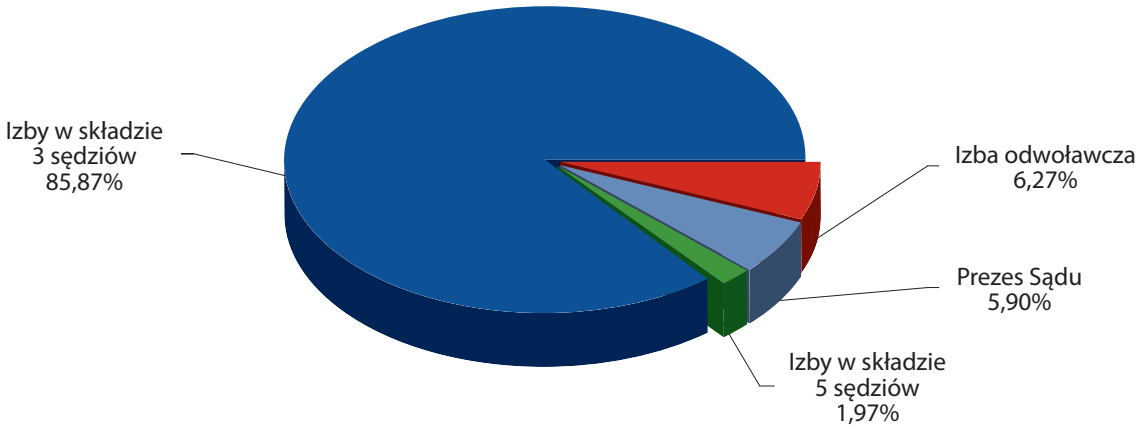

	2010			2011			2012			2013			2014		
	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem
Wielka izba		2	2												
Izba odwoławcza	22	15	37	15	14	29	17	20	37	13	45	58	21	30	51
Prezes Sądu		54	54		56	56		50	50		40	40		48	48
Izby w składzie 5 sędziów	8		8	19	6	25	9		9	7	1	8	9	7	16
Izby w składzie 3 sędziów	255	168	423	359	245	604	328	264	592	378	218	596	398	301	699
Sąd w składzie jednego sędziego	3		3												
Razem	**288**	**239**	**527**	**393**	**321**	**714**	**354**	**334**	**688**	**398**	**304**	**702**	**428**	**386**	**814**

9. *Sprawy zakończone* – czas trwania postępowania w miesiącach (2010–2014)[1] (wyroki i postanowienia)

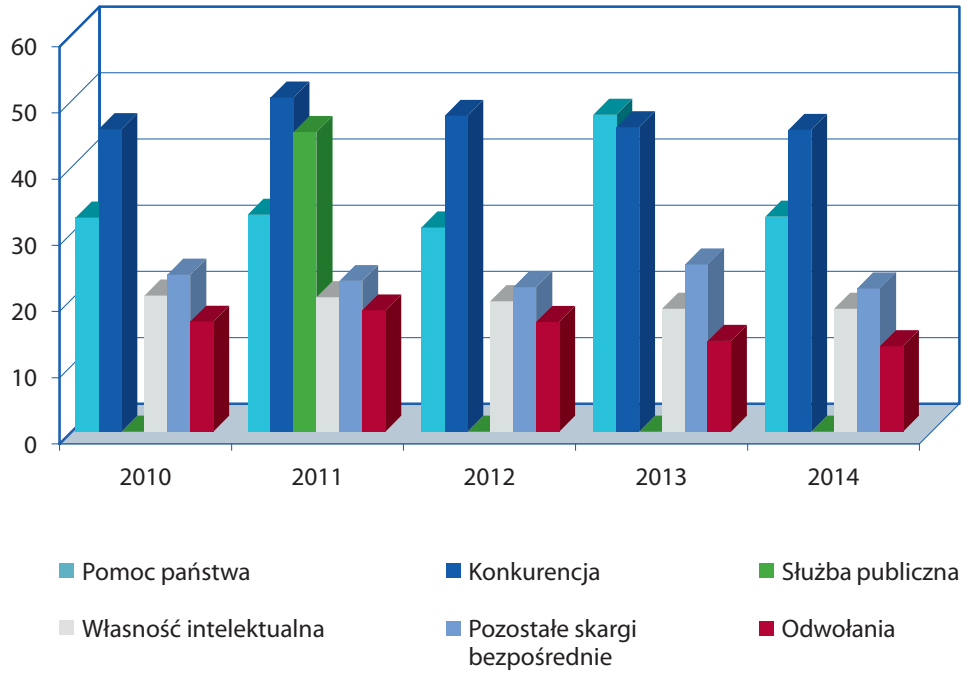

	2010	2011	2012	2013	2014
Pomoc państwa	32,4	32,8	31,5	48,1	32,5
Konkurencja	45,7	50,5	48,4	46,4	45,8
Służba publiczna		45,3			
Własność intelektualna	20,6	20,3	20,3	18,7	18,7
Pozostałe skargi bezpośrednie	23,7	22,8	22,2	24,9	22,1
Odwołania	16,6	18,3	16,8	13,9	12,8

[1] Przy obliczaniu średniego czasu trwania postępowania nie uwzględnia się: spraw, w których orzeka się wyrokiem wstępnym; procedur szczególnych; odwołań od postanowień w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji.

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

10. *Sprawy w toku na dzień 31 grudnia* – rodzaje postępowań (2010–2014)

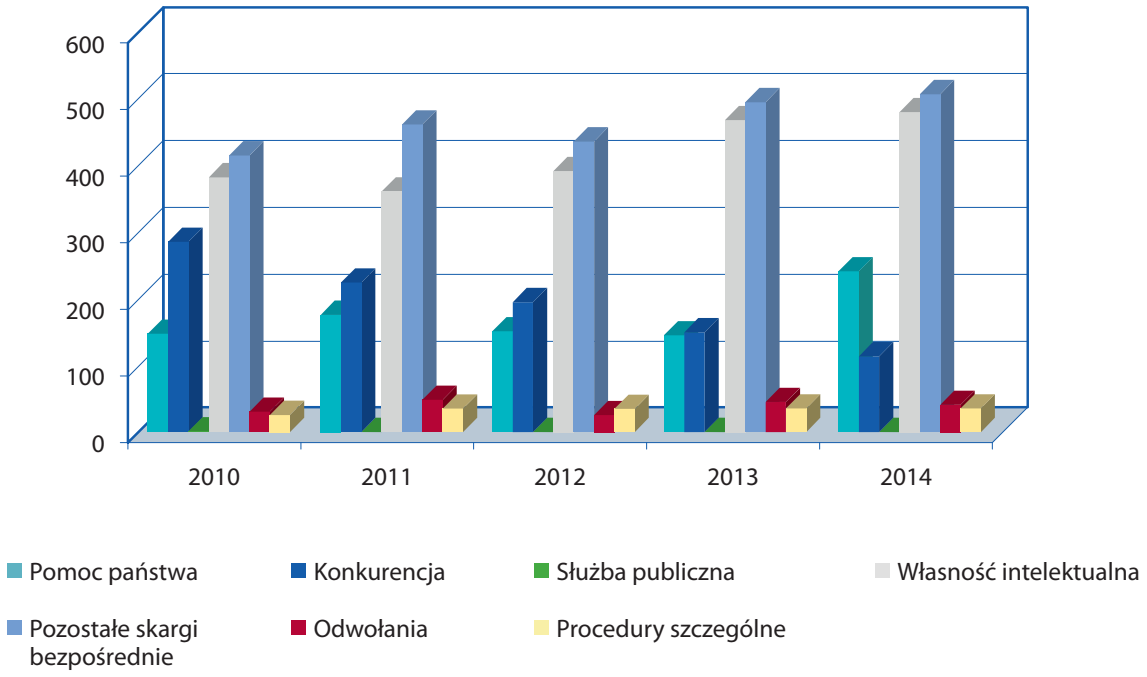

	2010	2011	2012	2013	2014
Pomoc państwa	153	179	152	146	243
Konkurencja	288	227	200	148	117
Służba publiczna	1				
Własność intelektualna	382	361	389	465	485
Pozostałe skargi bezpośrednie	416	458	438	487	507
Odwołania	32	47	25	43	37
Procedury szczególne	28	36	33	36	34
Razem	**1300**	**1308**	**1237**	**1325**	**1423**

11. *Sprawy w toku na dzień 31 grudnia* – przedmiot skargi (2010–2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	8	7	7	8	9
Dostęp do dokumentów	42	40	37	38	32
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	5	2	3	1	4
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport		1	1	2	
Energia		1	1	1	1
Klauzula arbitrażowa	19	18	15	13	17
Konkurencja	288	227	200	148	117
Kultura				1	1
Ochrona konsumentów	1			1	2
Podatki		1		1	
Polityka gospodarcza i pieniężna	2	3	4	18	9
Polityka handlowa	34	35	41	45	58
Polityka przemysłowa					2
Polityka rybołówstwa	27	25	16	17	5
Polityka społeczna	4	4	4		
Pomoc państwa	152	178	151	146	243
Prawo dotyczące przedsiębiorstw					1
Prawo instytucjonalne	33	41	41	50	84
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	2	2	1	1	6
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	2	3	1		
Przystąpienie nowych państw				1	1
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	8	7	8	14	14
Rolnictwo	65	61	40	51	51
Sieci transeuropejskie				3	2
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	38	32	24	13	15
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi				1	
Swoboda przedsiębiorczości					1
Swoboda świadczenia usług	4	1			
Swobodny przepływ osób	3	1			
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	28	89	106	107	107
Środowisko i ochrona konsumentów	34	18	13	18	18
Transport	1	1		5	3
Turystyka				1	
Unia celna i wspólna taryfa celna	6	15	15	7	8
Własność intelektualna i przemysłowa	382	361	389	465	485
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	1	1	1	3	1
Zamówienia publiczne	40	43	42	36	35
Zbliżanie ustawodawstw				13	
Zdrowie publiczne	6	5	15	16	17
Łącznie traktat WE/TFUE	**1235**	**1223**	**1176**	**1245**	**1349**
Łącznie traktat EWWiS	**1**	**1**	**1**		
Łącznie traktat EWEA	**1**				
Regulamin pracowniczy urzędników	35	48	27	44	40
Procedury szczególne	28	36	33	36	34
ŁĄCZNIE	**1300**	**1308**	**1237**	**1325**	**1423**

12. *Sprawy w toku na dzień 31 grudnia* – skład orzekający (2010–2014)

Podział za rok 2014

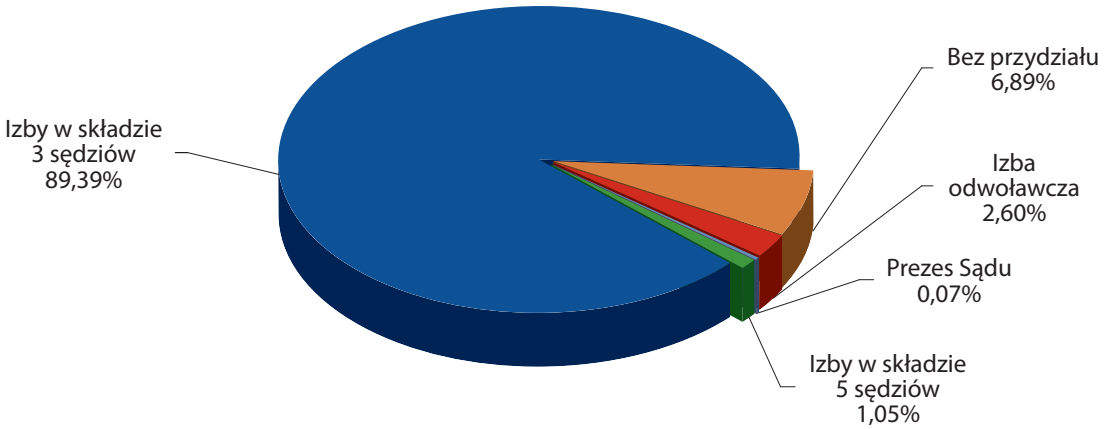

	2010	2011	2012	2013	2014
Izba odwoławcza	32	51	38	51	37
Prezes Sądu	3	3	3	1	1
Izby w składzie 5 sędziów	58	16	10	12	15
Izby w składzie 3 sędziów	1132	1134	1123	1146	1272
Bez przydziału	75	104	63	115	98
Razem	**1300**	**1308**	**1237**	**1325**	**1423**

13. *Różne* – środki tymczasowe (2010–2014)

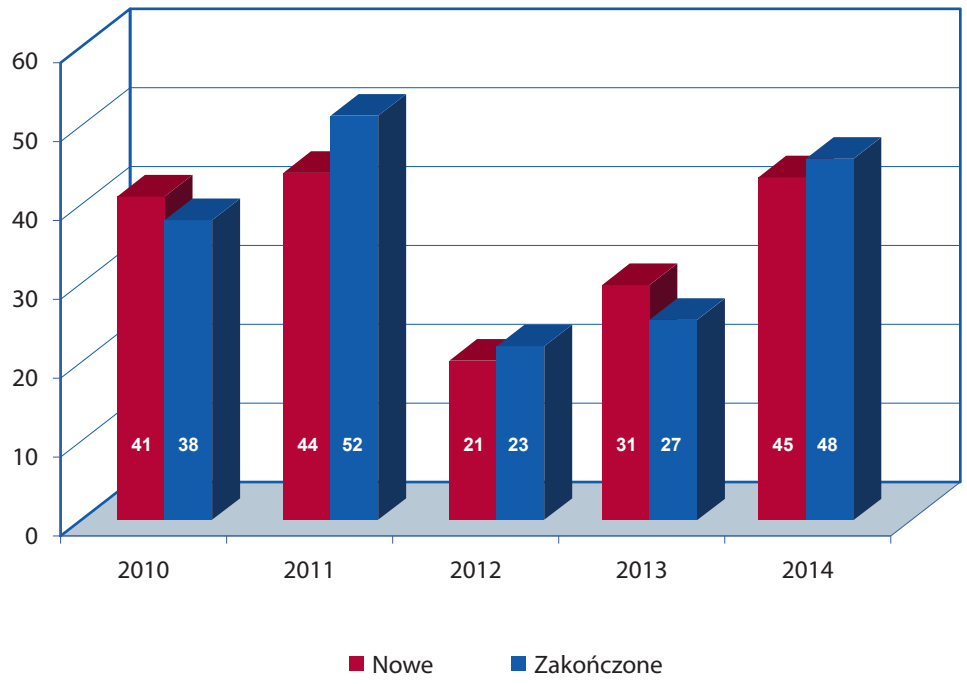

Podział za rok 2014

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Zakończone postępowania w przedmiocie środków tymczasowych	Rozstrzygnięcie		
			Uwzględnienie	Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	Oddalenie
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	1	1			1
Dostęp do dokumentów	1	3	1	2	
Klauzula arbitrażowa	1	1			1
Polityka handlowa	2	2			2
Pomoc państwa	29	27	1	2	24
Prawo instytucjonalne	3	4		2	2
Rolnictwo		1	1		
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi		1			1
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	2	2			2
Środowisko i ochrona konsumentów		1			1
Zamówienia publiczne	5	4	1		3
Zdrowie publiczne	1	1			1
Razem	**45**	**48**	**4**	**6**	**38**

14. *Różne* – tryb przyspieszony (2010–2014)[1]

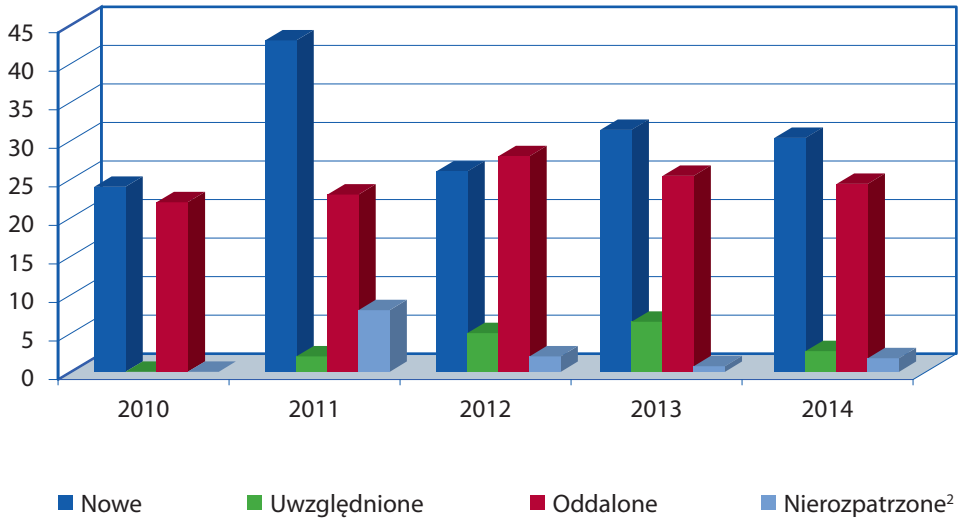

	2010				2011				2012				2013				2014			
		Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie		
	Nowe	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone[2]	**Nowe**	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone[2]	**Nowe**	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone[2]	**Nowe**	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone[2]	**Nowe**	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone[2]
Dostęp do dokumentów					2		1		1		2		1		1		2		2	
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1		1																	
Energia													1		1					
Konkurencja	3		3		4		4		2		2		2		2		1		1	
Polityka handlowa					3		2		3		2		15	2	14	1				
Polityka społeczna					1			1												
Pomoc państwa	7		5				2		2			2					13	2	10	
Prawo instytucjonalne					1			1	1		1						1			1
Rolnictwo													1		1					
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	1		1						1		1									
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	10		10		30	2	12	7	10	4	16		4		4		9		9	
Środowisko i ochrona konsumentów					2		2						5	5			1			
Unia celna i wspólna taryfa celna									1		1									
Zamówienia publiczne	2		2										2		1		1		2	
Zdrowie publiczne									5	1	3		1		2		3	1	1	1
Razem	**24**		**22**		**43**	**2**	**23**	**9**	**26**	**5**	**28**	**2**	**32**	**7**	**26**	**1**	**31**	**3**	**25**	**2**

[1] Na podstawie art. 76a regulaminu postępowania przed Sądem sprawa przed Sądem może być rozpoznana w trybie przyspieszonym. Przepis ten obowiązuje od dnia 1 lutego 2001 r.

[2] Do kategorii „nierozpatrzone" zalicza się następujące przypadki: cofnięcie wniosku, cofnięcie skargi oraz sytuacje, gdy skarga została rozstrzygnięta postanowieniem przed wydaniem rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym.

15. *Różne* – orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości (1990–2014)

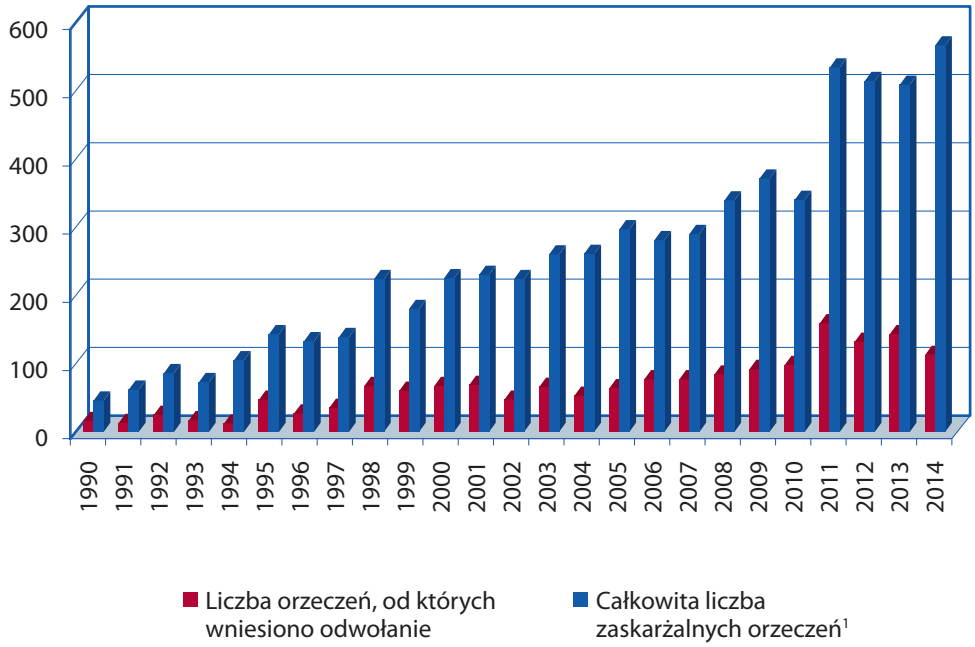

	Liczba orzeczeń, od których wniesiono odwołanie	Całkowita liczba zaskarżalnych orzeczeń[1]	Odsetek orzeczeń, od których wniesiono odwołanie
1990	16	46	35%
1991	13	62	21%
1992	25	86	29%
1993	17	73	23%
1994	12	105	11%
1995	47	143	33%
1996	27	133	20%
1997	35	139	25%
1998	67	224	30%
1999	60	180	33%
2000	67	225	30%
2001	69	230	30%
2002	47	225	21%
2003	66	260	25%
2004	53	261	20%
2005	64	297	22%
2006	77	281	27%
2007	78	290	27%
2008	84	339	25%
2009	92	371	25%
2010	98	338	29%
2011	158	533	30%
2012	132	514	26%
2013	144	510	28%
2014	110	561	20%

[1] Całkowita liczba orzeczeń zaskarżalnych – wyroki, postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych i oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta oraz wszystkie inne orzeczenia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem wykreślenia i przekazania – w odniesieniu do których upłynął termin do wniesienia odwołania lub od których odwołanie zostało wniesione.

16. *Różne* – podział odwołań do Trybunału Sprawiedliwości według rodzaju postępowań (2010–2014)

	2010			2011			2012			2013			2014		
	Orzeczenia, od których wniesiono odwołanie	Orzeczenia zaskarżalne	**Odwołania w %**	Orzeczenia, od których wniesiono odwołanie	Orzeczenia zaskarżalne	**Odwołania w %**	Orzeczenia, od których wniesiono odwołanie	Orzeczenia zaskarżalne	**Odwołania w %**	Orzeczenia, od których wniesiono odwołanie	Orzeczenia zaskarżalne	**Odwołania w %**	Orzeczenia, od których wniesiono odwołanie	Orzeczenia zaskarżalne	**Odwołania w %**
Pomoc państwa	17	34	**50%**	10	37	**27%**	18	52	**35%**	16	52	**31%**	15	77	**19%**
Konkurencja	15	33	**45%**	49	90	**54%**	24	60	**40%**	28	73	**38%**	15	44	**34%**
Służba publiczna				1	1	**100%**									
Własność intelektualna	32	140	**23%**	39	201	**19%**	41	190	**22%**	38	183	**21%**	33	209	**16%**
Pozostałe skargi bezpośrednie	34	131	**26%**	59	204	**29%**	47	208	**23%**	62	202	**31%**	47	231	**20%**
Odwołania								2	**0%**						
Procedury szczególne							2	2	**100%**						
Razem	98	338	**29%**	158	533	**30%**	132	514	**26%**	144	510	**28%**	110	561	**20%**

17. *Różne* – wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2014) (wyroki i postanowienia)

	Oddalenie odwołania	Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	Razem
Dostęp do dokumentów	2	2		2	6
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport	1				1
Konkurencja	13	8	3		24
Polityka handlowa	3			2	5
Polityka rybołówstwa	3				3
Polityka społeczna	3				3
Pomoc państwa	30		2		32
Prawo instytucjonalne	5	1			6
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	1				1
Regulamin pracowniczy urzędników	1				1
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	5				5
Rolnictwo	8				8
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	2	5			7
Własność intelektualna i przemysłowa	40	2	5	5	52
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	1				1
Zamówienia publiczne	1				1
Zasady prawa Unii	1				1
Zdrowie publiczne	1				1
Razem	**121**	**18**	**10**	**9**	**158**

18. *Różne* – wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2010–2014) (wyroki i postanowienia)

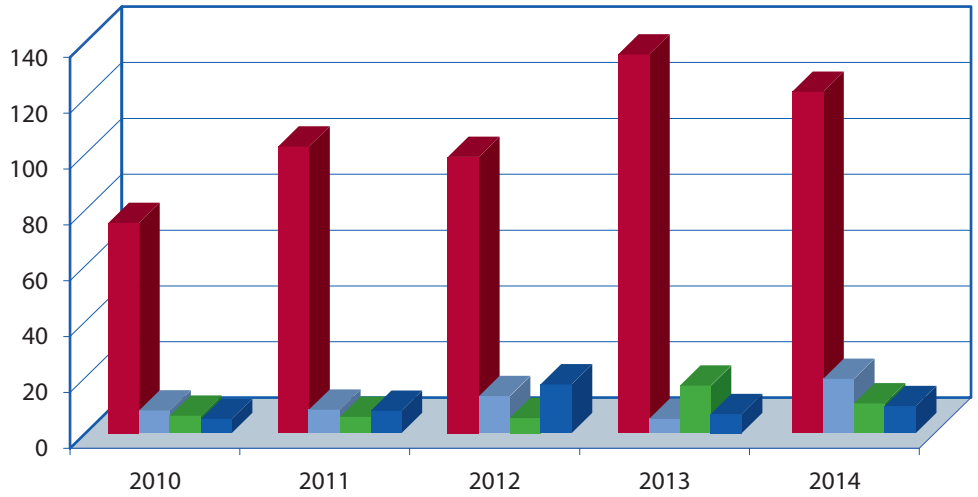

■ Oddalenie odwołania ■ Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ■ Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania ■ Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania

	2010	2011	2012	2013	2014
Oddalenie odwołania	73	101	98	134	121
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	6	9	12	5	18
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	5	6	4	15	10
Wykreślenie sprawy / umorzenie postępowania	4	8	15	6	9
Razem	**88**	**124**	**129**	**160**	**158**

19. *Różne* – ogólna tendencja (1989–2014)
Nowe sprawy, sprawy zakończone i sprawy w toku

	Nowe sprawy[1]	Sprawy zakończone[2]	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
2012	617	688	1237
2013	790	702	1325
2014	912	814	1423
Razem	**11 652**	**10 229**	

[1] 1989 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał 153 sprawy do nowo powstałego Sądu.

1993 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 451 spraw wskutek pierwszego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.

1994 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 14 spraw wskutek drugiego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.

2004–2005 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 25 spraw wskutek trzeciego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.

[2] 2005–2006 – Sąd przekazał 118 spraw do nowo powstałego Sądu do spraw Służby Publicznej.

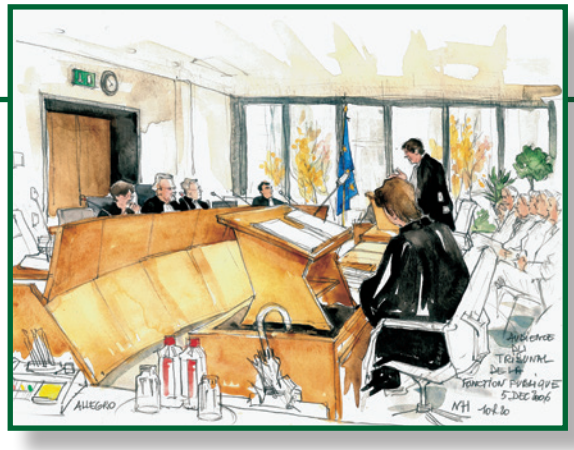

Rozdział III

Sąd do spraw Służby Publicznej

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2014 r.

Prezes Sean Van Raepenbusch

1. Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej w 2014 r. wskazują na to, że mimo zarejestrowania pierwszych spraw wynikających z wejścia w życie w dniu 1 stycznia 2014 r. nowelizacji regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej (zwanego dalej „regulaminem pracowniczym") liczba wpływających spraw (157) zdaje się stabilizować, zważywszy na statystyki z lat 2011 (159) i 2013 (160). W 2012 r. w Sądzie zarejestrowano 178 nowych skarg, lecz tamten rok okazał się być jak dotąd wyjątkiem.

Liczba spraw zakończonych w 2014 r. (152) spadła natomiast w stosunku do liczby z ostatniego roku (184), w którym jednak Sąd do spraw Służby Publicznej zanotował najlepszy ilościowo wynik od czasu swego powstania. Spadek ten wynika z upływu kadencji dwóch sędziów w dniu 30 września 2014 r. oraz tego, że odchodzący sędziowie muszą się skoncentrować na długo przed końcem kadencji na domknięciu spraw, które mogą zostać zakończone przed ich odejściem, a tym samym pozostają w toku sprawy, których nie uda się zakończyć. Gdy we wrześniu 2014 r. okazało się, że Rada Unii Europejskiej nie zdoła osiągnąć jednomyślności w kwestii nominacji, które powinny nastąpić, wspomniani dwaj sędziowie, pełniący teraz urząd na podstawie art. 5 akapit trzeci statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ponownie przystąpili do rozpoznawania nowych spraw, lecz nie mogły one zostać zakończone przed końcem roku.

Z powyższego wynika, że liczba spraw w toku nieco wzrosła w stosunku do roku ubiegłego (216 w 2014 r. w porównaniu z 211 w dniu 31 grudnia 2013 r.). Wskazać jednak należy, że 99 spraw zostało zawieszonych w 2014 r., w porównaniu z 26 w 2013 r., przez co bagaż czynnie toczących się spraw na dzień 31 grudnia rozpatrywanego tu roku wynosi 117. Należy podkreślić, że większość tych spraw uległa zawieszeniu w oczekiwaniu na wyroki Sądu Unii Europejskiej. Stało się tak w przypadku 64 spraw wszczętych wskutek sporów na temat przenoszenia uprawnień emerytalnych i innych 14 spraw wszczętych wskutek nowelizacji regulaminu pracowniczego.

Średni czas trwania postępowania, nie uwzględniając ewentualnego czasu trwania zawieszenia postępowania, wynosił z kolei 12,7 miesiąca w 2014 r. zamiast 14,7 miesiąca, jak w 2013 r. Wynika to z liczby zawieszonych spraw i stosunkowo większej niż w przeszłości częstotliwości orzekania w drodze postanowienia w celu zakończenia sporu (55% w 2014 r. wobec 50% w 2013 r.).

W trakcie rozpatrywanego okresu prezes Sądu do spraw Służby Publicznej wydał ponadto 5 postanowień w przedmiocie środków tymczasowych, których w 2013 r. było 3, a w 2012 r. – 11.

Ze statystyk sądowych za 2014 r. wynika ponadto, że od orzeczeń Sądu do spraw Służby Publicznej wniesiono 36 odwołań do Sądu Unii Europejskiej, co stanowi spadek w stosunku do 2013 r. (56), w tym także procentowy w odniesieniu do orzeczeń zaskarżalnych (36,36% w porównaniu z 38,89%). Poza tym na 42 odwołania rozpatrywane w 2014 r. 33 zostały oddalone, a 8 uwzględniono w całości lub w części; 5 spraw, w których orzeczenie Sądu do spraw Służby Publicznej zostało uchylone, zostało przekazanych do ponownego rozpoznania. Tylko jedno odwołanie zostało wykreślone.

Ponadto 12 spraw zakończyło się w drodze ugody na podstawie regulaminu postępowania, w porównaniu z 9 sprawami w roku poprzednim, co stanowi, na równi z rokiem 2010, najlepszy wynik Sądu do spraw Służby Publicznej w tym zakresie.

2. Należy też zaznaczyć, że w dniu 21 maja 2014 r. Sąd do spraw Służby Publicznej przyjął nowy regulamin postępowania oraz nową instrukcję dla sekretarza i nowe praktyczne instrukcje dla stron. Weszły one w życie w dniu 1 października 2014 r.

3. Poniżej przedstawione zostaną najbardziej istotne orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej.

I. Kwestie proceduralne

Właściwość

W zeszłym roku wyjaśnienia przez Sąd do spraw Służby Publicznej wymagał zakres jego właściwości do rozpoznawania sporów dotyczących reprezentacji personelu.

Najpierw w sprawie *Colart i in./Parlament* (F-31/14, EU:F:2014:264) Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że w sprawach sporów wyborczych dotyczących składu komitetów pracowniczych sąd Unii jest jedynie właściwy do orzekania, na podstawie art. 90 i 91 regulaminu pracowniczego, w zakresie skarg przeciwko danej instytucji, których przedmiot stanowią działania lub zaniechania organu powołującego w ramach obowiązku zapobiegania lub przeciwstawiania się oczywistym nieprawidłowościom popełnianym przez organy odpowiedzialne za przeprowadzenie wyborów, w celu zapewnienia urzędnikom możliwości wyznaczenia swych przedstawicieli z pełną swobodą i poszanowaniem ustalonych zasad. Toteż jedynie tytułem kwestii incydentalnej, w ramach kontroli sądowej działań lub zaniechań organu powołującego w świetle ciążącego na nim obowiązku zapewnienia prawidłowości wyborów, sąd Unii może być zmuszony do zbadania, czy akty przyjmowane przez komisję skrutacyjną są ewentualnie obarczone wadą niezgodności z prawem.

Podział właściwości między Sądem Unii Europejskiej i Sądem do spraw Służby Publicznej został z kolei objaśniony w postanowieniu *Colart i in./Parlament* (F-87/13, EU:F:2014:53). Skarżący podawali się za prawowitych reprezentantów organizacji związkowej lub zawodowej (zwanej dalej „OZZ") i kwestionowali wyznaczenie przez Parlament osób mających prawo do korzystania ze skrzynki poczty elektronicznej tej organizacji. Sąd do spraw Służby Publicznej odrzucił skargę jako niedopuszczalną, uznając w istocie, że sama OZZ powinna wnieść do Sądu Unii Europejskiej skargę o stwierdzenie nieważności na podstawie art. 263 TFUE, za pośrednictwem swoich przedstawicieli upoważnionych do podjęcia decyzji o wystąpieniu z taką skargą, do czego właśnie skarżący rościli sobie prawo.

Przesłanki dopuszczalności

1. Akt niekorzystny

Z art. 90 ust. 2 i art. 91 ust. 1 regulaminu pracowniczego wynika, że urzędnicy mają prawo złożyć zażalenie, a następnie wnieść skargę, na każdy „akt o charakterze generalnym" wywołujący niekorzystne dla nich skutki. Zgodnie z kierunkiem obranym przez wypracowane na tej podstawie orzecznictwo zainteresowani mają prawo zaskarżyć przyjęty przez organ powołujący akt o charakterze generalnym, jeżeli, po pierwsze, aby wywołać skutki prawne, akt ten nie wymaga aktu wykonawczego lub nie pozostawia w celu swego wykonania żadnego uznania organom odpowiedzialnym za jego wdrożenie, a po drugie, ma natychmiastowy wpływ na interesy urzędników, zmieniając w istotny sposób ich sytuację prawną. Sąd do spraw Służby Publicznej zastosował to orzecznictwo w wyroku *Julien-Malvy i in./ESDZ* (F-100/13, EU:F:2014:224), a także w wyroku *Osorio i in./ESDZ* (F-101/13, EU:F:2014:223) do decyzji organu powołującego wydanej na podstawie art. 10 załącznika X regulaminu pracowniczego, znoszącej wypłatę dodatku ze względu na warunki życia

personelowi pełniącemu służbę w niektórych delegaturach i biurach Unii w państwach trzecich. Sąd dopuścił skargę ze względu na to, że decyzja była wystarczająco precyzyjna i bezwarunkowa, by nie wymagała żadnych szczególnych aktów wykonawczych. Wprawdzie jej wdrożenie wymagało wydania aktów administracyjnych o charakterze indywidualnym w celu zaprzestania wypłacania zainteresowanym pracownikom dodatku, jednakże sąd Unii wskazał, że wydanie takich aktów nie wynikało z zastosowania jakiekolwiek swobody uznania przez odpowiedzialne organy, nie stanowiło więc przeszkody dla natychmiastowego charakteru wpływu na sytuację prawną skarżących.

Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem aktu niekorzystnego nie stanowi pismo ograniczające się do przypomnienia pracownikowi warunków jego umowy o pracę dotyczących daty jej końca, niezawierające żadnych nowych elementów w stosunku do wspomnianych warunków. Jednakże w wyroku *Drakeford/EMA* (F-29/13, EU:F:2014:10) Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że w wypadku gdy umowa może podlegać przedłużeniu, decyzja administracji o nieprzedłużeniu umowy, wydana w następstwie ponownego rozpatrzenia sprawy, stanowi akt niekorzystny, odrębny od wspomnianej umowy o pracę, mogący być przedmiotem zażalenia, a nawet zaskarżenia, w przewidzianych regulaminem pracowniczym terminach. Jest tak w szczególności w przypadku pisma, które formalnie ogranicza się do „przypomnienia" daty końca umowy, lecz następuje to w sytuacji, w której umowa mogła podlegać przedłużeniu i na zakończenie wewnętrznego postępowania prowadzonego na podstawie art. 8 warunków zatrudnienia innych pracowników Unii Europejskiej (zwanych dalej „WZIP").

2. Dochowanie wymogów postępowania poprzedzającego wniesienie skargi

Z art. 91 ust. 2 regulaminu pracowniczego orzecznictwo wywodzi zasadę zgodności pomiędzy zażaleniem w rozumieniu tego przepisu a wniesioną następnie skargą. Zasada ta wymaga, pod rygorem niedopuszczalności, aby zarzut podniesiony przed sądem Unii został już podniesiony w ramach postępowania poprzedzającego wniesienie skargi, po to, by organ powołujący mógł zapoznać się wystarczająco dokładnie z uwagami krytycznymi, jakie zainteresowany formułuje w odniesieniu do decyzji, którą zaskarża. W dwóch wyrokach, *CR/Parlament* (F-128/12, EU:F:2014:38) i *Cerafogli/EBC* (F-26/12, EU:F:2014:218, odwołanie do Sądu Unii w toku), Sąd do spraw Służby Publicznej uznał jednak, że ta zasada zgodności nie ma zastosowania do zarzutu niezgodności z prawem podniesionego po raz pierwszy w skardze. W tym względzie sąd wskazał, po pierwsze, że zasada domniemania zgodności z prawem aktów prawnych instytucji Unii Europejskiej oznacza, iż organ powołujący nie może podjąć decyzji o niezastosowaniu obowiązującego aktu o charakterze generalnym, który w jego opinii narusza przepis wyższej rangi. Po drugie, sąd przypomniał, że charakter zarzutu niezgodności z prawem polega na pogodzeniu zasady zgodności z prawem z zasadą pewności prawa. Po trzecie, sąd wskazał, że z art. 277 TFUE wynika, iż możliwość podważenia aktu o charakterze generalnym po upływie terminu na złożenie skargi przysługuje stronie wyłącznie w ramach sporu przed sądem Unii, przez co zarzut taki nie może wywierać w pełni skutków w ramach administracyjnego postępowania zażaleniowego. Wreszcie, po czwarte, sąd uznał, że niedopuszczalność zarzutu niezgodności z prawem podniesionego po raz pierwszy w skardze stanowiłaby ograniczenie prawa do skutecznej ochrony sądowej nieproporcjonalne do celu zamierzonego przez zasadę zgodności, a mianowicie doprowadzenia do polubownego rozstrzygnięcia sporu pomiędzy danym urzędnikiem a administracją. Zarzut niezgodności z prawem wymaga bowiem z racji swojego charakteru rozumowania, którego nie można wymagać od urzędnika czy pracownika, który niekoniecznie posiada odpowiednie kwalifikacje prawnicze, by podnieść taki zarzut na etapie postępowania poprzedzającego wniesienie skargi pod rygorem jego późniejszej niedopuszczalności.

W wyroku *Colart i in./Parlament* (EU:F:2014:264), wydanym w ramach wspomnianego już sporu dotyczącego reprezentacji personelu, stosując tym razem w sposób klasyczny art. 90 i 91 regulaminu

pracowniczego, Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że skarga zmierzająca do podważenia wyników wyborów do komitetu pracowniczego jest niedopuszczalna, jeżeli do organu powołującego nie złożono wcześniej żadnego wniosku ani zażalenia na podstawie art. 90 regulaminu pracowniczego. Skarżący złożyli wprawdzie „zażalenie" do komisji skrutacyjnej na podstawie przepisów przyjętych przez zgromadzenie urzędników, okoliczność ta jednak nie zwalniała ich z obowiązku wystąpienia do organu powołującego o interwencję w proces wyborczy, zanim wnieśli skargę na podstawie art. 270 TFUE i art. 91 regulaminu pracowniczego. Chociaż wspomniane wcześniej przepisy były sformułowane niejasno, Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że zgromadzenie urzędników i organy powołane na podstawie regulaminu pracowniczego, takie jak komitet pracowniczy, nie mają jednak kompetencji, w ramach „warunków wyboru komitetu pracowniczego", które przyjmują na mocy art. 1 akapit drugi załącznika II do regulaminu pracowniczego, do ustanawiania odstępstw od art. 90 regulaminu pracowniczego.

Podobnie, w postanowieniu *Klar i Fernandez Fernandez/Komisja* (F-114/13, EU:F:2014:192, odwołanie do Sądu Unii w toku) Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł niedopuszczalność skargi, w której zakwestionowano zgodność z prawem decyzji pozwanej instytucji, zawierającej odmowę uznania zgodności z prawem decyzji lokalnej sekcji komitetu pracowniczego, ze względu na to, że skarżący nie złożyli uprzedniego zażalenia w określonym w regulaminie pracowniczym terminie wynoszącym trzy miesiące od chwili zajęcia po raz pierwszy przez instytucję wyraźnego i zawierającego uzasadnienie stanowiska.

3. Interes prawny

W omawianym okresie Sąd do spraw Służby Publicznej napotkał też zarzut niedopuszczalności wysunięty na tej podstawie, że skarżący, którym był były urzędnik przeniesiony w stan spoczynku z powodu osiągnięcia górnej granicy wieku, nie ma już interesu prawnego w kwestionowaniu sprawozdania z oceny, chociaż sprawozdanie to zostało sporządzone w związku z wykonaniem wcześniejszego wyroku stwierdzającego nieważność. W wyroku *Cwik/Komisja* (F-4/13, EU:F:2014:263) Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że prawo dostępu do sądu byłoby złudne, gdyby pozwolić na to, żeby prawomocne i wiążące orzeczenie sądu pozostawało bezskuteczne ze szkodą dla jednej strony, i że wykonanie wyroku należy uważać za nieodłączną część procesu w rozumieniu art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W tych okolicznościach sąd uznał, że odmowa uznania posiadania przez skarżącego interesu prawnego w stwierdzeniu nieważności nowego sprawozdania oznaczałaby naruszenie jego prawa do prawidłowego wykonania pierwszego wyroku, a zatem prawa do skutecznej ochrony sądowej.

4. Pilny charakter rozstrzygnięcia w przedmiocie środków tymczasowych

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zawieszenie wykonania ma całkowicie pomocniczy charakter w stosunku do postępowania głównego, z którym się łączy. W związku z tym orzeczenie sądu orzekającego w przedmiocie środków tymczasowych powinno mieć charakter tymczasowy, czyli nie może przesądzać o przyszłym rozstrzygnięciu co do istoty ani czynić go iluzorycznym poprzez pozbawienie do skuteczności. W postanowieniu *DK/ESDZ* (F-27/14 R, EU:F:2014:67) prezes Sądu do spraw Służby Publicznej uznał jednakże, że gdy przedstawiona przez skarżącego argumentacja wzbudza wątpliwości co do zgodności z prawem zaskarżonej decyzji w świetle zasady, zgodnie z którą postępowanie karne wiąże postępowanie dyscyplinarne, sąd nie może, nie narażając się przy tym samemu na zarzut naruszenia tej zasady, oddalić, z powodu braku niecierpiącego zwłoki charakteru, wniosku o zawieszenie wykonania zaskarżonej decyzji. Innymi słowy, skoro prima facie zachodzi naruszenie zasady, zgodnie z którą postępowanie karne wiąże postępowanie dyscyplinarne, nie można odkładać ochrony tej zasady, nawet tymczasowo, do czasu gdy sąd rozpoznający spór co do istoty wyda rozstrzygnięcie, nie powodując przy tym dla skarżącego poważnej i nieod-

wracalnej szkody, ponieważ z definicji stanowisko organu administracji w przedmiocie prawdziwości okoliczności faktycznych leżących u podstaw takiego procesu mogłoby wywrzeć poważny wpływ na wynik procesu karnego.

II. Kwestie merytoryczne

Ogólne przesłanki ważności aktów

1. Obowiązek bezstronności

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w trakcie egzaminów ustnych komisja konkursowa powinna zapewnić warunki równego traktowania i obiektywizmu przy ocenie wszystkich egzaminowanych kandydatów. W wyroku *CG/BEI* (F-115/11, EU:F:2014:187) Sąd do spraw Służby Publicznej zastosował to orzecznictwo do komisji ds. naboru, mającej na celu wybór najlepszych kandydatów spośród tych, którzy ubiegali się o stanowisko w następstwie ogłoszenia o naborze. W konsekwencji Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że wszyscy członkowie komisji ds. naboru muszą posiadać niezbędny stopień niezależności, tak aby nie można było podać w wątpliwość ich obiektywizmu. W takim stanie rzeczy sama tylko okoliczność, że kandydat złożył skargę na mobbing przeciwko jednemu członkowi komisji ds. naboru, nie może sama w sobie pociągać za sobą obowiązku rezygnacji przez tego członka z zasiadania w tej komisji. Skoro jednak strona skarżąca zwracała w niniejszym przypadku uwagę, że ten członek stałby się bezpośrednim przełożonym kandydata powołanego na sporne stanowisko oraz przedstawiła obiektywne, istotne i spójne przesłanki, zgodnie z którymi rzeczony członek miał osobisty interes w działaniu na jej niekorzyść, Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że ten członek komisji naruszył ciążący na nim obowiązek bezstronności. W konsekwencji, ponieważ każdy członek komisji ds. naboru musi posiadać niezbędną niezależność, aby obiektywność całej komisji ds. naboru nie została zagrożona, sąd uznał, że obowiązek bezstronności spoczywający na całej komisji ds. naboru został naruszony.

W innej sprawie Sąd do spraw Służby Publicznej musiał orzekać w przedmiocie ważności postępowania w sprawie naboru dyrektora zarządzającego agencji, w którym miała uczestniczyć między innymi komisja preselekcyjna odpowiedzialna za sporządzenie projektu listy kandydatów, których uzna ona za najlepiej kwalifikujących się na to stanowisko, a zarząd agencji miał kompetencje do mianowania dyrektora. W wyroku *Hristov/Komisja i EMA* (F-2/12, EU:F:2014:245) sąd orzekł, że choć projekt listy nie był wiążący, sam fakt, że dwoje członków zarządu zasiadało w komisji preselekcyjnej, stanowił naruszenie obowiązku bezstronności.

2. Prawo do bycia wysłuchanym

Oceniając zasady stosowania prawa do bycia wysłuchanym przysługującego członkowi personelu tymczasowego w sprawie potencjalnego przedłużenia z nim umowy, w wyroku *Tzikas/AFE* (F-120/13, EU:F:2014:197) Sąd do spraw Służby Publicznej podkreślił, iż dany pracownik musi zostać koniecznie poinformowany o przedmiocie spotkania ze swym przełożonym po to, by mógł skutecznie przedstawić swój punkt widzenia, zanim zostanie wydana decyzja mająca dla niego niekorzystne skutki. Tym samym, nawet jeśli brak jest przepisów wymagających formy pisemnej, a więc jeśli informacja o celu spotkania może zostać podana ustnie i wynikać z kontekstu, w jakim ono się odbywa, pisemne wezwanie zainteresowanego może okazać się bardziej stosowne.

Ponadto w ramach postępowania dyscyplinarnego prawo do bycia wysłuchanym „wprowadzone zostało" w rozumieniu Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, po pierwsze, w szczególności przez art. 16 ust. 1 załącznika IX regulaminu pracowniczego, a po drugie, przez art. 4 tego załączni-

ka. Sąd do spraw Służby Publicznej wskazał w wyroku *de Brito Sequeira Carvalho/Komisja* (F-107/13, EU:F:2014:232), że z tymi przepisami, w związku z art. 52 ust. 1 karty, nie jest zgodna sytuacja, gdy urzędnik nie jest ani obecny, ani reprezentowany na przesłuchaniu przed komisją dyscyplinarną, ani też nie mógł przekazać uwag na piśmie, podczas gdy, po pierwsze, usprawiedliwił niemożność wzięcia udziału w przesłuchaniu w wyznaczonym dniu, a po drugie, w trakcie tego przesłuchania wysłuchany został jedyny zeznający na jego niekorzyść świadek, powołany przez organ powołujący.

Kariera zawodowa urzędników i pracowników

W wyroku *Montagut Viladot/Komisja* (F-160/12, EU:F:2014:190, odwołanie do Sądu Unii w toku) Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że wobec braku jakiegokolwiek stanowiącego inaczej przepisu rozporządzenia lub dyrektywy mającego zastosowanie do konkursu w sprawie naboru, bądź postanowienia ogłoszenia o konkursie, wymóg posiadania dyplomu ukończenia szkoły wyższej, któremu podlega dostęp do konkursu otwartego, należy bezwzględnie rozumieć w ten sposób, że pojęcie to posiada takie znaczenie, jakie nadaje mu krajowe ustawodawstwo państwa członkowskiego, w którym kandydat zdobył wykształcenie, na które się powołuje.

Ponadto w wyroku *De Mendoza Asensi/Komisja* (F-127/11, EU:F:2014:14) Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że przestrzeganie przez komisję konkursową zasad równego traktowania i obiektywizmu ocen wymaga zasadniczo utrzymania, w możliwie najszerszym zakresie, stabilności składu tej komisji konkursowej przez cały czas trwania egzaminów. Sąd przyznał jednak, że nie jest wykluczone, by spójność oceny można było zagwarantować za pomocą innych środków. W niniejszym przypadku sąd dopuścił jako ważną nową metodę organizacji prac komisji konkursowej, w której stabilność składu komisji jest zapewniona tylko na określonych etapach postępowania. W tym względzie Sąd do spraw Służby Publicznej przyjął, po pierwsze, że ta stabilność była zapewniona na kluczowych etapach postępowania, czyli przede wszystkim w momencie, gdy podejmowano decyzję o sposobie przeprowadzenia egzaminów, następnie co dwa lub trzy dni, gdy oceny przyznane kandydatom były zbierane w celu ocenienia kompetencji kandydatów, którzy byli egzaminowani w tym okresie, i wreszcie przy weryfikacji spójności ocen, które wystawiono kandydatom po zakończeniu całości egzaminów. Po drugie, sąd wskazał, że równe traktowanie kandydatów było też zapewnione dzięki identycznym metodom pracy polegających na korzystaniu z testów o określonej z góry strukturze i stosowaniu identycznych kryteriów oceny wyników kandydatów. Po trzecie, sąd stwierdził, że przewodniczący komisji konkursowej uczestniczył w każdym egzaminie w pierwszych jego minutach. Po czwarte wreszcie, sąd wskazał, że w celu zweryfikowania spójności oceny przeprowadzane były badania i analizy.

Prawa i obowiązki urzędników i pracowników

W wyrokach *CG/BEI* (F-103/11, EU:F:2014:185) oraz *De Nicola/BEI* (F-52/11, EU:F:2014:243) Sąd do spraw Służby Publicznej zmuszony był objaśnić pojęcie mobbingu w rozumieniu art. 3.6.1 kodeksu postępowania pracowników Europejskiego Banku Inwestycyjnego w związku z art. 2.1 polityki godności w pracy, którą Bank również przyjął. Sąd przyjął podobną wykładnię jak w przypadku art. 12a regulaminu pracowniczego, a mianowicie, że nie ma wymogu, by zachowania czy działania godzące w poczucie własnej wartości i pewność siebie ofiary były umyślne. W konsekwencji Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził nieważność dwóch decyzji Banku o nienadaniu biegu postępowaniu w sprawie skarg na mobbing z uwagi na to, że nie było widoczne, by zachowania, na które złożono skargi, miały taki charakter.

Uposażenie i świadczenia socjalne urzędników

1. Dodatek zagraniczny

W kontekście ustalania istnienia prawa urzędnika do dodatku zagranicznego Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał w wyroku *Ohrgaard/Komisja* (F-151/12, EU:F:2014:8), iż z art. 4 ust. 1 lit. a) i b) załącznika VII do regulaminu pracowniczego wynika, że dla celów neutralizacji okresów zamieszkania, które należy brać pod uwagę, prawodawca Unii ustanowił rozróżnienie na urzędników, którzy nigdy nie posiadali obywatelstwa państwa miejsca zatrudnienia, i urzędników, którzy posiadają lub posiadali obywatelstwo tego państwa. W pierwszym przypadku neutralizowane są okresy odpowiadające „sytuacjom wynikającym z pracy wykonywanej dla innego państwa lub dla organizacji międzynarodowej". W drugim przypadku neutralizowane są okresy odpowiadające sytuacjom polegającym na „wykonywaniu obowiązków w służbie państwowej lub na rzecz organizacji międzynarodowej". Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że pierwsze z tych wyrażeń ma znacznie szerszy zakres niż drugie. Tym samym, choć wprawdzie sąd Unii uznał, że okres praktyki w instytucjach Unii należy neutralizować z tytułu „sytuacji wynikających z pracy wykonywanej dla […] organizacji międzynarodowej", jeżeli urzędnik nie miał nigdy obywatelstwa państwa zatrudnienia, niemniej Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że nie można uznać, iż praktyka w Komisji, zorganizowana głównie w celu uzupełnienia kształcenia odbywających ją osób, objęta jest zakresem „wykonywania obowiązków w służbie", mającego zastosowanie do urzędników, którzy mieli lub mają obywatelstwo tego państwa. W odróżnieniu od wymienionego wcześniej pojęcia, to ostatnie wymaga, by dana działalność przyczyniała się głównie do realizacji celów danego państwa czy organizacji międzynarodowej.

2. Dodatki rodzinne

W ramach skargi w sprawie kary dyscyplinarnej Sąd do spraw Służby Publicznej musiał objaśnić, na czym polegają obowiązki ciążące na urzędniku z tytułu dodatkowego charakteru, jaki względem świadczeń krajowych mają dodatki rodzinne wypłacane przez Unię. W wyroku *EH/Komisja* (F-42/14, EU:F:2014:250) Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, po pierwsze, że gdy w związku ze swą sytuacją rodzinną urzędnik występuje o przewidziane regulaminem pracowniczym świadczenie i zostaje mu ono przyznane, nie może on powoływać się na rzekomą nieznajomość sytuacji swojego współmałżonka. W odpowiedzi na zarzut, iż administracja nie sprawdziła w krajowym organie wypłacającym świadczenia, czy rzeczywiście nie zaniechał on wypłacania dodatków rodzinnych, Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że wprawdzie można oczekiwać od działającej w sposób staranny administracji, że przynajmniej raz do roku będzie aktualizować dane osobowe osób, którym przysługują przewidziane regulaminem wypłacane co miesiąc świadczenia, niemniej sytuacji organu administracji odpowiedzialnego za wypłacanie tysięcy rozmaitych wynagrodzeń i dodatków nie można porównywać z sytuacją urzędnika, mającego osobisty interes w kontrolowaniu wypłacanych mu kwot i sygnalizowaniu wszelkich możliwych pomyłek na swoją niekorzyść lub na swoja korzyść. Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł także, że bez znaczenia jest fakt, iż administracja zdobyła określone informacje wyłącznie przez przypadek lub w sposób pośredni, gdyż to uprawniony do przewidzianych regulaminem świadczeń powinien jasno i jednoznacznie poinformować właściwą służbę swojej instytucji o wszelkich decyzjach w sprawie przyznania równoważnego świadczenia krajowego.

Ponadto z przepisów art. 2 ust. 1 załącznika VII do regulaminu pracowniczego w związku z art. 2 ust. 2 akapit pierwszy załącznika VII wynika, że urzędnikom przysługuje dodatek na dziecko pozostające na utrzymaniu, jeżeli urzędnik „rzeczywiście łoży" na jego utrzymanie. W wyroku *Armani/Komisja* (F-65/12, EU:F:2014:13) Sąd do spraw Służby Publicznej miał sposobność przypomnieć w tym względzie, że pojęcie rzeczywistego łożenia na utrzymanie dziecka oznacza faktyczne po-

krywanie wszystkich lub części podstawowych potrzeb dziecka, w szczególności w zakresie mieszkania, wyżywienia, odzieży, kształcenia, opieki zdrowotnej i kosztów leczenia. W związku z tym, jeżeli urzędnik pokrywa faktycznie wszystkie podstawowe potrzeby dziecka swojego współmałżonka lub ich część, należy uznać, że łoży on rzeczywiście na utrzymanie tego dziecka, a więc pozostaje ono na jego utrzymaniu. W tym względzie w braku przepisów, które stanowią inaczej, to, by dodatek na dziecko pozostające na utrzymaniu urzędnik otrzymywał na dziecko współmałżonka, nie zależy od warunku, by współmałżonek nie był urzędnikiem lub pracownikiem Unii. Wpadkowo Sąd do spraw Służby Publicznej wyjaśnił jeszcze w tym wyroku, że choć dodatki rodzinne wliczone są do wynagrodzenia, nie są one przeznaczone na utrzymanie urzędników, lecz wyłącznie ich dzieci.

3. Zwrot nienależnych kwot

W sprawie *CR/Parlament* (EU:F:2014:38) Sąd do spraw Służby Publicznej orzekał w sprawie zgodności z prawem art. 85 akapit drugi zdanie drugie regulaminu pracowniczego, w zakresie, w jakim stanowi on, że nie można powołać się przeciwko administracji na pięcioletni termin przedawnienia dla wykonywania przez nią uprawnień do zwrotu nienależnych świadczeń od urzędników i pracowników, w przypadku gdy jest ona w stanie udowodnić, że zainteresowany umyślnie wprowadził ją w błąd w celu uzyskania wypłaty danej kwoty. Przypomniawszy, że środek, w którym posłużono się przedawnieniem, stanowi kompromis między wymogami pewności prawa a wymogami legalności, będący wypadkową kontekstu historycznego i społecznego przeważających w danym czasie w społeczeństwie, oraz że jego określenie należy wyłącznie do ustawodawcy, Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że powyższa niemożność powołania się wobec administracji na wspomniany pięcioletni termin nie jest sama w sobie bezprawna z punktu widzenia zasady pewności prawa. Ponadto z utrwalonego orzecznictwa wynika, że w braku ustalonego przez prawodawcę Unii terminu przedawnienia podstawowy wymóg pewności prawa stoi w sprzeczności z możliwością opóźniania bez końca przez administrację wykonania przysługujących jej uprawnień i ma ona obowiązek działania w rozsądnym terminie, począwszy od momentu, w którym dowiedziała się o faktach.

W tym samym wyroku Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł ponadto, że niemożność powołania się wobec administracji na pięcioletni termin przedawnienia do celów uzyskania zwrotu nienależnych świadczeń nie jest też niezgodna z zasadą proporcjonalności. Celem art. 85 regulaminu pracowniczego jest bowiem ochrona interesów finansowych Unii w szczególnym kontekście stosunków między instytucjami Unii a ich urzędnikami, czyli osobami, które są z tymi instytucjami związane szczególnym obowiązkiem lojalności ustanowionym w art. 11 regulaminu pracowniczego.

Wreszcie w wyroku *López Cejudo/Komisja* (F-28/13, EU:F:2014:55) Sąd do spraw Służby Publicznej wyjaśnił, że art. 85 akapit drugi zdanie drugie regulaminu pracowniczego dotyczy sytuacji, w której pracownik, działając w celu otrzymania nienależnej wypłaty, wprowadza organ powołujący rozmyślnie w błąd, między innymi poprzez niepodanie wszystkich informacji dotyczących swojej osobistej sytuacji albo niepowiadomienie o zmianach, jakie nastąpiły w jego osobistej sytuacji, albo wreszcie poprzez stosowanie wybiegów mających utrudnić wykrycie przez organ powołujący nienależnego charakteru wypłaty kwoty, w tym przez podanie niezgodnych z prawdą lub nieścisłych informacji.

Środki dyscyplinarne

W wyroku *EH/Komisja* (EU:F:2014:250) Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że choć administracja może zdecydować się wziąć pod uwagę fakt, że zainteresowany zbliża się do wieku przejścia na

emeryturę, to nic w brzmieniu art. 10 załącznika IX regulaminu pracowniczego nie stanowi, by organ powołujący miał obowiązek uwzględnienia tej okoliczności na uzasadnienie złagodzenia kary dyscyplinarnej.

Spory z zakresu umów

W dwóch wyrokach *Bodson i in./EBI* (F-73/12, EU:F:2014:16 i F-83/12, EU:F:2014:15, odwołanie do Sądu Unii w toku) Sąd do spraw Służby Publicznej odrzucił argumentację skarżących, jakoby umowny charakter ich stosunku pracy oraz wiążąca moc umów stały na przeszkodzie temu, by Bank jednostronnie zmieniał pracownikom warunki zatrudnienia. Sąd uznał w tym względzie, że kiedy umowy o pracę są zawierane z organem Unii, któremu zostało powierzone zadanie interesu publicznego i który jest uprawniony do ustanawiania – w drodze regulaminu – przepisów mających zastosowanie do swego personelu, to wola stron takiej umowy znajduje siłą rzeczy swoje granice w obowiązkach, które wynikają z tego szczególnego zadania i które spoczywają zarówno na organach kierowniczych tego organu, jak i jego pracownikach. Tym samym zgodna wola stron ograniczona jest przez całościowe przyjęcie praw i obowiązków określonych w tym regulaminie, a ich stosunki, nawet jeśli mają podstawy umowne, w zasadniczej mierze wchodzą w zakres systemu opartego na regulaminie. W związku z tym Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że Bankowi przysługuje, w celu realizacji spoczywającego na nim zadania interesu publicznego, prawo jednostronnej zmiany wynagrodzenia swego personelu, niezależnie od aktów prawnych o charakterze zobowiązaniowym, które leżą u podstaw wspomnianych stosunków pracy.

Należy jeszcze przypomnieć, że na podstawie art. 8 akapit pierwszy WZIP umowa z członkiem personelu tymczasowego zatrudnionym na podstawie art. 2 lit. a) WZIP może zostać przedłożona jeden raz na czas określony, zaś „każde następne przedłużenie umowy" musi być przedłużeniem na czas nieokreślony. W wyroku *Drakeford/EMA* (EU:F:2014:10) Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że przepisu tego nie można interpretować w ten sposób, że każda zmiana charakteru zadań, przekładająca się w praktyce na zawarcie nowej umowy, przerywa ciągłość stosunku pracy prowadzącą do umowy na czas nieokreślony. Taka wykładnia ograniczałaby zakres art. 8 akapit pierwszy WZIP w stopniu większym, niż wynika to z celu tego przepisu, gdyż sprawiałaby, że powołanie w drodze formalnie odrębnej umowy członka personelu tymczasowego, który już pełni służbę, na wyższe hierarchicznie stanowisko skutkowałoby w każdych okolicznościach i bez rzeczywistego uzasadnienia powrotem tego pracownika, w zakresie czasu trwania jego „zatrudnienia", do sytuacji identycznej z nowo zatrudnionym pracownikiem. Co więcej, negatywne skutki takiej wykładni ponosiliby szczególnie zasłużeni pracownicy, którzy właśnie dzięki wynikom swojej pracy posunęli się naprzód w swojej karierze zawodowej. Zdaniem Sądu do spraw Służby Publicznej taki skutek rodzi poważne zastrzeżenia w świetle zasady równego traktowania, zapisanej w art. 20 Karty. Jest on również wbrew woli prawodawcy wyrażonej wprost w art. 12 ust. 1 WZIP, by zatrudnienie personelu tymczasowego zapewniało instytucjom usługi osób spełniających najwyższe wymogi w zakresie kwalifikacji, wydajności i uczciwości.

B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej

(Porządek pierwszeństwa na dzień 1 października 2014 r.)

Od lewej:

sędziowie: E. Perillo i H. Kreppel; prezes izby R. Barents; prezes S. Van Raepenbusch; prezes izby K. Bradley; sędziowie M.I. Rofes i Pujol i J. Svenningsen; sekretarz W. Hakenberg

1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej

(w kolejności objęcia funkcji)

Sean Van Raepenbusch
urodzony w 1956 r.; licencjat z prawa (wolny uniwersytet w Brukseli, 1979); dyplom specjalizacyjny z zakresu prawa międzynarodowego (Bruksela, 1980); doktor prawa (1989); dyrektor do spraw prawnych spółki akcyjnej kanału i instalacji portowych Brukseli (1979–1984); urzędnik Komisji Wspólnot Europejskich (dyrekcja generalna do spraw społecznych, 1984–1988); pracownik służby prawnej Komisji Wspólnot Europejskich (1988–1994); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1994–2005); wykładowca w Centre Universitaire de Charleroi (międzynarodowe i europejskie prawo socjalne, 1989–1991), na uniwersytecie w Mons-Hainaut (prawo europejskie, 1991–1997), na uniwersytecie w Liège (prawo europejskiej służby publicznej, 1989–1991; prawo instytucjonalne Unii Europejskiej, 1995–2005; europejskie prawo socjalne, 2004–2005), a od 2006 r. na wolnym uniwersytecie w Brukseli (prawo instytucjonalne Unii Europejskiej); liczne publikacje z dziedziny europejskiego prawa socjalnego i prawa instytucjonalnego Unii Europejskiej; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.; prezes Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 7 października 2011 r.

Horstpeter Kreppel
urodzony w 1945 r.; studia w Berlinie, Monachium i Frankfurcie nad Menem (1966–1972); pierwszy egzamin państwowy (1972); asesor sądowy we Frankfurcie nad Menem (1972–1973 i 1974–1975); Kolegium Europejskie w Brugii (1973–1974); drugi egzamin państwowy (Frankfurt nad Menem, 1976); pracownik federalnego urzędu ds. zatrudnienia i adwokat (1976); sędzia sądu pracy (kraj związkowy Hesja, 1977–1993); wykładowca w Fachhochschule für Sozialarbeit we Frankfurcie nad Menem i w Verwaltungsfachhochschule w Wiesbaden (1979–1990); ekspert krajowy w służbach prawnych Komisji Wspólnot Europejskich (1993–1996 i 2001–2005); attaché ds. społecznych w ambasadzie Republiki Federalnej Niemiec w Madrycie (1996–2001); sędzia sądu pracy we Frankfurcie nad Menem (luty–wrzesień 2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Maria Isabel Rofes i Pujol
urodzona w 1956 r.; studia prawnicze (licenciatura en derecho, uniwersytet w Barcelonie, 1981); specjalizacja w handlu międzynarodowym (Meksyk, 1983); studia z zakresu integracji europejskiej (izba handlowa w Barcelonie, 1985) i prawa wspólnotowego (Escola d'Administació Pública de Catalunya, 1986); urzędniczka Generalitat de Catalunya (członkini służby prawnej w ministerstwie przemysłu i energetyki, kwiecień 1984 – sierpień 1986); członkini palestry w Barcelonie (1985–1987); administrator, następnie główna administrator w wydziale badań i dokumentacji Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1986–1994); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (gabinet rzecznika generalnego D. Ruiza-Jaraba Colomera, styczeń 1995 – kwiecień 2004; gabinet sędziego U. Lõhmusa, maj 2004 – sierpień 2009); wykłady na temat postępowania przed sądami wspólnotowymi, wydział prawa, uniwersytet autonomiczny w Barcelonie (1993–2000); liczne publikacje i wykłady z dziedziny europejskiego prawa socjalnego; członkini izby odwoławczej Wspólnotowego Urzędu Ochrony Odmian Roślin (2006–2009); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 7 października 2009 r.

Ezio Perillo
urodzony w 1950 r.; doktor prawa i członek palestry w Padwie; asystent, a następnie samodzielny pracownik naukowy w dziedzinie prawa cywilnego i porównawczego na wydziale prawa uniwersytetu w Padwie (1977–1982); wykładowca prawa wspólnotowego w Collegio Europeo w Parmie (1990–1998) oraz na wydziałach prawa uniwersytetów w Padwie (1985–1987), w Maceracie (1991–1994), w Neapolu (1995) i na uniwersytecie Statale w Mediolanie (2000–2001); członek komitetu naukowego „Master in European integration" na uniwersytecie w Padwie; urzędnik w Trybunale Sprawiedliwości, dyrekcja biblioteki, badań i dokumentacji (1982–1984); referendarz rzecznika generalnego G.F. Manciniego (1984–1988); radca prawny sekretarza generalnego Parlamentu Europejskiego, E. Vinciego (1988–1993); ponadto w tej instytucji: kierownik wydziału służby prawnej (1995–1999); dyrektor do spraw legislacyjnych i koncyliacji, stosunków z innymi instytucjami oraz parlamentami krajowymi (1999–2004); dyrektor do spraw stosunków zewnętrznych (2004–2006); dyrektor do spraw legislacyjnych w strukturach służby prawnej (2006–2011); autor licznych publikacji z dziedziny włoskiego prawa cywilnego oraz prawa Unii Europejskiej; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2011 r.

René Barents
urodzony w 1951 r.; licencjat z prawa, licencjat nadzwyczajny z ekonomii (uniwersytet Erazma w Rotterdamie, 1973); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Utrechcie, 1981); pracownik naukowy w dziedzinie prawa europejskiego i międzynarodowego prawa gospodarczego (1973–1974); docent prawa europejskiego i prawa gospodarczego w instytucie Europa na uniwersytecie w Utrechcie (1974–1979) i na uniwersytecie w Lejdzie (1979–1981); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1981–1986), następnie kierownik wydziału praw regulaminowych w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1986–1987); członek służby prawnej w Komisji Wspólnot Europejskich (1987–1991); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1991–2000); kierownik wydziału (2000–2009), następnie dyrektor Dyrekcji Badań i Dokumentacji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (2009–2011); profesor (1988–2003) i profesor honorowy (od 2003) prawa europejskiego na uniwersytecie w Maastricht; doradca w sądzie apelacyjnym w 's-Hertogenbosch (1993–2011); członek królewskiej akademii nauk w Niderlandach (od 1993); liczne publikacje z dziedziny prawa europejskiego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2011 r.

Kieran Bradley
urodzony w 1957 r.; licencjat z prawa (Trinity College Dublin, 1975–1979); asystent senator Mary Robinson (1978–1979 i 1980); stypendium naukowe „Padraig Pearse" w Kolegium Europejskim (1979); studia podyplomowe w dziedzinie prawa europejskiego w Kolegium Europejskim (1979–1980); magisterium z prawa na uniwersytecie w Cambridge (1980–1981); stażysta w Parlamencie Europejskim (Luksemburg, 1981); administrator w sekretariacie komisji prawnej Parlamentu Europejskiego (Luksemburg, 1981–1988); członek służby prawnej w Parlamencie Europejskim (Bruksela, 1988–1995); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1995–2000); docent prawa europejskiego w Harvard Law School (2000); członek służby prawnej w Parlamencie Europejskim (2000–2003), kierownik wydziału (2003–2011) i dyrektor (2011); autor licznych publikacji; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2011 r.

Jesper Svenningsen
urodzony w 1966 r.; studia prawnicze (Candidatus juris), uniwersytet w Aarhus (1989); aplikant adwokacki przy doradcy prawnym rządu duńskiego (1989–1991); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1991–1993); przyjęty do palestry w Danii (1993); adwokat przy doradcy prawnym rządu duńskiego (1993–1995); wykładowca prawa europejskiego na uniwersytecie w Kopenhadze; docent w luksemburskiej filii Europejskiego Instytutu Administracji Publicznej (EIPA), następnie sprawujący funkcję jej dyrektora (1995–1999); administrator w służbie prawnej Urzędu Nadzoru EFTA (1999–2000); urzędnik w Trybunale Sprawiedliwości (2000–2013); referendarz (2003–2013); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 7 października 2013 r.

Waltraud Hakenberg
urodzona w 1955 r.; studia prawnicze w Ratyzbonie i w Genewie (1974–1979); pierwszy egzamin państwowy (1979); studia podyplomowe w zakresie prawa wspólnotowego w Kolegium Europejskim w Brugii (1979–1980); asesor w Ratyzbonie (1980–1983); doktorat w zakresie nauk prawnych (1982); drugi egzamin państwowy (1983); adwokat w Monachium i Paryżu (1983–1989); urzędniczka Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1990–2005); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (gabinet sędziego P. Janna, 1995–2005); wykładowczyni na uniwersytetach w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Rosji; profesor honorowa na uniwersytecie w Saarze (od 1999); członkini różnych komitetów, stowarzyszeń i komisji; liczne publikacje w dziedzinie prawa wspólnotowego i proceduralnego prawa wspólnotowego; sekretarz Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 30 listopada 2005 r.

2. Zmiany w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej w 2014 r.

W roku 2014 nie było zmian w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej.

3. Porządek pierwszeństwa

od dnia 1 stycznia 2014 r.
do dnia 30 września 2014 r.

S. VAN RAEPENBUSCH, prezes Sądu
H. KREPPEL, prezes izby
M.I. ROFES i PUJOL, prezes izby
E. PERILLO, sędzia
R. BARENTS, sędzia
K. BRADLEY, sędzia
J. SVENNINGSEN, sędzia

W. HAKENBERG, sekretarz

od dnia 1 października 2014 r.
do dnia 31 grudnia 2014 r.

S. VAN RAEPENBUSCH, prezes Sądu
R. BARENTS, prezes izby
K. BRADLEY, prezes izby
H. KREPPEL, sędzia
M.I. ROFES i PUJOL, sędzia
E. PERILLO, sędzia
J. SVENNINGSEN, sędzia

W. HAKENBERG, sekretarz

4. Dawni członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej

Kanninen Heikki (2005–2009)
Tagaras Haris (2005–2011)
Gervasoni Stéphane (2005–2011)
Boruta Irena (2005–2013)

Prezes

Mahoney Paul J. (2005–2011)

C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2010–2014)

Nowe sprawy

2. Procentowy udział spraw w podziale na główne instytucje pozwane (2010–2014)
3. Język postępowania (2010–2014)

Sprawy zakończone

4. Wyroki i postanowienia – skład orzekający (2014)
5. Rozstrzygnięcie (2014)
6. Środki tymczasowe (2010–2014)
7. Czas trwania postępowania w miesiącach (2014)

Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

8. Skład orzekający (2010–2014)
9. Liczba skarżących (2014)

Różne

10. Orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej, od których wniesiono odwołanie do Sądu (2010–2014)
11. Wyniki postępowań odwoławczych toczących się przed Sądem (2010–2014)

1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej* – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2010–2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Nowe sprawy	139	159	178	160	157
Sprawy zakończone	129	166	121	184	152
Sprawy w toku	185	178	235	211	216[1]

Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

[1] W tym 99 spraw zawieszonych.

2. *Nowe sprawy* – procentowy udział spraw w podziale na główne instytucje pozwane (2010–2014)

Procentowy udział w nowych sprawach w 2014 r.

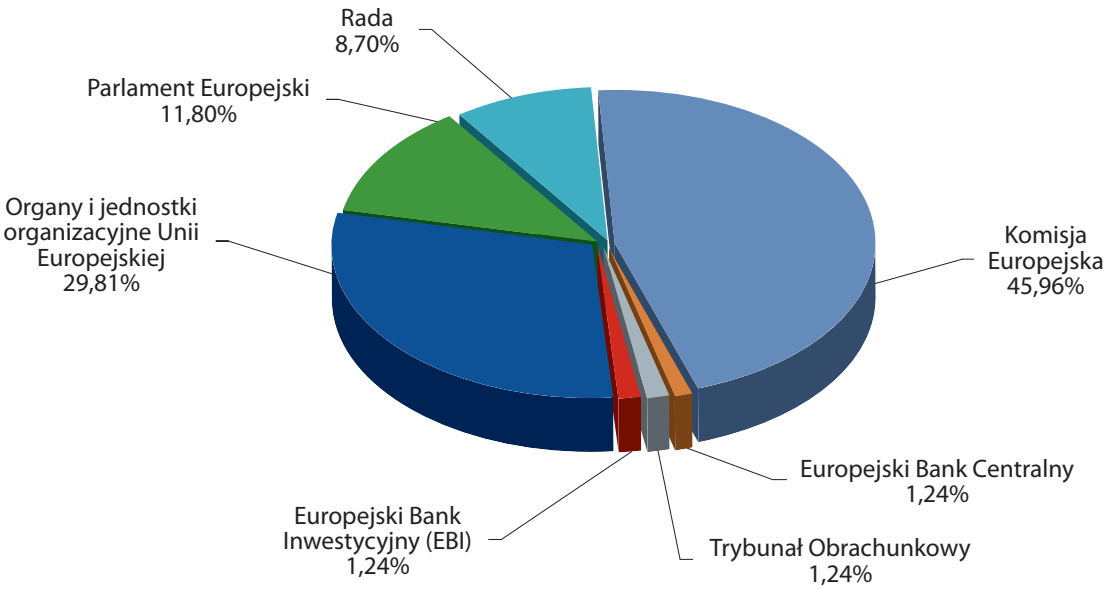

	2010	2011	2012	2013	2014
Parlament Europejski	9,35%	6,29%	6,11%	5,66%	11,80%
Rada	6,47%	6,92%	3,89%	3,77%	8,70%
Komisja Europejska	58,99%	66,67%	58,33%	49,69%	45,96%
Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	5,04%	1,26%		0,63%	
Europejski Bank Centralny	2,88%	2,52%	1,11%	1,89%	1,24%
Trybunał Obrachunkowy		0,63%	2,22%	0,63%	1,24%
Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)	5,76%	4,32%	4,44%	5,03%	1,24%
Organy i jednostki organizacyjne Unii Europejskiej	11,51%	11,40%	23,89%	32,70%	29,81%
Łącznie	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

3. *Nowe sprawy* – język postępowania (2010–2014)

Podział za rok 2014

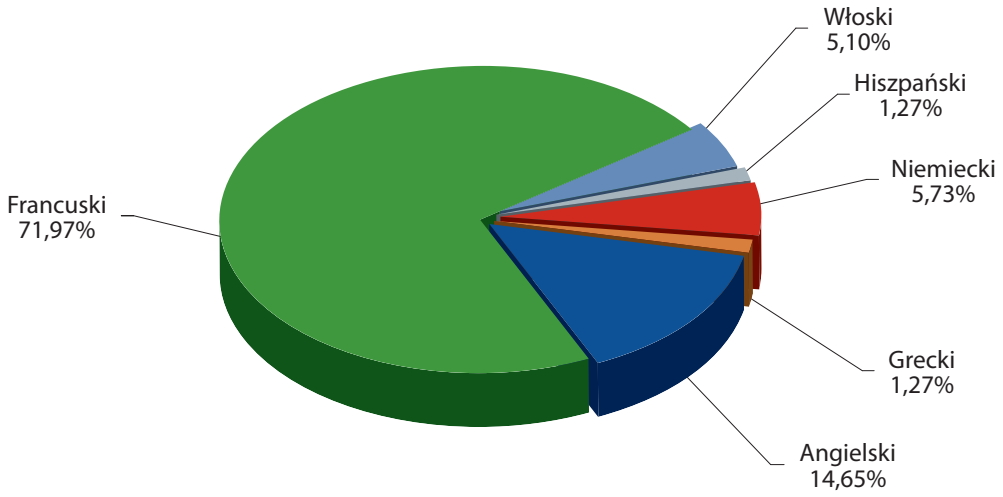

Język postępowania	2010	2011	2012	2013	2014
Bułgarski			2		
Hiszpański	2	2	3		2
Niemiecki	6	10	5	2	9
Grecki	2	4	1	4	2
Angielski	9	23	14	26	23
Francuski	105	87	108	95	113
Włoski	13	29	35	21	8
Węgierski		1			
Niderlandzki	2	1	6	12	
Polski		1	2		
Rumuński			2		
Słowacki		1			
Łącznie	**139**	**159**	**178**	**160**	**157**

Język postępowania odzwierciedla język, w którym została wniesiona skarga, a nie język ojczysty czy przynależność państwową skarżącego.

4. *Sprawy zakończone* – wyroki i postanowienia – skład orzekający (2014)

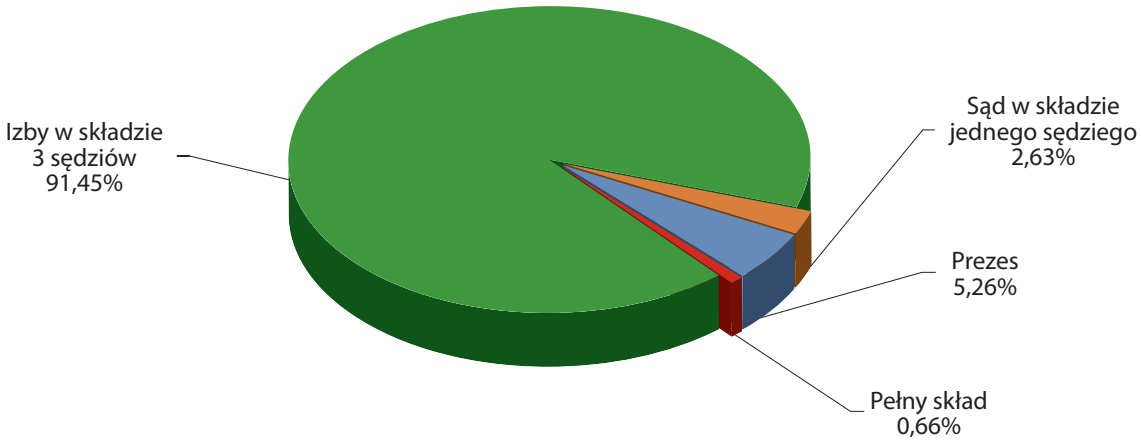

	Wyroki	Zarządzenia o wykreśleniu wskutek ugody[1]	Inne orzeczenia kończące postępowanie w sprawie	Łącznie
Pełny skład	1			1
Izby w składzie 3 sędziów	64	11	64	139
Sąd w składzie jednego sędziego	3	1		4
Prezes			8	8
Łącznie	**68**	**12**	**72**	**152**

[1] W 2014 r. było jeszcze 14 nieudanych prób zakończenia sprawy ugodą, podjętych z inicjatywy Sądu do spraw Służby Publicznej.

5. *Sprawy zakończone* – rozstrzygnięcie (2014)

	Wyroki		Postanowienia				Łącznie
	Skargi uwzględnione w całości lub w części	Skargi oddalone w całości, umorzenie	Skargi/Wnioski [oczywiście] niedopuszczalne lub bezzasadne	Ugody zawarte w następstwie działania składu orzekającego	Wykreślenie z innych przyczyn, umorzenie lub przekazanie sprawy	Uwzględnione w całości lub w części wnioski (procedury szczególne)	
Obsadzenie stanowiska / przeniesienie z urzędu	1	2		1			**4**
Konkursy	1	2	2				**5**
Warunki pracy / urlopy			2				**2**
Ocena / awans	5	6	2	1	2		**16**
Emerytury i renty	1	1	4				**6**
Postępowanie dyscyplinarne	1	1					**2**
Zatrudnienie / powołanie / zaszeregowanie do grupy	4	5	1		1		**11**
Wynagrodzenie i dodatki	4	7	3	2	3		**19**
Zabezpieczenie społeczne / choroba zawodowa / wypadki		1	1	1	3		**6**
Rozwiązanie lub nieprzedłużenie umowy z pracownikiem	3	11	3	4	2		**23**
Inne	3	9	15	3	4	24	**58**
Łącznie	**23**	**45**	**33**	**12**	**15**	**24**	**152**

6. *Środki tymczasowe* (2010–2014)

Zakończone postępowania w sprawie wniosków o zastosowanie środków tymczasowych		Rozstrzygnięcie		
		Uwzględnione w całości lub w części	Oddalenie	Wykreślenie
2010	**6**		4	2
2011	**7**		4	3
2012	**11**		10	1
2013	**3**		3	
2014	**5**	1	4	
Łącznie	**32**	**1**	**25**	**6**

7. *Sprawy zakończone* – czas trwania postępowania w miesiącach (2014)

Sprawy zakończone		Średni czas trwania	
		Czas trwania całego postępowania	Czas trwania postępowania bez czasu trwania ewentualnego zawieszenia
Wyroki	68	17,3	17,1
Postanowienia	84	10,7	9,1
Łącznie	**152**	**13,7**	**12,7**

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

8. *Sprawy w toku na dzień 31 grudnia* – skład orzekający (2010–2014)

Podział za rok 2014

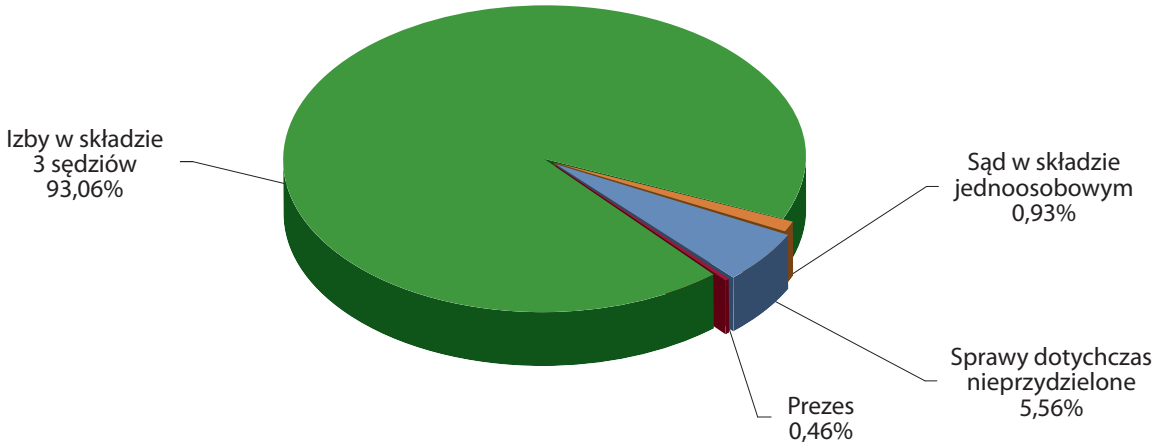

	2010	2011	2012	2013	2014
Pełny skład	1		1	1	
Prezes	1	1		2	1
Izby w składzie 3 sędziów	179	156	205	172	201
Sąd w składzie jednoosobowym		2	8	3	2
Sprawy dotychczas nieprzydzielone	4	19	21	33	12
Łącznie	**185**	**178**	**235**	**211**	**216**

9. *Sprawy w toku na dzień 31 grudnia* – liczba skarżących

Sprawy w toku z największą liczbą skarżących na sprawę w 2014 r.

Liczba skarżących	Dziedziny
486	Regulamin pracowniczy – EBI – Wynagrodzenie – Coroczna waloryzacja wynagrodzeń
484	Regulamin pracowniczy – EBI – Wynagrodzenie – Reforma systemu wynagrodzeń i awansu płacowego EBI
451	Regulamin pracowniczy – EBI – Wynagrodzenie – Nowy system oceny wyników pracy – Przyznawanie premii
35	Regulamin pracowniczy – Przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w wyniku szczególnej procedury kontroli orzeczenia Sądu – EBI – Emerytury i renty – Reforma z 2008 r.
33	Regulamin pracowniczy – EBI – Emerytury i renty – Reforma systemu emerytalnego
30	Regulamin pracowniczy – Europejski Fundusz Inwestycyjny (EFI) – Wynagrodzenie – Coroczna waloryzacja wynagrodzeń
29	Regulamin pracowniczy – Europejski Fundusz Inwestycyjny (EFI) – Wynagrodzenie – Reforma systemu wynagrodzeń i awansu płacowego EFI
26 (4 sprawy)	Regulamin pracowniczy – Regulamin pracowniczy urzędników – Nowelizacja regulaminu pracowniczego z dnia 1 stycznia 2014 r. – Nowe zasady obliczania kosztów podróży z miejsca zatrudnienia do miejsca pochodzenia – Związek między przyznaniem tego świadczenia a statusem osoby, która przeniosła się z powodów zawodowych za granicę lub zamieszkującej za granicą – Zniesienie wydłużenia urlopu o czas podróży
25	Regulamin pracowniczy – Awans – Postępowanie w sprawie awansu (2010) i (2011) – Ustalenie progów awansu
20	Regulamin pracowniczy – Regulamin pracowniczy urzędników – Nowelizacja regulaminu pracowniczego z dnia 1 stycznia 2014 r. – Nowe zasady przebiegu kariery zawodowej i awansowania – Zaklasyfikowanie jako „główny administrator w okresie przejściowym" – Zróżnicowane traktowanie prawników z tej samej grupy zaszeregowania (AD 13) w służbie prawnej Komisji Europejskiej – Zasada równego traktowania

Określenie „regulamin pracowniczy" obejmuje regulamin pracowniczy urzędników Unii Europejskiej i warunki zatrudnienia innych pracowników Unii.

Całkowita liczba skarżących we wszystkich sprawach w toku (2010–2014)

	Razem skarżących	Łącznie spraw w toku
2010	812	185
2011	1006	178
2012	1086	235
2013	1867	211
2014	1902	216

10. *Różne* – orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej, od których wniesiono odwołanie do Sądu (2010–2014)

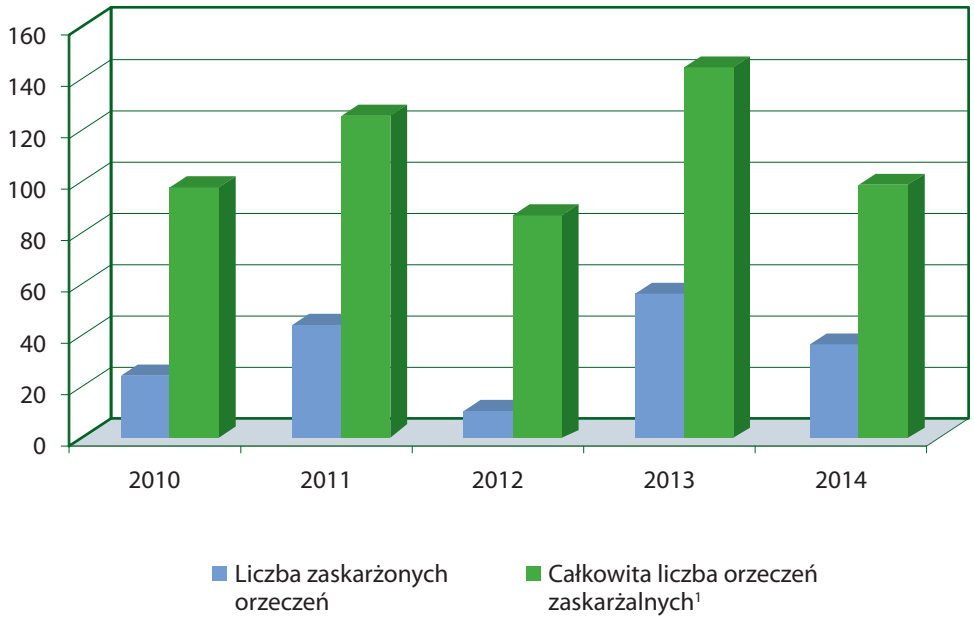

	Liczba zaskarżonych orzeczeń	Całkowita liczba orzeczeń zaskarżalnych[1]	Odsetek orzeczeń, od których wniesiono odwołanie[2]
2010	24	99	24,24%
2011	44	126	34,92%
2012	11	87	12,64%
2013	56	144	38,89%
2014	36	99	36,36%

[1] Wyroki, postanowienia – stwierdzające niedopuszczalność, oczywistą niedopuszczalność lub bezzasadność skargi, postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych, umorzenia postępowania lub oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta – ogłoszone lub wydane w roku odniesienia.

[2] Ten odsetek może, dla danego roku, nie odpowiadać liczbie zaskarżalnych orzeczeń wydanych w roku odniesienia, ponieważ termin do wniesienia odwołania może przypadać na zbiegu dwóch lat kalendarzowych.

11. *Różne* – wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Sądem (2010–2014)

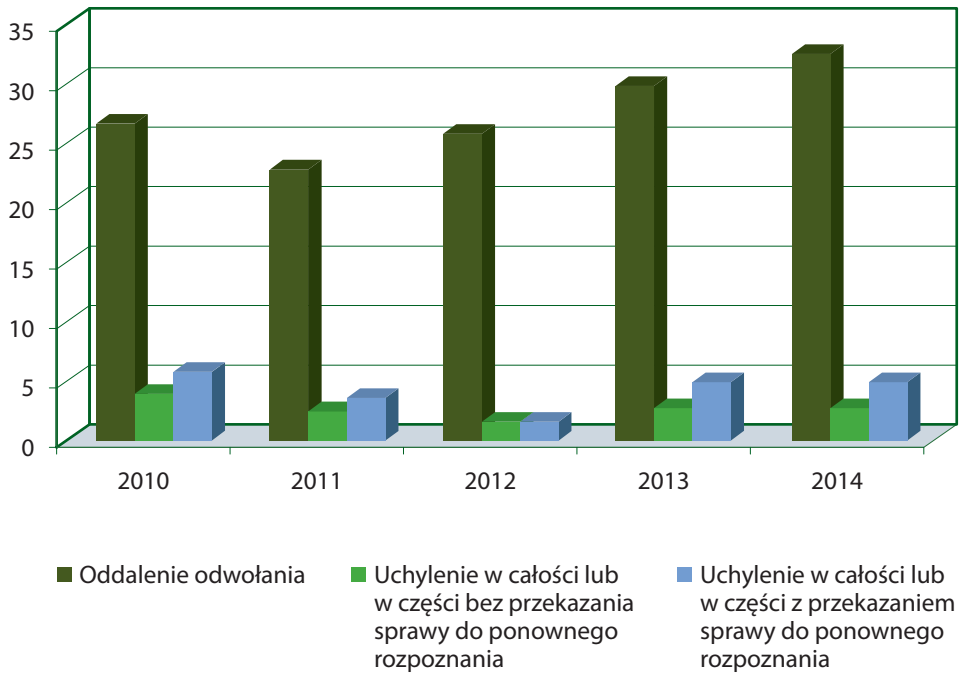

	2010	2011	2012	2013	2014
Oddalenie odwołania	27	23	26	30	33
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	4	3	2	3	3
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	6	4	2	5	5
Wykreślenie / umorzenie			3		1
Łącznie	**37**	**30**	**33**	**38**	**42**

JAK OTRZYMAĆ PUBLIKACJE UE

Publikacje bezpłatne:

- jeden egzemplarz:
  w EU Bookshop (http://bookshop.europa.eu)
- kilka egzemplarzy (lub mapy, plakaty):
  w przedstawicielstwach Unii Europejskiej (http://ec.europa.eu/represent_pl.htm)
  w delegaturach Unii Europejskiej w krajach poza UE (http://eeas.europa.eu/delegations/index_pl.htm)
  kontaktując się z Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_pl.htm)
  lub dzwoniąc pod numer 00 800 6 7 8 9 10 11 (numer bezpłatny w całej UE) (*)

  (*) Informacje są udzielane nieodpłatnie, większość połączeń również jest bezpłatna (niektórzy operatorzy, hotele lub telefony publiczne mogą naliczać opłaty).

Publikacje płatne:

- w EU Bookshop (http://bookshop.europa.eu)

Urząd Publikacji

CVRIA